

tomris uyar • vega • pierre bourdieu • julien clerc • scritti politti

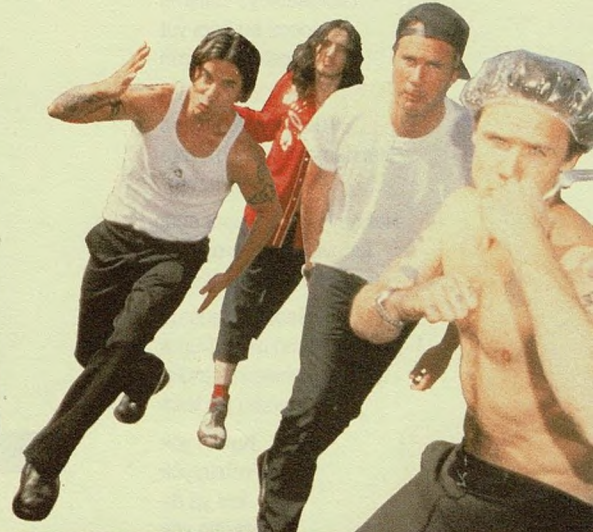
ROLL

750 000 TL
kdv dahil

**chemical brothers
& new order**
kafa kafaya

tricky

red hot
chili peppers

sayı
35
eylül &
ekim '99

17 ağustos ve sonrası: tanıklıklar + tartışmalar

Gerçek erkekler

Dön geçmişe – bilmem tam ne zaman
Onlar ve Biz'den başkası
yok sandığımız bir zaman işte
Pembe giyen kızlar
Mavi giyen oğlanlar
Hep senden ve benden
daha iyi erkekler olarak yetişen
Nedir şimdi bir erkek –ne demektir
Kaba mı yoksa bakımsız mı
Kültürlü ve bakımlı mı
Her şey değişiyor şimdi –değişecek daha da
Çünkü biz iyileştiğini düşünüyoruz her şeyin
Ama kimse emin değil bundan
Ve böyle sürüp gidiyor yine de
Ama ara sıra merak ediyoruz
Gerçek erkekler kimdir diye
Şu zarif çocuklara bak –çiftler halinde dans eden
Altın küpe, altın ten
Dalgalı saçlarla
Dimdikler tabii –bir çizgi gibi
Tüm eşcinseller ise maço
Görmüyor musun parlak derileri
Aptal görünmek istemiyorsun–
saldırgan olmayı da
Dostum değilsen eğer
Sakin ibne deme bana
Ve uzun boylu, yakışıklı ve güçlüysen
Taşıyabilirsin üniformayı, takılırım ben de yanında
Korkma vakti geldi –planları değiştirme vakti
Nasıl davranılır bilmem bir kadına
Bilmem nasıl erkek olunur diye
Kabullenme vakti –senin yenilgi dediğin
Çünkü kadınlar koşup geçiyor yanından
Ama sen duraksıyorsun sadece
Erkek silah yapar –erkek savaşa gider
Erkek öldürür, erkek içer
Ve bir fahişeyi alıp gider
Öldür tüm siyahları –öldür tüm kızıkları
Cinsiyetler de savaşırsa eğer
Kimse kalmaz artık geride

Kanser

Her şey
Her şey kanser yapar seni
Her şey
Her şey kanser yapar seni
Tedavisi yok, çaresi yok
Her şey kanser yapar seni
Şu tuşa dokunma
Gülümsemeye çalışma
Sadece bu hapi yut
Reçetende yazan
Çok çalışma
Kendini zora koşma
Hatırlama kendini mezara
Hatırla–
Her şey kanser yapar seni
Tedavisi yok, çaresi yok
Her şey kanser yapar seni
Geceleri çalışma
Gündüzleri uyuma
İyi hissedeceksin kendini
Ödersen bedelini
Kafein yok
Protein yok
İçki ya da
Nikotin yok
Hatırla–

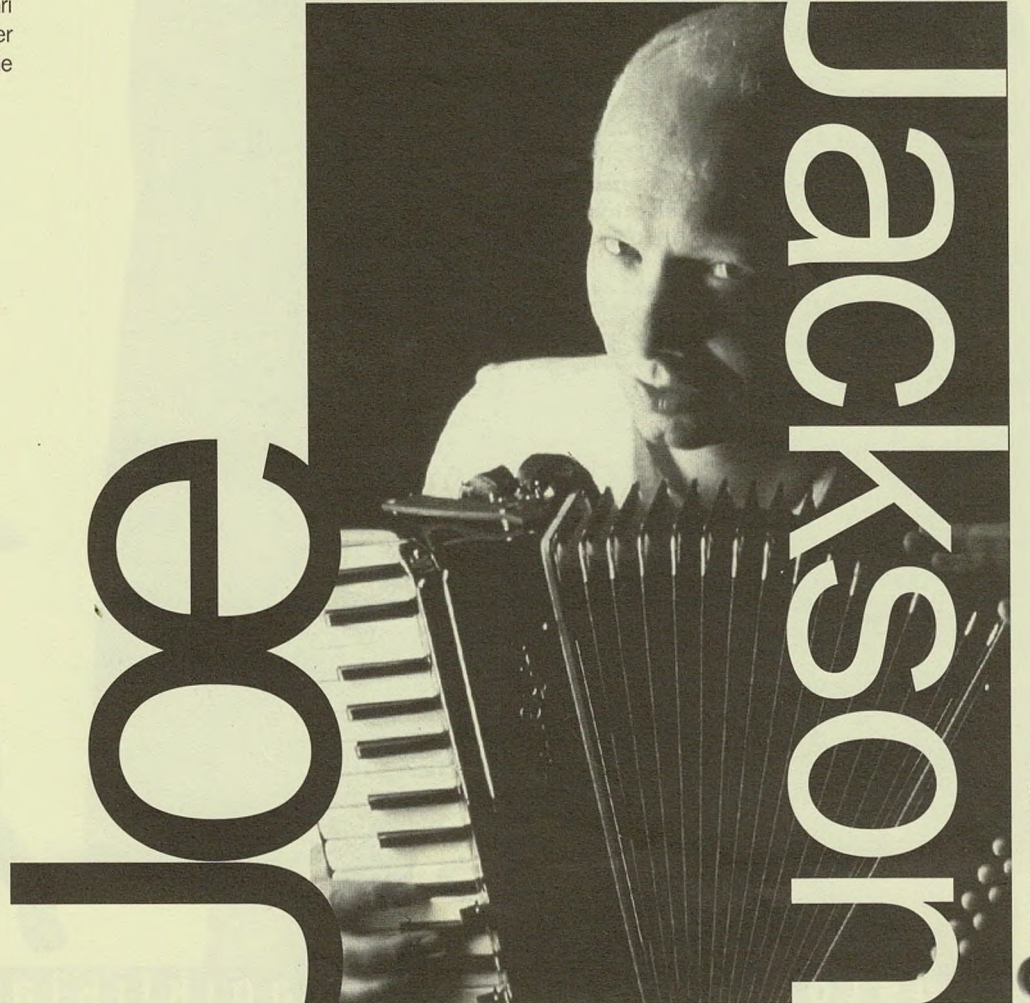
Savaş alanı

Linton Kwesi Johnson'a ithafen

Siyah zenci beyaz zenci karanlıkta duruyor
Yükselen basın ritmine kulak veriyor
Siyah zenci bir nefes çekip üflüyor
loş ve sıcak ortamda
sallanarak basın vuruşlarıyla
Beyaz zenci bir nefes çekip para çıkartıyor
Her şey budur işte diyor
Çürütür beynini –kimin umurunda
Siyah zenci bakar
Beyaz zenci iç çeker
Severim müziğini
Severim tarzını
Bir şaka yaparım neden gülmezsin
Beyaz zenciler dans ediyor bu gece pistte
Grup iyi değil ama tempo yerinde
Grubun hepsi siyah ama zemin bembeyaz
Sıkılan yumruklar birleşir ve dövüşür
Irkçılığa Karşı Rock hükmeder bu gece
Ama gerçek dünyada
hükmetmez hiç kimse
Ama yumruklar birleşir
burada yeraltında
Oysa dışarda oyun alanında
Ortak zemin
bir savaş alanıdır
Bir zenci olmak için
gerek yoktur artık siyah olmana
Duvarda yazılı durur
Der ki –siyah kuvvettir
beyaz ise un
Devriliriz ayrı durursak
ve duvarın ardında
kapının ardında
o sıcak loşlukta
ve basın temposunda
yanlış olan bir şey var
ama kimse suçu üstüne almıyor

Yavaş bir şarkı

Müzik büyüleyicidir derler
Ama bazılarının elinde
Vahşi bir canavara döner
Kontrol edilemez mi bu
Tutamazlar mı kendilerini
Beni ve arkadaşımı görüyorsun
Kolay bir gün değildi
Ve geceleri dans ederiz biz kavga değil
Ve sempatiye olmasa da
Enerjiye ihtiyacımız var
Ama basları duyunca barbarlaşıyorum
Tizler ise terörize ediyor beni
Ruh halimi değiştirmeye hazırım ama
Orta seslere yakalanıp kalıyorum
DJ'ler yoruyor beni
Neden hep onların çaldıkları
Artık gidip
Söyleyeceğim ona da
Bize
Yavaş bir şarkı çal diye
Geç oldu –sakinleşiyorum
Bir tek ben miyim
Kaldırıp elbiselerimi çıkartacak
Ve beni yatağa uzandırıp okşayacak
Sözsüz ve sağlam bir sound arayan
Elime dokunduğunu hissediyorum
Ve kulağıma fısıldadığını
Nasıl hissettiğimi sor bana şimdi
Yakınlaşmak istiyorum sana
Ama duyamıyorum ne dediğini
Ama güzel bir romans bu
Talepkâr olmamız gerekirse eğer
Bir dansa daha ihtiyacımız var
Burayı anlayışla terkedebilmek için

sayı
35
eylül &
ekim '99

- 4 Ajans
- 10 Chemical Brothers
& New Order
- 14 Vega
- 18 Scritti Politti
- 22 Red Hot Chili Peppers
- 26 Julien Clerc
- 29 Kiraathane
- 30 Pierre Bourdieu
- 35 Oğlak macera burcunda
- 36 Tricky
- 40 Deprem ve sonrası
- 56 Can Yücel
- 57 Tomris Uyar
- 62 Gayd
- 64 Albümler
- 72 Liste
- 73 Woodstock'un öbür yüzü
- 78 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebeno-
yan, Derya Bengi, Deniz Durukan, Donat Bayer, Duy-
gu Akin, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih
Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş
Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh,
Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali
Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı,
Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Oğın Güner, Osman
Kaytaoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp
Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan
Seymen, Sevin Okay, Sid, Siren Idemen, Şahan
Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Gök-
türk **Baskı:** Lebیب Yalın Yayınları ve Basım İşleri **Da-
ğıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu
Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl**
3 **Sayı** 35 **Eylül-Ekim** '99 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Ya-
yıncılık adına Yücel Gökürk **Sorumlu Yazışleri Mü-
dürü:** E. Derya Bengi
website <http://www.rolldergi.com>
email roll@rolldergi.com

A Y D A B İ R Y A Y I N L A N I R

haberci

Tuğlalar, briketler, çimentolar, hepsi umutsuzluktur. Demirler bile umutsuzluktur. Onların içinden bir umu-
du bulmaktır şiir. Onu bulmak için yazıyorum ben de... Birdenbire, bütün bu dünyada, deli olan bu dün-
yada tek akıllığı, uslanmayan akıllılığı anlatmaktır şiir. Ben haberciyim, deprem habercisiyim. Deprem
geldiğinde belki bu İstanbul toptan yıkılacak. Ama Oktay'ın, Orhan'ın, Nâzım'ın, Seval'in, Metin'in, Ce-
mal'in, Ece'nin, Süreyya'nın, Ataoğlu'nun, Mehmed Kemal'in buldukları umut kalacak ayakta... Aralık 1985

Şiddet umutsuzluktan doğar. Oysa şimdi MHP, barışçı yöntemlerle de etkin olabileceği bir düzeye
erişmiştir. Yitirecek bir şeyi olmayanlar korkmazlar. Oysa demokratik rejim sona ererse, MHP'nin de
artık yitirebileceği çok şey vardır. Daha da önemlisi, MHP için giderek AP'nin yerini alma olasılığı be-
lirmiştir. Türkeş ve arkadaşlarının AP'nin tabanını kendilerine çektikleri ölçüde şiddete karşı çıkmaları
ve 'liberal sağ' bir ideolojiye kaymaları olanaklıdır. Başka türlü davranırlarsa, sağın en büyük partisi
haline gelemezler...

CHP İzmir milletvekili ve yeni kültür bakanımız Doç. Ahmet Taner Kışlalı, "MHP Büyüdükçe Yumuşu-
yor" başlıklı bu yazısından anladığım kadarınca, benim görüşümde değil bu konuda. Bir kez ben, ya-
şamımızda yer alan bazı olguların o hep bildiğimiz organa benzediği kanısındayım. Yani bu dediğim
olgular, büyüdükçe yumuşamaz, aksine sertleşir, küçüldükçe de yumuşar. Üstelik bunlar vurdukça

küçülür, okşadıkça büyür... 13 Ocak 1978

Ancak başkalarının hesabına katılmadığın sürece özgür kalabilirsin. Seni sevmedikleride özgür olabilirsin. Özgürlükten yoksunluğun başlıca taşıyıcısı, adıdır. Bu adı bilmeyenin senin üzerinde herhangi bir egemenliği yoktur. Gelgelelim, bu adı bilen çok kişi olacak ve bunların sayısı hep artacak: Onların birleşmiş güçleri karşısında kendini özgür tutabilmek, yaşamının neredeyse erişilmez hedefidir. **ELIAS CANETTI**

Saniyelerin koşarcasına geçtiği bir hayat saati gibidir roman kişilerinin tepesindeki sayfa sayıları. Hangi okur vardır ki, onlara bir kere bile olsun kaçamak, ürküntüyle bakmamış olsun? **WALTER BENJAMIN**, Tek Yön

Ünlü atalarından gayri övünecek şeyi olmayan adam patatese benzer. Zira kendine ait biricik varlığı toprağın altındadır.

Everything But The Girl'ün odalardan dans pistlerine yeni yollar açacak albümü "Temperamental" Eylül sonunda piyasada...

Courtney Love, Hole'un yeni albümündeki bazı şarkıların prodüktörlüğünü yapması için **Fatboy Slim**'e teklif götürmüştü. Sürpriz: Fatboy Slim teklifi kabul etmiş.

Jon Spencer Blues Explosion'in bir remiks albümü yayınlacağı söyleniyordu, ama bu albüm hüviyet değiştirdi: Neticede Eylül ortasında bazı şarkıların gözden geçirilmiş ikinci baskılarının, single'lardaki B yüzlerinin ve hiç yayınlanmamış eserlerin yer aldığı bir toplama albüm yayınlanacak.

Beck ağustos ayında Brezilyalı şarkıcı **Caetano Veloso** ile birlikte Los Angeles'ta bir konserte sahneye çıktı.

Kylie Minogue'ün sinema macerası: Craig Singer'in "A Good Night to Die" isimli filminde Vincent Gallo ve Mickey Rourke'la birlikte oynayacak.

Therapy? yeni albümü için PJ Harvey'in prodüktörü Head'le birlikte kayıtlara başladı.

Tom Waits kameraları özlemiş: Yakında gösterime girecek film geniş bütçeli bir komedi. Filmin adı "Mystery Men", yönetmeni Kinka Usher. Waits'in rol arkadaşları Ben Stiller, Lena Olin ve Fugees elemanı Pras.

1955 yılından harika bir kayıt yakında yayınlanıyor: "Jack Kerouac Reads On The Road".

Yani Türkçesi, Jack Kerouac Yolda'yı okuyor. **Jack Kerouac** hayranı Lee Ranaldo'nun (Sonic Youth'un gitaristi) teknik katkılarıyla yayınlanacak albümde, fonda, Kerouac'ın cazcı arkadaşlarını dönemin standartlarını yorumlarken de dinleyebileceğiz.

Madness'in "Wonderful" isimli yeni albümünün stüdyo konuklarından biri de **Ian Dury** olacak.

İkinci gitarist Bonehead'in **Oasis**'i terk edeceğini açıklaması pek de şaşkınlık yaratmadı. **Noel Gallagher**, önce Bonehead, sonra da Guigys'nin gruptan ayrılmasıyla kan kaybeden Oasis'in aynen faaliyetlerine devam edeceğini söylüyor. Ama bir taraftan da yeni oluşturduğu grubu Tailgunner ile hazırlıklar yapıyor. Duyduklarımız doğruysa, Noel davulda, ilk albümlerinin prodüktörü Mark Coyle gitar/vokalde, Paul Stacey de bas ta yer alıyormuş. Bir taraftan da **Oasis**'i canlandırma çalışmaları devam ediyor. The Guardian gazetesine göre, Bonehead'in yerini doldurmak üzere Noel Gallagher, **Johnny Marr**'la görüşmüş. Johnny Marr bu şok haberi henüz doğrulamış değil, ama Noel Gallagher'ın dört yıldır en yakın dostlarından birisi Marr. Ayrıca Gallagher'ın öteden beri Marr'a "yaşayan en iyi gitarci" dediği de biliniyor... Smiths'in eski gitaristi Johnny Marr esasında şu sıralar fazla meşgul. İlk, Beck'in kasım ayında çıkacağı söylenen yeni albümünde iki parçanın kayıtlarına katıldı. Bir süredir Los Angeles'da yaşayan Marr, önümüzdeki yılın başında çıkarmayı umduğu ilk solo albümünün kayıtlarına da başlamaya karar verdi...

Bir diğer "eski-Smith" **Morrissey** de sonbaharda Avrupa'da ve ABD'nin altı şehrinde vereceği konserler için kolları sıvadı. Ayrıca yakında bir Morrissey retrospektifi üç DVD halinde piyasaya çıkacakmış. Biri Smiths'e ayrılan DVD'lerde bugüne kadar hiç gün ışığına çıkmamış klip vb. görüntüleri de yer alıyormuş. Şu sıralar hiçbir plak şirketiyle sözleşmesi bulunmayan Morrissey yeni albümün kayıtları için 2000 yılının başında stüdyoya girmeye hazır.

De La Soul için artık havlu attılar diye düşünülüyordu ama, co-

ol rap'in şampiyonları iki sene boyunca, güçlü şahsiyetlerle stüdyoya girerek sabırla çalıştı. Bu çalışmanın sonunda Pos, Mase ve Dove, genel adı "Art Official Intelligence" olan üçlü bir albüm dizisini peyderpey plak şirketine teslim edecek. İlk partinin birkaç ay içinde (önce 99 kasımından söz ediliyordu, ama 2000 yılının ocak ya da şubat ayını beklemek gerekebilir) ortaya çıkması bekleniyor: Projenin içinde Al Green, Isaac Hayes gibi öncüler, Busta Rhymes ve Chuck D (Public Enemy) gibi yorulmak bilmez ustalar ve Drew Barrymore gibi hoş davetiler de var...

Pedro Almodovar önümüzdeki günlerde ilk İngilizce filmi çekmeye hazırlanıyor. Bu filmin senaryosu için yönetmen, Pete Dexter'in adrenalinini yüksek "The Paperboy" adlı romanını seçti.

Beastie Boys'cular parlak ve sıradışı kariyerlerinin bir özeti niteliğinde bir best-of albüm hazırlığında.

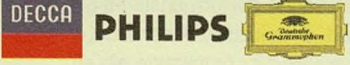
Nas kahinliğe soyunuyor: ünlü rap'çinin ekim sonunda çıkacağı albümün adı "Nastradamus" olacak.

Ve Björk bir gün işten kovulur...

Lars Von Trier'den mektup var. "Dalgaları Aşmak" filminin yönetmeni 17 Mayıs'tan beri çekimleri devam eden "Dancer in the Dark" hakkında Danimarkalı gazetecilere ayrıntılı, uzun bir basın açıklaması göndermiş. Catherine Deneuve, Jean-Marc Barr, Stellan Skargard, Peter Stormare, Björk (aynı zamanda filmin müziğini de yazıyor) gibi bir oyuncu kadrosuna sahip filmin konusunu da anlatıyor Trier gönderdiği metinde: "1964. Selma (Björk) Çek. Hayalinin ülkesine, hakiki müzikal komedilerin, dansın ve şarkıların ülkesi ABD'ye göç ediyor. Küçük oğlu Gene de onunla birlikte. Kuzey'de küçük bir sanayi şehrinde, bir avluya park etmiş bir karavanda yaşıyorlar. Selma bir tekstil fabrikasında işçi olarak çalışıyor... Kendisinde de olan kalıtsal bir göz hastalığından muzdarip oğlunu ameliyat ettirebilmek için gece gündüz çok ağır şartlarda iş yapıyor... Yerel bir amatör tiyatro kumpanyası bir müzikal komedi sahneliyor ve Selma başrole seçiliyor. Makinaların ritminde, etrafında hareket eden her şeyin bir müzikal komedi sahnesi olduğunu hayal ederek gündelik hayatının zor şartlarına direniyor. Ve bu gösteride çok güzel dans ediyor... Ancak fabrikadaki arkadaşı Kathy (Catherine Deneuve) onun için endişeli, özellikle de çok hata yaptığı gerekçesiyle atölye şefinin odasına çağırıldığı gün. Günün birinde Selma işten kovuluyor..." Metinde ayrıca, "Gerizekalılar"ın aksine bu büyük bütçeli filmde, Lars von Trier ve arkadaşları tarafından ortaya atılan "Dogma"nın estetik kriterlerine uyulmayacağı açıklanıyor.

THE 100 CLASSICS

YENİ BİN YILA 100 KLASİK İLE GİRİN

Türkiye’de ilk kez
“Türkçe Açıklamalı”
Klasik Müzik Serisi
En iyi yorumculardan
hem de
“Ekonomik Fiyat” (Mid Price)
avantajıyla!

CD / Kaset

ALBINONI
PACHELBEL
**Adagio
Canon**
I Musici
CD 454 526-2
MC 454 526-4

BEETHOVEN
**Piano Concertos
4 & 5 'Emperor'**
Brendel
CD 454 528-2
MC 454 528-4

ALLEGRI
PALESTRINA
**Miserere
Stabat Mater**
King's College
CD 452 626-2
MC 452 626-4

BEETHOVEN
**Symphonies
5 & 7**
Kleiber
CD 439 066-2
MC 439 066-4

MAURICE
ANDRE
**The Golden
Trumpet**
Maurice André
CD 454 527-2
MC 454 527-4

BERLIOZ
**Symphonie
fantastique**
Davis
CD 454 530-2
MC 454 530-4

BACH
**Toccata &
Fugue**
Koopman
CD 439 063-2
MC 439 063-4

BIZET
**L'Arlésienne
Carmen
(Orchestral Suites)**
Markevitch
CD 452 630-2
MC 452 630-4

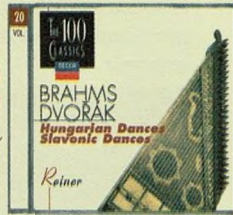
BACH
**Great Arias
& Choruses**
Gardiner
CD 439 062-2
MC 439 062-4

**Violin Concerto
Double Concerto**
Szerlyng Starker
CD 454 533-2
MC 454 533-4

BARBER
BERNSTEIN
**Adagio
West Side
Story**
Bernstein
CD 439 064-2
MC 439 064-4

BRAHMS
DVORAK
**Hungarian Dances
Slavonic Dances**
Reiner
CD 452 631-2
MC 452 631-4

100 CD ve kasetten oluşan bu özel seri
20 CD ve kasetlik bölümler halinde tek tek satışa
sunulacak ve 1999 yılı içerisinde tamamlanacak.
İlk kırk başlık ise müzik marketlerde
raflardaki yerini aldı bile...

UNIVERSAL MÜZİK

Gümüşsuyu İş Merkezi Zafer Tunaya Sok. No: 14 K: 4
80090 Gümüşsuyu - İstanbul
Tel: (0-212) 249 7570 (pbx) Fax: (0-212) 251 2450
Dağıtım: Tel: (0-212) 520 8599 Fax: (0-212) 520 8548

Tek bir çirkin genç kadın, ucuzlamış olan aşkı boşuna umutlarıyla yeniden değerli kılabilir.
ELIAS CANETTI

Evet, ben derslerime çok çalışırım, sınıfta birinci olmazsam canım iyice sıkılır ve benim gibilere de inek denildiğini bilirim, ama benim babamın, beni on yıl sonra başına geçireceği takım tezgâhları fabrikası yok, iplik fabrikası yok, demir deposu ve dökümhanesi ya da Libya'da aldığı küçük de olsa bir ihalesi ve hatta bir ihracat ve ithalat bürosu da yok benim zavallı babamın. Benim kaymakamlıktan istifa etmiş babamın yalnızca bir mezan var, yılda bir kere Babaanne evde ağlasın diye gideriz, orada ağlar. **ORHAN PAMUK**, Sessiz Ev

Yalan dört nala gider. Hakikat adım adım yürür, ama yine de vaktinde yetişir.
(Japon atasözü)

İlk albümü "Into the Sun"dan bir yıl sonra **Sean Lennon**, ikinci solo albümünün altyapısı için yazın bir kısmını New York'da stüdyoda geçirdi. Lennon, bas çaldığı Cibo Matto'nun uzun Amerika turnesi biter bitmez, bu albümün kayıtlarına kaldığı yerden devam edecek.

Lilith Fair festivali kenk indiriyor. Kadın müzisyenlerin konserlerinin teşvikçisi, bu festivalin elebaşı **Sarah McLachlan** bu seneki turnenin (Tori Amos, The Pretenders, Alanis Morissette, Joni Mitchell, Annie Lennox, TLC) sonuncu olduğunu açıkladı.

Run DMC bu sonbahar geri geliyor. Amerikalı rap grubunun yeniden toparlanması, eylül ayının sonunda piyasaya çıkacak "Crown Royal" albümüyle somutlanacak. Run DMC aynı zamanda sahnelerdeki yerini de alacak.

Clash yine kükrüyor. Grubun, iki yıldan beri beklenen meşhur canlı albümünün ekim başında piyasaya çıkacağı kesin olarak açıklandı. "From Here to Eternity" albümü 78-82 tarihleri arasında İngiltere ve ABD konser kayıtlarından seçilen parçaları kapsayacak; 76-78 arası kayıtlar yeterli kalitede olmadığından, örneğin efsanevi "White Riot" bu albümde yer alamayacak. Joe Strummer, Mick Jones, Topper Headon ve Paul Simonon hayranları "London's Burning", "Capital Radio", "I Fought the Law", "London Calling", "Armageddon Time", "Should I Stay or Should I Go" ve "Straight to Hell" in capcanlı, sıcak yorumlarıyla teselli bulacaklar. Bu albüm Strummer-Simonon ikilisinin iki yıl boyunca yaptıkları bant dinleme çalışmasının ürünü.

Howie B'nin prodüktörlüğünü yaptığı yeni **Les Negresses Vertes** albümü "Trabendo" 19 Ekim'de çıkacak.

Geçen yıldan beri neredeyse bütün sahne performanslarını dijital formatta kaydeden **Underworld**, önümüzdeki ilkbaharda, senenin en iyi yorumlarından oluşan live bir compilation albüm çıkaracak.

Henry Rollins "Get Some Go Again" adlı yeni bir albüm çıkarmak üzere. İki üyenin katılımıyla yenilenen **Rollins Band**'ini de harekete geçiriyor.

Michael Nyman, Michael Winterbotton'un ağustos sonunda tamamladığı yeni filmi "Wonderland" in orijinal müziğine imza attı. Müzisyen aynı zamanda bir başka film müziği için bestelenen üç parçada da Blur'den **Damon Albarn**'la beraber çalıştı ve genç partneri için "çok yetenekli, heyecan verici ve cesur fikirleri var" yorumunu yapıyor.

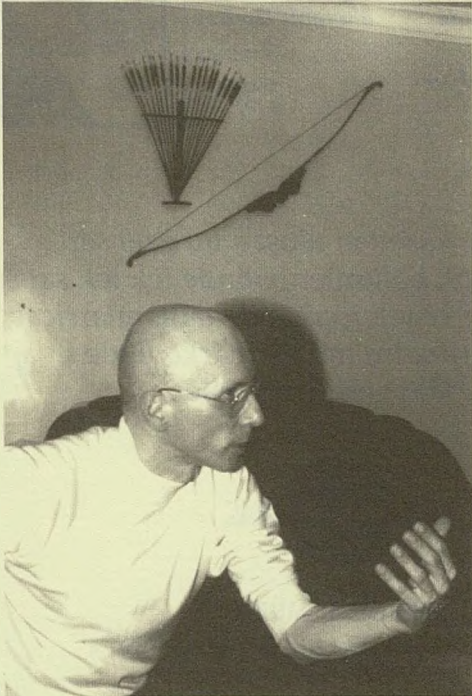
Portishead korsanlara savaş açtı: Kızgınlıklarının nedeni bazı Avrupa ülkelerinde el altından satılan, Rusya ve Ukrayna kaynaklı "Pearl" isimli albüm. Üstelik bu albüm iddia edildiği gibi Portishead'in yayınlanmamış kayıtlarından oluşan bir albüm değilmiş...

Martin Carr (eski Boo Radleys) Brave Captain adında yeni bir grup kurdu. Grup NME dergisinden bir gazetecinin derlediği "The Carve-up" compilation'ıyla albüm hayatına başlıyor.

KUDRET KURTCEBE

Bir mum yaktım seyrine baktım

Kudret Kurtcebe'nin soyadına aşinayız. Kendisi "Gaddar Davut" un çizeri Nuri Kurtcebe'nin kardeşi oluyor. 30 yıldır elinden bırakmadığı gitarıyla sonunda stüdyoya girdi, kendi şarkılarından oluşan "Şizofren" albümünü çıkardı. Bakalım neler anlatıyor...

"Şizofren" sizin ilk albümünüz. Sözleriniz oldukça sert, toplumun kurallarına tepkiler, çomak sokmalar var. Ama müziğinizde soft bir tarz hakim...

Kudret Kurtcebe: O sertliğin altında yumuşaklık var. O da 68 kuşağının ruhu. O kuşak benim üstümdeki kuşaktır, ben 57'liyim aslında. Ama 68 kuşağı çok etkiledi beni. Fazla şiddetli bir müzik yapmıyorum. Yumuşak bir sound'la, sözlerin bal-yoz gibi inmesi. Tarzım bu benim.

Kızılderili ve Uzakdoğu kültürlerine yakın olmanız da bunda payı var mı?

Evet. Sevgi kadar, saygı ve bütünsellik de var. Yaşamı bütünsel olarak algılama, dünyayı bütünsel olarak algılama var o kültürlerde.

Uzun yıllardır müzikle uğraşıyorsunuz. Ama "Şizofren" ilk albümünüz. Neden bu kadar beklediniz?

Uzun yıllar arayış içindeydim. İngilizce sözlü bestelerim vardı. William Blake'in, Thomas Hardy'nin şiirlerini belli kalıplar içine oturtmuştum. Yıllarca bunları söyledim. İlk olarak 1973'de sahneye çıktım. Beni en fazla Jethro Tull etkiledi. Özellikle onları seslendiriyordum. Arkasından da kendi İngilizce bestelerimi çalışıyordum. Ama Yaşar Kurt çirkinca ortaya, işler değişti. Benim Türkçede yapmak istediğim şey buydu. Kompleksli değilim, Yaşar Kurt'u çok sevdiğim için söylüyorum bunları. Biraz da gıpta ediyorum. O şarkı sözlerini keşke

ben daha önce düşünebilseydim. "Erkekler Savaşı", "Kukla"... İşte benim yapmak istediğim bunlardı. O benden önce davrandı. Yaşar Kurt bana ilham verdi, ben de bir şeyler yapmak gerektiğini hissettim.

Albümün adını neden "Şizofren" koydunuz? Sizce toplum şizofreniye doğru mu gidiyor?

Doğru tabii. Şizofreniye doğru gidiyor. Şarkılarımın birinde bir laf var, dikkatinizi çekti mi? "Tehlikeli bir şizofren, uydurdu masallar. Nüfusu dengelemek için..." Aslında Hitler'e bir göndermedir bu. Hitler şizofrendir. Bir ırk masalı uydurdu. Kara bir mizah var burada. Sonra diyorum ki, "inançlılar kapışır, aptalların kanı kanalizasyona karışır..." Ne müslümanın hristiyanla, ne yahudinin müslümanla kavgası beni ilgilendiriyor. Üç inanç birbirine girmiş, birbirini yemiş, umurumda bile değil. Toplum gerçekten şizofreniye gidiyor. Bunun nedeni ne? Sistem. Alaturka, kapitalist, feodal, gelişmemiş bir sistem içinde bulunduğumuz için liberal demokrasinin liberal sonuçlarını alıyoruz. Hayırlı olsun. On milyonluk kağıt parayı da basıyorlar, bundan daha büyük kıyamet olamaz. Ülkede "almadan vermem" sistemi varsa, ki var, insanlardan mutlu olmalarını bekleyemezsiniz. O zaman sistemi sorgularım ben. Ne bekliyoruz? Aşk mı? İnsanlar arasında dostluk mu? Bu rezil sisteme çomak sokmayacağım da kime sokacağım?

Sarhoşun kelime haznesi, bazen bilgininkiyle eş olur. **LAWRENCE DURRELL**, Livia

Yağmur yağıyor, canım. Sen Mukoşka, kolla sınıfımızı, bir şemsiye aç, şu dünyanın başına bela olmuş yoksullara.. Ben ellerimin üstünden akan çığılı okşamak istiyorum. Dudaklarımı ve dilimi ürkütmeden kederle mırıldanmak: Basıncın ve baskının ters yüz edilmiş yansıması gözlerimi aldattı. Işığın bir oyunuyla kendimden geçtim. Lunaparksızlık çekmiş bir köylü kızı olduğum için. **LATİFE TEKİN**, Gece Dersleri

Kadın türkü söylüyordu. Rüzgarın yelpazeleyişine göre sesi şimdi geliyor şimdi gelmiyordu. Türküsünde ancak "Turnam turnam..." sözlerini duyabiliydim.

HALIKARNAS BALIKÇISI, Mavi Sürün

Gönlüm ne dertlidir ne de bahtiyar
Ne başkasına yâr ne kendine yâr
Canım isteyince ben diyar diyar
Gölgemin peşinden yürür giderim
NECİP FAZIL KISAKÜREK

En düşmüş insan, bütün dilekleri yerine gelmiş insandır. **ELIAS CANETTI**

Lady in Zen

Biz Zen'i en son Bakırköy'de bırakmıştık. Ama geçen gün Amerika'dan haberleri geldi. Topluluğun "Lady In Red" isimli parçası, Amerikan plak şirketi Motherwest'in yayınladığı "Turn Century Turn" adlı toplama albümde kendine yer bulmuş. Bu albümde çeşitli memleketlerden acid rock, space rock ve post rock tarzında müzik yapan topluluklar varmış. Hatırlayacaksınız, daha önce de bir İtalyan şirket, yine benzer bir psychedelic toplama albümde Zen şarkısına yer vermişti. Henüz Türkiye'de bulunmayan "Derya" isimli albümleri de iki yıl evvel Sonic Youth'dan Thurston Moore'un şirketi tarafından Amerika'da yayınlanmıştı... Bu güzel haberlerin devamı da gelsin...

ve grubun ikinci albümünün yolda olduğunun habercisi niteliğindeki uzun maksinin çıkışıyla gerçekleşti. Geçtiğimiz günlerde BBC'de kendisiyle yapılan bir söyleşide, Damon Albarn'dan daha yeni ayrılan grubun solisti ve gitarcısı Justine Frishmann uzun süredir ortarlarda olmamalarını "tembellik, yorgunluk, fiksizlik, şaşkınlık" gibi pek çok faktörün bir aradığına bağladı: "Bir an geldi, pop-star'lık rolüne kendimi kaptırdığım için kendi kendime çok kızdığım oldu. Yeniden kamusal bir hayat kurabilecek hale gelmem uzun zaman aldı."

Tom Jones'a bir gençlik şansı daha. Tim Burton'un "Mars Attacks!" filminde kendisine rol vermesiyle tekrar gündeme gelen Galli şarkıcı müzikal açıdan da bir yeniden doğuş yaşıyor. Prodüktörlüğünü Stephen Hague'in yaptığı "Reload" adlı derleme albümde Tom Jones, Manic Street Preachers, The Cardigans, The Stereophonics, Chrissie Hynde, Natalie Imbruglia ve Neil Han-

non'la beraber söyleyecek.

Yılların "eskittiği" **Cliff Richard**, bir gazetecinin "Marilyn Manson hayranlarından mısınız" sorusuna, "o hanımı tanıyor olsaydım, büyük ihtimale olurum" demiş.

Sneaker Pimps artık bir "boy's band". Kadın solist Kellie Dayton'un şiddetli karakter uyumsuzluğu nedeniyle şutlanmasıdan sonra mikrofonda bayrağı

grubun kurucularından gitarist Chris Corner devralıyor. "Becoming X" albümünün başarısının Kelli Dayton'un lolita sesine bağlandığı hatırlanınca tuhaf bir tercih. Piyasaya çıkan "Low Five" single'ı "Splinter" adlı albümün habercisi.

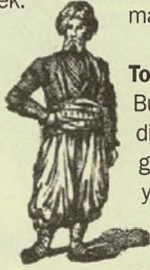
Shaun Ryder, 2000'de bitirmeyi planladığı yeni Happy Mondays albümünde Tricky ile işbirliği yapıyor. Ancak birlikte yazacakları şarkılar bu albüm için düşünülse de, esasen şarkıların gidişatına göre hangisinin albümde olacağına karar verilecekmış.

The Who hayata döndürüldü. BBC arşivleri, 1965-1973 tarihleri arasında grubun kaydettiği 26 parçaya "Who's Live at the BBC" isimli albümde yer verecek.

Smashing Pumpkins'den **Billy Corgan**, Ruppert Wainwright'ın "Stigmata" adlı filminin müziklerinin büyük bir kısmını yazdı.

Spiritualized'da gidişat muğlak: İngiliz grubun parlak solisti Jason Pierce grubun üç kilit üyesine yol verdi ve gelecek hakkında biraz düşüneceğini söyledi.

Dört yıllık bir ayrılıktan sonra **Elastica** nihayet geri geliyor. Kavuşma, ağustos sonunda, altı parçadan oluşan

Peki bu albümde yapmak istediklerinizi yapabildiniz mi? Şunları yapsaydım, ya da şu olmasaydı dediğiniz oldu mu?

Hayır. Aslında çok fazla da emek vermedim. Parçaların hepsi hazır. Stüdyoya saat 12'de girdim, 2'de çıktım. İki saatte 11 parça söyledim. Sadece stüdyoda bir mum yaktım, muma bakarak konsantre oldum, o kadar.

Şu anda mutlu musunuz? Yaşadığınız dünyadan, ortamdans... Sanki acılarınız varmış gibi geliyor bana.

Dünyadaki bu yaşamdan kim mutlu ki? Bu gezegenin barış gezegeni olmasını istiyorum. Nedir ya, adam sınırlar çekmiş, karşı taraftaki farklı din, farklı dilden insanları bekliyor. Zıvalık bunlar. İnsanın insana güvensizliği nedir böyle? Bırak bu ülkeyi, dünyadaki saçmalıklardan bıktım.

Genel olarak yaşamınızdan memnun musunuz anlamında soruyorum. Özel yaşamınızdan...

Kendi yaşamımdan mutluyum. Ama kaçışlarım var elbette. Bisiklete binerim örneğin. Basar giderim kilometrelerce. Bir tür rahatlatma bu, meditasyon işte. Herkesin bir kaçı vardır. Yoksa nasıl dengeleriz ruhumuzu? İçimizde bir ruh var. Bizle beraber öğrenen bir şey var. Onu ben huzurlu etmek zorundayım. Umutlu olmalı. Onunla barışık olmalıyız. Yani insan kendisiyle barışık yaşamalı.

İçinizde müzik yapma isteği ne zaman doğdu? Ruhunuzda neler esiyordu da oraya yöneldiniz? Ağabeyim Nuri Kurtcebe bir gün benim kulağımı çekti. Yaşım 12'ydi. Hocaya götürüp eti senin ke-

miği benim, bu adam gitarist olacak dedi. Önceleri gitarı hiç sevmeydim. Daha sonra hocam bana sevdirdi. Dersleri sevmiyordum, gitar çalmayı seviyordum. İnsan bir şeyi severse başarılı olur. Ben gitar çalmayı sevdim. Bir kadından daha fazla sevdim. Şarkı söylemeye 20 yaşlarında başladım. Çok az grupla çalıştım. Genelde hep tektim. **Gitarınızdan daha az sevdiğiniz söylediğiniz kadınlar hakkında ne düşünüyorsunuz?**

Öncelikle kadınları ezen, kadına insan gözüyle bakmayan erkeklerin kendine çekidüzen vermesi gerekiyor. Bu geri kalmış, müslüman üçüncü dünya ülkesindeki erkekler, hâlâ kadınlara meta gözüyle bakıyorsa, bu sorgulanmalıdır. Bu ülkede kadın problemi değil, erkek problemi var aslında. Bütün kadınlar üretmeli, yazmalı, roman yazmalı, şiir yazmalı... Olaya feministlerin gözünden de bakmak istemiyorum. Kadınla erkek bütünselleşmeli. Kızıl derili kültürünü, Zen Budizmi, Hinduizmi, Afrika kültürünü inceledim. Bir kızıl derili, kadına bütünsel olarak bakar. Gece ve gündüz farklıdır ama, bir bütünün parçalarıdır.

Şu andaki rock piyasasını, rock'un geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Piyasadaki gelişmeleri takip etmek istemiyorum. Öyle derdim yok. Ben bir misyon olmak istiyorum. Bu kasetteki şarkı sözleri, özellikle "Hortum" parçası, "Pasifist", "Entel Kutusu", "Şöhret", bunlarda anlattıklarım, benim bir misyon olduğumu gösterir. Çizimden de asla ödün vermeyeceğim. Piyasanın ne istediği umurumda değil... Bu ülkede de sınıflararası çelişki, gelir dağı-

lımı bozukluğu var. Hastanelerde parasızlıktan ölen insanlar, ilaç fiyatlarının yüksekliği, işte bunları da rock altyapısı içinde belirtmek bir isyandır. Ama şunu da belirtmeliyiz ki, bu sol değildir. Rock, benim anlayışıma göre sağ ve sola bir alternatiftir. İnsancıl bir yaşamı savunur. Adam ben milliyetçiyim diyor, metal yapıyor. Böyle aptallar var bu ülkede. Bazıları var, rock felsefesi gereği solcudur diyor. Bu da yanlış. Rock bir yaşam biçimidir. İnsancıl bir yaşam biçimi. Ama din ötesi. Sakın dinle karıştırmayalım. Din ötesi, ideoloji ötesi bir yaşam biçimini aramaktır rock.

Pink Floyd, Jethro Tull dışında etkilendiğiniz başka isimler var mı?

Sadece onlar değil. Çok var. Hepsini de çok güzel. Led Zeppelin, Rolling Stones, Deep Purple, Frank Zappa, America, Cat Stevens... Bunlar 68 ruhunu yansıtır. Öyle bir jenerasyon geldi ki, yalnızca müzikte değil, sanatta, edebiyatta korkunç yenilikçi oldular. Türkiye'de böyle oldu. Cem Karaca, Barış Manço, Erkin Koray, Doğan Canku, Mazhar Fuat Özkan, Nejat Yavaşoğulları, Bülent Ortaçgil... Hâlâ Pink Floyd'un "The Dark Side Of The Moon"u dinlenebiliyorsa, demek ki bu müzik kalıcıdır. Bu ölümsüz bir ruhtur. 50'den sonra doğanlar, ne yazık ki 68'in üstüne çıkmadılar. Bizden sonra gelenlerin hiç şansı yok. Kayıp kuşaktır bu. Pentagon'a yürüyen hippiler, silaha karşı, savaşa karşı böyle bir kuşak bir daha zor gelir. Şimdi hayatımızda kung-fu'lar, Rambo'lar var. Körfez'e koşma koşma gidiyorlar, Led Zeppelin dinliyorlar. Ne büyük çelişki bu.

bende bir resmin var yüzüne bakmıyor NAZAN ÖNCEL Çığlıkların kesildiği söyleniyor, ama ben, asılanların suskunluklarını hâlâ duyuyorum. ELIAS CANETTI	
bir resmin kalmış bende / tam ortadan yırtılmış / hani siyah kazaklı / biliyorsun değil mi? BARIŞ MANÇO Merhamet istemem camdaki aksinden / Bir yumruk vururum / Kaatili olurum kendi kendimin! MATİLD ALÇE	
resmin kalsın yeter / ben hâlâ yalnız ve çığlıklar gibi / ben hâlâ yalnız ve çığlıklar MAZHAR ALANSON	
bir gün belki hayattan / geçmişteki günlerden / bir teselli ararsın / bak o zaman resmime / gör akan o yaşları / benden sana son kalan / bir küçük resim şimdi / cevap veremez ama / ağlar yalnızlığıma MEHMET SOYARSLAN	Filden büyük bir şey varsa o da ormandır (Afrika atasözü)

Beck'in plak şirketi Geffen'le uzun zamandır sürdürdüğü hukuk savaşı, hâlâ çözüme kavuşmuş değil. Bütün tartışmalar, son albümü "Mutations" için yapılan kontrata dayanıyor-muş.

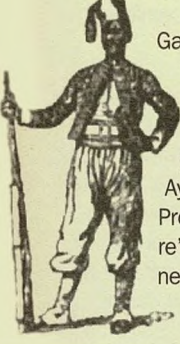
Blur de devasa box-set sahibi gruplar arasına katıldı. Bugüne kadar çıkardıkları toplam 22 single'ın orijinal kapaklarıyla yer aldıkları kutucuk, sınırlı sayıda basılmış ve ancak tuzu kuru "meraklılarınca" edinilebilecek.

Three Colours Red, aralarında beliren müzikal ayrılıklardan dolayı ayrılma karar aldıklarını açıkladı.

Black Sabbath sahneden iniyor. Grup bu sene aralık ayında vereceği iki konserin ardından bir daha sahneye çıkmayacağını açıkladı. Ama bu sadece Black Sabbath için geçerli. Ozzy yine yoluna devam edecek.

Galler şairi **Patrick Jones**'un "Commemoration and Amnesia" adlı debut albümü, bilumum Galler yıldızlarını konuk ediyor. Aynı zamanda Manic Street Preachers başkanı Nicky Wire'in de öz kardeşi olan Jones, albümde Gorky's Zygotic Monkey, Super Furry Animals, Catatonia ve James Dean Bradfield'la çalışmış.

WIM WENDERS

Gelmiş geçmiş en büyük banyo şarkısı hangisidir?

Wim Wenders'le gayet eğlenceli bir müzik geyiği... Son olarak "Buena Vista Social Club" filmini yapan Wenders, şu sıralar Bono'yla ortak film projesiyle uğraşıyor...

Sık sık dinlediğiniz müzikler neler?

Wim Wenders: Hemen her şey. İster inanın ister inanmayın, hâlâ "Buena Vista Social Club", her iki albüm de. Tom Waits'ın yeni albümü. Onu daha yeni konserde gördüm. Üç kere heial olsun! Radiohead. Blur. Verve. The Eels. Teenage Funclub. Tindersticks. Lucinda Williams. Ani DiFranco.

Gelmiş geçmiş en sevdiğiniz albüm ne?

Her zaman böyle sorulardan korkmuşumdur. Hemen soğuk terler dökerim. "Astral Weeks"i bırakamıyorum, hâlâ en sevdiğim Van Morrison albümü. Ve Dylan'ın "John Wesley Harding"i, ya da belki "Nashville Skyline". Bütün "Biograph" serisi bir albüm sayılabilir mi? T-Bone Burnett'in "Criminals Under My Own Hat"i, onu da elimden bırakamıyorum. "Beautiful Freak" ya da "Achtung Baby" ve Ry Cooder'dan bir ses olmadan nasıl yaşayabiliriz?

İlk aldığınız plak neydi? Ve nerede aldınız?

İlk aldığım LP Kinks'in ilk albümüyü. Kırmızı ka-

paklı. Mono. Pikabım bile yoktu -plağı arkadaşım da dinlemek zorundaydım. Plağı Düsseldorf Altstadt'da küçük bir dükkandan almıştım. Hâlâ bende duruyor, bir sürü lskoç bandıyla yan yana.

Hangi müzisyenin yerinde olmak isterdiniz?

Saksofon ve klarinet çaldığım zamanlar, çok uzun zaman önce, kahramanım Jimmy Giuffrè'du.

Banyoda ne söylersiniz?

Tuhaf şeyler. "Itsy-bitsy-weeny Honolulu strand bikini", şarkının Almanca versiyonu. Ya da "In the jungle, the mighty jungle, the lion sleeps tonight..." The Tokens versiyonu. Ya da The Kinks, sözlerini biliyorum çünkü. Sadece bir kere karaokede şarkı söylemek zorunda kaldım, şanslıydım ki alet-

vardı. Onu da banyoda söyledim. Beatles'ı unutmayalım: "Yellow Submarine" gelmiş geçmiş en büyük banyo şarkılarından biridir, "Yesterday" de yakın takiptedir.

En sevdiğiniz cumartesi gecesi plağı?

Artık pek bilemiyorum. Liseye gittiğimde Stones'un "Between The Buttons"ıydı.

Ve pazar sabahı plağınız?

Van Morrison, "Avalon Sunset".

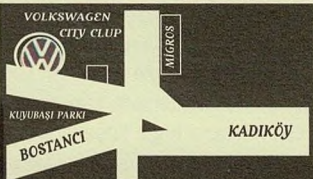
Tuğlacıbaşı Mah.

Kuyubaşı Sok. İstanbul Apt. 16/1 Kuyubaşı
Kadıköy-İSTANBUL

Erdoğan ÖZELÇİ

Tel: 0 (216) 346 59 79

Camus'nün "Veba" sı Daniel Defoe'nun şu sözüyle başlıyor: "Bir çeşit mahpusluğu başka bir çeşit mahpuslukla düşünmek, gerçekte var olan herhangi bir şeyi, gerçekte var olmayan bir şeyle düşünmek kadar akla yakındır..." Dolayısıyla 17 Ağustos depremini de "Veba" ile düşünmek akla yakın.

Müşterek bir hikaye

Dini bütün bir adam olan gece bekçisi farelerin bir felaketi haber verdiğini söyledi. Ona ne gibi bir felaketin beklenebileceğini sordum. Felaketin ne olabileceğini önceden kestirmek imkansız olduğu için bilmiyordu. Fakat bir deprem başgösterirse bu onu hiç şaşırtmayacaktı. Mümkün olduğunu söyledim, benim bundan korkup korkmadığımı sordu. Beni ilgilendiren biricik şey, dedim, iç huzurumu bulabilmeğidir.

Evlerimizin üstünde kurulu bulunduğu toprak, içinde sakladıklarından temizlenmek istiyor gibiydi; bugüne kadar içten içe işleyen çabalarını, irinlerini artık yerin üstüne gönderiyordu. Şimdiye kadar sükunet içinde yaşamış olan küçük şehrimizdeki şaşkınlığı, sağlam, sıhhatte bir adamın kopkoyu kanının birdenbire ona isyan etmesinin uyandıracığı cinsten şaşkınlığı, perişanlığı bir göz önüne getirin.

Şehre bardaktan boşanırcasına, süreksiz yağmurlar yağdı, bu ani feyezani fırtınalı bir sıcak takip etti. Deniz bile derin maviliğini kaybetmiş, sisli göğün altında göze çirkin gelen bir demir veya gümüş pırlıltısına bürünmüştü.

Badanalı uzun duvarların ortasında, tozlu vitrinli sokakların içinde, pis bir sarılıktaki insanoğlu kendini bu gökyüzünün altında mahpus hissediyordu.

Felaket umumi bir haldir, yalnız birdenbire tepenize inince ona kolaylıkla inanamazsınız. Bir harp patladığı zaman insanlar "fazla uzun sürmez, çünkü çok saçma bir şey" derler. Elbette ki harp çok saçma bir şeydir, ama bu onun uzayıp gitmesine engel olmaz. Saçmalık daima kendini belli eder, insanlar yalnız kendilerini düşünmeseler onun varlığını fark edebilirlerdi. Şehrimizin insanları da bu konuda bütün öteki insanlar gibiydiler, sadece kendilerini düşünüyorlardı; başka bir deyimle "hümanist"tiler, felaketlere inanmıyorlardı. Felaket insanın ölçüsüne sığmaz, derler ki felaket gerçek olmayan bir şeydir, gelip geçici bir rüyadır. Ama, felaket her zaman gelip geçmez, insanlar gelip geçer, hele korunma tedbirlerini almamış oldukları için önce hümanistler... Şehrimizin insanları da başka insanlardan daha çok suçlu değillerdi, sadece alçakgönüllü olmayı ihmal etmişlerdi, o kadar; her şeyin kendileri için mümkün, felaketler için imkansız olduğunu düşünüyorlardı. İşler çevirmeye devam ediyorlar, yolculuklara hazırlanıyorlardı, kendilerine has fikirler besliyorlardı. Kendilerini hür sanıyorlardı, halbuki felaketler var oldukça kimse hür olamaz.

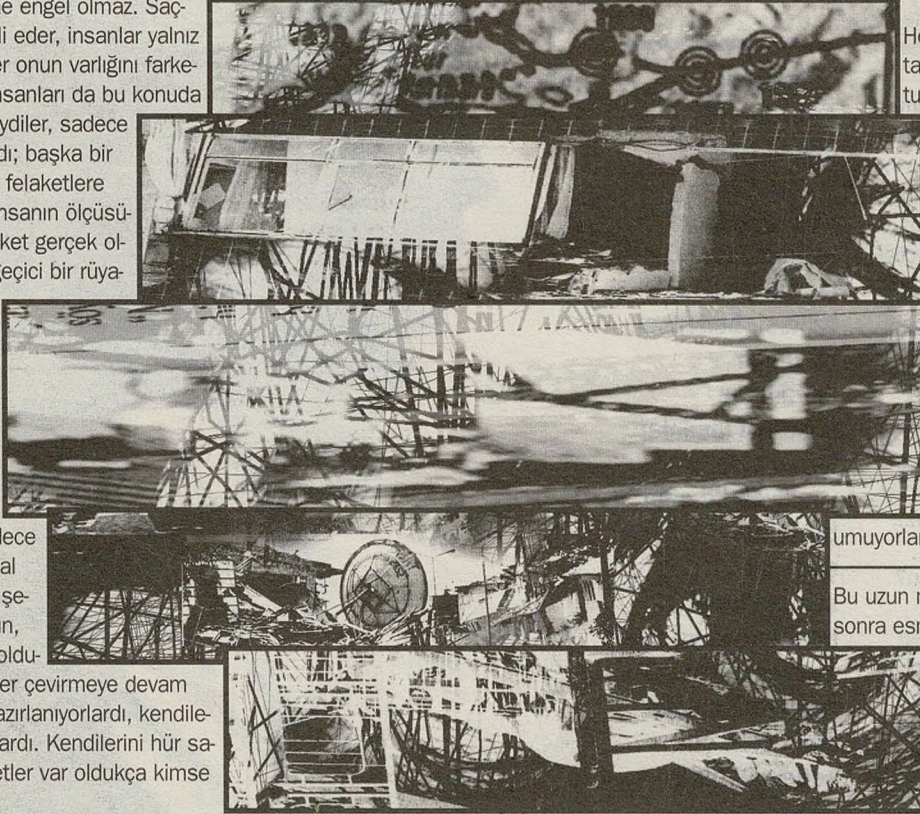
Ağustos ayının ortasında artık ferdi kaderler yoktu, müşterek bir hikayenin içinde her birinin paylaştığı duygular vardı. Bunların en büyüğü ayrılık ve sürgündü.

Gece bütün kalplerinin içindeydi ve gömülmelere ait hakikatler kadar uydu-rulan hikayeler de vatandaşlarımızın içine ferahlık verecek cinsten değildi. Burada gömülmelerden bahsetmek gerekiyor. Elbette ki insan bu gömülmeleri görmemek için kendini zorlayabilir, gözlerini kapar, onu kendinden uzağa atmak isterdi. Fakat apaçık olan şeylerin her şeyi silip süpüren müt-hiş bir kuvveti vardır. Mesela yakınlarımızdan birinin gömülmesi gerektiği zaman bu törenden kaçınabilir misiniz?

Şehrin matbaacıları bu fırsattan elde edebilecekleri istifadeyi hemencecik kestirdiler. Halkın tecessüsünün bir türlü doymak bilmediğini görerek şehir kütüphanesinde yeni araştırmalara giriştiler, her türlü şehadeti bulup şeh-re yaydılar. Böyle kehanetler için tarih bile yetmediğinden gazetecilere si-parişler verildi ve onlar da geçmiş asırlardan aldıkları örnekler kadar bu iş-leri becerdiklerini gösterdiler. Bu kehanetlerden bazıları gazetelerde tefrika bile ediliyor, normal zamanlarda aşk hikayelerine duyulan susuzlukla ara-nıp okunuyorlardı. Nostradamus ve Azize Odile her gün başvuru kahin-lerdi. İnsanlar onlardan istedikleri sonuçları çıkarabiliyorlardı. Bütün keha-netler gibi bunlar da mutlaka insanlara güven verici cinstendi.

Artık kötülük derken ne anlıyorduk, zorluk buradaydı. Mesela, açıkça, bir lüzumlu kötülük ve bir de tamamen lüzumsuz kötülük vardı. Cehennem ateşine kendisini kaptırmış bir Don Juan'ın yanısıra bir de çocuğun ölümü vardı. Ahlaksızlığın yıldırımla çarpılması ne kadar doğru ise, bir çocuğun ısı-ırap çekmesini kabul etmek o kadar güçlü. Hem doğrusu yeryüzünde bir çocuğun ıstıرابı kadar önemli olabilecek bir şey yoktu.

Evet, her şeye yeniden başlamak gerekiyordu, veba hiç kimseyi uzun müd-det unutmazdı. Kasım ayı boyunca, veba hemşerilerimizin göğüslerinde alev alev yandı, kampları ne yapacağını bilmez insanlarla doldurdu, velha-sıl sabırlı ve intizamsız yürüyüşüyle yoluna devam etmekten geri kalmadı. Yetkili makamlar bu ilerleyişin soğuk havalının gelmesiyle duraklayacağını ummuşlardı...

Hemşerilerimizin kayıtsızlık tavırları takınmaya çalışarak boyuna konuş-tukları şey hayatlarının yeni baştan

nasil kurula-cağıydı. Hep-si, geçmiş ha-yatlarının ra-hatlığını he-mencecik bu-lamayacakla-rını düşün-mekte müttefikti. Yıkamak yeniden yapmaktan daha kolaydı. Sadece hiç olmazsa iâse meselesinin az çok halledilebileceğini, böylece de onları en çok tasalandıran en-dişeden kurtulabileceklerini umuyorlardı.

Bu uzun mahpusluk ve bitkinlik hayatından sonra esmeye başlayan ümit rüzgarı, ken-dilerine hakim olmak imkan-larının hepsini ellerinden alan bir sabırsızlığı ve bir ateşi içlerinde tutuşturuyordu. O kadar özledik-leri insanı bir daha göremeyecekleri, bu uzun ısı-trapların bedelini elde edemeyecekleri düşüncesiyle kendilerini bir çeşit paniğe kaptırıyorlardı.

Değişmişti, veba, onun içinde, bütün kuvvetiyle inkar etmeye çalışsa da, gene de şiddetli bir azap halinde sürüp giden bir kayıtsızlık yaratmıştı.

Şimdi taptaze acılarıyla başbaşa kalanlar, şu anda kaybedilen bir varlığın hatırasına kendilerini vakfedenler ise olayları tamamen başka türlü kar-şılıyorlardı. Ayrılık duygusu onlarda en yüce noktasına erişmiş bulunuyor-du. Anne, eş, sevgili olan bu insanlar için, bir umumi çukura atılmış veya bir yığın kül haline gelmiş yakınlarıyla birlikte bütün sevinçleri yitirilmişti. Veba onlar için hâlâ mevcuttu, hâlâ devam ediyordu.

Chemical Brothers

Elektronik müziğin otuz senelik mazisinde şöyle bir turlamaya ne dersiniz? 70'leri Kraftwerk, 80'leri New Order, 90'ları Chemical Brothers temsil ediyor. Bu seyahate vesile olan da Chemical Brothers'ın son albümü "Surrender". Kimyasal Biraderler Tom Rowlands ve Ed Simons, son albümlerindeki "Out of control"ü birlikte yazdıkları New Order'lı Bernard Sumner'la kafa kafaya vermişler, Manchester'dan, partilerden, danstan, alet edevattan konuşuyorlar. Mevzu, ister istemez Kraftwerk'e de geliyor. Les Inrockuptibles'ten naklen...

Kimya fakültesinden misiniz?

Bernard Sumner: Tom ve Ed'le, daha henüz Chemical Brothers değillerken, ilk karşılaşmamı hatırlamıyorum. Onlarsa, hatırlıyorlar: Manchester'da öğrenciydiler. Bir cumartesi akşamı basbayağı gittim kapılarını çaldım. Bir parti var sanıyordum, anlaşılan ya günü ya da adresi şaşırmıştım. Ve bu dallamalar beni içeri sokmadılar.

Ed Simons: O zamanlar, çok büyük bir evi başka öğrencilerle paylaşıyorduk, bodrum katı partilere ayrılmıştı. Ama o akşam, kafa izni yapıyorduk, kapı çaldığında, hepimiz oturmuş televizyonda Çarkıfelek seyreliyorduk. Bir kız geldi ve kapıdaki New Order'dan Bernard olduğunu söyledi. Onu nasıl başımızdan savaçığımızı bilemiyorduk, çekip gitmesi için rüşvet olarak bir şişe poppers verdik ona... (gülüyor) Sonra da, "Out of Control"ü beraber kaydedinceye kadar bir daha birbirimizi görmedik.

İki Chemical Brother İngiltere'nin güneyinden geliyor. New Order'ın müziğinden Manchester'da gidip okumaya karar vermenizi etkileyen şey neydi?

Ed: Veletken, New Order en sevdiğim gruptu. "Confusion"ın New York kulüplerinde çekilen ve bana yabancı olduğum bir kültürü tanıtan videoklibini ezber biliyordum. New Order'ın Manchester'da, Haçienda adında bir kulüp açtığını duyduğum anda oraya gitmenin hayalini kurdum. Sonuçta, diplomamı alır almaz, Manchester'a yollandım ve 89 yazını orada geçirdim. Daha yeni liseyi bıraktığım için, "Summer of love 88"ın acid house patlamasını kaçırmıştım. Ama orada arayı kapattım. Ayrıca, hayranlık duyduğum The Smiths de oradaydı. Şehre indiğimde yağmur yağıyordu: işlerin yolunda gideceğini anladım.

Bernard: Manchester'da yağmur mu? Kötü denk gelmişsin... (gülüyor)

Tom Rowlands: Güneyde, acid-house bana bir tokat gibi gelmişti: Bu müzik sanki başka bir gezegenden gelmiş gibiydi, esrarengizdi. 88 yazında, Manchester'a geldiğim anda, buradan hoşlanacağımı derhal anladım: Bütün bu plakçılar, müzik dükkanları, Haçienda gibi kulüpler... Ed'e de zaten bu kulüpte rastladım, çünkü her cuma oraya gidiyorduk. DJ Mike Pickering yeni çıkan inanılmaz şeyleri çalıyordu, ben de onları satın almak için ertesi güne kadar zor sabırediyordum. O sıralar bütün hayatım müzik etrafında dönmeye başlamıştı: konserler, kulüpler, plakçılar...

Bernard: 87'yle 90 arasında benim hayatım da Haçienda'da geçiyordu. Birden, yıllarca bir müzik vericisi olduktan sonra, müzik alıcısı haline geliyordum. Joy Division'la New Order

arasında, on küsur yıldır, kendimde olanı veriyordum: Yeniden yüklenmem gerekiyordu artık. Haçienda'da nihayet, içiğini ciciğini çıkarma, tahlil etme ihtiyacı duymadan rahatça eğlenip müziği tüketebiliyordum. 80 sonlarının kulüpleri sayesinde, gayet basit ve saf bir şekilde müzik zevkim yeniden yerine geldi. Kulüp kapandıktan sonraysa, her zaman geceyi bitirmek için bir parti buluyorduk; genellikle de benim evimde oluyordu. İnsanı hayretlere sürükleyen partilerdi, mesela Cantona'nın da olduğu bir tanesi vardı ki, hayatta anlatamam... Bir köşede bir hayvan gibi dansediyordum... (gülüyor) Manchester'da kendime ait bir evim bile oldu, ama bir türlü elden geçirecek zamanı bulamadım. Çalışmaya başlamazdan önce, devasa partiler düzenliyordum. Bu

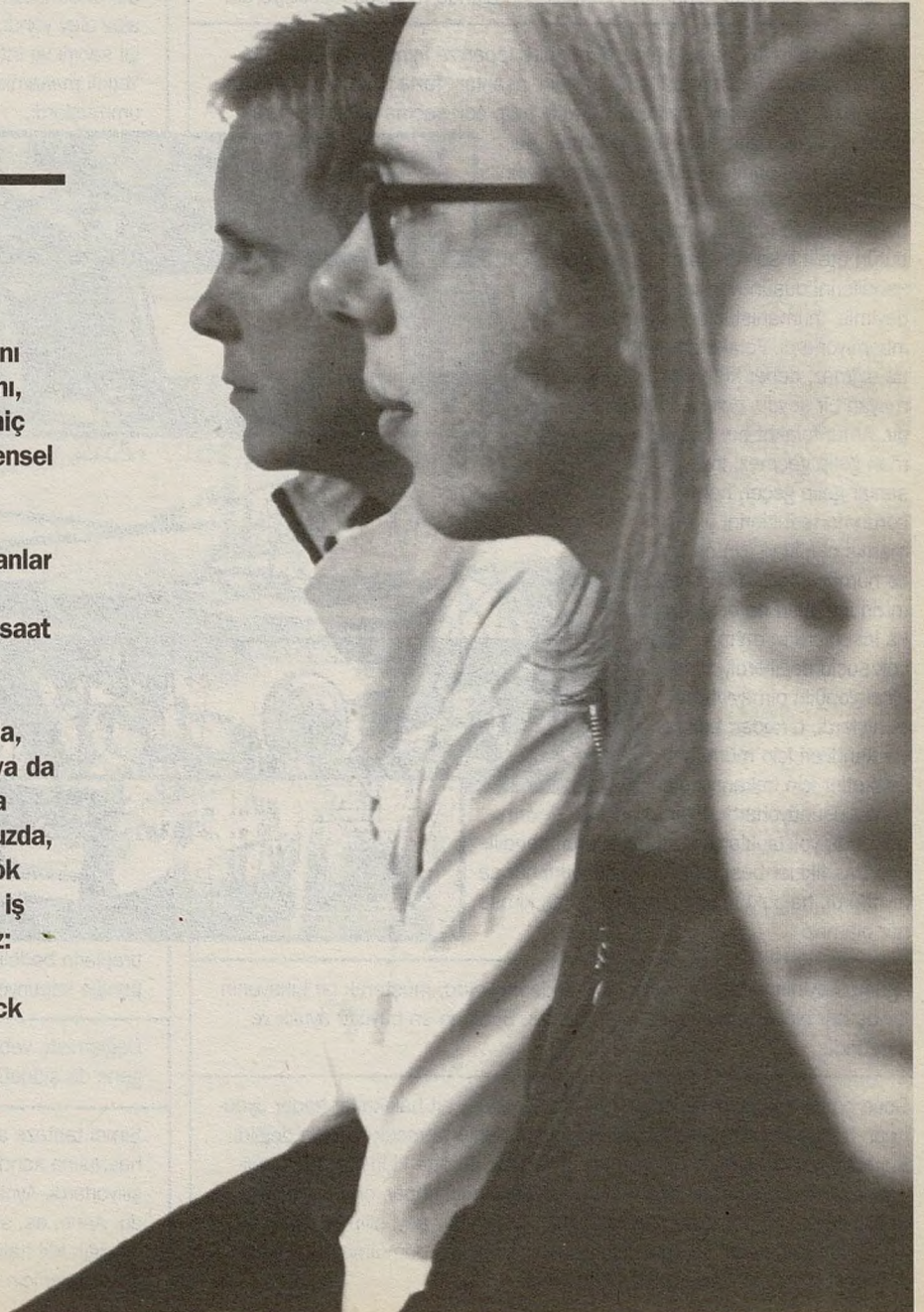
yüzden de işler hep erteleniyordu, sonuçta asla başlayamadım. Happy Mondays, Stone Roses hepsi benim partilerime takılıyorlardı. Sonunda aynasızlar da işe burunlarını soktular. Budala Shaun Ryder (Happy Mondays'den), bir dangalaklık yapıp benim evin bodrum katında bir paket uyuşturucu unuttu...

Ed: Diplomamı aldıktan sonra, annemle babamın evinden ayrılabildiğim ilk yaz, Ibiza'ya gittim. Tesadüfen, Amnesia adındaki bir kulübe denk düştüm. Acid-house'la balear müziği karışımı, hiçbir yere ait olmayan bu müziği çalıyorlardı sürekli...

Bernard: New Order'la, New Order'ın şey al-

Elektronik grupların bir damla ter akıtmadan bilgisayarlarını kullandıklarını, bu müzikte hiç fiziksel, bedensel bir unsur olmadığını düşünen insanlar fena halde yanılıyor. İki saat boyunca, bir şarkının sample'larıyla, beat'leriyle ya da sekanslarıyla boğuştuğunuzda, emin olun çok bedensel bir iş yapıyorsunuz: Tıpkı prova yapan bir rock grubu gibi.

Ed Simons

bümünü... (uzun uzun adı hatırlamak için düşünüyor), "Technique"i (1989) kaydetmek için Ibiza'ya gittik. Ben daha önce Londra'dayken, Smithfield'de et pazarının orada bir mahzen-de verilen özel bir partide acid-house'dan haberdar olmuştum. Ama Ibiza'da bambaşka idi, insan kafayı yiyordu, "Dance With the Devil" gibi şeyler keşfediyordun. (Bernard ile Chemical'cılar koro halinde söylüyorlar) Orada DJ'ler tam manyak: otuz saniyede bir plak değiştiriyorlar, daha bir parçaya takılmaya vakit kalmadan, bir bakıyorsun başkasına geçmişler... New Order'la beraber Ibiza'da hiçbir şey yapmadan üç ay geçirdik. Geceleri Amnesia ya da Manhattan gibi barlarda geçiriyorduk, gündüzleri de yorgun oluyorduk. Orada kaldığımız sürenin sonunda, yine de sözleri olmayan bir şarkıyı bitirmeyi başarmıştık. Grubun öteki üyeleri, dışarı çıkar-ken, parçaya söz bulmam için beni odaya kilitliyorlardı.

O dönemde, New Order yeni DJ kuşağı ve elektronik müzik yapan gruplar üzerindeki büyük etkisinin farkında mıydı?

Bernard: Kendimi önemli birisi gibi görmeyi asla beceremedim. New Order hareketi başlatan bu zincirin halkalarından biriydi sadece. Eğer plaklarımızdan biri rock'tan dance-music'e doğru bu akışın hızlanmasına katkıda bulunduyorsa, bu da "Blue Monday"dir. O dönemde seçim şansımız yoktu, bizim için hayat memat meselesiydi. Joy Division'la beraber rock'u götürebileceğimiz en uzak noktaya kadar götürmüştük ve Ian Curtis intihar ettiğinde, ne yapacağımızı bilemez haldeydik. Bir imdat çıkışı bulmamız gerekiyordu. Plak şirketimiz Factory, New York'da büro açmasa böyle bir albümün çıkması imkansız olurdu. Çünkü ne zaman New York'a gitssek, bütün zamanımı Danceteria, Peppermint, Lounge, Funhouse, Paradise, Garage gibi kulüplerde geçiriyordum. İngiltere'deki kulüpler çok dandik, sıradan, yaşlılar için. Bu benim müziğe bakışımı tamamen değiştirdi, altüst etti. Asit atmaya, dance-music'e, elektroniğe takılmaya başladım... Bir yandan da, li-ve bir müzik yapmak için niçin hiçbir rock grubu bu beat'leri, sekansları kullanmıyor diye kafama takılıyordu. Bu sound'ları kulüplerden alıp çıkarmak ve sahneye uyarlamak istiyordum. Ama o dönemde, bu işin aletleri neredeyse yoktu. Kullanılabilecek tek bilgisayar MC4'dü ve o da bir servetti. O aleti satın alamayacak kadar cimriydim, öyle olunca da pilotaj yapmak için bilgisayarı kendi kendime yapmaya karar verdim. Prodüktörümüz Martin Hannett'in bir dostu tam bir bilgisayar dehası. Bu herif her tür elektronik aleti, her tür programı icat edebilir. Neye ihtiyacım olduğunu ona anlattım, o devreleri yaptı, hatta ben de kendi lehim makinamla montajı yaptım. Tuhaf bir herifti, yaptığı işin karşılığının asit olarak ödenmesini istiyordu. Tarife, bir sekans planı için sekiz asit tabletiydi. (gülüyor)

Tom: Sizde sekansları ilk duyusumuz "Everything's Gone Green" dönemi. Onlar seninki mi?

Bernard: O bizim ilk elektronik parçamız. Stüdyoda takılırken, eski bir Oberheim synthesizer buldum, bizim ritm box'ımızı ona bağladım. Prodüktörümüz Martin Hannett bunu çok matrak buldu ve aleti miksaj masasına ekledi. Yalnız, orada, synthe'i başlatan bateristimiz Steve Morris'in charlestone'udur. Yani anlayacağın, gayet tesadüf eseri bağlantılarla elektronik bir grup olduk. Her ne kadar kafamda tek çıkış yolunun bu olduğunu hissediyordusam da, tamamen tesadüfi... Ondan sonra enstrümanlarımızla synthe'leri kullanabileceğimiz küçük kütular yapmaya giriştim. Bu yüzden herhalde öncü olarak değerlendirildik, çünkü Kraftwerk, Suicide, Cabaret Voltaire'le beraber sahne üzerinde bu müziği çalmaya cesaret eden ilk gruplardandık. Halbuki daha o zamanlardan dans müzikte para eden, bantları, ekoları, sekansları kafana göre harmanlamaktı... Geleceğin orada olduğunu bal gibi biliyorduk, ama onu yapmak için gerekli aletlere sahip değildik. Sampler'a kıyasla bantlar kullanmanın avantajı, kazalara imkan vermesi aslında. Eğer kendi ritm box'ımıza sahip olsaydık, "Blue Monday"i asla yazamazdık.

Tom: Bu müziğe bir karakter, bir kişilik veriyor. Elinin altında her tür malzeme bulunan, bizim kuşaktan insanlar için bütün

mesele hayal gücünü nasıl kullanacağını bilmekte.

Bernard: Bu onlar için kesinlikle daha zor bir şey, çünkü teknoloji artık kimse için bir esinlenme değil. Oysa biz, insanları ürküt-meye başlamıştık. Yeni sound'lar, o güne kadar kullanılmamış ritmler ürettiyorduk, iyi bir rolümüz vardı. Elektronik müzik bugünkü gibi ağırlıklı değildi. Şu anda da dance-music konusu aynı şekilde kafama takılıyor: aşırı derecede bir stilizasyon, kendi kutuna kapanma... Her stile göre bir sound, beat, enstrüman seti var...

Tom: Mesela jungle'a göre, ya da teknoya göre önceden programlanmış özel ritm box'lar bile var.

Bernard: Bu tamamen müziğe deli gömleği giydirmeye benziyor. Ben müzisyen oldusam, kendimi ifade etmekte özgür olmak için. Anarşi içinde yaşamayı bile isteye, arzu ederek seçtim. Bir stile bağlı kalmak, kalıplar içinde çalışmak beni hiç açmıyor doğrusu.

Ed: Her zaman bize yapılandırılmak istenen, trip-hop, big-beat gibi etiketleri şiddetle reddettik. Son albümümüz "Surrender"da, daha da evrensel bir müziğe doğru gitme arzusu var. Bugün belki de albümlerimiz ve DJ olarak sahnede yaptığımız programlarımız, DJ setlerimiz biraz daha farklı. Ben DJ setlerinin, malzeme yüklü iki kamyonu ihtiyaç duyurmayan, o doğrudan yanını, anında bir karşılık almayı seviyorum. Plaklarımızı

çalmaya, onları insan kobaylar üzerinde test etmeye bayılıyorum.

Bernard: İlginç, ama ben çok seyrek DJ'lik yaptım. Sadece bir tür DJ VIP oldum. (gülüyor) Belki de çalışmaktansa dans etmeyi tercih ettiğim içindir. Bir de, iyi DJ olmak için sürekli çok fazla plak satın almak zorundasın. En başta bu beni yorar zaten. Ben sadece eski mallarımı çalarım. Her neyse, şu sıralar zaten geceleri çıkmaya korkuyorum. Çünkü bir çıkarsam, dağıtmadan duramayacağımı biliyorum. Şeytanı ayartmak istemiyorum.

Bernard, sen her zaman söz yazmaktan ve şarkı söylemekten nefret ettin. Müziklerine sadece vokal davet etmekle yetinen Ed

ve Tom'a özenmiyor musun?

Bernard: Aslında, bugün basit prodüksiyon fikrine kesinlikle karşıyım. Geçmişte bunu Factory şirketinin pek çok albümü için, Mondays ya da Section 25 için yaptım, çünkü öğrenmek istiyordum, ama dağıldıkça güçsüzleşiyorsun da. Bugün sadece songwriter olmak istiyorum.

Tom: Bu bizim de kafamızı kurcalayan bir sorun. Her ne kadar geleneksel songwriter'lar olmasak da, yazma işi gittikçe daha bir ağırlık kazanıyor. Her şey bir yana, sound'ları synthesizer'dan geçirerek bir parçayı gitarla pekala sürükleyebiliriz... Yani bizde yazma işiyle prodüksiyon arasındaki fark çok keskin değil: Benim açımdan, bir sound ya da bir ritm bulmak, bir nakarat bes-telemekle aynı değerdedir. Müzikte her şey beraber ilerliyor, yazmanın "soyluluğu" ve

prodüksiyonun "ameleliği" gibi bir hiyerarşi yok. Hiç şüphesiz hepsini aynı anda öğrendiğim için, 14 yaşındayken, hem gitarımı akord etmeyi hem de ritm box'ımı programlamayı öğrenmişim.

Bernard: Bir şarkı bestelerken senin için ilk etap ne?

Tom: Bugün çok daha esneğiz, bir albümden, bir sample'dan, bir gitar melodisinden, bir klavye sound'undan aklımızı çelen arak bir beat'le yola çıkabiliriz...

Bernard: Parçayı tasarlamadan önce sound'ları toplamaya mı başlıyorsunuz? Elinizin altında bir sample deposu mu var?

Tom: Bu albümde, sadece bir omurgadan, sağda solda kaydedilmiş ve bir hard diske yüklenmiş küçük analog sekanslardan yola çıktık. Onların orada olduklarını biliyorduk ve sürekli tırtıkliyorduk. Sonunda, devasa bir kolaja benzedi.

Bernard: Zaman zaman körlemesine öyle beraber jam yaptığınız oluyor mu?

Tom: "Surrender"daki pek çok müzik öyle doğdu, amaçsız ve sınırlamasız çalarak ve her şeyi kaydederek. "Out of Control" adlı parça bir saatlik jam'ın özeti.

Ed: Elektronik grupların bir damla ter akıtmadan bilgisayarlarını kullandıklarını, bu müzikte hiç fiziksel, bedensel bir unsur olmadığını düşünen insanlar fena halde yanı-lıyor. İki saat boyunca, bir şarkının sample'larıyla, beat'leriyle ya da sekanslarıyla boğuştuğunuzda, emin olun çok bedensel bir iş yapıyorsunuz: Tıpkı prova yapan bir rock grubu gibi.

Tom: Sahne üzerinde de aynı şey: Sahneye çıkmadan önce, aylarca iyi bir düzenleme bulmak için arayıp duruyorsun, ama sonra, konserde, tamamen özgürsün, her şeyi bir anda bir hiç haline getirebilirsin; bizim müziğimizin en heyecan verici yanı da bu: yok etmek, akışa bırakmak.

Bernard: Ben artık jam'lerden feci sıkılıyorum, hatta nefret ediyorum... Hiç şüphesiz ne şekilde olursa olsun New Order'dan kaçıp kurtulmaya, nihayet şarkılara daha kişisel bir yaklaşım geliştirmeye çalıştığım için. Öyle olunca da, dizimin üstünde gitar, bilgisayarımın başına geçip çok geleneksel bir şekilde beste yapıyorum. Ama bu kendi köşene çekilmenin tehlikelerinin ve sınırlamalarının farkına vardım, ve de yüzyıllardan beri ilk defa New Order'la tekrar bir araya gelmek ve yine beraber jam yapmak için sabırsızlanıyorum. Mesele şu: New Order gibi dört kişi kapalı devre beste yaptığında bu dört kişiden biri prodüktör rolü oynamak, hangi klavye so-

und'unun atılacağına, hangi bas riff'inin korunacağına karar vermek zorunda kalıyor. Bu da grubun içine politikayı sokuyor. New Order'ın prodüktörlerle çalışma zorunluluğu duymasının tek nedeni bu: Sound için değil, çünkü ne istediğimizi tam manasıyla biliyoruz, ama çatışmalardan kaçınmak için, sivililikleri törpülemek için. Stüdyoda o kadar çok uyuşturucu oluyordu ki, ortada bir hakeme ihtiyaç vardı... Uyuşturucuların kafasıyla, her şey korkunç boyutlar alabiliyor. Şimdi hiçbir şey almıyorum, ana kucağına dönmekten memnunum. Nihayet, beraber çalışmayı istiyoruz, Joy Division'dan bu yana ilk defa, kavgasız gürültüsüz, birbirimize girişmeden birlikte çalışmayı becereceğiz.

New Order'dan Chemical Brothers'a, kuşaktan kuşağa sanki bir tutku aktarılmış gibi: Kraftwerk.

Ed: O zamanlar Ariel adlı grupta çalan Tom'la tanıştığımında, ne zaman arabasına binsek ya da Kraftwerk ya da New Order koyardı. Bu müziklerin kesinliğini seviyordum ve ona kendi grubuyla asla bu hedefe ulaşamayacağını söylüyordum. Dört yıl sonra, belki "Got Glint" ya da "Music: Response" gibi şarkılarla nihayet bu kesinliğe ulaştık belki. Bu şarkıları pek çok kimse Kraftwerk'le karşılaştırıyor...

Bernard: Joy Division zamanında, Ian Curtis bize her akşam sahneye çıkmadan önce "Trans Europ Express"i dinletirdi. Çünkü her ne kadar Iggy'yi, Stooges'u çok sevse de, Can, Kraftwerk, Nektar gibi gruplara da hayranlık duyuyordu. Gruba dahil olmadan önce bir plakçıda çalıştığı için, çok derin bir müzik kültürüyle, olağanüstü bir plak koleksiyonuyla geldi aramıza. Kraftwerk de dahil pek çok müziği tanımamı, sevmemi ona borçluyum. Onların müziğinde kesinliğe hayrandım, plaklarında ilk dikkatimi çeken şey bu olmuştur. sonra melodileri zihnime kazınıyordu sanki. "Trans Europ Express", "Neon Lights" ya da "The Telephone Call" gibi şarkılar çok heyecan verici. İnsanların Kraftwerk'in müziğini klinik, donuk, soğuk bulmalarını hiçbir zaman anlayamamışım. Ben de inanılmaz derecede dokunaklı, beni altüst ediyor. Şarkılarımı yazarken hep bunu hedeflemişimdir: insanları et-

kilemek, heyecanlandırmak.

Sahne üzerinde, New Order'la Chemical Brothers arasında bir ortak özellik var: Makinaların kesinliğiyle vokalin, gitarların kırılganlığı. Aynı zamanda hem çok mekanik, hem çok insani.

Tom: Makinaların yoldan çıkmanın eşliğine gelmesi hoşuma gidiyor. Çok teknoloji kullanıyoruz, ama asla otomatik pilota gitmiyoruz. Hep bir arada bir kırılma noktası, bir kırılganlık var. Sekanslar kontrolümüzden kaçabilir...

Bernard: New Order konserlerini, neyin kontrolden çıktığını falan hiç hatırlamıyorum... Hatırlayamayacak kadar kafam iyi oluyordu. Sizinle dürüst olmam lazım: Amaç stüdyoda yaptığımız müziği riske sokmak değil, uçuşa geçmek ve mümkün olduğu kadar çok kız kaldırmaktı. Prodük-törümüz Martin Hannett hakkında artık atıp tutabiliyim çünkü öldü, bize cevap verecek hali kalmadı: onun için stüdyo kutsal bir yerd, saat akşamın 7'sinde stüdyoya kapanırdık, anlamlı bir şey bulmadan da çıkamazdık. Bizi hakikaten kelimenin tam manasıyla dağ gibi uyuşturucu ve alkolle stüdyoya kilitlerdi. Birkaç yıl boyunca bu işledi, sonra New Order'ı öldürecek noktaya geldi. Uyuşturucu olmadan, kaos ortamı olmadan yazamaz hale gelmiştik. Konserler de tıpkı stüdyo gibi düşünüldü: Hadi bakalım, kendi kendimize parti yapalım, kafamıza göre takılalım, bizi seyreden birkaç herif olursa salonda, n'apalım dert değil. Sadece dördümüz vardık işin merkezinde, dinleyiciymiş minleyiciymiş umurumuzda değildi. Özellikle Lyon'daki bir konseri hatırlıyorum, Trans-bordeur adında yeni bir salonun açılışıydı... Tam sahneye çıkmadan önce, her zamanki gibi, itiraf edilemez nedenlerle bize ayrılan soyunma odamıza bizi kapamalarını istedik. Birisi anahtarı aldı, çekti gitti. Bağırıp çağırdık, ama kimse gelmedi. Biz de içmeye devam ettik. Bir saatin sonunda çıkabilmek için soyunma odasını kırıp dökmemiz gerekti. New Order hakkındaki hikayeler işte böyle doğuyor; salondaki insanlar bizim alkolik, vahşi yaratıklar olduğumuzu sanıyordu. Halbuki sadece anahtar kaybolmuştu.

Chemical Brothers albümünde, "Out of Control" parçasından önce "Under the Influence" var. Kimyasalların etkisi altında mısınız?

Ed: Stüdyoda çok üretken olmak lazım, dolayısıyla ne alkol ne de uyuşturucu var...

Bernard: Evet, öyle... Peki ya isminiz? Kimyasal Biraderler? Kimya fakültesinde öğrenci olduğunuz için değil herhalde.

Ed: Uyuşturucu kullandığımızı hiçbir zaman inkar etmedik. Ama stüdyoda değil: Müziğimizin üzerinde uyuşturucunun en ufak bir etkisi yok.

Bernard: Kesinlikle uyuşturucunun avukatlığını yapmak istemiyorum. Ben her şeyi bıraktım, yeterince beynimi süngere çevirdiler. Tuzağa düştüm.

Chemical Brothers'ın yeni albümünde, "Out of Control"daki düo fikri nereden, nasıl doğdu?

Bernard: İnanılmaz derecede mükemmel, sofistike, uzun bir intro'su olan bir kaset

NEW ORDER

Yeni nizamın parti sanatı

Rock tarihinin en trajik olaylarından biri, Ian Curtis'in Joy Division'a nokta koyan intiharı... Curtis'in intiharı, Bernard Sumner, Peter Hook ve Stephen Morris için, bir dostu kaybetmenin acısıyla beraber yürüyen ikilemler demek: Müziği bırakmakla bırakmamak arasındaki keskin kavşak, sıfırdan başlamak, boşluk... Ama, devam kararı alacakları, Curtis bir intihar denemesinden sonra hastanedeyken oturup beste yapmalarından bellidir. "Ceremony" ve "In A Lonely Place" için "bende uygun sözler var" der Curtis: "Etrafına bakınır cellat beklerken / Sımsıkı gerer sicimi, kopar sonra / Bir gün öleceğiz rüyalarınızda / Nasıl isterdim şimdi sizinle burada olmamızı..."

Kendini asan Curtis, arkadaşlarına bu dizeleri yadigar bırakır. Curtis'in hatırası ve Joy Division külliyatı geride kalanlar için ağır gibi gözükse de, çıkış yine eski güzel zamanlardan gelir: Curtis'in ruh haletinin değişmesinden önce iyi becerdikleri "parti sanatı"nı, iki şarkıyı kaydetmek için gittikleri New York'ta yeniden keşfederler.

Joy Division'ın akıbetini takip edenler arasında Gillian Gilbert de vardır. Morris'in kızkardeşinin arkadaşı Gillian, yıllardır hayranı olduğu Joy Division'ın hayatı üyelerinin arasına klavyeci olarak katıldığında, grubun adı çoktan New Order olmuş, mikrofonun başına Bernard Sumner geçmiştir.

İlk albüm "Movement" Sumner'in tabiriyle "İlan'sız bir Joy Division" olur. Ama tercihler yavaş yavaş değişmeye başlar: New Order'cılar Iggy Pop'la Kraftwerk dinlenen Joy Division zamanlarından Kraftwerk'e meylederler, zan synthesizer'a atarlar... 1981 tarihli "Everything's Gone Green" şarkısı New Order'ın yolunu ve zihnini açar. Belki de gerçekten her şey yeşile döner: Türlü çeşit uyuşturucu, uyarıcı, üstüne alkol New Order elemanlarının ayrılmaz parçaları olur. Kulüplerden dışarı adım atmazlar: Sample öncesi kes-yapıştır usulleriyle diskolarda DJ'ler müzikte "yeni nizam"ın kapılarını aşındırmaktadır. New Order'ın dijital teknolojiye adım atışı da o günlerde,

"Temptation"la olur; Bernard'ın vokale acid, şarkının ritmine synth bulaşır. "Temptation"ın ardından gelen "Blue Monday" 80'lerin en güçlü şarkılarından biri olur. Manchester kulüplerinde alttan alta dalgalanan kulüp kültürü ve electro-pop, bu şarkıyla kamunun malı olur. New Order'cılar, punk etiğini, rock heyecanını artık dans pistlerinde bulur. Emektar plak şirketleri Factory'nin sahibi Tony Wilson'a bakarsanız, Joy Division'dan New Order'a uzanan çizgide bir tutarsızlık mevzubahis değildir: "İkisi de aynı grup. Tamamen farklı ama tıpatıp aynı. Ian hiç kuşkusuz 'Blue Monday'ı söylerdi. Sözler değişebilir, ama yöneldiği güzergah buydu." "Blue Monday" şarkısının ardından "Power, Corruption & Lies", "Low-Life", "Brotherhood" albümleri, 1987'de "Substance" toplamaları... "Substance"ı takiben Ibiza'ya giden grup, kıta Avrupa'sında iyice gelişen dans kültürüne vakıf olur, Balear ritimleriyle coşar. Acid house'la tanışan New Order'ın Ibiza kulüplerinde açılan ufku, meyvesini 1989'da, "Technique" albümünde verir, böylece New Order başyapıtını da üretmiş olur. Albüm 90'ların anahtarlarından biri haline gelir, Manchester'ın "dance başkenti" ünvanı tescillenir. Kariyerlerinin doruğunda oluşları aralarındaki sürtüşmelere engel değildir: Şüpheler, tahammülsüzlükler, yükselen egolar fikir ayrılıklar hız kesmez. "Technique" biter bitmez kişisel projeler dönemi başlar: Bernard Sumner Smiths gitaristi Johnny Marr'la Electronic'i oluşturur; Peter Hook Revenge'i kurar; Gillian Gilbert ve Stephen Morris televizyon için müzik hazırlarlar, sonra da The Other Two adıyla kendi albümlerini yayınlarlar. Yine de, belki kaba faturalara dayanamadıklarından, "Republic" albümü için tekrar bir araya gelirler, sonra da evli evine, yolcu yoluna gider. Tam beş sene birbirleriyle konuşmazlar. Yine de pi kaplarında birbirlerinin plakları döner, projeler devam eder. Arada Gilbert ve Morris dünya evine girerler, bir kızları olur.

1998 şubatında dört eleman bir faks alır: Tekrar toparlanmaları teklif edilmektedir ve birkaç sahne şovu önerilmektedir. Buluşurlar, anlaşırılar. Ama yıllar sonra tekrar bir araya gelmeleri ve çalışmaya başlamaları, projelere engel olmaz: "Recycle" isimleri box-set'leri geçen sene İngiltere'de piyasaya verildi. The Other Two'nun "Superhighways" albümü ise şubat ayında yayınlandı. İlkbaharda Electronic'in "Twisted Tenderness"i piyasaya verildi. Sırada Monaco'nun ikinci albümü var. Monaco da sırasını savınca, sıra inşallah New Order'a gelecek, yedinci albüm için stüdyoya girecek...

Peki New Order'ın vakti geçmiş olabilir mi? Peter Hook cevaplasın bunu da: "Joy Division olmasaydı U2 ortaya çıkamazdı. U2 Joy Division 'oldu'. Şanslarına onlar başladığında Joy Division bitti, yoksa U2 gölgemizde kalırdı. Chemical Brothers? Eğlence için iyi olabilirler, ama şarkı yazmıyorlar. New Order şarkıları her zaman insanlarla beraber yaşıyor. 'Thieves Like Us', 'The Perfect Kiss', 'Blue Monday'... Ruhun müziği bu."

KRAFTWERK

Sıfır noktası müziği

Kraftwerk, elektronik müziğin piri. Özellikle tekno camiası ve stüdyo mühendisleri arasında Kraftwerk bir ilah. Dahası, görüntüleri hayli beyaz olan bu insanların siyah müziği değiştirmiş olmaları çok ironik. Afrika Bambaataa, birçokları için hip hop'un doğuşu diye nitelendirilen "Planet Rock"u yaratan Kraftwerk'in "Trans-Europ Express" ve "Numbers"ını kullanmıştı. Detroit'teki Derrick May, Juan Atkins, Kevin Saunderson ve Carl Craig gibi DJ'ler de Kraftwerk fan'ıydı. Sonuçta onların yarattığı müziğe de tekno adı verildi. Kraftwerk genellikle Krautrock camiası içinde kabul ediliyor. Diğer Alman gruplarıyla paylaşımları ortak noktalar çok. Her şeyden önce bütün bu gruplar, II. Dünya Savaşı sonrası eğlenmeyi kendine yasaklayan bir toplu-

mun bireyleri. Krautrock akımı, Almanların da eğlenmeye hakkı olduğunu söyleyen bu kuşak tarafından yaratılmıştı. Ayrıca bu kuşak, II. Dünya Savaşı sonrası, kendilerine ait bir kültür yaratmaktan korkan ve geçmişe ait kültürünü de unutmayı tercih eden bir toplumdaki bir avant-rock grubunda çalışıyorlar, 1970 yılında ise ikili olarak yollarına devam etme kararı veriyorlar. "Müziğimize endüstriyel folk müzik deniyor, ki biz de müziğimizi bu şekilde görüyoruz. Berlin Münih'ten farklıdır, bizim geldiğimiz Düsseldorf da diğer şehirlerden farklıdır. Bir endüstri şehrinde yaşıyorsanız, müziğiniz de yaşadığınız şehre yakın oluyor. Dolayısıyla bizim müziğimizde etnik bir unsur olduğuna inanıyoruz."

Değişen üyelerle birlikte "Kraftwerk", "Kraftwerk 2", "Ralph and Florian" gibi albümler yayınladıklarında farkında olmadan romantik realizm denen yeni bir halet-i ruhiye icat ettiler. "Sokakta yürürken kendinizi bir konserde varsayın, arabalar bir senfoni tutturmuşlar, çalıyorlar. Motorlar bile akord edilmiş vaziyette. Müzik her zaman orada -duyulabiliyor..." Bu yeni tavrın en büyük örneği "Autobahn" oldu. Yapmaya çalıştıkları şeyi "gerçek ortamların ses-resimlerini çıkarmak" olarak ifade eden Kraftwerk, ruhsuz ve hissiz stüdyo manyakları olarak da değerlendirildi. Albüm kapaklarındaki ve sahnedeki halleri bir yandan bu suçlamaları tiye alıyor, diğer yandan da besliyordu. Albüm kapaklarında temiz pak ve II. Dünya Savaşı öncesinde yaşayan esnaf olarak poz verirken, sahnede mekanik robotlar olarak yer alıyorlardı. "Müzik, fotoğraf, şarkı sözleri, hepsi bizim için bir bütündür. Bugün klip ve bilgisayar destekli görüntüler de aynı şeyi ifade ediyor: Sanat görüldüğü kadar parçalara ayrılmış bir şey değildir. Müziği okuyabilir, konuşmayı bir müzik olarak dinleyebilirsiniz. Arabalar otobanda şarkı söyleyerek gider."

Söylediklerine inanmıyorsanız, "Trans-Europ Express" ve "The Man-Machine" albümlerini dinleyebilirsiniz. 1981'de "Computer World" albümünü çıkardıklarında, artık seyircileri de bu karmaşık müziğin içine sokmuşlardı. Seyircilere dağıtılan küçük hesap makineleri ya da benzeri düzeneklerle seyirci de sahnede yapılan müziğe katılıyordu. "Computer World"ün ardından Kraftwerk ortadan kayboldu. 1986 yılında çıkan "Electric Cafe"den ve "Tour de France" adındaki bir uzun single'dan başka bir şey çıkarmadılar. Nedenleri muhtelif. Her şeyden önce Hutter ve Schneider tam anlamıyla Alman: Mükemmeliyetçi ve çalışma düşkünü. Üstelik müzik endüstrisinin içine hiç bulaşmamışlar. Hiçbir zaman bir menajerleri olmamış, hiç kimseye ortak bir çalışma yapmamışlar, gelen teklifleri reddetme nezaketini bile göstermeden yanıtızsız bırakmışlar. Kraftwerk'le çalışma yapmak isteyip de avucunu yalayanlar arasında David Bowie, Elton John ve hatta Michael Jackson bile var. Müzik dünyasının bu kadar dışında olunca unutulmak hiç de zor değil, ama Kraftwerk müziğinin etkisi bugün 70'lerden daha güçlü. Teknoda sıvayan her gencin belli bir doz Kraftwerk alması neredeyse zorunlu. Onlarsa uzaktan seyretmeyi yeğliyorlar.

göndermişlerdi bana: Tek bir akor tekrarlanıp duruyordu. (gülüyor) Bu denli işlenmemiş bir şeyin üstüne nasıl vokal koyabilirsin? Parçayı çok sevmiştim, ama ben peşpeşe birbirini takip eden, gelişen akorlar üzerine söylemeye alışkınım: Bu kadar monoton bir groove üzerine sesimi nasıl yerleştirecektim? Kendi müziğim üzerinde çalışırken, tam da bu ikilemden vebadan kaçarak kaçardım. Bir şarkıcı için bu tam bir kapan, hareket alanı çok sınırlı. Bunun üzerine, onlara bir şey söylemeden, her tarafa gitar akorları ekledim. Biraz tembel işi oldu, ama en azından, kendi evimdeydim. Bu seriseriler benim gitarların hepsini attılar. (gülüyor) Ama haklıydılar: Parçanın sonuçta aldığı şekli görünce söyleyecek pek lafım yok. **Tom:** Ona kaseti gönderdiğimizde, çok heyecanlı ama çok gergindik. Bu parçayı tutuyorduk, ama bloke olmuştuk: Bu durumdan kurtulmak için dışardan bir yardım gerekiyordu. İşte bunun üzerine aklımıza Bernard geldi. Şarkımızın üstünde yaptığı çalışma midemize inen bir yumruk gibi oldu.

Ed: Bu şarkıda, stüdyomuzun kapılarını ilk defa birisine bu kadar uzun süreliğine açıyorduk. Daha önceleri, parçalarımızda söylemeleri için Noel Gallagher'i, Beth Orton'u, ya da Charlatans'dan Tim Burgess'i davet ettiğimiz olmuştuk, ama hepsi kısa süreliydi: Geliyorlar, söylüyorlar ve parça üzerinde daha fazla bir etkiye bulunmadan gidiyorlardı. Bu parçada ise, Bernard işi üstlendi, parçayı evirdi çevirdi. Kendi dünyamıza bu şekilde ve bu denli sızmasına izin verecek kadar güven duyuyorduk ona.

Bernard: İnsanlarla ilişkilerimde kendimi rahat hissetmem oldukça uzun bir zaman alır; Johnny Marr'a kendimi yakın hissedebilmem için bir yıldan uzun süre beraber çalışmamız gerekti. Ama Chemical'cılarla çok çabuk kaynaştık, müziklerini beğeniyordum ve stüdyolarına yığıldıkları alet edavat beni büyülemişti.

Ed: Sözler gün ışığına çıktığında, özellikle de "We're running out of time, we are out of control" ("Günlerimiz sayılı, her şey kontrol dışı"), bunu duyar duymaz parçaya katabileceği gücü ve sertliği hissettik. Geçen haftasonu, bir kulüpte DJ'lik yapıyorduk, bu parçayı çaldığımızda, insanlar hakikaten kontrolden çıktılar. Vahşi, yabani bir şey, hiç şüphesiz Bernard'ın sözlerinin doğrudanlığından kaynaklanıyor.

Bernard: Bu canlılığı korumak, ayakta tutmak işi stüdyoda eğlenmemiz çok önemliydi. Yaparken eğlenmeyen insanlar tarafından kaydedilmiş iyi bir albüm görmedim bugüne kadar. Bir keresinde, Los Angeles'da, Fleetwood Mac'in stüdyosunda New Order'ın bir şarkısını kaydetmiştik, "Shellshock" ya da "State of the Nation". Ses mühendisi, solistleri Lindsey Buckingham'ın, "Tusk"ın kaydı esnasında stüdyoda bir paket kokain kaybettiğini söylemişti. Geceler boyunca stüdyoyu alt üst ettik, bütün koltukları ters çevirdik, bakmadık yer bırakmadık ve bir şey bulaamadık. Bunun üzerine herife nereden kokain satın alabileceğimizi bilip bilmediğini

sorduk. Sanki sorumu duymamış gibi, bambaşka bir telden cevap verdi bana: "Yani şarkınız için bir perküsyoncu istiyorsunuz, öyle mi? Pekala, Buffalo Springfield'le çalan bir arkadaşım var. Bakalım bi deneyelim." Bir saat sonra, kovboy çizmeli eski tüfek bir hippie stüdyoya çıkageldi. O zaman bu antikayla ne yapacağız diye düşündüğümüzü hatırlıyorum. (gülüyor) Herif bir bongo çıkardı, zarını söktü ve masanın üstüne bir kokain dağı boca etti. Bu kadar iyi müşteriler olduğumuz için bize teşekkür etme kabilinden de para almadan birkaç kokain yaprağı bıraktı. O yapraklar daha sonra ağzımızı tamamen uyuşturmuştu. Aynı günün akşamı, Amerikan plak şirketimizin başkanıyla bir akşam yemeğimiz vardı: Biz dördümüz bütün akşamı sandalyemizin üstüne çivilenmiş gibi, tek bir laf etmeden ve tek bir lokma yemeden geçirdik.

Chemical Brothers'in albümüne New Order'ın solistini davet etmesi ne anlama geliyor?

Ed: Bu albümü çıkardığımızdan beri, rastladığım bütün DJ'ler, mesela Fatboy Slim gibi, "Vayay, Bernard'le çalışmak ne büyük şans!" diyor. Öteki parçalarımız umurlarında değil, sadece bu parça hakkında, bu buluşma hakkında konuşmak istiyorlar.

Bernard: Ben 43 yaşına geldim, ama benim için bu, bir ayrıntı: Kendimi medeni duruma göre tanımlamıyorum. Bunun için de benden 15 yaş küçük Chemical Brothers'cılara kendimi çok iyi hissediyorum. Yaratıcı doku, insan vücudunun zamanla kırılmayan bir yanı. Yirmi yıl önce ne kadar titiz, ne kadar heyecanlı idiysem, şimdi de öyle. Şarkılarla benim aramda bir kaçıp kovalamaca var, onları ebelemek istiyorum. Eğer içinde iki yüz programlanmış sound olan bir synthesizer satın alırsam, her birini şarkımda deneyeceğim. Bu nedenle bir albüm çıkarmam çok uzun sürüyor.

Tom: Bütün bir geceyi stüdyoda geçirdikten sonra, sabahın saat 7'sinde Bernard hâlâ, "şu gitarları bir kere daha alalım" diyebiliyor. Stüdyoda hâlâ benden daha tutkulu olduğunu sanıyorum. Onun kadar manyak ve kendini kaptıran birisiyle beraber çalışmak çok heyecan verici. Milyonlarca plak satmış ama, içindeki ateş hâlâ yanıyor.

Vega

Vega, mimarlıktan mühendislikten ekmek yiyen otuz yaşlarındaki üç gencin "ev hali". Yıllarca odalarındaki kilitli kasalarda -synthesizer'larında, bilgisayarlarında- biriktirip biriktirip işledikleri, bir köşeye istif ettikleri ritimleri, sesleri, hayalleri sonunda herkesle paylaşmak istemişler. Rock'tan da, DJ müziklerinden de bihaber olmayan, ama daha ziyade Eurythmics'in, Yazoo'nun, Cure'un ve Depeche Mode'un zengin melodilerinde izlerini sürebileceğimiz bir elektronik pop albümü "Tamam Sustum". Nerden gelip nereye gidiyorsunuz diye sorduk, Vega'cılar da anlattı...

RHYTHM & TESADÜFİ GELİŞEN SÖZLER

Deniz'in vokalinden başlayalım mı konuşmaya? Yer yer kelimeleri yutan, hafif peltikleşmiş bir dille, sayıklar gibi söyleniyor şarkılar. Bir tür "sarhoş ağı" gibi... Senin şarkı söyleyişin hep böyle miydi?

Deniz Özbey: Benim şarkı söyleyişim diye bir şey yoktu ki. Şarkıcı değilim. Bu ilk denemem. Sesim de çok iyi değil, perdem de sınırlı. Olay, "Tamam Sustum" parçasının denemesinin beğenilmesiyle başladı. Prodüktörümüz Murat Akad bir kere dinledi, çok beğendi. İki sene sonra da tekrar aynıısını söylememi istedi.

Hayatta ilk kaydettiğin şarkı o muydu?

Deniz: Evet. Yani 15-16 yaşında kendi kendime besteler yapardım, ama orda kalmıştı... Albüm çıkınca böyle eleştirilerle karşılaştığımda kendi kendime bulduğum sonuç şu: Ben bayağı Türkçe ko-

teyerek başlamıyorum. O yüzden çok eğlenceli. Bir kelimedenden, bir cümleden başlıyorum, arkasından ne geleceğini bilmiyorum. İnsanı korkutuyor: "Deniz, bu bir yere kadar gider, o ritme uyan bir-iki kelimedenden bütün bir şarkıya uyan bir mana nasıl çıkartırsın." Ama bir baktık, 10'dan fazla parça bu yöntemle çıktı. "Tamam Sustum" şarkısında, "Onarın ruhumu" lafının önüne "Sevgili baylar" gibi bir laf koydum, "sil baştan" lafını da ekledikten sonra, hoop, hikayenin gerisi ne olabilir diye düşünmeden, ritme bağlı olarak çalışırken o kelimeler çıktı. Kelimeler kendi kendilerini söylediler.

Yani kendini bir anda barda buluverdin...

Deniz: Aynen öyle. Sonuçta, düşündük ki bu şarkı şunu anlatıyor: Birisi eğlenmek istiyor, etrafındaki insanlara onunla aynı modda değil. Cesaretleniyor, onları coşturmaya çalışıyor, sonra vazgeçiyor,

Önemli, çünkü ne dediğini anlamak için kartonete bakmak zorunda kalıyorsun...

Deniz: Ben çok hatırlıyorum İngiliz arkadaşlarıma şarkı sözlerini sorduğumu. Onlar da bazen anlamıyor. "Knife" diye slow bir parça vardı ben 15 yaşındayken, bizim eve Arizona'dan Amerikalı bir kız gelmişti, o şarkının anlamadığım yerlerini sormuştum, o da dinledi, dinledi, anlamadı. Yabancı müziklerin birçok türünde şarkı sözleri, Türk popunda olduğundan çok daha geride. Ayrıca ben de çok iyi bir şarkıcı olmadığım için kasiyorum biraz kendimi... Bu faktörler birleşince kasıtlı olmandan böyle bir şey çıktı. Kesinlikle özentisi değil.

Zaten özentisi çağırışını yapmıyor ki... Ayrıca müziğinizi bütünleyorsunuz da... Ama sebebini de merak ediyor insan... Şarkı sözlerinde kurulan bu dünya üzerine biraz konuşalım mı?

Tuğrul: Anlık fikir değiştirmeler çok var parçalarda. Hafif kararsızlıklar, biraz kendiyi dalga geçmeler, öbür taraftan biraz onurluluk tripleri, sürekli gidip gelmeler var. Yaşamda olan şeyler bunlar.

Deniz: "Gümbürtüyle düşmeden / Ben tutunmayı bilmem" gibi sevdiğim laflar da var. İlk duyulduğunda insanlara yabancı gelecek, ilk defa kullanılan, ama günlük dilde sık kullandığımız şeyler var. Çok okuyan bir insan değilim ben. Tuğrul ve Mert'e ilginç geliyor bu. Fazla şiir kitabı okumam, gazete bile okumam. Direkt ritm, derdini doğal olarak anlatmak ve tesadüfî gelişen sözler. Her yazdığım şeyin sonunda, bir şekilde başarılı olduğuma inanıyorum, özel olduğuna inanıyorum. Çocukluğumda dört-beş senem dışarıda

geçti. Okula Libya'da İngilizceyle başladım. Türkçe biliyordum ama okumayı İngilizce öğrendim. Sonra İngiltere'ye gittik, birkaç sene de orda kaldık. Buraya geldiğimde ilkokul beşeydim ve yeni baştan Türkçe öğrenmek zorunda kaldım. Okuma zorluğum oradan geliyor. İngilizce okumaya başlamışım, okul burada İngiltere ve Libya'ya göre çok daha ağırdı, okumayı sevedim. Ama okulda hep kompozisyonlardan 10 alıyordum. Abartılacak bir şey yok ama, kompozisyonların ortaokul lise boyunca çok iyi olması bir sürpriz. Mimarlık eğitimi aldım, mimarım, müziği hep çok severek dinlerdim. Gelgelelim yıllar sonra arkadaşlarınızla bir araya geliyorsunuz, bir bakıyorsunuz ki şarkı sözü yazabiliyorsunuz, değişik vokal melodileri bulabiliyorsunuz ve birazcık değişik söyleyebiliyorsunuz. Bu da bana aca-yip sürpriz oldu.

Sizin, Vega olarak, bir gruptan ziyade, "kız soliste eşlik eden iki erkek"

biçiminde algılandığınızı oluyor mu?

Deniz: Doğal olarak bu oluyor. Şarkıları ben de söyleyebilirdim, Mert de söyleyebilirdi. Bazı şarkılar yapıldıkça, gitgide bir kızın söylemesi gerektiği ortaya çıktı. "Eee, n'apacağız?" dedim, Mert "Ta-

nuşuyorum, Türkçe yazdım, bu parçalar Türkçe. Ama söz yazımı ritimimde bence biraz farklılık var. Diğer söz yazarlarına göre kelimeleri sıra sıra farklı kullanıyorum. Müziğin ritminden anladığımı, vokal melodisine ve sözlerle tamamen kendi stilimde bir söz ritmiyle geçiriyorum herhalde.

"Tamam Sustum"un sözleri herhalde tesadüfen bu vokal tarzını tamamlıyor. Barda geçen bir hikayeyi anlatan, dolayısıyla alkollü bir şarkı. Ama albümün geri kalan şarkılarında da aynı vokalle karşılaşıncaya, sanki o bardan hiç çıkmamış gibi oluyor insan...

Deniz: Sarhoşlukla alakası yok. Öyle bir şey vermeye çalışmadık. Şarkının sözleri de tamamen tesadüfî. Mayakovski'nin kitabında okuduğum iki kelimedenden, "Onarın ruhumu"dan çıktı parça.

"Bar" lafı orda en hoşumuza gitmeyen laflardan biri. Hatta en son bulunanlardan biri. "Acımasız öcünü aldı bu bar / Ben gideyim bu gece burası bana dar..." Sonradan eklendi burası.

Neyi anlatıyordu bu şarkı aslında?

Deniz: Hiçbir şarkının sözüne bir şey anlatmak is-

geri çekiliyor. Ben anlık, birkaç saatlik duyguları anlatan şarkıları seviyorum. Cure'da vardır o: Adam o anda bir şey hissediyordur, başı dönüyordur, düşmek üzeredir, insanlardan nefret ediyordur, birkaç cümleyle o anı anlatır.

Tuğrul Akyüz: Türkiye'de böyle şeyleri işleyen şarkı sözleri yok. Hep genellemeler yapılıyor, geniş zaman kullanılıyor. Biz anlık bir olayı anlatan şarkı sözlerini daha çok seviyoruz... Herhangi bir kelimeyi ritme uydurmak zorundasın, parça düşmesin diye. Deniz demek böyle hissetti. Bazı kelime seçimlerinden de kaynaklandığını düşünüyorum. Mesela "Tırmalayalım mı her yeri" lafı zaten tuhaf. Söylemek de zor esasında.

Ama işte konuşurken söylüyorsunuz...

Mert Koral: Ritm varken şarkının içinde, düz sözler gibi söyleyemiyorsun.

Deniz: Çok da önemli değil.

Son zamanlarda İstanbul'da bir sürü insan evde müzik yapmaya başladı. Aile hayatın gibi özel bir şey: Kimse de birbirine dinletmiyor. Herkes biraz da kendi için yapıyor. Ama gitgide neredeyse etrafımızdaki üç kişiden ikisi evde müzik yapar hale geldi. İnternet kadar yaygınlaştı diyebiliriz.

bi sen söyleyeceksin" dedi. Böyle böyle ilerledi.

Bu bir problem yaratıyor mu?

Tuğrul: Biz ister istemez teknik işlerle, kablo işle-riyle (gülüyor) ilgilendiğimiz için daha bile iyi olu-yor. Deniz'in melodisini beğenmezsek değiştirebili-yoruz ayrıca.

Mert: Ama şarkı sözleri ister istemez bir kadının düşünceleri, bir kadının yönlendirme-leri.

Tuğrul: Küçükükten beri, İngilizce bil-mezken de müzik dinledik, müziğin havası da insana bir şey anlatıyor, sözlerle ihtiyacınız olmayabiliyor. Beni küçük müzikal detaylar daha çok ilgi-lendiriyor. Müzikteki duyguyu bazen vokale bile gerek kalmayacak şekilde düşünürüz.

Deniz: Albümdeki bütün şarkıların ön-ce altyapıları bitti. Üstlerine bir şey yapmak bile istemiyorduk, üçümüzde de zor geliyordu. O haliyle seviyorduk. Bazen vokal girince bozuldu gibi his-sediyoruz. Underworld'ün "Dubnobasswithmyheadman"inde, parça başlıyor, süper gidiyor, üstüne söz giriyor, üzülyorsun resmen. Kendi parçaları-mız için de onu hissediyorduk... Sözleri de yazan ben olunca kendimi kabahatli görüyorum... (gülü-yor) Peki sen nerden çıktın da, bu çocukların ara-sına karıştın diyecekseniz...

Tuğrul: Demiyorlar belki... (gülüyor)

Deniz: Diyeceklerdir. (gülüyor) Ben onların yaptık-ları parçaları dinleyip de çok beğenmediklerime "hıııı" yaparak, beğenmediğim şeyleri itiraf ede-rek, "çocuklar şunu şöyle yapmanız daha mı iyi olur" diyerek bu üçlüden biri oldum. Ufak ufak bir şeyler mırıldanmaya başladım. Murat Akad "Ta-mam Sustum"u dinleyip beğenene kadar grup di-ye de bir şey yoktu, Vega yoktu. İki şahsiyet vardı, ben de arkadaşlarıydım. Ben geldiğimde müthiş bir müzikal birikim vardı. İkisi de altyapı çöplüğü gibi yapmışlar, biriktirmişler. Ben katılmasaydım ne yaparlardı o kadar şeyi, bilmiyorum. Bir şekilde önce menejerleri gibi oldum. Bu albümün konsepte bu: Zorla ortaya çıkarılmış eskilerin üstüne vo-kal melodileri eklemek. O kadar güzel şarkılar var-dı ki, "biz onları unuttuk, yeni şeyler yapmak isti-yoruz" diyorlardı.

Sözlerin Türkçe olması iyi bir tercih olmuş...

Deniz: Başka bir alternatif aklımıza gelmedi ki.

Mert: 90'dan itibaren bir şeyler yapıyorduk, ben İngilizce yazıyordum. Doğduğumdan iki ay sonra babamın görevi dolayısıyla Amerika'ya gitmişiz. İlk olarak İngilizce öğrendim. Dinlediğim müzikler de hep İngilizce oldu. İlk yıllarda Depeche Mode gibi gruplara benzetme çabası vardı. Ama sonra iki sene içinde Türkçeye döndüm.

Deniz: Sarı bir defteri var, yansı Türkçe, yansı İngi-lizce... Ben 15-16 yaşında da şarkılar yazardım, komik komik Türkçe şeylerdi. Hiç İngilizce yazmak aklıma bile gelmezdi.

Albümün teşekkür listesinde, 80-90 arası TRT 3'ün program yapımcılarına da teşekkür var...

Neler kazandırdı size o eski radyo günleri? Hangi programları hatırlıyorsunuz?

Tuğrul: "Haftanın Topluluğu"nu hatırlıyorum. Her çarşamba akşamüstü. Okuldan gelip direkt kase-te çekerdim. Detaylı bilgiler de verilirdi. Baştan so-na konuşmaları da kaydederdim.

Deniz: Ben radyoda ne gelirse her şeyi dinliyor-dum. Bir saat pop vardı, bir saat klasik müzik. Klasik müzikle ilişkim de çok komik: Bale yaptım yıllarca. Liseye kadar ciddi bir şekilde hayatım ba-

leyle geçti. Ama hangi bestecinin eseri olduğunu bilmezdim, sadece dans etmeyi severdim.

Mert: Ben de hazırlık sınıfında orkestra şefliği ya-pardım. (gülüyor) Babamın üç tane plağı vardı Rossini, Çaykovski... Onları koyardık, geçerdim karşılarına, orkestrayı ben yönetirdim. Liderlik ru-hu olabilir mi acaba? (gülüyor)

Deniz: Çaykovski'nin "Kuğu Gölü"nü baştan sona, lallara lallara bilirim. Ba-bam delidir benim, baleye zaten o gö-türür getirirdi beni. Herkesi annesi gö-türürdü, beni babam. Önce Libya'da, sonra İngiltere'de, sonra Galatasar-ay'da bir okulda hep böyle devam et-ti. Her cumartesi pazar masalar san-delyeler kenara çekilir, Deniz "Kuğu Gölü" oynar evde. (gülüyor)

Pop dinlemeye başlamanı babanı üz-dü mü?

Deniz: Hiç alakası yok. Hiç karışmazdı. Dans etmemi hep teşvik ederdi. Üniversiteye kadar evde saatlerce kan ter içinde dans ettiğimi bilirim. Ritm hastalığım oradan geliyor. İngilte-re'de pop müzikle alakam televizyon-

daki "Top Of The Pops" programıyla başladı. Onun delisiydim. "Grease" haftalarca bir numaraydı, sonra Bob Geldof'un bir şarkısı bir numara olunca Geldof çıktı, "Grease"ın fotoğrafını yırttı. Blondie vardı, Queen'in "Bohemian Rhapsody"si o zaman çıkmıştı, Elvis Presley ben ordayken öl-müştü. Bir tane dandirik, ama çok iyi ses veren Rus radyomuz vardı, mutfakta bütün gün dans ederdim. Şarkı söylemede ilk tecrübem de, (mırıl-danıyor) "bütün dertler beni bekler yatağımın ba-şucunda..." diye bir şarkı vardı ya, oydu. Doğru dürüst Türkçe bilmeden babam bunu öğretmişti, manasını anlamadan söylerdim. Babam kendi za-manının bütün şarkılarını ezbere bilirdi, halamla birlikte çocuklukları dansla geçmiş.

Babamın mesleği ne?

Deniz: Libya'da STFA'da muhasebe müdürü ola-rak çalışırken, birdenbire "çağın mesleği bilgisa-yardır" diye karar verip, STFA'da iyi para kazandığı halde, pat diye ailece İngiltere'ye gittik. Bilgisayar okuyacağım diye tutturdum. Babam öğrenci olarak gitti İngiltere'ye yani. Paramız azdı. Annem şimdi romatizmaldır, çünkü havagazi parayla çalışıyor-du, biz akşam eve gelene kadar soğukta oturur-muş, biz gelince evi ısıtmaya başlamış...

Tuğrul: Halbuki biz lüks şatolarda yaşarken siz neler çekiyormuşsunuz. (gülüşmeler)

Türkiye'ye döndüğünde burdaki ortam sana kısır gelmedi mi?

Deniz: Birkaç sene sonra çok küfür etmeye başla-dığımı hatırlıyorum, evet.

Senin zevklerini paylaşan arkadaşlar edinmekte zorluk çektin mi?

Deniz: Ben hep kompleksli oldum. Önce çok özel-dim, çünkü yurtdışından gelmişim. Ama birazcık da tuhaftım. Okulda umulmadık bir şekilde başan-lıydim. Fazla konuşmayan bir kızdım ve kız çocuk-larından korktuğumu hatırlıyorum. Kız çocukların-dan nefret ederdim. Hep erkek çocuklarla daha iyi anlaşırdım. O zamandan beri pek fazla kız arkada-şım yoktur. Grubun böyle olması da tesadüf değil: iki erkek ve ben.

Mert: Kız başı istiyoruz ama Deniz istemiyor.

Deniz: İstemiyorum tabii yaa. (gülüyor) Kızla uğra-şamam. Neyse, ben hep radyo dinlerdim, yüzler-ce kaset çekerdim, muntazam muntazam üstleri-ni yazardım. Söylemeyi en çok sevdiğim şarkı da "Hard To Say I'm Sorry"ydı, Chicago'nun. Haa,

aklıma geldi, Norveçli bir sevgilim vardı benim o sıralarda, Levi's giyerdi, saçları uzundu ve rock grubu vardı Norveç'te...

Tuğrul: Günah çıkarmaya başladı...(gülüyor)

Mert: Ben gideyim, yarın gelirim, sıra bana anca gelir... (gülüşmeler)

Deniz: Bir saniye yaa..! Hatta o çocuk benim için bir beste yapmıştı. Babam da bana yeni Yamaha bir synthesizer almıştı, o aletle bir şeyler yapmaya başlamıştım. Demek istiyorum ki, Norveçli çocuk geldiği sene benim de evde bir org vardı yani. Gezmeye, yüzmeye gideceğimize odada sürekli bir şeyler çalardık. Üniversiteye girince baleden de koptum, müzikten de koptum. Doğru dürüst tek dinlediğim şey Cure'du.

İlk Cure dinlediğinde İngiltere'de miydin?

Deniz: Hayır. Burdaydım. İlk Cure kasetim el altın-dan, Taksim'den aldığım "17 Seconds"dı.

Tuğrul: Doğrusu 80'lerde pek öyle post-punk din-lemedik... Daha geç dönemlerde başladık.

Aslında 80-90 arası TRT'de, dünyada o dönem dinlenen müzikler olmazdı ki... Hep eski zaman-ların, 60'lının, 70'lerin grupları en iyi diye, tek al-tematif diye sunulurdu.

Tuğrul: Progressive rock çalınırdı, evet.

Deniz: Hayır canım, olurdu. Ben daha çok pop dinlediğim için farkındaydım, Duran Duran'ı radyo-dan tanıdım mesela.

Duran Duran çok popülerdi de, mesela Echo & The Bunnymen'i TRT'de dinleyebilir miydin?

Deniz: Evet, tabii, yoktu onlar. Echo & The Bun-ny-men'i ilk defa dört-beş sene önce tesadüfen tanı-dım zaten. Ama neden Yazoo hastası oldum bilmi-yorum, herhalde TRT'de çaldığı içindir.

Mert: Birikimimizde TRT'nin acayip payı vardı. O olmasaydı ne olacaktı? Arkasından onlardan sıkı-lıp, geçmişte bir yerlerde de, 80'lerde de iyi şey-ler olduğunu farkedince acayip şaşırmıştık.

Tuğrul: Deniz'le benim için Cure, bir numaradır, top'tır. Ama galiba gençken daha karmaşık şeyleri sevebiliyor insan, beyin bazı şeylere aç. Ben me-sela, belki o zamanlar klasik müzik de dinlediğim için, Yes severdim manyaklar gibi. Ama sonra bir-den kasma durumu geliyor ve minimal şeyler arı-yorsun. Cure'un çok daha basit, az lafla derdini anlatan müziği karşına çıkıyor... Bende gitaristliğin verdiği bir şey vardı, Pat Metheny de dinlerdim, caz severdim.

Mert: Ben hiçbir zaman tam bir Cure hastası ol-madım. Depeche Mode daha önce gelir. Lisede Queen, Alan Parsons Project, Dire Straits dinliyo-rdum. Üniversitede Depeche Mode'la tanıştım.

Tuğrul: Biz Mert'le ikimiz grup zihniyetinde insan-lar değiliz. Bir grup kuralım, davulcumuz olsun, basçımız olsun, herkes kendi enstrümanını çalsın diye düşünmedik. Bir parçayı oluşturma fikri var bizde. Bütün enstrümanlar hoşumuza gidiyor, yaz-mak istiyoruz ve synthesizer'a yöneliyoruz. Fazla bilinç yok bunun içinde.

Deniz: Üçümüz de çok fazla arkadaşı olan, sosyal insanlar değiliz. Hafif kompleksli sayılabiliriz. (gü-lüyor) Üçümüz de evde kendi kendine bir şeyler yapmaya kalkışmışız, hiçbirimiz grup kurmaya ça-lışmamışız... Bence son zamanlarda İstanbul'da bir sürü insan evde müzik yapmaya başladı. Aile hayatın gibi özel bir şey: Kimse de birbirine dinlet-miyor. Herkes biraz da kendi için yapıyor. Ama git-gide neredeyse etrafımızdaki üç kişiden ikisi evde müzik yapar hale geldi. İnternet kadar yaygınlaştı diyebilirim.

Mert: Artık müzik dinleyen ve fikri olan herkes bi-liyor ki; bir ses kartı ve bilgisayarın varsa müzik yapabilirsin. İnternette şimdi real time çalan, me-

loderini paylaşan insanlar için siteler var. Herkes bir şey koyuyor, hiç birbirini tanımayan insanlar ortak bir parça oluşturuyor. Herkes aynı anda çalışıyor, herkesin yaptığı bir müzik ortaya çıkıyor. İnternet üzerinden jam-session gibi...

Bu synth-pop sevgisi sizi 90'ların sonunda teknoya veya DJ müziğine yöneltti mi?

Deniz: Evet, başka bir şey dinlemiyoruz... İki senedir filan, sözlü müziği çok nadir dinliyorum, en son aldığım Blondie'nin yeni albümünü saymazsak. Haa, bir de Gus Gus seviyorum, onlarda da söz var değil mi?

Tuğrul: Ama onlar modern bir şekilde eski tarz bir şey yapıyor... 90'larda Nirvana mesela bana Beatles gibi geldi. Onlar gibi basit bir söyleyiş tarzı ve güzel bir duygu vardı. Beatles daha karmaşıktır tabii ama, şarkı formunda şarkılar işte: Gitar solo-su filan yok, adam söylüyor ve bitiriyor işi. Çok dü-rüst geldi bana. Bir de Daft Punk'ı dinlediğimde çok şaşırmıştım. Çok mutluluk veren bir müzikti. Son zamanlarda dinlediğimiz gruplardan da sev-diklerimiz var, ama 30 yaşın bilinciyle aşık olami-yorsunuz, "aman allahım" diye-miyorsunuz hiçbir şeye. Synth-pop zamanında teknoloji azdı, daha güzel melodiler vardı. Şim-di 90'ların sonuna doğru melo-diler çok azaldı.

Teknocuların, elektronik müzik-çilerin ağzında hep "geleceğin müziği budur" lafları dolaşiyor, diğer müziklere ambargo ko-yan, küçümseyen bir biçim-de...

Mert: Öyle bir beyin yıkama var.

Deniz: Herkes bence ne istiyor-sa onu yapıyor. Her şey bitebili-yor, sonra tekrar edebiliyor, içi-ne eskilerden bir şeyler katılabi-liyor. Bence müziğin son haline, son teknolojilerin içine sevdiği-miz eski şeylerin katılması gü-zel oluyor.

Tuğrul: Bunu Fransızlar çok iyi yapıyor. Onları tercih etmeye başladık. Tekno zihniyetli, DJ kökenli adamlar ama, geçmiş-ten minimal melodilerden bir ro-mantizm yakalıyorlar. Air var, Les Rythmes Digitales var. İl-ginç adamlar...

Aslında şu son yılların özelliği teknodan ziyade, her tarzın hem bir kanşım içinde, hem de tek başlarına mükemmelen su-nulabilmesi galiba... Akustik gitarlı folkun da en iyisi bu senelerde yapılabilir, Beck gibi kan-şımardan yana çok iyi müzisyenler de çıkabili-yor...

Deniz: Gitar keşfedildi, insanlar gitar kullanmaya başladı. Synthesizer keşfedildi, insanlar synthesi-zer kullanmaya başladı. Sonra onların envai çeşit-leri geldi. Ne çıkarsa kullanılıyor. Ama bir yandan da insanlar yine sevdiğini seviyor. Önce sadece o aletin çıkardığı sesi sonuna kadar deniyor, sonra sevdiği şeyi o aletle birlikte yapmaya çalışıyor. Bu kanşım, bu nefes, bu kombinasyon daha bayağı gider.

Sample kullanmaya nasıl bakıyorsunuz?

Tuğrul: Şimdiye kadar öyle bir şey yapmadık.

Deniz: Bence acayip heyecan verici bir şey. Deşil-mesi lazım.

"Tren" şarkısında tren sesi kullanılmış, o şarkıda

nereden yola çıktınız? Şarkının ismi neden "Tren"?

Mert: Tren sample'ı olduğu için. (gülüyor) Aslında trende tacizle ilgili bir şarkı, ama direkt laflarla an-latılmıyor... Önce altyapısını yaptık, sonra internet-ten indirdiğimiz tren sample'ını kullandık. O sesin ritminin şarkıya uyduğunu farkettilik.

Tuğrul: Bu parçayı ilkten bir erkek olarak yaptık. (gülüyor) Deniz'in tarzında konu belirlemek filan yok demiştik ya; biz erkek olarak daha fark-lı düşünüyoruz. Önce bir konu belirleyelim: bizim problemimiz ne acaba? Tam mühen-dis ziyniyeti. (gülüyor) İlk başta konu uzaylı-lardı. Böyle çocukça bir şeydi. Sonra tren-de taciz olsun, ama sapıkça bir şey olma-sın dedik. Birçok insana garip gelebilir ama, mesaj filan verme gibi bir derdimiz ol-madığı için, fazla önem vermiyoruz sözle-re, anlık bir şeyler çıkıyor...

Ritm, sizin için sadece şu makinaların başına geçtiğinizde mi başlıyor? Yoksa hayatın içinde bir takım ritimleri, sesleri, herkesten farklı olarak algılıyor musunuz?

Mert: Ben arabada kornayı bile hep ritmik çalarım mesela. Elimde kalemi çevirirken, bir süre sonra onun ritmini fark ederim. Aletlerin başında oynuyoruz, belli bir ritimde gidiyoruz, o anda geçen arabanın sesi ba-zen o kadar iyi uyuyor ki müziğe. Kulağımız hep dışarda...

Tuğrul: Roger Waters'ın tuvalet ses-leri kullandığı bir albümü vardır. "Music from The Body" miydi neydi? Sting'in parçası da Zippo'nun açılıp kapanma sesiyle başladı: "It's Pro-bably Me".

Mesaj vermek gibi bir derdiniz olma-dığını söylediniz? Mesaj veren şarkı-ları ya da siyasi şarkıları sevmiyor-sunuz gibi bir anlam çıkıyor mu bundan?

Tuğrul: Trajik genellemeleri sevmiyoruz. Acı-lı bir duyguyu kanırtı kanırtı veren şarkıları sevmiyoruz. Duygular endirekt şekilde daha iyi iletebiliyor. Mesela Pink Floyd'un "Have A Cigar" şarkısı endirekt şekilde derdini çok güzel anlatıyor. O duyguyu kim iyi anlatır, ona bakmak lazım... Bizim harımız değil. O acı çeken insanın yerine kendimi koyuyo-rum, üzülüyorum ama onun kadar içten his-sedip hissetmediğimi bilmiyorum. Duygu sömürsü yapmak istemem.

Deniz: O politik olay senin hayatını gerçek-ten etkilediyse kendi dilinde çok gü-zel anlatabilmen lazım. Ama üçümüz de politikayla ilgilenmiyoruz galiba.

Ben mesela maaş zamlarıyla, bilmemneler-le ilgili devlete basitçe göndermeler yapan şarkıları sevmiyorum yani... Sen siyasi şar-kiya bir örnek versene mesela...

"Biko" geliyor aklı...

Deniz: Kimindi o yaa? Türkiye'den ver...

Türkiye'de böyle şarkılar pek yok ki. Ama hadi "Parka" diyelim, yeya "Tamirci Çırağı"...

Deniz: O güzel. Cem Karaca çok güzel anlatıyor.

Tuğrul: O dönemi yaşamış bir adam. Biraz aris-tokrat bir hayatı olsa bile, bildiğim kadıyla, o dö-nemin gündemini yakalamış. Şimdi dönem farklı. Belki de şunu dürüstçe söylememiz lazım, farkın-da değiliz birçok şeyin galiba.

Mert: Bu konu üstünde pek düşünmüş de değiliz aslında.

Deniz: Benim başıma böyle bir şey gelmedi. Be-nim algıma böyle bir şey girmedi. Bu dönem genç-

liğinin durumu da bu olabilir, benim özel olarak da biraz daha fazla alakasızlığım var. Hiç ilgilenmiyo-rum. Ama kesinlikle karşı değilim. Birinin başına bir şey gelmiş ve çok güzel anlatmış. Nasıl karşı olabilirim böyle bir şey! Ama o dönemleri ağzına dolayıp çok ucuzlaştırmış insanlar da var. Onları dinlemiyoruz.

Tuğrul: Biz 30 yaşındayız. İnsanlar 20-25 yaşında böyle şeyleri dert edinir. Benim için de o dönem

hassas dönemdi, bazı haksızlıklara "nasıl olur" diye karşı çıkmak isterdim. Ama son-ra iş hayatına giriyorsun, kabulleniş dö-ne-mi başlıyor. Artık kendin için yaşamaya başlıyorsun.

Teknonun, elektronik müziğin yapıyla, yarattığı ruh haliyle de ilgisi olabilir mi bu kabullenişin? Dışarda olup bitenlerden etkilenmeme hali ya da bir tür yalıtılmış-

lık yaratıyor olabilir mi insanlarda?

Mert: Ruhsuzlaşma ve düşünmeme hali yaratıyor bence. Sürekli ritm ve sözsüz bir müzik.

Tuğrul: Eğlence için, kendinle ve başkasıyla ilgili bütün dertlerini unutmak için çıkmış bir şey. Kala kala bir tek ritm kaldı, melodi de gitti. Biraz ger-çeklerden kaçma esasında.

Mert: Hiçbir şaysız bir dünya, dünya bile değil, bir yokluk yaratıyorsun. Düşünmüyorsun çünkü. Dans ediyorsun. Ama insanları birleştiren bir müzik de sonuça. Yalıtılmışlık hissetmiyorum.

Deniz: Bence son dönem elektronik müziği etra-fında bir mekan oluşturuyor, bir tribe so-kuyor, bir hayale sokuyor seni.

Vega'nın müziğinin dans pistlerine daveti-ye çıkaran bir müzik olduğunu düşünüyor musunuz?

Mert: Şu haliyle hayır tabii. Ama bazı re-miksler yaptık, onlarla olabilir.

Albümünüze sindi mi? Kayıt esnasında hiç törpülenmeler oldu mu? İsteksizce

tavizler vermeniz gerekti mi?

Mert: Bizim için çok önemli olan synth sesleri aç-sından daha kalabalıktı şarkılar. Bunların biraz da-ha hafifletilmesi yönünde tavsiyeler oldu.

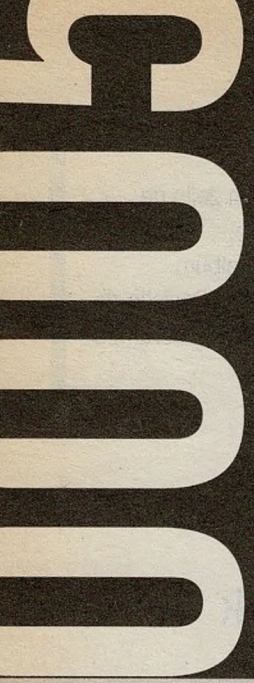
Deniz: Tam evde yaptığımız müziği albüme yansı-tamamış olduk esasında. Her istediğimiz parçayı koymadık. Parçaların yeni durumuna alışamadık, parçalara kendi kişiliğini veren sesler daha önem-liydi bizim için.

Tuğrul: Tek bir ses uğruna başlayıp bitirdiğimiz parçada, stüdyo çıkışı bir baktık ki o ses artık yok. Böyle şeyler de oldu. Bazı şeyleri kabul et-mek zorunda kaldık.

Deniz: Sonuça yine bizim parçalarımızın i-çinden seçim yapıldı, başka parça empo-ze edilmedi. Miks masasının başında siz-den daha iyi bilen biri var sonuça. Şi-mark çocuklar gibi ona karışamıyo-rsun. Fikrin olsa bile söyleyemiyorsun, belki o haklı çıkacak. Şu hep ön plan-daydı ama: Biz bir grubuz. Biz bir mü-zik şirketinin projesi değiliz ki, başka-larının bir şeyleri değiştirme hakları olsun...

Dolayısıyla albümü seviyoruz ama o değişen, eksilen şeyler bizim için çok önemliydi. O yüz-den de, sanki birazcık da bizim albümümüz değil gibi. Mesela "Dokunsana"da deli gibi sürekli emprovize çalan bir gitar vardı, karışık bulundu ve çıkartıldı. Bütün parçalar daha "psycho"ydu... Neyse bu kadar çok konuşma-nın sebebi ne biliyor musunuz? Albümü çok beğendiğinden falan değil. Kesinlikle çok da-ha iyi bir şeyler yapabileceğimizi bildiğimiz için bu kadar çok heyecanlı konuşuyorum.

DOUBLEMOON
R E C O R D S

Caz, bu gezegenin etnik müziği

BURHAN ÖÇAL & JAMAALADEEN TACUMA
featuring Natasha Atlas
"GROOVE ALLA TURCA"

WAX POETIC "THREE"

BROOKLYN FUNK ESSENTIALS
featuring LAÇI TAYFA
"IN THE BUZZBAG"

CRAIG HARRIS & THE NATION
OF IMAGINATION
featuring BARBAROS ERKÖSE
"İSTANBUL"

İLMAN ERŞAN'IN TRİYD "HOME"

BURHAN ÖÇAL & JAMAALADEEN TACUMA
featuring Natasha Atlas
"GROOVE ALLA TURCA"

İSTANBUL BLUES KUMPANYASI
"SAKİ ZAMANLAR"

AYDIN ESEN "HAPESCAP"
Çok yakında çıkacaktır...

Scritti Politti

Karl Marx, Nietzsche, Gramsci, Jacques Derrida, Jean Baudrillard kitaplarına gömülmüş solcu bir Britanya delikanlısının gün gelip de Madonna'ya, Al Jarreau'ya, Chaka Khan'a, Miles Davis'e beste verebileceğini düşünür müydünüz? Green Gartside, son derece ketum bir grubun, Scritti Politti'nin şefi. 82-88 arası üç albüm, ardından uzun bir geri çekilme ve şimdi son albüm "Anomie & Bonhomie". 17 senede toplam dört albüm. "Az" değil... 80'lerde funk, reggae, soul sevgisiyle (Arif Mardin'in ve Miles Davis'in de desteğiyle) şaşırtıcı ve gayet ustalıkla bir synth-pop-new-wave üreten Scritti Politti "Anomie & Bonhomie"de işi iyice hip-hop'a dökmüş durumda. Green Gartside'in eveliyatını ve bugününü kendi ağzından dinliyoruz...

Ağlak olmakla hüznün tadını çıkarmak arasındaki fark

Şükür kavuşturunana! 1999, müzik endüstrisindeki 21. yılınız ve bu yalnızca dördüncü albümünüz. Bunca yıldır ne sahnede ne de promosyon çalışmaları içinde gözüktünüz...

Green Gartside: 21 yılda dört albüm, soru bu, öyle mi? Bilanço çıkarmak adetim değildir, ama buna iyi bir şey diye de bakılabilir, kötü bir şey diye de. Ben iyi bir şey diye bakmayı tercih ediyorum. Çünkü, demek ki içimi terletmemişim, bu da şükredilecek bir şey. Evet, uzun bir zamandır sahneye de çıkmıyorum, çünkü sahneye çıkma durumu bende panik atak yapıyordu. Ayrıca, kendim hakkında konuşmaktan rahatsız oluyorum. Sanıyorum, bütün bunlar birbirine bağlı şeyler. Şöhretli olmamanın, ilgi odağı olmamanın böyle iyi bir tarafı var, insanın müzik ömrü uzuyor. Çünkü kimse sizden bıkmış olmuyor.

Söyleşi yapmak, kendiniz hakkında konuşmak sizi gerçekten bu kadar rahatsız ediyor mu?

Hiç hoşlanmadığım bir şeydir, başarılı addedildiğim zamanlarda da hiç hoşlanmamışımdır, insanın kendisi hakkında konuşması oldum bittim beni rahatsız etmiştir. Fakat işte yine aynı durum; kendimden bahsetmek zorundayım, neyse ki artık her şeyi sükunetle ve müspet biçimde karşılıyorum. Çünkü, insanın kendisini kötü hissetmesi çok tahripkâr bir duygu. Bundan kaçınmak lazım. Eskiden bana insanın kendisinden bahsetmesi gayri tabii gelirdi, hele ki müzisyenlerin bu kadar çok konuşmaları... Kimileri bunu mesleki bir zorunluluk, mesleğin gereği bir şey olduğunu düşünüyorlar, örneğin içinde yüzdüğü su misali... Fakat, insanın durmadan kendisi hakkında konuşması, benim rahatsız edici ve ayrıca sağlıksız bulduğum bir şey. Bunun ya üstesinden gelmem lazım ya da kabullenmem...

Dönüşünüz nasıl karşılandı?

Ben daha ziyade "Scritti Politti mi, kim bunlar?" veya "Üff, bu 80'ler mevzuu sıkı artık" gibi tepkiler bekliyorum, dolayısıyla

atılacak oklara, taşlara ve sair şeylere hazırlıklıyım. Arada birkaç buket veren çıkar umarım. Dinleyiciyle sıfır kilometrede karşılaşmayı tercih ederdim bile diyebilirim neredeyse. İnsanların geçmişten ötürü bir takım beklentiler, varsayımlar içinde olması can sıkıcı olabiliyor. Ben hiç arkama bakmam, geçmişte yaşamam, mazide yaptığım plakları bile dinlemem, mazi başka bir yerdir, ben o zaman başka biriydim, geçmişte kötü yaptığım -müzikal olarak- şeyler için kendimi affediyorum, iyi yaptığım şeyler içinse kendimi talihli addediyorum. Onun için beyaz kağıt durumundaki dinleyici bana daha çok uyar.

Dönüş lafından, "come back"ten pek hoşlanmıyorsunuz galiba?

Dönüş lafı şöyle bir ima taşıyor: Bir başarısızlık vuku bulmuş, örneğin satmayan veya kimsenin beğenmediği bir albüm yapmışsın, gözden düşmüşsün, şimdi yeniden eski çizgiyi yakalamışsın gibi bir şey... Benim durumumda ise olay şu: Plak yapmamak benim seçimim. Şimdi bir plak yapmak da benim seçimim. Bundan önceki plakla bu plak arasındaki süre de benim seçtiğim uzunlukta. Bu da güzel bir şey, öyle değil mi? Ben kendi hızımdan memnunum, yavaş ve fakat süreklilik gösteren bir gelişme ve üretim. Dönüş lafı tuhaf geliyor, çünkü bir yere gitmek zorunda değildim, müziğe ara vermek zorunda kalmış değildim, dolayısıyla geri dönmek gibi bir zaruretim yoktu, sadece müzik endüstrisinde olmanın zevkli olduğuna kanaat getirdiğim için devam etmeyi tercih ettim. Umarım bu zevk, duyduğum rahatsızlıklara ağır basar. Evet,

21 yıl umulmadık uzunlukta bir süre, aklım almıyor, ama bunu kimse mesele etmediği sürece benim için de mesele değil.

Kariyeriniz hakkında neler düşünüyorsunuz?

Berbat olduğunu... Kariyer yapmak isteyenlere tavsiye edilmez. Sahneye çıkmamak, beş yılda bir albüm çıkarmak; eğer büyük bir kariyer yapmak istiyorsanız, bunlar büyük yanlışlar. Benim talihim çok yaver gitti, bu kadar yavaş çalışmak, ortadan kaybolmak benim için şahsi zorunluluklar, mizacımla ilgili şeylerdi. Benimki, kariyerdan ziyade, müzik endüstrisiyle çeşitli buluşmalar... Fakat belli bir yaştan sonra, sırf bu kadar uzun bir süre müziğin içinde olmaktan ötürü insanlar sevgi gösteriyor, buna bir itirazım yok tabii...

Bu uzun molalarda müzikal modaları takip etmekte zorlandınız mı?

Envai çeşit müzikten etkileneşim biriyim; etkilendiğim şeyler de genellikle çağdaş müzik türleri. Örneğin Jamaika mahreçli müzikler. Ama ben bunları moda olarak görmüyorum, hakiki esin kaynakları olarak görüyorum. Bu albümdeki hip hop etkisini alın mesela, hip hop 20 yıldır ortalıkta ve benim hayatım üzerinde

Sex Pistols'ı ve Clash'i seyredene kadar müzik yapmak aklımın ucundan geçmemişti. O gece, sır ifşa edilmişti. Bir stüdyo kiralayabilirdin, bu çok pahalı değildi, sonra da bir plak fabrikasına gidip plağını bastırabilirdin: do it yourself!.. Bu öylesine özgürleştirici bir şeydi ki!

etkisi var, tıpkı bir zamanların Beatles'ı ve Beach Boys'u gibi. Ya da Tamla Motown'u gibi. Bütün bu türler beni etkiliyor, neyin cool olup olmadığa beni alakadar etmiyor, hoşuma giden neyse onu yapıyorum.

Scritti Politti'ye aşına olmayanlar için şöyle bir geçmişe uzanıp o günleri gözden geçirelim mi?

Güney Galler'de, yani doğup büyüdüğüm yerde, müzikten başka bir eğlence yoktu. İlk pikabıma sekiz yaşındayken sahip oldum, aynı sene ilk NME dergisine abone oldum. Fakülte yıllarına dek müzikle hep ilgilendim. Ama bizzat müzik yapmayı hiç aklımdan geçirmemiştım, ta ki... Leeds'de güzel sanatlar tahsili yapıyordum, bir gece bir konsere gittim. Sex Pistols, Clash, Damned ve Heartbreakers sahne aldılar, topu topu 1000 kişilik bir seyirci topluluğu vardı, matematik bölümündeki İranlı kızlar da oradaydı. O konserden sonra, birkaç istisna dışında, o 1000 kişi içinde rock müzisyeni olmaya heves etmeyen yoktu galiba. Sex Pistols'ı ve Clash'i seyredene kadar müzik yapmak aklımdan ucundan geçmemişti. Punk'ın politik tavrıyla, "do it yourself" olayıyla yakından ilgilidim ama.

O gece, sır ifşa edilmişti. Bir stüdyo kiralayabilirdin, bu çok pahalı değildi, sonra da bir plak fabrikasına gidip plağını bastırabilirdin: Do it yourself!.. Bu öylesine özgürleştirici bir şeydi ki... Her şey o gece başladı benim için. Çağdaş popüler kültür üzerine master yapmayı düşünürken plak yapan biri oldum. İlk konserimizi hatırlıyorum da... Sadece üç şarkı yazmıştım, her şarkıyı ikişer defa çalmıştık. Kısa bir süre sonra Clash bize koltuk çıktı, hâlâ toplam üç şarkımız vardı, fakat bu işi ciddiye almaya başlamıştık. Sonra, Rough Trade şirketiyle anlaştık, bir albüm çıkardık. Fakat giderek bazı sorular takılmaya başladı kafama: İyi, güzel de, bütün bunların politik manası neydi? Kişisel ve duygusal manası neydi? Ben hep felsefi ve siyasi boyutla haşır neşir olan biriyim. Popüler müzik bana hem cazip hem de itici geliyordu. Başlangıçtaki punk hikayesinden sonra

reggae'ye yöneldim, reggae Galler'de dinleyebildiğim yegane siyah müziğiydi. Reggae'den sonra Amerikan rhythm and blues'undan ve başka birçok şeyden etkilendim. Aslında, hayatım boyunca bir sürü farklı müzik türüyle ilgilendim.

Nasıl bir müzik elde etmek istediğinize dair bir fikriniz var mıydı o zamanlar?

Hayır. Hâlâ da nasıl bir müzik elde etmek istediğime dair bir fikrim yok. Ama, popüler müziğin tarihî önemi beni çok ilgilendiriyor. Popüler kültür, ideoloji ve politika benim çok ilgimi çeken şeyler. Ama, ben bu tablo içinde nasıl bir yer işgal ediyorum, o konuda bir fikrim yok.

Yolun en başında isim olarak Scritti Politti'yi seçerek ve bu ismin anlamını deklare ederek dinleyicilerin sizin politikanızı sorgulamasını mı amaçlamıştınız?

Ben alenen soldaydım. 14 yaşındayken "Genç Komünistler'e üye oldum. Ütopik sosyalistlerden etkilenecektim ve insanların daha adil, eşitlikçi bir dünyada yaşayabileceklerine, zenginliğin ve iktidarın adil bir biçimde paylaşılacağına ilişkin güçlü bir inancım oldu hep. Bu, beni

siyasal konularda düşünmeye ve okumaya sevk etti. O sıralarda okuduğum düşünürlerden biri de Antonio Gramsci'ydı, Scritti Politti ismi de bu İtalyan düşünürden mülhemdi. Sol düşünceyle politik ve entellektüel olarak özdeşleştiğim için herhangi bir pişmanlık duymuyorum, aksine gayet memnunum.

Scritti Politti'nin başlangıçtaki kadrosu nasıldı, zamanla nasıl bir değişime uğradı?

Başlangıçta, Scritti Politti ben, liseden eski bir arkadaşım ve fakülteden bir arkadaşımдан oluşuyordu. Gitar çalarak büyüdüğüm halde birkaç akordan ötesine geçememiştım. Davulcumuz Tom, güzel sanatlar akademisinden sınıf arkadaşım, ilk kaydımları yapmak için stüdyoya girişimizden yalnızca üç hafta önce davul çalmayı öğrenmeye başlamıştı. Başçımız Neil'in durumu da aşağı yukarı aynıydı. Neticede, müzikal olarak bir hayli yetersizdik. Ama olay da buydu, işin cazibesi tam da buydu. Bir süre sonra bu durum bir fetiş haline geldi, kötü çalmak cool sayılmaya başlandı; bu hâlâ da indie estetiğinin bir parçası olarak varlığını sürdürüyor. Popüler müzik konusunda fikirlerimiz uyuşmamaya başlayınca Tom ve Neil ayrıldılar, ben de New

Yorklu iki oğlanla, David Gamson ve Fred Marr'la takılmaya başladım. Beni onlarla tanıştıran Rough Trade'den Geoff Travis'ti. Bir gün bana onların bir demosunu dinletti, Archies'in "Sugar Sugar"ının bir tür elektro versiyonuydu, çok cool'du, o zamanlar David'le Fred daha mektep çocuklarıydı. Anglofil bir eğitim görmüşlerdi, bense New York'ta olup bitenlerle acaip ilgileniyordum. Ve işte böylece Scritti Politti'nin ikinci kadrosu oluştu. Ben alemden ricat edene dek beraber takıldık. Galler'den dönüşümden sonra yeniden bir araya geldik, dostluğumuzu tazeledik –onların dostluğu benim için çok kıymetlidir. Geriye dönüp baktığınızda, eski albümlerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Geriye dönüp bakmamayı tercih ediyorum. Önceki albümlerimi dinlemiyorum bile. Bir albüm yapıp bitirdiğimde, benim için gerçekten bitmiş oluyor, bir daha dinlemiyorum. Dola-

yısıyla 80'lerdeki popüler müzik hakkında soru sorulduğu zaman, beni ilgilendirmedini söylüyorum. Bugün, 80'lerin popüler müziği hakkında herhangi bir şey okuduğunuzda, ilk paragrafta mutlaka Margaret Thatcher'dan bahsediliyor. Sanki o günlerde yapılan popüler müzik, Thatcher'ın habisi iktidarına indirgenebilmiş gibi. Human League, ABC gibi çağdaşlarımızla birlikte tangır tungur indie müzik yapmayı bırakışımız, daha rafine bir popüler müziğe yönelmemiz, Thatcherizmin müzikal ifadesi gibi yorumlanıyor, bunun gerçeklikle uzaktan yakından alakası yok. Sadece tarihin garip bir cilvesi söz konusu. Bu tahrifat dışında, 80'lerle ilgilenmiyorum, başka bir zaman, başka bir mekandaki 80'ler ve bizler de başka insanlardık.

Ama, ilk albümünün adı "Songs To Remember"dı (unutulmaz şarkılar), bu ironik bir durum değil mi?

İronik olmasına ironik ama kendimi "ben zaten ironi yapmıştım" diye savunabilirim. Daha iyi bir savunma aklıma gelmiyor şimdi!

Eski albümlerinizde, gurur duyduğunuz bir şar-

kı var mı?

Yaptığım şeyler içinde beni uyuz etmeyen hiçbir şey yok. Söyleşi yapmak da buna dahil. Müzisyenlerin huşu içinde kendi albümlerini dinlemeleri çok tuhaftı. Çok sapıkça bir şey. Tıpkı insanın kendisi hakkında konuşması gibi sapkın bir şey. Bir albümü yeni bitirdiğinizde, sırf yeni olduğu için, bir süre heyecan duyup tekrar tekrar dinleyebilirsiniz, bu anlaşılır bir şey. Tıpkı bir çocuğun kendi sesini kaydedip dinlemesi gibi. Ama bunu devamlı yapmak, anlaşılır iş değil... Gurura, gururlanmaya gelince... Gurur iyi bir şey değil, öyle değil mi? Gurur ölümcül bir günah değil mi? İnsanın kendisini beğenmesi iyi bir şey değil. Geçmişle ilgili herhangi bir şeyden gurur duymak bana ters geliyor. Dediğim gibi, eğer yaptıklarım iyiye, şanslıyım demektir, kötüyse, o zaman da kendimi affediyorum.

Amerika'da geçirdiğiniz yıllar sizi etkiledi mi?

Amerika'ya gidip de etkilendiğini söyleyene inanmam. Şu ya da bu biçimde, şu ya da bu konuda mutlaka etkilenecektir. Amerika'ya ilk gittiğimde –1979'du galiba– hip hop daha geniş bir dinleyici kitlesine hitap etmeye başlamıştı. Radyolar hep hip hop çalıyordu. 80'lerin başlarında indie müziğinden soğumaya başladım ve siyahi Amerikan popüler müziğine yöneldim, o müziğin daha etkili, daha geçerli olduğuna kani oldum. Atlayıp New York'a gittim. Ve aşıttım kaldım. Siyahi Amerikalıların müziğe yaklaşımları bambaşka bir şeydi. Üniversiteli İngiliz müzisyenlerle aralarında dağlar kadar fark vardı. İngiliz müzisyenler iyidir, aydın ve amatördür, çok iyi fikirleri, buluşları vardır ama, siyahi Amerikalıların müzikalitetleri ve becerileri beni darmadağın etti. Onlarla stüdyoya girince, "eyvah" dedim, "bunlarla aşık atmaya imkan yok, ayak uydurabilmem için kırk fırın ekmek yemem lazım, hem de çarçabuk." Dolayısıyla, Amerika'nın üzerimde çok derin etkisi oldu, bunu teslim etmem gerekiyor. Ayrıca bir de teknoloji faktörü vardı, müzik hakkında o güne kadar hiç düşünmediğim biçimde düşünmeme imkan veriyordu. Bizim punk olayında, bütün hikaye "hadi gazlayalım"dan ibaretti.

Amerika'yla bu güçlü bağ son albümde de sü-rüyor, öyle değil mi?

Amerikan etkisi "Provision"dan itibaren var. O sıralar İngiliz dans ya da kulüp kültürü başgöstermişti, sanırım acid hikayesiyle birlikte. O kültürle ben de haşır neşir olmuştım, ama müziğini benimsemekte zorlanıyordum, çünkü bir tür disko müziğiydi, bass drum benim kulağıma pek hitap etmiyordu. Ne "groovy", ne seksi, ne de funky geliyordu. Sonra giderek hızlandı, dakikada 120 vuruşa, 140 vuruşa kadar çıktı. Biraz manik bir hal aldı. Öte yandan hip hop kültürü çok cezbediyordu beni, kulağıma cazip geldiği gibi, sosyolojik olarak da ilgimi çekiyordu. Dolayısıyla, İngiltere'de olup bitenlerden uzaklaştım. O sıralarda Brit pop patlamıştı, ben Jamaika ve siyah Amerikan müziği dinlemeye başladım. Gitar müziğine dönüşüm ise kay kay kültürüne ilgi duymamla oldu. Kay kay olayına sadece seyirci olarak takılmadım, ben de kayıyordum. Skateboard videolarının soundtrack'leri hip hop'la Amerikan-indie gitar karışımıydı ve Pavement gibi gruplarla ilk o zaman tanıştım. Ve gitar müziğine Amerikan bakış açısıyla döndüm, İngiliz tarzıyla değil. Dolayısıyla mesele Foo Fighters benim için Blur'den çok daha önemliydi. Amerika'nın üzerimde etkisinin arkasında, ilgi alanlarım ve estetiğe dair tercihle-

Üstte Scritti Politti, 1979: Tom Morley, Green Gartside, Nial Jinks... Aşağıda 1982 model Scritti Politti: Jinks'in yerini Matthew Kay almış...

rim yatıyor.

Bütün bu süre içinde sesiniz pek değişmedi ama...

Yoo, değişti. "Songs To Remember"ı dinlemek gerçekliğini gösterenler, İngiliz aksanıyla söylediğimi görecektir. Yemin billah, bir maksatla olmadı, sesim kendiliğinden transatlantik bir şekle girdi. "Cupid and Psyche" sıralarında siyah r&b etkisi altındaydım, itiraf edeyim, etkilendiğim isimlerden biri de Michael Jackson'dı ve sesim esrarengiz bir biçimde tamamen değişti. Ama bana doğal sesim gibi geliyordu, ağzımı açtığımda çıkan o sest... 1.85'lik Galli bir heriften o sesin çıkması tuhaf tabii. Ama, benim şarkı söyleme sesim artık böyle. İstersem değiştirebilirim elbette, ama ne gereği var, hem böyleleri daha rahatıma geliyor. Şarkı söylemekten en çok zevk aldığım albüm bu oldu, belki de nihayet kendime güvenim geldi. Evet, olağandışı bir sesim var, insanlar benimle yüz yüze gelince apışıp kalıyorlar, görüntüyle sesi bir araya getirmekte zorlanıyorlar.

Yaklaşık on yıldır ortalıkta görünmediğiniz zaman zarfında neler yaptınız, nerelerdediniz?

Son albümümün promosyonu tatsız bir hikayeydi, kafam bozuldu ve memleketime, Galler'e döndüm. Aslına bakarsanız, memleketime gitmekten ziyade, her yerden ve her şeyden kaçtım. Londra-New York arasında mekik dokuyordum, iki şehirden de bıkip usanmıştım. Bütün bağlantılarımı -müzisyenler, dostlar, menejerler- koparıp Galler'de bir çiftliğe çekildim. Tamamen yalnız başıma değildim ama. İlymserlikleri benimkini fersah fersah geride bırakan eski dostlarım vardı. Lafliyorduk, içiyorduk, köyün kahvesinde dart oynuyorduk, günü gün ediyorduk. Müzikle pek ilgilenmedim, nehir kıyısında, dağlarda, tepelerde dolaşıyordum. Yaklaşık iki sene böyle geçti. Niyetim kısa bir tatildi başlangıçta, ama o iki senenin üzerine yedi sene daha öyle geçti. Geçim derdim yoktu, talihim ya vermişti. 80'lerde Madonna bir şarkımı albümüne almıştı, Miles Davis "Tutu"da şarkımı cover yapmıştı, telifler geliyordu, rahatım yerindeydi. Ama giderek sıkılmaya başladım, köy kahvesinden çok müzik odamda vakit geçirir oldum. Ve birden şarkı yazmaya başladım, bir sürü şarkı... Sonra da, David Gamson'a, Los Angeles'a bir mektup yazdım, "galiba yeni bir albüm yapmaya hazırım" dedim, "takılmak ister misin?" Ve işte bu albümü yaptık.

Albümün adı, bu sürgün yıllarından mı mülhem?

Anomie, umutsuzluk veya çaresizlik durumuna gönderme yapıyor. Ama, itiraf etmeliyim ki, anomie'nin kafiyesi hoşuma gidiyor çünkü benim hayatıma denk düşüyor. Bir yandan bir sürü şeyi dert ediniyorum, kafama takıyorum, bir yandan da keyfetmeyi, günümü gün etmeyi seviyorum -ıfrada kaçmadan, ılıman bir şekilde. Mos'Def ve Lee çok kafalı, yetenekli insanlar, onlarla çalışmak benim için bir imtiyazdı.

Geçmişte işbirliği yaptığınız müzisyenlerle kıyasladığınızda da aynı şey geçerli mi?

Geçmişte çok çeşitli müzisyenlerle işbirliği yaptım, ama Miles Davis'le çalışmak bambaşka bir şey. Miles'la çalıştıktan sonra hiçbir şey şaşırtıcı gelmiyor, Miles çok nevi şahsına münhasır bir sanatçı, ayrıca çok tatlı bir herif. Stüdyoya tek başına gelir ve kafasına göre çalardı... Müzisyenler tuhaf bir gürültü, herkesle şu ya da bu ölçüde bir gerilim olur. Ama, bu son seferki her zamankinden farklıydı. "Bu yaşını başını almış Galli herif niye bizimle çalışmak istiyor ki?!" Başlangıçta böyle bir tereddüt vardı. Ama, müziği dinledikten sonra her şey yerli yerine oturdu, gayet rahat, dingin gitti, dostluklar kuruldu.

Albümde çok çeşitli tarzlar var, şarkıları seçmek ve sıraya koymak zor oldu mu?

Şarkı sayısını 11'e indirmekte çok zorlandık, elimizde 15-16 şarkı vardı, biri 11'in iyi bir rakam olduğunu söyledi ve 11'de karar kıldık. **Galler'den dosdoğru Amerika'ya mı gittiniz, yoksa şehir hayatına alışmak için kendinize biraz vakit tanıdınız mı?**

Kızkardeşimin Londra'da bir evi vardı, sevgilisiyle birlikte yaşamaya başlayınca bana bıraktı, dolayısıyla Londra'ya gider gelir oldum, bu sayede yeniden sosyalleştim, gerçek dünyayla ilişkimi tazeledim. Sonra da Los Angeles'a uçtum. Çok acayip bir durumdu: Uçaktan indim ve beraber plak yapacağımız insanlarla akşam yemeğine gittik. O ilk yemeği unutamıyorum. Los Angeles her zaman bir kültür şokudur. Palmiye ağaçlarının altında oturmuş yemek yiyorduk ve her şey gerçek dışı gibiydi. İlk uçakla Galler'e dönmek istedim, neyse ki bu duygu uzun sürmedi, Galler'e dönmedim, Los Angeles'ta kalıp şarkıları hale yola koydum, sonra da New York'ta albüme son şeklini verdik.

Albümdaki şarkıları "münzevi" döneminizde

mi yazıp bitirmiştiniz, yoksa stüdyoda mı şekillendirdiniz?

"Münzevi" dediğiniz dönemde sürü sepet fikir gelip geçiyordu zihnimden. Fakat sonunu getiremiyordum, bir yere bağlayamıyordum. Bazen de iyi bir giriş bulamıyordum. Şarkılara Londra'da çekidüzen verdim, Los Angeles'a gittiğimde albüm aşağı yukarı hazır. Tek mesele, müzisyenlerin olaya dahil olmalarıydı, çünkü hiçbir stüdyo müzisyeni değildi. Başçı Me'Shell Ndegeocello örneğin, tepeden tırnağa bir sanatçı,

David Gamson'un hatırına ka-

tıldı albüme, diğer müzisyenler de ellerine verilen müziği çalan türden değildi. Başlangıçta bir miktar ego çatışması yaşandı ama, çarçabuk aşıldı ve çok zevkli bir çalışma oldu. Müziğin nereye yöndüğünü gördüler, albümü sevdiler. Denetim bütünüyle

bandeydi, dolayısıyla gönül rahatlığıyla albümün promosyonunu yapabiliyorum, zira bu albümün sorumluluğu tamamen bana ait. Kötüyse, benim kabahatim, iyiyse ne âlâ.

Rapçilerle çok prova yaptınız mı, zira onların performansları ziyadesiyle spontan geliyor kuşağa, bu kendiliğindenlik duygusunu vermeyi nasıl başardınız?

Rapçilerle olay şöyle cereyan ediyor: Önce onlarla temas kuruyorsunuz, sonra kaseti gönderiyorsunuz, eğer müziği beğenirlerse, stüdyoya geliyorlar, "benim söyleyeceğim bölümün konusu şu, şu, şu" diyorlar, oturup biraz konuşuyorsunuz, sonra çıkıp Manhattan'da bir tur atıyorlar -Mos'Def'in yaptığı gibi- sonra dönüp geliyorlar, mikrofona başına geçiyorlar, yazılı hiçbir şey olmuyor önlerinde. Ve başlıyorlar söylemeye. İnsanın akli duruyor. Harbiden sihir.

Neden Mos'Def ve Lee Majors'la çalışmayı tercih ettiniz?

Galler'deyken hip hop albümleri topluyordum. Radyolarda hip hop çalınmadığı için neyi alıp neyi almayacağıma dergilerin albüm eleştirilerine bakıp karar veriyordum. Bush Babees'in bir CD'sinin değerlendirmesini okumuştum, ilgimi çekti, çünkü A Tribe Called Quest'in üyelerinden biri, albümün prodüksiyonunda yer almıştı. Dinleyince çok beğendim, Lee Majors, Bush Babees mensubuydu, Mos'Def ise misafir sanatçıydı, olağanüstü bir sesi vardı. New York'a gittiğimde arkadaşların arkadaşları vasıtasıyla temas kurdum. New York'ta bu olay şöyle oluyor: Şarkılar eğer "test"i geçerse, insanlar eşlerini dostlarını stüdyoya davet ediyor. Test de şu: "Nod factor" diyorlar -kafa sallama faktörü- eğer müzik çalarken odadaki rapçiler kafalarını sallamaya, tempo tutmaya başlarsa "tamam" demektir. Eğer kimse kafa sallamıyorsa "olmamış" demektir, ikmale kalıyorsun. Ben sınıfı geçtim, benimle çalışmayı kabul ettiler. Seçmek zor oldu, çünkü hip hoplar vardı, slow'lar vardı, hip hop'lardan elesek ağırlık slow'lara kayacaktı, slow'lardan elesek bu sefer de hip hoplar baskın olacaktı, velhasıl dengeyi bulmak güç oldu. Fakat asıl mesele, albümün aşure niteliğiydi. Hip hop sevmeyenler şarkıların yarısını sevmeyebilir, hip hop sevenler ise bu mızız baladlar ne arıyor diyebilirdi. Ama n'apalım, ben buyum, bundan da memnu-

num. Beni etkileyen şeyler bunlar, tercihlerim bunlar, ben böyleyim, eğer hoşunuza gitmezse, sağlık olsun. Bu albüm hoşuma giden şeylerin, benim zevklerimin ifadesi, belki biraz geniş bir yelpaze ama, bu da benim hakikatim.

Albümün genel havası oldukça iyimser, pozitif...

Bugüne kadar yaptığım en neşeli albüm bu. Sebebi de, sanırım, inzivada geçirdiğim günlerde mutlu olmam. Vadilerde, yaylalarda gezinti yapmanın ne demek olduğu hakkında saatlerce konuşabilirim... Müzik yapmak çok olumlu, olumlayıcı bir şey zaten. "Provision" zamanlarında mutsuzdum ve o mutsuzluk kendisini belli ediyordu. Bu albümü yaparken keyfim yerindeydi, umarım bu dinlenebilir bir keyiftir. Evet, slow parçalar da var, ama sanırım dozu, ölçüsü yerli yerinde bir albüm bu.

Baladların melankolik olmaktan ziyade hüznü ya da nostaljik olduğu fikrine katılıyor musunuz?

Ben hasret duygusunu severim. Mutsuz, karamsar, bedbaht, ağlak olmakla hüznün tadını çıkarmak arasında bir fark var, öyle değil mi? Eğer bu albümde hüznün varsa, tadı çıkarılan, hatta zevki sürülen bir hüznüdür. Geçmişte, yüksek tempolu söylerken bile, tadını çıkaramadığım, zevkine varamadığım oluyordu.

Albümdeki baladlardan biri, "First Goodbye", şarkıların anıları canlandırma gücünden söz ediyor...

Ben baladları hep sevmişimdir, bundan hiç utanmamışım. İnsanlar baladlardan hoşlanmıyorsa, hiç ipimde değil. Balad yazmak bana çekici geliyor. Evet, o balad, radyoda dinlenen bir şarkının, bir insanı, bir yeri hatırlatmasından söz ediyor. Hattızatında, bu bana yabancı bir duygu. Müzik bana kişileri, yerleri çağırıştırır. Bilirsiniz, "bu plak bana bilmem ne yazını, filanca olayı hatırlatıyor" denir, bu bana hiç olmaz. Ama bir kere oldu, radyoda dinlediğim bir şarkı bana bir insanı ve bir yeri hatırlattı. Ben de oturup o baladı yazdım. O balad... Neyse... Boşverin, o balad bir insanı yitirmeye dair...

Şarkılar size insanları, yerleri hatırlatmıyor olabilir, ama sizin eski şarkılarınızı dinleyenlerin hatıralarını canlandırabiliyor...

Aslında, buna müteşekkir olmam, bundan mutluluk duymam gerekir, fakat doğrusunu isterse bu beni tedirgin ediyor. Bir bakıma, iki ucu keskin bir bıçak gibi bu... Benim müzikle ilişkim böyle bir şey. Müzik yapmayı aşkla seviyorum, ama müzikle kişisel ilişkim üzerine düşünmekten hiç hoşlanmıyorum. Başka müzisyenler üzerine düşünmek bana zevk veriyor. Buldum! Belki de yapmam gereken, başka müzisyenlerin albümleri hakkında röportaj yapmak!... Ne kastettiğinizi çok iyi anlıyorum. Şarkılar önemlidir. Şarkılar insanları için önemlidir. Şarkılar benim için önemlidir. Beni tedirgin eden şey, o şarkılardan birinin yaratıcısı sıfatıyla spotların üzerime çevrilmesi sadece, insan bir tuhaf oluyor.

Albümünden çıkan ilk single "Tinseltown To The Boogiedown"... Onu seçmenizin sebebi neydi?

Sebebi farklı olmasıydı. Şimdilerde, 80'lerde müzik yapan akranlarım yeniden piyasaya çıktılar. "80'lerin dönüşü" veya "yeniden 80'ler" gibi tariflerle ilişkilendirilmek istemediğim için o şarkıyı seçtim. Bir de düzenlemeyi Paul Reiser yaptığı için. Paul Reiser, Temptations'ın aranjörüydü, yaylılar aranjörü, "Papa Was A Rolling

Stone"un yaylılar düzenlemesini o yapmıştı, harikulade Motown numaraları vardı. Telefon edip dedim ki, "Galler-New York kırması rap'e Motown yaylıları eklemek suretiyle olayı iyice çıkarmaya ne dersin?" Müthiş bir herif, arp ve tam teşekküllü bir orkestra ekledi ki, harikaydı.

Son parçadaki yaylılar aranjmanını da o mu yaptı?

O ve Steve Piggot. Steve yıllar öncesinden, Londra'dan tanıdığım olağanüstü bir klavyeci, aynı zamanda dört dörtlük bir yaylılar aranjörü. "Brushed with Oil"ın düzenlemesini Paul ve Steve birlikte yaptılar. Ben ciddi müzikten hiç anlamam, ama referanslarım gerçekten iyidir. Mesela sadece "Aaron Copland" derim, bu lafın yaylılar aranjörü için bir mana ifade edeceğini umarak. Genellikle eder de...

Öteki single da "Mystic Handyman" di, "Tinseltown To The Boogiedown"a kıyasla çok daha geleneksel tarzda bir parça. Bu iki parçayı art arda piyasaya sürmenizin özel bir sebebi var mı?

O şarkı bir pop single'ı gibi. Gibisi fazla, basbayağı pop, maksadı da o zaten. 70'lerin pop reggae'sine çakılan bir selamla -çok, çok severdim pop reggae'yi çünkü- gitar "bashing" in -ki çok eğlenceli bir şeydir- karışımı "Mystic Handyman". Ve de, hayranı olduğum Jamaikalı şarkıcı Gregory Issacs'a bir saygı duruşu. O şarkı Beatlesvari armoni yapmama imkan verdi -fütursuz bir poptur. Yelpazenin bir ucunda "Tinseltown To The Boogiedown", öteki ucunda ise "Mystic Handman", bu iki single, nerelerde gezindiğime dair yeterince fikir veriyor, albümü sevip sevmeyeceğinize bu şarkılara bakıp karar verebilirsiniz.

"The girl that drives me crazy" (aklımı başımdan alan kız) nakaratı eski Scritti Politti şarkılarını hatırlatıyor.

"Kız" sözcüğü benim şarkılarımda sık sık geçer. "The Word Girl", "The Sweetest Girl" adlı şarkılarımda da vardı. Bu, bir bakıma klasik pop şarkı sözlerine veya klasik pop konularına bilinçli bir göz kırpmadır. Herhangi bir amatör sosyologun bu konuda söyleyecek çok lafı olabilir, ama ben kendimi analiz etmeye kalkışmıyorum. Yalnız şu kadranı söyleyebilirim, kadınlara karşı duyduğum sağlıklı ve içten bir ilgiyi ifade ediyorum. Albümdeki şarkıların birinde, "kız"ı bilinçli olarak "kadın" diye değiştirdim, çünkü çok fazla "kız" lafı geçiyordu. "Kadın" da kulağa hoş geliyor, ama genellikle "kadın" demekten kaçınıyorum, çünkü bildiğiniz gibi o sözcüğün rock'taki kullanımı biraz kaba, Zeppelin, Free gibi gruplar "kadın"ı genellikle küçümseyici bir tarzda kullanıyorlardı.

İki şarkıda Me'Shell Ndegéocello vokal yapıyor...

Evet, bas çalmakla kalmıyor, vokal de yapıyor, çünkü o kadar iyi bir sesi var ki, şarkılara katılmaması kayıp olurdu. Büyüleyici bir kadın. 1.50 boyunda, çok kafalı, çok cazibeli, Washington DC'li, tepeden tırnağa cool. Albümde

onun sesinin olması beni ziyadesiyle mutlu etti.

Albümün açılış parçası olarak "Ummm"ı seçmenizin sebebi, o şarkının bütün müzikal tatları taşıması ve dolayısıyla dinleyiciler için ne tür bir albümle karşı karşıya olduklarının habercisi olması mı?

Bütün unsurları taşıyan bir şarkıyla başlamanın ezber bozucu ve cool olacağını düşünmüştüm. Slow'la başlıyoruz, arkadan Lee giriyor, Lee'yle birlikte Bush Babees'in bir başka üyesi, Jamaikalı Jimahl kafiye yapmaya başlıyor, sonra birden gitarlara abanıyoruz, sonra tekrar slow'a dönüyoruz.

Parçanın adı niye "Ummm"?

Dizelerden birinin "too much ummm drives a man crazy" olmasından hareketle, adı "Ummm" olsun dedik. Şarkılara isim bulmakta pek marifetli sayılmaz, öyle değil mi?

Şarkılarınızın sözleri kişisel deneyimlerinizden, duygularınızdan mı oluşuyor?

Aslında, maksadım sözlere ilgi çekmek değil. Zeka kokan, zekice buluşlardan oluşan şarkı sözlerinden hoşlanmam. Dolayısıyla böyle bir duygu vermesin diye sözlerle çok uğraşırım. Bu da aptalca bir şey tabii. Evet, sözlere çok önem veririm. Ama, fazla ilgi çekmelerini, müziğin önüne geçmelerini hiç istemem. Albümün sözlerine baktığımda, yeterli miktarda "anomie" ve "bonhomie" olduğunu düşünüyorum, bu da bana yetiyor.

"Ummm" Japonya'da liste başı oldu, orada çok dinleyiciniz var mı?

Japonlar bizi sevdi. Epey kaldık orada. Benim için bir hayli çetin günlerdi, promosyon hikayesi ifrada vardı. Günde sekiz-on mülakat veriyordum, her birinin ayrı bir fotoğraf seansı oluyordu, ayrıca akşamları radyo ve TV'lerde boy gösteriyorduk. Bir hafta boyunca her gün böyle geçti. Kafayı yememe ramak kaldı. Japonya ilginç bir yer, Japonlar ilginç insanlar. Japon kültürü çok köklü bir kültür ve sürekli kendisini yeniliyor, güçleniyor. Bize de gerçek, samimi bir ilgi duyuyorlar.

Bu millennium sona ermeden bir albüm yapmam lazım diye düşünmüş müydünüz?

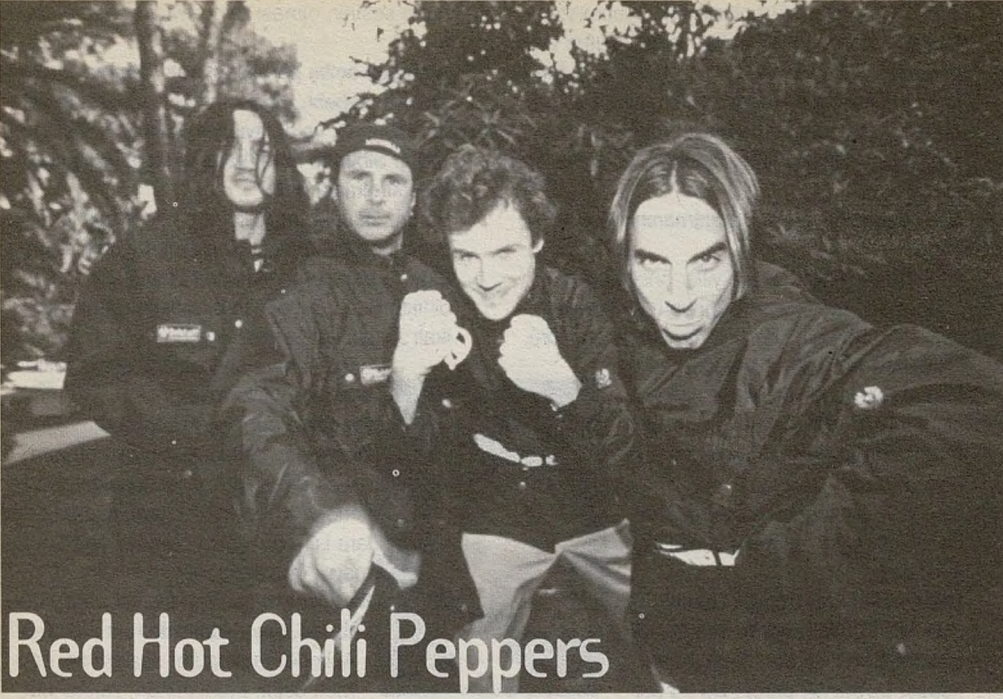
Hayır, benim öyle bir düşünce tarzım yok. Benim zaman duygum pek güçlü değildir. Bu kaçıncı binyıl? Zaman duygum pek güçlü olmadığı gibi mekan duygum da zayıftır. Hayır, bir albüm yapmam lazım diye düşünmedim, yalnızca müzik yapmanın zevkini yeniden yaşamak istedim. Yapmam gerekmiyordu, tıpkı yapmamam gerekmediği gibi. Ama hoşuma gidiyor, onun için de yapıyorum.

Peki bundan sonraki albüm ne zaman diye sormamızın bir manası var mı?

Mülakat yapmaktansa, albüm yapmayı tercih ederim. Bu albümün promosyonu biter bitmez New York'a gidip tanıştığım hip hop'çularla yeni bir albüm yapmak istiyorum. Eğer noelden önce başlayabilirsem harika olur. Üretkenliği seviyorum, bir-iki yıl üretken olmak, güzel bir değişiklik olacak. Emekliye ayrılmadan önce bir-iki yıl sıkı çalışmak...

Sanki 80'lerin popüler müziği Thatcher'ın habisi iktidanna indirgenebilmiş gibi! Tangir tungur indie müzik yapmayı bırakışımız, daha rafine bir müziğe yönelmemiz, Thatcherizmin müzikal ifadesi gibi yorumlanıyor, bunun gerçeklikle uzaktan yakından alakası yok. Sadece tarihin garip bir cilvesi söz konusu.

Red Hot Chili Peppers

Red Hot Chili Peppers, dört senelik ayrılıktan sonra yeniden hayranlarının yüzünü güldürdü. Onca kazadan, beladan, hır gülden sonra, arkalarına yaz güneşini alıp "Californication"ı çıkardılar. Üstelik, son albümde aralarında olmayan gitarist John Frusciante'nin funky punky akorlarıyla. Dördü bir araya gelmişler, dostluklarının, kavgalarının, müziklerinin sırrını anlatıyorlar, iç döküyorlar...

Tıpkı yazın kışı özlemek gibi

Grupta birçok değişiklik olmuşa benziyor. John Frusciante'nin geri dönüşüyle alakası var mı bilmiyorum, ama bu albümde oldukça popidik şarkılar söylüyorsunuz... Melodik pop vokalleri yaparken daha rahat olmanı sağlayacak bir değişiklik oldu mu hayatınızda?

Anthony Kiedis: Bunu hiç düşünmedim. Müziği dinlerken kendiliğinden oldu. Çok bilinçsiz bir süreçti o. Grup belirli akorlar ve parçalar üzerinde çalışırken ben onları dinliyordum, havada asılı kalan ne varsa onlara kulak kabarttım ve neyi nasıl duyduysa öyle söylemeye başladım. **John Frusciante:** Genellikle jam yaparak şarkı yazarız. Ve çoğu zaman Anthony bu küçük jam'leri kaydeder, ertesi gün bize kasetleri dinletir ve "biliyor musunuz, bu gerçekten müthiş" gibi şeyler söyler. Her türlü şey çalınız ve bunları Flea'nin aletine kaydederiz ama hangi jam'lerin iyi, hangilerinin kötü olduğuna bakmak için asla o kasetleri dinlemeyiz.

Demek Anthony kasetleri ele geçiriyor ve...

Kiedis: Hayır. Üzerinde bir sürü düğmeler, ışıklar ve nesneler olan, nasıl çalıştığını zar zor öğrendiğim binlerce dolarlık bir DAT makinesi vardı. Sonra 22 dolarlık küçük bir cep kayıt cihazı aldım. Provadan sonra arabamda o kasetleri dinlerdim. Ertesi sabah arabamla dolaşmaya çıkar ve beni gerçekten şaşırtan şeyler dinlerdim, aklıma güzel fikirler gelirdi. Bazı zamanlar her gün üstüne yenileri eklendiği için o kasetler bir ay boyunca yatardı. İki ay önce bunları karıştırırken bir şey dinledim ve "aman tanrım, bu harika bir

parça" dedim.

Sözler o anda mı belirliyor? Yani öylesine mınıldanıyor ve birden ortaya mı çıkıyor? Yoksa oturup üzerinde çalışmanız mı gerekiyor?

Kiedis: Önce öyle bir mınıltıyla ortaya çıkıyor ve ardından gruba götürüp "bu şarkıya böyle şeyler yazdım ama henüz tam olarak bitiremedim" diyorum. Sonra oturup taslağı çizmek, sözün ve vokal aranjmanının tam olarak ne olduğunu anlamak için saatler harcamam gerekiyor.

John stüdyoya gittiğinizi ve jam yapmaya başladığınızı söylemişti. Hep böyle mi olur?

Chad Smith: Aslında sadece tek bir yol yok. Ama John'la çalışmak Dave'le (eski gitarist Dave Navarro) çalışmaktan daha farklı. Gürültü yapıp müzik çalarak geçirdiğimiz çok güzel zamanlar oluyor. Flea'nin garajına gidip fişleri takıyoruz, jam yapmaya başlıyoruz, bir gün müthiş şeyler çıkıyor, ertesi günse pek o kadar iyi olmayabiliyor. O zaman da yenisine bakıyoruz. John'la çalışmanın en müthiş yanı, bize ilham kaynağı olması. Jam olayına gelirse, gerçekten müthiş bir şey, Red Hot Chili Peppers'ın en iyi çalışma yöntemi.

Frusciante: Bir şarkıya iyi bir giriş olabilecek bir bölümle geldiğim oluyor örneğin. Şayet herkes bu bölümü severse, Flea bas, Chad davul partiyonunu oluşturduktan sonra bununla en iyi nasıl bir bölümün gideceği üzerine konuşuruz. Herhangi bir şeyde, kısa bir akordda anlaşmazsak ne olur? O zaman Flea, o gece benim yazdığımı çok iyi uyacak bir şeyler yazar. O da

olmadı, Flea ve ben ayrı ayrı odalara gideriz ve şarkıya gerekli olan bölümü yazmaya çalışmak için beş dakika düşünürüz. Sonra geri geliriz ve Flea kendininkini, ben de kendi yazdığımı çalarım ve hangisi iyiye onu kullanırız.

Vahşi batı düellolarına benziyor... İşe yanyor mu bari?

Frusciante: Bunu ilk defa "Mother's Milk"te denemiştik ve (mınıldanarak) her seferinde Flea kazanmıştı. Şayet bir şarkı için bir bölüme ihtiyaç varsa, mesela şarkının koro ve vokal bölümü hazır ama bir bağlantı gerekiyorsa veya vokal ve bağlantı bölümü hazır ama koro bölümünün iyi olmadığına ve yeni bir koro bölümüne gerek olduğuna karar vermişsek, Flea ve ben birbirimize en anlamlı bakışlarımızı fırlatırız...

Kiedis: Yüz yüze.

Frusciante: Yüz yüze. Ondan sonra...

Kiedis: Enstrümanlarını ellerine alırlar.

"Californication"da yoğun bir enerji var. İçini dökmek isteyen bir grup izlenimi veriyor. Albümü kaydederken aynı şeyi hissettiniz mi?

Flea: Kurtlarımızı dökmek zorundaydık. Ve dök-tük. Bum! Bir sürü şarkı yazdık, otuz-kırk tane. Garaja kapandık, jam yaptık, groove takıldık, kestik, biçtik, ekledik, çıkardık, bir albüm için yeterli sayıda şarkı yaptığımıza kani olana kadar çalıştık. Başka grupların çalışma tempolarıyla mukayese edildiğinde, oldukça çabuk ortaya çıkan bir albüm oldu, ama epey zaman ve çaba sarfettik.

Şarkıların yazılması, provası ve bitmesi ne kadar zaman aldı?

Frusciante: Her şey hemen hemen sekiz ayda bitti. Ama bunun üç-dört ayı bu işle geçmedi, çünkü Flea Avustralya'ya gitti.

Kiedis: Yaptığımız işe duyduğumuz heyecanı, aşkı hiç kaybetmedik, ayrıldığımız zamanlarda bile.

Tekrar bir araya geldiğinizde, bu işin yürüyeleceğini hissettiniz mi?

Kiedis: Bu konuda kesinlikle hiç endişem, şüphem ya da korkum olmadı, özellikle de birlikte çalıştığımız ilk günden itibaren.

Ne zamandı bu?

Kiedis: Yaklaşık bir yıl önceydi. Flea'nin garaj stüdyosuna gidip fişleri taktığımız o an çok güzel bir duyguydu.

Neler çaldınız o zaman? Eski parçalar çaldınız mı?

Frusciante: Sadece jam yaptık. Bu grupla yenden huzur içinde bir arada olmamı ve bu işin yürüyeceğini kavramamı sağlayan en önemli şey birbirimizle iyi geçinmemiz, oturup sohbet etmemizdi. Birlikte takılma duygusu hiç olmadığı kadar müthişti.

Gruptaki ilk zamanlarınıza kıyasla farklı olan ne?

Frusciante: Orada öyle otururken Flea, Anthony ve benim aramdaki enerjiyle ilgili bir şeydi bu. Farklıydı. Gruba ilk katıldığım zamanlar, Anthony'le birlikte çok takılırdık. Ve işin doğrusu Flea bizimle takılmazdı.

Kiedis: Sosyal açıdan sadece...

Frusciante: Evet. Kimyayı tutturamamıştık. Oysa şu an üçümüzde de birlikte takılma hissi var...

Kiedis: Dostlukların doğasında var bu. Dostluklar evrilir, med-cezir misali sular çekilir, sonra yükselir...

John'un dönüşüyle grup değişti mi? O ilk zamanlardaki havayı geri getirdi mi?

Flea: Grup aynı grup, ama açıkçası, insan ve

müzisyen olarak olgunlaştık. Dolayısıyla müzik farklı. Zaman farklı. Özellikle şarkıları yazma biçimimiz değişti. Duyguya, sezgiye ve ruha dayanan, kalıplaşmamış bir şey bu. Müzik o anki havanın bir ürünü. John'la birlikte etrafımızdaki bütün enerjiyi kanalize etmeye çalışıyoruz. Şu an etrafımızdaki enerji de yedi sene öncekinden oldukça farklı.

Tekrar bir araya gelebileceğinizi hiç düşünmüş müydünüz?

Flea: Zaman zaman düşünürdüm, sırf John'la gerek müzikal gerekse diğer açılardan harika bir ilişkim olduğu için. Dave'le yollarımızı ayırdıktan sonra –bu arada, şunu da söyleyeyim: Biz onu şutlamadık, o da şapkasını alıp gitmedi– yalnızca ellerimizi havaya kaldırdık ve bu işin daha fazla yürümeyeceğine karar verdik.

Bu grupta bu tür şeyler olmamalıydı gibisinden düşündüğün oldu mu hiç?

Flea: Hiçbir zaman bir tek yol üzerine planlamı kurmam. Öyle zamanlar oldu ki, her şey yolundaydı, harikaydı, eğleniyorduk. Ve şu ankine hiç benzemeyen zamanlar oldu, voltanı alıp başka bir şey yapman gereken zamanlar. Bunu kontrol edemezsin. Zaten bu gruptaki müthiş şey de bu: Öngörülemezlik ve kontrolsüzlük... Bizi bir rock grubu yapan şey de bu. Aksi takdirde saat başına ücret alan profesyonel stüdyo müzisyenlerinden başka bir şey olmazdık.

Dave gruptan ayrıldıktan sonra ne yapacağınızı biliyor muydunuz?

Kiedis: Flea'nin inanılmaz bir duyarlılığı, sezgisi var. Dave'in ayrılma süreciyle aynı zamanlarda Flea, gizliden gizliye John'la yeniden çalmanın mümkün olabileceğini düşünüyordu galiba. Bana gelince, bu olasılığı hiç göz önüne almamıştım, çünkü John ve ben uzun süredir birbirimizden ayrıydık. Yeniden bir araya gelebileceğimizi hiç ummuyordum, mümkün gözükmüyordu.

John'la konuşmaya karar veren sen miydin Flea?

Flea: Önce Anthony'e söyledim, ardından da Chad'e. Dedim ki: Bakın, içimden bir ses "yeni den John" diyor.

Gruptaki müthiş şey de bu: Öngörülemezlik ve kontrolsüzlük. Bizi bir rock grubu yapan şey de bu. Aksi takdirde saat başına ücret alan profesyonel stüdyo müzisyenlerinden başka bir şey olmazdık.

John, Anthony'nin hastanede kendisini ziyaret etmesinden ne denli etkilendiğini anlatmıştı. Gerçekten dile vurduğu bir noktada Anthony onu görmeye gelmiş.

Flea: Evet. Sanırım Anthony onun için kaygılanmıştı. Anthony müşfik bir heriftir, sadece John'un ne durumda olduğunu görmek istemişti, yani onu gruba geri getirmekle ilgili bir şey değildi o ziyaret.

John'un geri dönmesini istemen kişisel dostluk duygusundan mı kaynaklanıyordu, yoksa profesyonel açıdan John'un en iyi seçenek olduğunu mu düşündün?

Kiedis: Garip bir şekilde böyle belirsiz, nihai bir umudum vardı. Fakat

Flea dile getirene kadar mümkün bir şey gibi gözükmüyordu. Bir defasında Flea bu mevzudan bahsedince "eh madem Flea böyle düşünüyor, o zaman ihtimal dahilinde olmalı" diye düşündüm.

John, neden gruptan ayrılmıştın?

Frusciante: Birbirimizle hiç konuşmuyorduk. Bir grubun yollarda dolanıp dünyayı fethederken birbiriyle geçinmesi, zevk alması gerekir. Bizde böyle olmadı. Sahnede birbirimizi dinlemiyorduk. Her gece çok iyi çalmam ve her gece farklı çalmak için elimden geleni yapmaya çalışmam kimsenin umrunda değildi. Kimse dinlemiyordu bile. Herkes kendi işiyle, hiç dikkat göstermedikleri bir işe mümkün olan tüm enerjiyi koymakla meşguldü. Ayrıca Anthony ve ben birbiri-mizle hiç konuşmuyorduk. Olay öyle bir noktaya geldi ki, Anthony ve benim konuşmamamız Flea'yi çok kötü bir duruma soktu. Bana da çok kızıyordu. Artı, söyleşi yapmak istemediğim için de bana çok kızıyordu. "Blood Sugar" yazdığımızda ve kayıt ettiğimizde gerçekten bir iç huzura kavuşmuştum. Ve içimde gelişen huzurun grupta büyüyen nefret nedeniyle bozulmaya başlaması gerçekten çok acıydı. "Blood Sugar"ı bitirdiğimizde dünyanın en mutlu adamı olan ben, gruptan ayrıldığımda perişan oldum. Huzura kavuşmuş olmam gerekiyordu çünkü güzel bir şey yapmıştım. Ama geçinemediğimiz için perişan olmuşum. Seyircinin verdiği tepkiyi hiç

dikkate almadığım için, seyirciyle aramda doğrudan bir bağ da hissetmedim. O yüzden yaptığım işte iyi hissetmemi sağlayacak insanlar, yalnızca grubumdaki insanlardı, ama onlar da bunu yapmadı.

Bu albümde getirdiğin farklı gitar yapıları, örneğin "Porcelain"de, "Easily"de yaptıkların yelpazenin uçlarında duruyor.

Smith: John fişi takar, tellere vurur ve o kafasındaki sestir, kendisidir. Yani bu kadar ham. İşte bu yüzden, bence o kadar müthiş.

Flea: Aynı zamanda, çok geniş bir ses ve yapı çeşitliliği var kafasında. Ama hepsi çok spontan. John'u müthiş yapan şey tüm bedenini ve ruhunu müzik yapmaya adanmış olması. Tüm uğraşı ve isteği dünyadaki en iyi gitarist olmak. Bence zaten öyle.

Frusciante: Kafamda, bu albümde nasıl çalmak istediğimle ilgili belli bir görüntü vardı.

Neydi o görüntü?

Frusciante: Teknik olarak kısıtlamalar olduğu gerçeği sabit olmakla birlikte, çalarken orijinal, harika, renkli bir şeyler keşfeden insanlar gibi çalmak istedim. Çünkü onlar çalmayı öğrenir öğrenmez kendi stillerini geliştirirler. New wave ve punk rock'taki insanlardan bahsediyorum. Her şarkıda öyle bir sesle çalmak istedim ama farklı kişi olarak.

Bir örnek verebilir misin?

Frusciante: Özel birisi yok. Yalnızca her şarkıda öyle çalmak istedim. Enstrümanına tamamıyla hakim olmuş biri gibi çalmak istemedim. Ellerinde bir sürü kasın oluşmasına neden olan yolun aksine, çalışımın basit yollarla çeşitli renkler bulan o insanlarınki gibi toy ve güzel olmasını istedim. Albümde, gelişmesine önem verdiğim kaslar sadece bileğimdekilerdi. Bir sürü kas türü var. Gitara vurduğunuzda beyninizden bileğinize hangi kasın kullanılacağını bildiren nedir bilmiyorum. Herkes farklı şekilde vurur. Dolayısıyla Flea ve benim enstrümanlarımıza vuruş şeklimizden ötürü her şarkının farklı bir karakteri oluyor. Kafamda yapmak istediğim bir şey daha vardı. Elektronik müzikte olduğu gibi, ama elektronikleri kullanmadan, her bölümde farklı bir yapıya sahip olan değişiklikler yapmak istedim.

Jam yaparken ve şarkı bulurken bu süreç hep kullanıldı mı?

ZeN Bakırköy Akıl Hastanesi'nde

(CD/MC)

KODMÜZİK

Flea: Dave Navarro'yla pek jam yapmazdık. O da farklı bir duyguydu.

Sence bu, "One Hot Minute"te farklı bir tarz ve havaya neden oldu mu?

Flea: Evet.

O albüm, Dave gibi çok karanlık ve uçtaydı.

Flea: Bilmiyorum. Dave Navarro'dan gitar çalmasını istedik. O "çok fazla" gitar çaldı.

"Scar Tissue"daki vokalin sanki "Under the Bridge"deki pop vokaliyle örtüşüyor gibi. Sözleri de yine oldukça ağır. Bu şarkıdan biraz bahseder misin? Şarkıyı yazarken nasıl bir halet-i ruhiye içindeydin?

Kiedis: Ondan önce bir şey söyleyeyim, John her şarkının ayrı bir lezzetinin, gitar tarzının olduğundan ve albümde de çeşitli gitarların çalındığından bahsediyordu. Bence şarkı yazma biçimimizi anlamlı kılan şey de bu. Çünkü bu grupta olmama neden olan en özgür şeylerden birisi çalmak istediğin müzik üzerinde hiçbir kısıtlama ya da yasaklamanın olmaması. Bir gün çıkıp "Porcelain" gibi melankolik ve kulağa basit gelen bir şey çalabiliyoruz. Ve repertuarımıza da çok güzel uyuyor. Ya da çıkıp "I Like Dirt" gibi marazi bir şarkı çalabiliyoruz ve keza o da mühiş bir anlam barındırıyor. Şarkı yazarken içinde bulunduğun halet-i ruhiyede ne yazdığının bir anlamı yok, anlamlı olan bu grubun şemsiyesi altında bulunman.

"Scar Tissue" (Yaralı Cilt) senin için ne anlama geliyor?

Kiedis: "Under The Bridge"le o şarkının ortaya çıkışı arasındaki fark şu: "Under The Bridge" tam bir şarkı haline gelmeden önce melodi ve sözdü. Bir melodiyle başladı John, üzerine birkaç akor yazdı ve arkası geldi. Oysa "Scar Tissue" hep birlikte garajda çaldıkları bir şarkıydı. Onlar şarkıyı çalar çalmaz sadece melodiyi değil, aynı zamanda sözleri de duydum kafamda.

Frusciante: Müzik yazmamızdaki en güzel şey, ayrıca bu grubun müziğini dinlemeyi sevmemin sebebi, her birimizin diğerinin yaptığını sevmesi. Her şarkıyı bir kişinin yazması yerine tüm grubun birlikte yazmasından dolayı şarkılar, yeniden hayat bulmuş sevginin ürünleri haline geldiler.

"Scar Tissue", insanların bizi bir önceki albüme göre kıyaslayacakları bir şarkıya benziyor. Nitekim ben de "o pop şarkılarından biri" diye düşündüm.

Smith: "O pop şarkılarından biri"ni yapmışlar diye düşündün demek...

Aşağılayıcı anlamda söylemiyorum...

Smith: Peki, tamam.

Demek istediğim Red Hot Chili Peppers deyince insanların aklına hâlâ "Freaky Styley", "True Men Don't Kill Coyotes" geliyor. Ben de böyle düşünüyorum. Ama bu "Porcelain"i, "Scar Tissue"yu falan dinleyince...

Flea: Bu, içinden ne geldiği ve ne hissettiğiyle ilgili bir şey. Örneğin uzun bir zaman boyunca kozmik bir trip-hop funk çaldıktan sonra yeni bir şeyler çalmak insanı zinde hissettirebilir. Belki de bundan sonraki albümde yepyeni bir şeyler deneyeceğiz. Ama, bu geçmişte yaptığımız şeylerden vazgeçtiğimiz anlamına gelmiyor, zira çıkıp her şeyi canlı olarak çalacağız. Ama bu tamamiyle neyin iyi hissettirdiğiyle ilgili. Tıpkı yaz zamanı kışı özlemek gibi.

"Road Trippin"ın nasıl ortaya çıktığını anlatır mısın?

Flea: Anthony, John ve ben Big Sur'de bir kampa gittik. Akustikleri çıkardık, kamp ateşinin etrafına oturduk ve yazdık.

Çok güzel bir şarkı.

Flea: Öyle, orada birkaç saat oturduk ve onu yazdık. Gerçekten çok güzeldi. Her yanımız güzellikle sarıydı. Sörf yaptık, ağaçlara tırmandık. Güzeldi işte.

"Californication"da sanki Hollywood'u azarlıyorsunuz. Bunun bir tür düzmece olduğunu, görüldüğü gibi olmadığını söylüyorsunuz.

Kiedis: Hayır. Aslında başımızdan geçenlere dayalı bir şiirsel yorum olduğu kadar, aynı zamanda bir aşk şarkısı o. Ne kadar güçlü bir yer olduğundan bahsediyor. Güneş doğudan doğabilir ama en azından daha güzel bir yerde batıyor diyor. Duyguların ikircikliğiyle ilgili bir şey var. Sadece o ya da bu değil. Bir aşk şarkısı.

Kaliforniya'ya mı?

Kiedis: Evet.

Bir dizede "Celebrity skin" lafı geçiyor. Aynı şarkıda Cobain'den de bahsediyorsunuz.

Kiedis: Evet. "Celebrity skin"e atıf, Hole o albümü çıkarmadan önce yazılmıştı. Hole, Courtney ya da o konularla ilgisi yok. O tabiri kullanmanın sebebi o addaki bir grubun aklında dolanıp durması...

Bir L.A. grubu değil mi?

Kiedis: Evet, ama bundan 13 yıl önce Celebrity Skin adında bir grup vardı. Onu Hole'un albümü çıkmadan önce yazmıştım. Cobain'le ilgili mevzu tamamen farklı.

Cobain'le tanış mıydın?

Kiedis: Şu kadarını söyleyeyim, ondan hoşlanmıştım. Onunla geçirdiğim küçük zaman diliminde onu sevmiştim. Ayrıca onun müziğini de, ruhunu da, gözlerini ve sesini de severim. Bir

Albümde, gelişmesine önem verdiğim kaslar sadece bileğimdekilerdi. Bir sürü kas türü var. Gitara vurduğunuzda beyninizden bileğinize hangi kasın kullanılacağını bildiren nedir bilmiyorum. Herkes farklı şekilde vurur.

insan ve müzisyen olarak duygusal açıdan üzerimde derin bir etkisi vardır. "Merhaba, orada, uzayda ne aledesin?" diyen, o kadarla yetinen bir şarkı. Umarım hoşuna gidecek dinliyordur...

Son iki yılda başınızdan bir hayli olay geçti. Önce Anthony, sonra Chad motorsiklet kazası geçirdi, Dave gruptan ayrıldı, Fuji'deki konserinizdeki tayfun hadisesi...

Flea: O tayfandan önce de Tibet konserinde üzerimizde şimşekler çaktı. Bunu, "ne zaman çalmaya başladığımızda sanki tanrılar yukarıdan aşağıya gürüyor ve 'siktirin gidi' diyorlar" diye de yorumlayabilirsiniz, "vay be" diye de... Bakış açısına göre değişir.

Kiedis: Aslında süper-tayfun şeklinde adlandırılan bir tayfundu, tayfunun

bir derece daha üstü. Bence yılın en önemli olaylarından biriydi.

Flea: Gerçekten çok eğlenceliydi. Cehennem gibiydi. Kendimi uçurumun kenarında duran dev, kuzeyli bir kahraman gibi hissettim. Parmaklarım ucuna dikilmiş şekilde çalışıyordum, düşecek kadar öne eğilmişim ama kaldırıp savurdu beni. Tam bir aygır gibi hissettim kendimi. O gün sikim on santim büyümüştür herhalde.

Kiedis: O doğa afetini, büyük ölçüde sorumluluğu bana ait olan berbat yılın -sıfır üretkenlik, sıfır iletişim- alameti farikası olarak yorumladım. Çünkü hayatla, kendimle ve bu grupla tamamen barışık değildim. O sıralar ruhsal bir bunalımın içindeydim.

Sebebi uyuşturucu muydu?

Kiedis: Evet, bunalımın ardındaki mesele, uyuşturucu alışkanlığıyla mücadele ve bu bağımlılığın üzerimde kalıcı bir iz bırakmasından duyduğum asılsız korkuydu. Zaten bildiğin ve önceden de bildiğini zaten bildiğin bir şeyi keşfetmekle geçen dönemler zor olur. Ama bir defa daha

keşfetmek zorunda kalırsın.

Tam bir sürüklenmeydi yani.

Sebebi bir aksiyon olmaması mıydı?

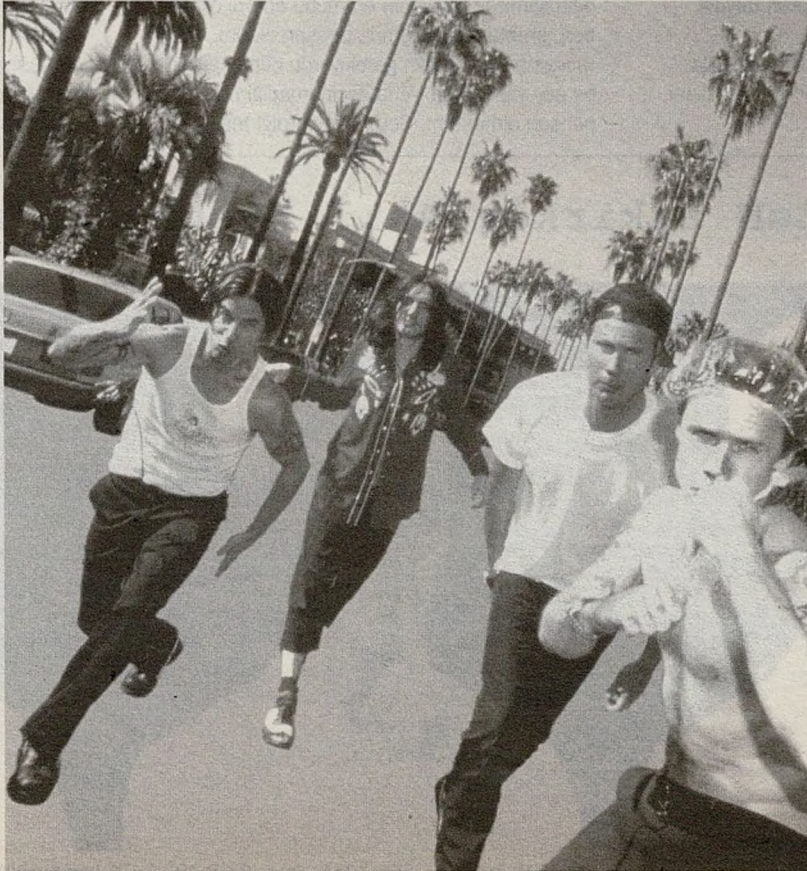
Kiedis: Hayır, ne bileyim, deliliğim, kararsızlığım... Eğer seni öldürmeyen bir şeyle uzun süre yaşarsan, sana daha fazla güç verir, kendini taşıyabilmek için daha çok güç verir. Ve galiba hayatımın bu ruhsal bunalımlarla geçen dönemi "Scar Tissue"daki gibi bir takım sözlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Yol boyunca biriktirdiğin tüm o psikik, duygusal ve ruhsal "yaralı doku"lara rağmen hayat yine de güzelleşebilir.

Grubun lanetlendiği duygusuna kapıldığın oldu mu hiç?

Gruptan ayrılanlar, motosiklet kazaları, doğal afetler...

"Nerede yanlış yapıyoruz?" gibi bir hisse kapıldın mı?

Kiedis: Hayır, çünkü lanet kutusamaya dönüştü, bazen de kutsama bir lanete dönüşür. Asla bilemezsin. Bir zaman gerçekten korkutucu ve yıkıcı

olan bir şey bir süre sonra çok verimli ve yaratıcı bir hale dönüşebilir. Kasabanın birinde yaşayan bir çiftçi ve oğluya ilgili bir hikaye vardır. Çok fakirmişler. Sadece bir tane atları varmış ve kıt kanaat geçinmelerini sağlayan atları bir gün kaçıp gitmiş. Etraflarında yaşayan çiftçiler gelmiş ve "ah dostum, atının kaçmasına gerçekten çok üzüldük, ne kadar acılı olduğunuzu biliyoruz" demişler. Yoksul çiftçi "hayır mı şer mi, bilinmez" demiş. Ertesi gün at geri gelmiş. Kaçtığı zaman bir grup vahşi atla dost olmuş ve bu atları da yanında getirmiş. Böylece on tane atları olmuş. Köydeki herkes gelmiş ve demiş ki, "Sen tanıdığımız en şanslı adamsın. Şimdi on atın var. İnanılmaz". Yoksul çiftçi de "hayır mı, şer mi bilinmez" demiş. Ertesi gün oğlu bu vahşi atları terbiye etmeye çalışırken düşmüş ve bacağına kırmış. Herkes gelmiş ve demiş ki: "Vah zavallı adam. O senin tek oğlundu. Şimdi tek başına çiftlik işlerini nasıl yapacaksın?" Çiftçi de "Hayır mı, şer mi, bilinmez" demiş. Ertesi gün ülke savaşa girmiş ve herkes askere alınmış, ama oğlanın bacağı kırık olduğu için alınmamış.

Stüdyoda uğraşırken sizi gerçekten şaşırtan bir olay oldu mu? Ya da bu grubun daha önce hiç yapmadığını düşündüğünüz bir şey?

Kiedis: Rick (prodüktörleri Rick Rubin) kayıtlarda vokal armonileriyle oyun yapma fikrine takıldı. Rick, gruptakilerin birbirinden farklı güçlerini birleştirmekte çok beceriklidir. Ve John'un iyi bir şarkıcı olduğunu, armonilerin, fikirlerin ve partiyonların mucidi ve iki notanın yanyana nasıl duracağını gayet iyi bildiğinin farkındaydı. Nitekim çok sonra, "biz işi bitirdik" derken o yabancı saçlarını kışından kaldırdı -belki de sakallandı- ve

"tamam, bu bölüm kulağa iyi geliyor ama, daha da zenginleştirilebilir" diyerek John'u sabahlara kadar esir aldı.

Frusciante: Kafama yatkın armonilerin neler olabileceğini görebiliyorum, çünkü akor teorisi ve benzeri şeyleri bilirim, o yüzden bana doğal geliyor. Ama Rick hemen her parçada üzerine kafa yormamı istediği bir bölüm çaldı ve ben de bir vokal bölümü yazdım. Her ne kadar ön ve geri vokal birbirini etkilese de, her şarkının biraz değişik olmasına çalıştım. Bazen her ikisine de aynı anda aynı şeyi söyledim, bazen de ön vokali geri vokalin iki misli hızlı ya da tamamıyla farklı iki ayrı ritimde söyledim. Rick "muhteşem oldu" diyordu. Rick, yaptıklarından her zaman heyecanlanır.

Flea: Sanırım Rick, şarkıcı olarak John'a senden ve benden daha çok güveniyor.

Kiedis: Bu konuda takıntısı var.

Frusciante: Ne düşüneceğimi bilemedim. Benden istediği bir sürü armoni ve parçaları hazırlayarak ve ardından bir sonraki parçaya geçerek elimden gelen en iyisini yapmaya çalışıyordum.

"Chili Peppers'ın korkutucu gitaristi" imajın için ne diyorsun?

Frusciante: Bunu bana geçen sene de sormuştun, bırak artık bunu sorup durmayı. Yeter. Böyle bir şeyden korktuğumu mu sanıyorsun? Son altı senede kendime ne yaptığımı anlamam lazım. Bir insanın olabileceği en üst uyuşturucu

bağımlılığı durumundaydım. Bir insan ölüme ne kadar yaklaşılabirirse o kadar yakındım. Senin vücudundaki kanın onikide biri kadar kanım kalırdı ve hâlâ eroin vurmaya devam ediyordum. Ölmüş olmam gerekirdi. Ama her ne nedense ölmedim. O zaman niye Chili Peppers'a katılmaktan endişeleneyim ki?

Öyle görünüyor ki aranızda ruhsal ve kardeşçe bir sevgi var. Söyleşilerinizde bundan çokça bahsediyorsunuz.

Flea: Bu grubun ayakta kalmasını sağlayan da bu zaten. İşin doğrusu, Red Hot Chili Peppers'ı vareden de bu "elle tutulamaz" duygu. Hep aynı örneği veririm ve bir daha anlatacağım. AC/DC çok iyi bir gruptur ve herkes gelmiş geç-

miş en iyi rock gruplarından biri olduğunu bilir. Dünyanın en iyi dört müzisyenini alıp, AC/DC'nin kullandığı tipatıp aynı üç akoru ve davul vuruşlarını nasıl çalacaklarını gösterebilirsin ama altından kalkmaları mümkün değil. Asla onlar kadar iyi çalamazlar. O halet-i ruhiyeye girseler bile asla onlar gibi çalamazlar. Peki neden? Neden birkaç basit akorla AC/DC bunu yapabiliyor? İşte sihir burda. İşte hayatı anlamlı kılan şey ve hayatın esrarı o sihirde. Ve bizi Chili Peppers yapan da o. Hissettiğimiz duygu ve sevgi o. Aramız iyi olmasa bile o tutku hep var. Ve ben herkesle kolay kolay iyi geçinmem.

Smith: Bak buna hiç şüphe yok.

Hiçbirinizin öyle olmadığını düşünüyorum.

Flea: Ben nemrut küçük bir piçim.

Smith: Ben de it herifin teki olabiliyim.

DOST

hi!Jazz

Ekim ayında yeni bir dizinin yayınına başlıyoruz ve ilk iki kitap:

alışılmadık sesler
"bu müzikse ben de hipopotamım"
çekip çeviren: Hira Doğrul

Konfüçyus ya da Cage der imiş ki, "Her ses müziktir, müziğin özü sestir." Çevresindeki sesleri duyma yetisini (zaten ayağımızı vurduğumuz, el çırpıp parmak şıklattığımız için perküsyon ilk ciddi müzik formudur ya) kaybeden insanoğlu, avangart ile bunu yeniden keşfetti. Artık her şey müzik. Sessizlik bile. İnsan gırtlığının sınırları zorlanıyor. Çalgılar inim inim inletiliyor. Bütün muhafazakâr algılayışlar yerle bir ediliyor. Herkesin duyduğu ses bambaşka. Eh, hal böyle olunca kitap da Cage'den Glen Branca'ya, Minimalistlerden Sex Pistols'a, Free Caz'dan Residents'a, Atonal'den Diamanda Galas'a, Meredith Monk'a, Strangers'a, Last Exit'e, Brian Eno'ya ve daha nicelerine bir köprü-çizgi çekmenin yollarını arıyor.

bir altkültürün oluşumu

tricia henry

Kimileri, Vicious'un intiharıyla sembolik bir tarih çizgisi de çekerek, Punk'ın miadını doldurduğunu, 1979'dan itibaren yerini yeni gençlik akımlarına (Two Tone, Mod Canlanışı, Yeni Romantizm, New Wave vb.) bıraktığını; enerjisini tükettiğini; sesinin kısıldığını iddia etse de sadece bir giyim kuşam ya da jestler modası olarak değil ama aynı zamanda bir müzik türü olarak da (Oi!, Anarko-punk, Hardcore, Riot-Grrrl vs. vs. Punk'ın kızkardeşleri, yeğenleri, kuzenleri değil de ne peki?) nefes alıp vermesini sürdürdüğü bir varsayımdan çok bir hakikat. Her an yepyeni kayıp-kuşaklardan dem vurulduğu nazarı dikkate alınırsa, bu görece eski ama en şanlı kayıp-kuşağı anlama çabasının yeni müzikal cephelerde reflekslerimizi kuvvetlendireceği aşîkâr.

kes ve yapıştır - **dick hebidge** caz tarihi - **marshall w. stearns**
gençlik ve altkültürleri - **dick hebidge**

[[Julien Clerc]]

Senelerdir takip ederiz. Ne "Ce n'est rien"i unutulabiliriz, ne "Utile"i, ne "Ma préférence"i ne "Femmes je vous aime"i... Etienne Roda-Gil'in yazdığı "siyaseten doğru" şarkı sözlerine yaptığı Aznavour'vari bestelerine, Renaud ve Maxime Le Forestier ile ortak yaptığı işlere hayranız. Madem öyle dedik, son best-of albümü "A Rendez-vous with Julien Clerc"i bahane edip kendisinden bir telefon söyleşi kopartalım bari... Hem biraz Fransız şansonunun geçmişinden geleceğine uzanırız, hem de dünya müziğinin başkentinden, Paris'ten taze haberler alınız diye düşünüyorduk. Ağustos başlarıydı, harika bir haber geldi: "Julien Clerc tatile Bodrum'a gidiyor, uçağı İstanbul aktarmalı, isterseniz Yeşilköy'e gidin, ne soracaksanız yüzüne karşı sorun..." Koşa koşa gittik, havaalanında bir kafede poşet çaylar içerek otuz senelik kariyeri otuz dakikaya sığdırmaya çalıştık. Bayanlar baylar, Julien Clerc'le bir randevu...

BENİM SÖZLERİMİ YAZANLAR VE BEN

Foto: Şahan Nuhoglu

Zamanımız çok kısa ve otuz yılı aşkın bir müzik kariyeri var önümüzde. İsterseniz sondan başlayalım. Son albümünüz "Rendez-vous with Julien Clerc", bir toplama. Bu albüm müzikal kariyerinizin bir özeti gibi görülebilir mi?

Julien Clerc: Şu ana kadar yapılmış pek çok "best of" vardı. Ayrıca, iki plak şirketine bağlıyım... Birinden ne zaman yeni bir albüm çıkar-sak, diğeri compilation çıkartıyor. (gülüyor) Şimdi bu "Rendez-vous with..." Bu kişi ve ilkbahardaki ABD ve Asya konserleri için yapıldı sanıyorum. Bence oldukça iyi bir derleme. Bir nevi otuz yılın özeti gibi, evet. Daha çok beni pek tanımayan insanlar için, 30 yıla hızlandırılmış bir bakış...

Fransa dışında, ABD'de, öteki ülkelerde dinleyiciniz kim?

İlk başta çok şaşırmıştım: aşağı yukarı aynı dinleyici. Mesela kuşağın genişliği bakımından aynı dinleyici. En başından beri çok sadık kadınlar var, çok fazla kadın dinleyicim var, onlar müziğimi hep izlediler, bu ilgilerini çocuklarıyla, dostlarıyla paylaşmaya çalıştılar. Bu nedenle de, müziğimin radyolarda filan çalınmadığı, dinlenmediği bir ülkeye gittiğimde bile yine de oldukça geniş bir dinleyici buluyorum. Örneğin ABD'de şaşırtıcıydı, seyirci yüzde 50, yüzde 50'yd'i: yarısı ABD'ye yerleşmiş, orada yaşayan frankofonlar, diğer yarısı ise kimi öğrenci, kimi Fransız kültürüne ilgi duyan Amerikalılardı. Bu da oldukça rahatlatıcı, çünkü bir Fransız şarkıcı Amerika'ya gittiğinde çok az imkan oluyor, radyo, televizyon gibi hiçbir medyatik destek yok. Ben oraya gittiğimde basından gördüğüm ilgi karşısında

çok şaşırdım, Amerikan gazetelerinde bayağı uzun uzun yazılar çıktı, kesinlikle beklemiyordum böyle bir şey...

Bu sene sizin kuşağınızın en büyük olayının, Woodstock'un da 30. yıldönümü. O zamanları nasıl yaşamıştınız, neler arzu ediyordunuz, umut ediyordunuz? O zamanlar içinde bulundunuz çevre nasıldı?

Her şeyden önemlisi o günlere kendi dönemi içinde bakmak lazım. O dönemin, Batı'da çok uçucu, geçici bir mutlak özgürlük dönemi olduğunu sanıyorum. Geleneklerde özgürlük, bütün ülkelerde yaratıcılıkta, müzikal yaratıcılıkta büyük özgürlük... Bunun geçici olduğunu söylüyorum, çünkü öncesinde bazı geleneksel, göreneksel, dini, ahlaki vs. engeller vardı, sonra o dönemde bunların yıkılması eğilimi doğdu. Derken, birkaç sene sonra yine engeller, engeller, AIDS gibi tehlikeler çıktı, yeniden engeller konması gerekti... O zamanlar 20 yaşında olmak bile olağandışı, olağanüstü bir şeydi. **Peki bu engellerin yıkılması, o dönüşümün yaşanması nasıl, niçin o döneme denk düştü?**

O dönemde gençler, anne babalarının kendilerine bıraktığı toplumu çok daha fazla sorguladılar, daha fazla özgürlük talep ettiler, kendi kaderlerini ellerine almak için daha fazla hak talep ettiler ve bu bütün dünyada oldu. Mesela Polonya'yı hatırlıyorum, oraya gitmiştim, o sıralar çok çok komünist bir ülkedydi, orada bir gençle tanışmıştım, üniversitede matematik okuyordu, sokakta konuşmaya çekindiği için evine gitmiştik, orada sohbet etmiştik. Polonya'da da öğrencilerin başkaldırları olmuş, gös-

teriler yapmışlar, polis ve ordu bastırmış, bütün bunları anlatmıştı bana. Yani söylemek istediğim genel bir durumdu bu. Meksika Olimpiyatlarında da öğrenciler gösteri yapmıştı, çok yavaş bir şeydi. Bugünküne kıyasla daha az makul bir toplumdu ki bütün bunlar yaşıyorlardı. Ortamdaki o şiir, heyecan doğal olarak yaratıcılığı da etkiledi, buna popüler müzik de dahil.

Siz de o dönemde, Fransa'da sahnelenen "Hair" müzikalinde uzun bir süre başrol oynadınız. Oradaki Claude'un kişiliğiyle sizinki arasındaki ilişki neydi?

Sanatsal bir ilişkiydi. Hippi hareketi hiçbir zaman beni çekmedi.

Sizin de saçlarınız uzundu o sıralar...

Evet, modaydı. Komün halinde yaşamak falan ilgimi çekmiyordu. Bunları çok daha fazla yaşamış arkadaşlarım vardı, onlar komün hayatına ve daha bir dolu şeye angaje oldular. Benim ilgimi çeken şey işin sadece sanat kısmıydı. Bugün neler ilgimi çekiyorsa, o gün de öyleydi. Yani güzel şarkılar yapmak, iyi müzik yapmak. Bana bu rol teklif edildiğinde önce "hayır" dedim zaten; çünkü oyunda çıplı çıplak soyunmak gerekiyordu. (gülüyor) Ben böyle bir şey istemiyordum. Sonuçta, oyunda Claude hiç çıplı çıplak görünmedi. (gülüyor) Prodüksörler bana "oyun sadece bu çıplaklıktan ibaret değil, gelin İngiltere'de bir seyredin" dediler. Ben de gittim, tamamen yepyeni bir şey olduğunu gördüm. Daha önce böyle bir şey görmemişim. O zamanlar "rock opera" deniyordu ve bu adlandırmanın hakkını tam manasıyla veren bir gösteriydi. En az yedi ya da sekiz "büyük" şarkı vardı. O zamanlardan bu yana gördüğüm bütün müzikallerde böyle bir şey çok enderdir, genellikle bir ya da iki büyük parça olur, "Evita"da mesela bir tane büyük parça var. Neyse, ben bu projeye angaje oldum. Ama bu benim açımdan sanatsal bir angajmandı; siyasal ya da sosyolojik bir angajman değildi. Aynı zamanda bunun oyuna yaradığını da düşünüyorum. O zamanlar yavaş yavaş tanınmaya başlamıştım zaten. Bir parça yeni-star statüm vardı, oyunda yer alan öteki insanlardan biraz uzaktaydım. Ama bu ciddi bir sorun değildi.

İlk 45'liğiniz de 68 Mayıs'ında piyasaya çıkmış...

(gülüyor) Evet, evet, o da matrak. Ben sadece müzikleri yazıyorum. Benden ziyade, sözlerini yazarlar, bu hareketlere, özellikle de 68 Mayıs hareketine angajeydiler. Bu tesadüf eğlenceli. O dönemde pek çok kişi için o döneme has çılgınlığın, şiirin, biraz barok şiirin taşıyıcısı gibi oldum. Ama yine aynı şey, benim yapmak istediğim tek şey şarkıcı olmak ve iyi müzik yapmak

ti.

Bu mesafeyi özellikle mi koyuyordunuz?

Evet, ama bu mühim değil. Roda-Gil'in sözleri o devirde olup biten her şeyin taşıyıcısıydı. Sonra bir söyleşide benim hakkımda şöyle bir şey demişti: "Ona, kendisine kalsa aslında söylemeyeceği, söylemeyi düşünmeyeceği şeyleri söyledim şarkılarda." Doğru.

Peki bunları paylaşmıyor muydunuz?

Eh paylaşıyordum, ama çoğunlukla sözleri güzel buluyordum, müziğimle iyi gidiyordu. Benim için mesele değildi ve ben de söylüyordum. Tamamına katılmıyordum, ama mühim değil.

Etienne Roda-Gil'le ilişkiniz nasıl başladı, gelişti? Arada bir kopuşla beraber çok uzun süreli bir beraberliğiniz var...

Bir anlamda beraber, Fransız şansonunun biraz dışına çıkan bir tarz yarattık. O İspanyol, çok politize, çok anarşist bir adamdı. Tam olarak ne olduğunu hiçbir zaman çok iyi bilemedim ama, anarşistti, sitüasyonistti. İlk albümümüzün piyasaya çıkmasından önceki aylarda, o da benim gibi Paris'in güneyinde banliyöde yaşıyordu. Odukları mütevazı bir yerde, bir tür toplu konutta oturuyordu. Onu görmeye evine giderdim arada sırada. Sene 1967, hepsi yerlerde otururlar, dünyayı değiştirmekten söz ederlerdi. Arkadaşlarının çoğu kendisi gibi göçmen çocuklarıydı, Çekoslovak, İspanyol... Votka içerler, şimdi artık üretilmeyen Boyard sigarası tütürürlerdi, kahverengi, çok kalın bir sigaraydı. Dünyaya karşı çıkıyorlardı...

O konuşulanlar hakkında siz ne düşünüyor, neler hissediyordunuz?

Beni güldürüyordu, eğlendiriyordu.

Bu söylenenleri geçici, gerçekleşmesi imkansız hayaller gibi mi görüyordunuz?

Ben başka bir kültürden geliyordum. Ben bir burjuva çocuğuyum, babam dolayısıyla biraz sağcı, fazlasıyla De Gaulle'cü, Bonapartist bir adamdı. Ama bu beni rahatsız etmiyordu, çünkü dedem, annemin babası ise komünistti. Antilli, siyah bir adamdı. Dolayısıyla iki farklı dünyanın bir karışımıydım. Her yerde iyi şeyler de olduğunu, her tarafta iyi insanlar da olduğunu düşünüyordum. Dar bir gruba ait olmaktan, tektiplilikten, üniformalardan her zaman korktum, nefret ettim. Léo Ferré'nin etrafındaki insanları

düşünün, ne kadar dar kafaları vardı. Etienne'in söylediklerini de hoş buluyordum. Bir yanda da babamın fikirleri vardı. Ben şarkı söylemeye başladıktan sonra, entelektüel açıdan Etienne bir anlamda babamın yerini aldı. Benden daha yaşlı. Altı yaş büyük. Daha sonra, sizin de demin değindiğiniz gibi onunla ayrıldık, ben başka yazarlarla, Fransız dilini başka türlü kullanan insanlarla çalışma ihtiyacı duydum.

Kendinizi belli bir alanda sınırlandırmış gibi mi hissediyordunuz?

Müzikal açıdan gelişmek istiyordum. Benim açımdan müzik tekste doğrudan doğruya bağlı, belki de Fransız dilini başka türlü kullanan birisi benim de başka türlü müzikler yapmamı doğurabilirdi. Zaten sonuçta öyle oldu. Sonra yeniden bir araya geldik, çünkü ayrı kalmaktan hiç hoşnut değildi. Hoşnut olmamak yetersiz bir kelime, çünkü bizimki neredeyse bir aşk ilişkisi. O ödün vermez birisi, tek bir kişiye çok bağlanan bir adam, ben pek öyle değilim. Onun kafasında Julien Clerc'in ne olması gerektiğine, ne olabileceğine dair çok kesin bir fikir var. Neredeyse siyasi bir model gibi. Bundan dışarı çıktın mı, onu bir ihanet gibi görüyor. Ben de bu fikri kabul ediyordum, bu fikre saygı duyuyordum, beni rahatsız etmiyor, ama yapmak istediğim şeyi de yapıyordum...

Sizin de bir Julien Clerc fikriniz var mı?

Evet. İlk başlarda bana bu soru sorulduğunda, ne cevap vereceğimi pek bilemezdim. İnsan 20 yaşındayken bunu bilemiyor, ama bugün, ben melodiyi önem ve ağırlık veren, melodist, Fransızca söyleyen -bu önemli bir nokta-, iyi sözlerle, güzel şarkılar yapmak isteyen birisiyim, hepsi bu.

Kendiniz hiç söz yazmıyor musunuz?

Hayır.

Niçin?

Çünkü bu konuda hiç yeteneğim yok.

Hiç denemediniz mi?

Denedim, denedim, ama yaptıklarım hoşuma gitmedi. Ayrıca, ben başka birisiyle beraber çalışmayı da çok seviyorum. Bana hoşuma giden

Çok zengin bir kuşaktık, Fransız şansonunda birçok şey icat ettik. Aynı zamanda asıl önemlisi, bu müziğin büyük bir karışım olması. Bir yandan Fransız şansonuna saygı duyarken, onun kökenlerine bağlı kalırken, başka müziklerin etkisine de açık bir müzik.

bir şarkı sözünün getirilmesini seviyorum. Otuz yıldan beri müzik yazıyorum ve bir anda yaratıcılığın insanı kuşatmasının, içine almasının ne demek olduğunu biliyorum. Piyanonun başına oturup arıyorum, arıyorum, sonra birden hoop, bu çok iyi tanıdığım bir duygu, duygu da denemez, daha ziyade fiziksel bir şey geliyor. Ama elimde bir kalemle bunu asla hissetmedim, asla, elimde kalem varken yaratıcılık meleği ziyaretime gelmedi. (gülüyor)

Bestelerinizi piyanoyla yapıyor musunuz...

Genellikle piyanoyla. Başka türlü de oluyor, melodileri yapıyorum, bazen bir gitarist üç-dört akor getiriyor, hoşuma gidiyor ve oradan bir melodi çıkartıyorum. Ben kesinlikle çok melodistim, melodi yaratmakta pek zorluk çekmiyorum.

İlk başlarda, daha profesyonel olarak müzik yapmazdan önce de hep Fransız şanson geleneğinin izinden mi gittiniz?

Karışık, çok karışık etkiler vardı. Ben hem kendi ülkesinin müziğini, o "Büyük Eskiler"i çok iyi bilen hem de 60'lı yılların İngiliz, Amerikan pop ve rock müziğiyle haşır neşir olan bir kuşaktan geliyorum. Beatles çok çok çok önemlidir benim için, Beatles ve

siyah Amerikalılar...

O dönemde en çok Beatles mı dinliyordunuz?

Evet, ama Beatles'dan önce siyah Amerikan müziği dinliyordum, caz... İngiliz pop müziği dinlemeye başladıktan sonra, daha önceleri dinlediğim her şeyi bıraktım. Ama Fransız şansonu dinlemeye hep devam ettim. Ayrıca, annem Fransız şansonuna çok meraklıydı -annemle babam boşanmış olduğu için onunla yaşamıyordum, ama her haftasonu anneme gidiyordum.

HER PAZAR ve SALI 22:00 - 01:00
ÖNDER FOCAN TRIO

HER ÇARŞAMBA 22:00 - 01:00
YAVUZ ÇETİN GRUP

HER CUMA 22:00 - 01:00
MOE JOE

CUMARTESİ 22:00 - 01:00
YAVUZ ÇETİN BLUES QUARTET

SHAFT
BLUES & JAZZ CLUB

11:00 - 04:00 arası açık

11:00 - 20:00 happy hour

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul
Tel: 0216 349 9956 - 0212 349 4865

Bütün bu idoller çok küçükken dinliyordum.

Kimdi bu idoller?

Brassens, Yves Montand...

Sizin idolleriniz kimdi?

Brassens, Ferré... O kadar çok ki... Aznavour, Barbara...

Sizin müzik anlayışınıza damga vuran, çok etkileyen birisi var mı?

Damgasını vuran Bécoud'dur, çünkü ilk zamanlar, bu mesleğe yeni başladığımda, konserlerde ondan önce çok fazla sahne aldım, onun parçalarını çok çaldım, çalışma şeklini çok yakından izledim. Onun şarkıları hep en sevdiğim şarkılar olmadı, ama büyük bir sanatçının olumsuz yanları da sizi etkiler, çalışmasını seyrettiğiniz zaman, bir yandan sevdiğiniz, beğendiğiniz şeyler vardır, bir yandan da "böyle yapmamalıym, bundan kaçınmalıym" dediğiniz şeyler... Onu çalışırken o kadar çok seyrettim ki, çok büyük bir profesyonel ve hakiki bir sanatçı, sezgisel, içinden geldiği gibi müzik yapan bir sanatçı olduğu için ondan çok etkilendim. Ben ona göre çok entelektüel kaliyordum. Onunla, alt grup olarak çıktığım ilk turnelerde, bütün dinleyici Bécoud'yu dinlemeye geliyordu, çok normal, benim için gelen çok az kişi vardı, en ucuz bileti alıp arkalarda oturan üç-beş genç olurdu. Yirmi yaşındaydım, daha fazla dinleyicim olsun istiyordum, kafam bozuluyordu, kabahati seyrçiye atıyordum, "sersem moruklar" diyordum. Arada sırada Bécoud gelip "ben senin yerinde olsam, bu akşam seninkilere büyü yapardım" derdi. (gülüyor) Çok kızardım.

Arkadaşlarınız Maxime Le Forestier ve Renaud, sırf Brassens şarkılarından oluşan albümler yaptılar son dönemde. Siz diyelim ki kadrişinaslık adına böyle bir albüm yapacak olsanız kim için yapardınız?

Ben eski tüfeklerden biri için albüm yapmazdım. Şarkılarını söylerim, şu sıralar sahnede de söylüyorum zaten. Beni etkileyen şarkıları, başkalarının şarkılarını söylüyorum. Bunların arasında Ferré de var, Brassens de var. Bécoud var, Aznavour var... Tek bir kişinin şarkılarından oluşan bir albüm yapmazdım, ama çok kişiyi bir araya getiren bir şey yapabilirdim.

Kendi kuşağınızdan diğer müzisyenlerle ilişkiniz nasıl, kendinizi nasıl bir konumda görüyorsunuz?

Oldukça zengin bir kuşak olduğumuzu düşünüyorum. İçlerinde büyük hayranlık duyduklarım, saygı duyduklarım var: Souchon yeni bir yazış tarzı getirdi... Kadınlardan Veronique Sanson var... Michel Berger -öldü, ama çok büyük bir melodisti. Hemen biraz arkadan gelen, Cabrel, Goldman... Çoğunu çok seviyorum. Çok zengin bir kuşaktık, Fransız şansonunda birçok şey icat ettik. Çok zengin, çok yaratıcı bir dönem olduğuna düşünüyorum... Aynı zamanda asıl önemlisi bu müziğin büyük bir karışım olması. Bir yandan Fransız şansonuna saygı duyarken, onun kökenlerine bağlı kalırken, başka müziklerin etkisine de açık bir müzik. Bir söyleşide David Bowie'ye soruyorlar rock'n'roll'un farklı yanı, iyi yanı ne diye, "içine başka tarz bir müzik koyuyorsun, her zaman bundan ilginç bir şey yaratıyor" diye cevap veriyor. Çok doğru. Biz de Fransa'da bunu yapan bir kuşaktık: Fransız kalarak, ama başka tarzları da içine alarak, karıştırarak gerçek bir Fransız pop müziği. Bu tarzlara Latin müziği de dahildir. Bugün birçok yeni sanatçının Fransa'da ortaya çıkmasının bir nedeni de Kuzey Afrika kimliğinin bilincine varılmasıdır. Bu müzik Fransız müziğine çok büyük katkıda bulundu, ikinci kuşak göçmenlerle Fransızların alışkanlıklarında, geleneklerinde bile çok

Utile

Bir şarkı neye yarar
Silahsızsa eğer?
Şilili insanlar böyle diyordu bana
Kolları açık, sıkı yumrukları

Katledilmek istenen
Eski bir lisan gibi
Faydalı olmak isterim
Yaşamaya ve hayal kurmaya

Sadık bir ay gibi
Herhangi bir mahallenin göğünde
Faydalı olmak isterim
Beni sevmiş olanlara
Beni sevecek olanlara
Ve beni sevip duranlara
Faydalı olmak isterim
Yaşamaya ve hayal kurmaya

Herhangi bir mahallenin göğündeki
Yitik bir ayda
Her ne kadar efendiler konuşuyor
Ve artık kimse beni duymuyorsa da
Herhangi bir sokağın köşesinde
Şarkı söyleyen ben olsam da
Faydalı olmak isterim
Yaşamaya ve hayal kurmaya

Bir şarkı neye yarar
Eğer silahsızsa?

söz: Etienne Roda-Gil, müzik: Julien Clerc, 1992

büyük değişiklikler oldu.

Paris biraz da "world music" denen tarzın başkenti gibi oldu, öyle değil mi?

Evet, umuyorum. New York'un da merkez olduğunu düşünüyorum. Paris'in frankofon yanı bazı Afrikalı sanatçılar için bir avantaj tabii. Buna karşılık anglo-sakson hakimiyetiyle mücadele etmek bugün eskisine göre çok daha zor, çok büyük bir ekonomik güç...

Serge Gainsbourg'la ilişkiniz nasıldı? Onun "Elisa" şarkısını yorumladığınız bir dönem.

Çok dostane. Bir akşam, beraber yemekten dönüyorduk, bana "ben sana en iyi sözlerimi vermedim, sen de bana en iyi müziklerini vermedin" demişti. (gülüyor) "Artık sen bana elindekilerin en iyilerini ver, ben de sana vereyim" dedi, ama öldü. Başka sanatçılarla benimle yaptığından çok daha başarılı şeyler yaptı. Mesela Alain Charfort'la beraber muhteşem şarkılar yaptılar. Gainsbourg çok güçlü, çok ilginç bir şahsiyetti. Onu düşünmeden geçirdiğim tek bir gün bile olmuyor, biliyor musunuz. Çok sıkı ilişkimizin olduğu dönem oldukça kısadır. Sonra hayat bizi biraz uzak düşürdü. Ama çok dahiyane bir yanı vardı. Yurtdışında, özellikle de anglo-sakson ülkelerde benimle yapılan söyleşilerde, mutlaka Serge Gainsbourg hakkında soru sorarlar, ne matrak! Ya bancıların çok ilgisini çeken bir şahsiyet, belki de başka ülkelerde onun gibi birisi olmadığı içindir, şair, müzisyen, cemiyet adamı, medya adamı aynı zamanda, kendine özgü bir modernliği vardı, medyaları kullanırdı, oldukça manipulatördü... Bütün bunları çok iyi becerirdi, zarafetle yapardı. Sanat camiasında başka ülkelerde böyle şahsiyetler yok, o çok tipik Fransızdı.

Söyleşi: Siren İdemen

Matador

Şöhretlerin fotoğrafçısı Patrick Ullmann'ın kaleminden ve objektifinden Julien Clerc...

Olympia, aralık 1973

Daha en baştan beri bir sahne şahsiyeti olarak Julien'i korkunç severim. Sahne üzerindeki küstah edası bende heyecan yaratıyordu. Hareketlerinde, coşkusundaki küstahlık, -halbuki korkudan ödünün koptuğunu öğrenmişim- kendinden emin hali, hakimiyeti beni büyülüyordu. Bu fotoğraf, "Hair" müzikalinden hemen sonra, kılık değiştirme dönemine rastlıyor, bol paça pantolonlar, uzun saçlar... Olympia'da bir dandy haline bürünüyordu. Boğa güreşinden hoşlanmam, ama Julien Clerc'de hep bir matador görmüşümdür. Bu fotoğrafta, sadece fiziki duruşu değil, üstündeki parlıtlı yelekl elbise de o etkiyi uyandırıyor. Başını öne eğişi boğayı öldürmek üzere olduğunu düşündürdü bana. Tıpkı elinde pelerin tutuyormuş gibi. Ve tabii ki burada, boğanın, diz çöktürülecek dinleyici olduğu çok açık. Şarkı söylemekte ve ağzı kapalı. Çektiğim sahne fotoğraflarının çoğunda şarkıcıların ağzı kapalıdır. Şarkıya saygıyla, sustukları anda deklanşöre basıyorum. Ya ağızları kocaman açıkken ve bağırırken düğmeye basıyorum ve benim çıkardığım klik sesi rahatsız etmiyor ya da tek bir kelime kaçırmamak için ağızları kapalıyken çekiyorum.

ROLL KÜTÜPHANE

Albert Camus Veba (Can)
 Bilge Karasu Lağım Aranası ya da Beyoğlu (Metis)
 Brett Easton Ellis Amerikan Sapiğı (Om)
 Burhan Uygur "Bir Kitapta Resim Şart" (YKY)
 Ece Ayhan Bütün Yort Savul'lar! (YKY)
 Edgar Allan Poe Olağanüstü Öyküler (Adam)
 Elias Canetti Marakeş'te Sesler (Cem)
 Hans Peter Duerr Çıplaklık ve Utanç (Dost)
 Haydar Ergülen Karton Valiz (No:27)
 Ingmar Bergman Bir Evlilikten Sahneler (Nisan)
 Maurice Merleau-Ponty Göz ve Tin (Metis)
 Naim Dilmener İmkansız Aşk Hikayeleri (Çalıntı)
 Paul Bowles Esirgeyen Gökyüzü (Ayrıntı)
 Pierre Bourdieu Sanatın Kuralları (YKY)
 Roland Barthes Ara Olaylar (Kaf)
 Stephan Reimertz Çayın Kültür Tarihi (Dost)
 Tahar ben Jelloun Tanca'da Sessiz Bir Gün (Can)
 Tomris Uyar Rus Ruleti (Can)
 Vatsyayana Kama Sutra (Yol)
 William Faulkner O Akşam Güneşi (YKY)

Hepsi okumuş çocuklar

Rock aleminin kütüphanelerinde gezinmeye devam ediyoruz... Bakalım Talvin Singh, Marc Almond ve Jesus & Mary Chain'den Reid biraderler nelere takılıyorlar...

Talvin Singh Benim için okumaya ayrılan zaman, öyle boş zaman değerlendirme veya dinlenme zamanı değil. Eğer içeriğini derinlemesine kavramak ve yazarın dünyasına girebilmek istiyorsan, kitap senden üzerinde yoğunlaşmanı bekler. Bir dönem aşırı derecede çok okuyordum, ama sonra kitap tüketimimi frenlemek zorunda kaldım. Şu sıralar, Filistinli düşünür Edward Said'in "Şarkiyatçılık"ına gömülmüş durumdayım. Bu yazarın, müzik ile o müziği yaratan uygarlıklar arasındaki kopmaz ilişki hakkındaki düşünceleri ve bu konuda yazdıkları, son albümümü oluşturma aşamasında beni çok etkilemişti. Zaten ilk single'im "Traveller"ı ona ithaf ettim.

The Jesus & Mary Chain

William Reid: Edebiyattan beklediğim, herhangi bir sanat eserinden beklediğimle aynı: Ruhumdaki akisleri bana geri yansıtsın... Burroughs gibi rahatsız edici yazarlara duyduğum hayranlığı bu açıklıyor. Burroughs'la ilgili sorun, rock çevresinde onun adını anmanın bir moda haline dönüşmüş olması. Bir sürü çocuk, çocuk, üzerlerinde onun büyük bir etkisi olduğunu iddia ediyor, ama bana kalırsa, bütün uyuşturucuların, speed'in, eroinin etkilerini bilmeden onun eserlerini kavramak mümkün değil. Ben bunları kullanmış değilim, ama yine de bu onun stilini takdir etmemi, eserlerindeki benzersizliği sezmemi engellemiyor. Dürüst olmak gerekirse, onu tümüyle değerlendirebilecek kadar anladığımı söyleyemem. Belki günün birinde ben de bu maddelerle kafayı bulup neler döndüğünü anlayabilirim. Şu an için böyle birinin varlığını bilmek beni mutlu

ediyor. Genellikle onun eserlerinin eşsizliği, eserinin kendisinden daha cazip geliyor bana. Mesela James Joyce'un yarattığı ifade biçimi, kullandığı dil, bende büyük heves uyandırmasına rağmen on satırdan fazla tahammül edemiyorum.

Jim Reid: Bret Easton Ellis'in "Amerikan Sapiğı" romanı benim için en önemli kitaplardan biri. Kelimenin tam anlamıyla beni dehşete düşürdü. Bence kitabın merkez karakterinin öyküsünde kurguya, fiction'a dayalı bir şey yok: Bütün bu cinayetleri işlemiş, bütün bu iğrençlikleri gerçekten yaşamış birinin hatıra defterini okuduğumu düşünüyorum. Hâlâ kendi kendime soruyorum, böyle bir kitap nasıl hayal edilebilir: Acaba bütün bu canavarlıkları kendisi mi yaptı -o halde neden hâlâ içeri tıklımadı? Yoksa sadece bunları düşledi mi -bu durumda ben nasıl bu olup bitenlerin gerçekliğine bu kadar kesin inanıyorum?

Marc Almond Sevdığım yazarların çoğu ölü. Yaşayanlar arasında, Bret Easton Ellis'le tanışmış olmaktan çok mutluyum. Bence "Amerikan Sapiğı" 80'li yılları en temsil edici kitap... Benim başucu kitabım ise Huysmans'ın "A Rebours'u: Bir adamın kendi gerçekliği ve kendi cinselliğine yönelik bilmeyen arayışını anlatan bir kitap. Bir kadının gözleriyle baktığı halde son derece snobça bir tutkuyla kendini bir erkek olarak kabul ediyor... Doğrusu ben Jean Genet'yle tanışmanın heyecanını da tatmayı çok isterdim. Hiç değilse belki bir gün John Rechy'yle karşı karşıya gelebilmeyi umuyorum. En tanınmış eseri "City Of Night" olan Amerikalı bir yazar; Burroughs'un maceralarının ruhuna çok yakın bir öyküsü var bu kitabın. Amerika'yı baştan sona katettiği yolculuk yıllarında kaleme alıyor, sağda solda bir sürü dolap çeviriyor, New York'tan Los Angeles'a hayatın günlüğünü tutuyor... Bence John Rechy'nin en iyi kitabı "The Sexual Outlaw". Sonradan inkar ettiği ve hiç yayınlanmamasına karar verdiği bir kitap, çünkü AIDS'in yaygınlaşmasında bir sorumluluğu olabileceğini hissediyordu. Yazdıklarının, ölümlerine yol açacak bir cinselliğe karşı insanları cesaretlendirebileceği fikri ona savunulamaz geliyordu. Bu tabii ki soylu bir duygu ama, bu hastalığın oluşumunu ve yarattığı sorunları değerlendirirken bence yanılıya düşmüştü.

Pierre Bourdieu

Resim yanılması. Koltuk insanı değil, hele "armchair" sosyoloğu hiç değil. Öyle biri olsa Fransız rock'çularının nezdinde itibarı olmaz, Les Inrocktibles dergisi yılbaşı sayısını onun yayın yönetmenliğinde çıkmazdı... Bourdieu, ne zamandır hasreti çekilen bir bilgi adamı. Çünkü bilginin turşusunu kurmuyor, eylem kılavuzu haline getiriyor. Dahası, eylemin teorisini yapıp arkasına yaslanıp oturmuyor, sömürüye, tahakküme, ayrımcılığa karşı bir militan olarak mücadele veriyor... Demiryolu işçileri grevde mi, Bourdieu onların yanında; eşcinseller ayrımcılığı protesto yürüyüşü mü yapıyor, Bourdieu onlarla kolkola; işsizler gösteri mi düzenliyor, elinde megafon orada. Hülasa, dört dörtlük bir aydın. Gramsci'nin "proleteryanın organik aydını", Sartre'in "angaje aydını", Althusser'in "teorik müdahale" kavramı Bourdieu'da ete kemiğe bürünüyor... Her sene ortalama iki kitap, 30 küsur makale yayınlıyor, 1975'ten beri "Actes de la Recherche en Sciences Sociales" adlı sosyal bilimler dergisinin yayın yönetmenliğini, 1982'den beri de College de France'ın sosyoloji kürsüsünün başkanlığını yapıyor... 1930'da, mütevazı, hatta yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, kazandığı bursla Paris'in ünlü Louis Le Grand lisesini bitirmiş, orkestra şefi olma arzusuyla bir süre müzik tahsili yaptıktan sonra 1951'de Ecole Normale Supérieure'nün felsefe bölümüne girmiş, mezuniyetinden sonra askerliğini yapmak üzere Cezayir'e gitmesi hayatının dönüm noktası olmuş, önce etnoloji, sonra da sosyoloji alanında çalışmaya başlamış. Türkçede dört kitabı var: "Toplumbilim Sorunları", "Pratik Nedenler", "Televizyon Üzerine" ve yeni yayınlanan "Sanatın Kuralları"... Magazine Littéraire'in 1992'de, Les Inrocktibles'in 1998'de Bourdieu ile yaptıkları söyleşileri harmanlayarak aktarıyoruz... Ayrıca konuşmalarından derlenen "Contre-feux" (Karşı ateş) isimli kitabından kısa alıntılarla karşınızda Pierre Bourdieu...

En sapkın konformizm, antikonformizm konformizmi

Nasıl yazıyorsunuz? Bir sosyolog için yazmak nedir?

Pierre Bourdieu: Bu tamamen vakalara ve konulara bağlı bir şey. Örneğin, "La Distinction" (Ayrım) üzerine çalışırken, hiçbir masaya sığdıramadığım devasa istatistiki tablolarla başa çıkmak zorundaydım. Benim açımdan büyük talihsizlik, zira istatistiki tablolarda edebi bir zerafet yok. Şık entel-

lektüel çevrelerde bu dehşet uyandırır: Durkheim'in en hor görülen kitabı intihar hakkındadır, çünkü istatistiki tablolarla doludur. Bu türden malzemeyle çalıştığınız zaman, yazma işi daha da içinden çıkmaz bir hale geliyor. Bilimsel söyleme özgü teknik ve epistemolojik kesinliğin zorlamaları, dile olağanüstü bir dikkat göstermeye mecbur bırakıyor. Örneğin, asla "işçi çocukları şunu şunu yaparlar" demem, daha modal bir cümle kullanırım, "işçi çocukları şunu şunu yapma eğilimindedir" gibi... Ama, bu, kimsenin dikkatini çekmeyen ve determinizmle suçlanmamı asla engellemeyen bir tedbir.

Hakkınızda çıkan yazılara bakıldığında, çoğu zaman bilimsel açıdan pek de geçerli olmayan bir sorgulamaya maruz kaldığınız fark ediliyor. Sizi indirgemecilikle itham ediyorlar, halbuki çalışmalarınızın büyük bir kısmı sosyolojik indirgemecilikten uzak durmaya yönelik... Neyse, yine bir sosyoloğun nasıl yazdığına dönelim.

Flaubert'in "vasatı iyi yazmak" deyişine gönderme yapmam tesadüfi değil. Bir sosyolog, kabaklıları nedeniyle meşru söylemin her türünden dışlanan, sıradan, gündelik, varoluşun en bayağı gerçeklikleriyle uğraşır. Ayrıca, açıklamaya çalıştığı toplumsal gerçeklikleri sık sık hatıra getirmesi gerekir: gecekondular, fabrika, toplu konut, kenar mahalle vb... Bu gerçeklikler, okuyucusuna çoğu zaman yabancı ya da yabancı olmasa bile onları algılayacak kategorilerin eksikliğinden ötürü fark edilmeden gözünün önünden geçiren gerçeklerdir. Dolayısıyla, "toplumsal yara" olarak adlandırılan bir konuda yazmadan önce geniş bir anket yürütürüm. Çok farklı insanlarla -çalışanlar, göçmenler, memurlar, yöneticiler, işsizler, işsiz yöneticiler vs.- söyleşiler yapıyorum.

Medyalar, hakiki "koruma görevlileri" haline geldi. Gazeteciliğin içindeki paranın ve iktidarın sansürüne maruz kalan, küçük şeflerin talimatlarıyla medyatize olan, çok yüksek ücretler alan ve uslu birkaç başrol oyuncusunun karşısında, herkesi bir araya getiren, birleştiren "yurttaşlık bilinci"ne sahip bir "eleştirel gazetecilik hareketi"nin doğmasını çok isterdim.

Oldukça karmaşık bir sorgulama tarzıyla, insanların kendilerinin de tam olarak bilmedikleri şeyleri onlara söyletmeyi hedefleyen bir sosyo-analizle Sokratçı bir biçim ortaya koymaya çalışıyorum. Ancak, bunları yayınlamak başlı başına bir mesele. Çünkü böyle durumlarda, o sıradan denen insanlar, hiçbir kavramsal analizin asla ulaşamayacağı bir sembolik güce sahip

olağanüstü güçlü formülasyonlar buluyor ve ben bu ifade edilen söylemi dokunmadan aynen vermeyi arzu ediyorum. Ama öte yandan, bu metinleri el değmemiş, brüt halde kitaplaştırmak mümkün değil, çünkü bütün okuyucuların bunları toplumsal bir reddin tepkisine, sınıfsal bir önyargıya vesaireye kapılmadan kabul edebileceklerini varsayamayız. Bunun sonucunda, bu belgeler, okuyucuyu -anlamaya yönelik bir tavra- hazırlayan metinlerle birlikte sunulmak zorunda kalıyor. Sosyolog, bağlam vesaire hakkında zorunlu bilgileri ve dolayısıyla kendi tavrını veriyor. İncelediğiniz kişiye "klinik vaka" muamelesi yapar duruma düşmekten ya da ahmakça popülist hatırlanışlık durumuna sürüklenmekten kaçınmak için büyük bir yazı çabası gerekiyor. Bir yandan "Sanatın Kuralları"nı yazarken ve Flaubert üzerine

Ekonomik yasalar kaçınılmaz, alın yazısı değil (bazı marksistlerin başvurduğu kılavuz yasalardan daha fazla değil: Finans kapital teorisini Bay Tietmayer aslında marksistlerinkine çok yakın bir dil kullanıyor). Bu kader, bilimsel hakikate dayanıyormuş gibi görüldüğü için herkese, onun kurbanı olan emekçilere dayatılamaz. Kaçınılmazlığa inancı, ekonomik kadere inancı yıkmak, uyuyan toplumsal güçlerin özgürleşmesine katkıda bulunmaktır.

düşünürken, artık adetim olduğu üzere bu mesele üzerine çalışıyordum. Ve yazının bu iki dünyası arasında gidip gelirken, toplumsal bilim araştırmacılarının en bilinçlilerinin bile yeni yeni kurcalamaya başladığı yazıya dair sorunların büyük bir çoğunluğunu Flaubert'in çözmüş olduğu kanısına vardım. Üslup üzerine çalışmalarıyla bunları hakikaten çözmüştü. Onun karşısına çıkan problemlere tamamen benzeyen problemlerle karşı karşıya olduğum için, Flaubert'in üslubunun "ana prensibini" tahlil ederek kullanabileceğimi düşündüm.

Otuz yıldan beri, ortalama olarak senede iki kitaptan biraz daha fazla yayınlıyorsunuz, makaleleri saymazsak! Bu size normal geliyor mu?

Evet, belki biraz fazla... Ama kesinlikle yazılı yayın gibi bir fetişizim yok. Yazmayı önemli bir yol yöntem, önemli bir tutum olarak değerlendiriyorum, ama çoğu zaman ne düşündüğümü bilmek için yazdım. Bundan pişmanlık duymuyorum. Sadece üretmek, onu gün ışığına çıkararak ve dolayısıyla yattığı tepkiler aracılığıyla insan yaptıklarının anlamı hakkında çok şey öğreniyor. Edebiyat sosyolojisi pratiğim sayesinde, insanın rakiplerini çok dikkatli dinlemesi gerektiği tecrübesini edindim; a priori daha zeki oldukları için değil, ama benim göremediklerimi, eksiklerimi görmek onların menfaatine. Bense tanım gereği, pek çok şeyi atlayabilirim. Bu nedenle, tedbirli bir insanın yapması gerekenden belki biraz daha erken ve sık yayın yapmış olmak benim açımdan hakiki bir keşif aracı oldu. Ve büyük bir kısmı için, arkamda bir gençlik eseri olduğu hissini taşıyorum... Kitaplarımın çoğu incelemelerime belli bir noktayı koymak için yazılmıştır. "L'Amour de l'art" (Sanat Sevgisi) ya da "Métier de sociologue"u (Sosyologluk Mesleği) kastediyorum mesela... Ya da, "L'Esquisse d'une théorie de la pratique" (Bir Pratik Teorisi İçin Taslak) gibi daha tamamlanmış, bitmiş bir yapının müsveddeleri olarak yazıyorum; yazmaya koyulduğum anda geride "L'Esquisse..." olmasaydı, hiçbir zaman "Le Sens pratique"i yazamazdım.

Sizin çalışmalarınızın -teorik zenginliğinin ötesinde- en ayırt edici özelliği pratikle çok özel ilişkisi...

Dünyayla ilişkim, gündelik kullanımdaki manadan çok farklı olarak, Merleau-Ponty'nin entellektüalizm adını verdiği şeyle savaşmak için sürekli bir çabaya dönüştü. "Méditations Pascaliennes" adlı kitabımda uzun uzadıya skolastik yaklaşımın epistemolojik, etik ve estetik sonuçlarını inceledim. İnsanoğlunun eyleminin ana prensibi olarak, "entansiyonel" (belli bir maksadı olan) bir bilinci değil de, "habitus" adını verdiğim kavramı, yani oyunun anlamını, pratiğin, somutun anlamını yerleştirmeye beni yönelten şey bu skolastik yaklaşımdan kopmam oldu. Ankete dayalı çalışmamda olduğu kadar teorik inşa ve analiz çalışmamda da her zaman ortaya koyduğum şey, izleyicinin "mesafeli bakışı"nı bozma arzusudur. Bu, teoride failin, öznenin kendi pratik bakış açısını yazmak, kaydetmek arzusudur. Söz

konusu olan ister "La Misère du Monde"daki (Dünyanın Sefaleti) gibi uzun süreli bir işsiz, ister "Les Règles de l'Art" (Sanatın Kuralları) ya da "Méditations Pascaliennes"deki gibi Flaubert ya da Baudelaire gibi büyük bir yazar olsun, bu yaklaşım vardır.

Sizce, sosyoloji politik olabilir mi?

Öncelikle sembolik düzende kendini gösteren, "özgül" bir politikanın, aklın, evrenselin, "reel politik"inin temelinde olabilir. Uzun süre, politik çalışmamın yazılarımdan, okuldaki, okul hakkındaki, müzeler hakkındaki çalışmalardan ibaret olduğunu düşündüm. Ama giderek, daha fazlasının yapılabileceğini düşünmeye başladım. En azından, sembolik düzenin yeniden-üretim mekanizmalarının, kurulu düzenin ayakta durmasına katkıda bulunmasına karşı savaşılabılır. Ayrıca, kültürel üretim alanının ötesine geçilebilir ve ekonomik mekanizmaların temelleri sorgulanabilir.

Bundesbank (Alman Merkez Bankası) başkanı Tietmayer'e verdiğiniz gensoru da bu türden bir şey galiba...

Onu, entellektüellerin sembolik karşı-iktidarının bankacıların ekonomik iktidarına karşı koyabileceği, sembolik bir Avrupa alanının inşası için, çok mütevazı, ama etkili olmasını dilediğim bir katkı olarak düşünmüştüm. Bankacıların başvurduğu ekonomik yasalar kaçınılmaz, alın yazısı değil (bazı marksistlerin başvurduğu kılavuz yasalardan daha fazla değil: Finans kapital teorisini Bay Tietmayer aslında marksistlerinkine çok yakın bir dil kullanıyor). Bu kader, bilimsel hakikate dayanıyormuş gibi görüldüğü için herkese, onun kurbanı olan emekçilere dayatılamaz. Kaçınılmazlığa inancı, ekonomik kadere inancı yıkmak, uyuyan toplumsal güçlerin özgürleşmesine katkıda bulunmaktır. Davet üzerine, geçenlerde, Frankfurt'a gittim, benim de katıldığım Fransa'daki hareketler, uluslararası bir eylemin olanakları hakkında Alman Yeşilleriyle, SPD ve IG Metall'le görüştüm.

Sağlam bir çalışmanın büyük politik etkiler yaratması umut edilebilir mi?

Aslında, etkili bir sembolik eylem tek kişinin işi olamaz. Yalnız ve sorumluluktan muaf peygamberler devri bitti. Önemli olan işinin ehli uzmanların güçlerini birleştirerek, kolektif olarak, sıkı ve ulaşılabılır tahliller üretmeleri -ve bunu, bilimin, siyasi eylemin özel ve mutlak temeli olduğunu iddia etmeye kalkmadan yapmaları.

Ardından, bunları yaymanın etkili araçlarını bulmak geliyor ki, bu da o kadar kolay bir şey değil. Gazeteler ve gazeteciler "imzaları", yani ünlü, tanınmış isimleri istiyorlar. Anonimlikten hoşlanmıyorlar. Le Monde'un ve Libération'un dışardan görüşlerin yer aldığı "Horizons" ve "Rebonds" sayfalarında gerekli gereksiz pek çok yazı yer bulurken, biz derneğimizin yüksek öğrenimle ilgili incelemelerini yayınlamakta binbir güçlük çekiyoruz. Bizi "Raison d'Agir" (Hareket Nedeni) adındaki küçük yayınevimizi kurmaya iten de bu oldu. Kamusal alana ulaşabilmek için medyaların süzgecinden -sansürcü dememek için "süzgeç" sözcüğünü kullanıyorum- geçmek gerekiyor. Medyalar, hakiki "koruma görevlileri" haline geldi. Gazeteciliğin içindeki paranın ve iktidarın sansürüne maruz kalan, küçük şeflerin tali-

Araştırmacı ve militan

Araştırmacılar dilekçelere imza atan ve kullanıldıktan sonra baştan savılan yol arkadaşı, yani rehin ve teminat ya da kefil, isimlerine sığınılan, ünlü ama işe yaramaz adamlar değildir; entellektüel dünyada uygulayamadıkları, entellektüel görünümü iktidarlarını uygulamak için toplumsal hareketlere gelen jdanovist aparatçıklar da değildirler; ders vermek için gelen uzmanlar da değildirler; toplumsal hareket ve geleceğine dair bütün sorulara cevap verecek peygamberler de değildirler.

Araştırmacılarla militanlar arasında yeni iletişim biçimleri, yeni bir iş bölümü yaratmak gerekiyor. Araştırmacıların belki de herkesten daha iyi üstlenebileceği misyonlardan biri, medyanın bombardımanına karşı mücadele olabilir.

Gün boyu bir dolu klişe cümle duyuyoruz. Radyoyu açıp da "global köy", "globalleşme" vb. laflarını duymadığımız olmuyor. Bunlar yansız, zararsız görünen sözcükler, ama onların arasından, kaderciliği, boyun eğmeyi doğuran bütün bir felsefe, bütün bir dünya görüşü geçiyor. Sözcükleri eleştirerek, otoritenin etkileriyle, kesinlikle çok temel bir rol oynayan televizyonun nüfuzuyla savaşabilmeleri için profesyonel olmayanların özgül direnme silahlarıyla donanmalarına yardım ederek bu bombardımana karşı konabilir. Bugün artık televizyonla birlikte ve televizyona karşı özgül mücadele programlarına sahip olmadan toplumsal mücadele yürütmek mümkün değildir.

23 Kasım 1996, Paris

matlaryla medyatize olan, çok yüksek ücretler alan ve uslu birkaç başrol oyuncusunun karşısında, herkesi bir araya getiren, birleştiren "yurttaşlık bilinci"ne sahip bir "eleştirel gazetecilik hareketi"nin doğmasını çok isterdim. Araştırmacılar, onlarla istişare içinde, işbirliği yaparak, medyaların yarattığı depolitizasyonun etkilerine karşı koyabilir ve ekonomik güçlerin zorbalığını, hükümranlığını sınırlamaya yönelik özel eylemler önerebilirler. **Yani sosyolojinin özgürleştirici bir rol oynaması umudu her zaman mümkün, öyle mi?**

Kesinlikle. Ve özellikle de sembolik alanda. Entellektüeller, egemen toplumsal güçlerin yerine geçmeye biraz daha az çalışsalar, bu kadar bile az şey sayılmaz. Kültürel üretim alanının bilimsel analizinden özgün mücadele ilkeleri çıkarmak gerektiğini düşünüyorum. Eski marksist tasvirdeki gibi, sembolik olanın sadece basit bir üstyapı olmadığının, bizzat ekonominin bir oluşturanı olduğunun farkına vararak yapılabilir bu: itaat ekonomiyi, ekonomik düzeye indirgenmesi mümkün olmayan ana ilkelerden biridir.

Düşünce hayatınızda, Cezayir oldukça belirleyici bir dönemeç herhalde...

Cezayir'e askerliğini yapmak için gitmiştim. Terhis olduktan sonra, etnolojiye gönüllümü kaptırınca, orada kalmaya ve araştırmamı yürütmeye karar verdim. İlk başta Cezayir'e zorunlu olarak gönderilmemi bir felaket diye düşünmüştüm. Fakat şimdi tam aksini düşünüyorum, Cezayir'e gönderilmem büyük bir şansmış meğer. Askerliğim bitince, daha sonra o sevgili fenomenoloji çalışmalarına hemen dönmek üzere, "Cezayir'in Sosyolojisi" adında, bu ülke hakkındaki bilgilerin eleştirisinin bir tür bilançosu niteliğinde, küçük bir kitap yazmaya karar verdim – "Fransız kamuoyunu aydınlatmak" için. Fransızlar, birkaç istisna dışında, entellektüeller de dahil, iki cehalet biçimi arasında bölünmüşlerdi. Biri, sempatik olanı, bağımsızlık doğrultusunda Cezayirlilerin mücadelelerini desteklemeye; öteki, antipatik olanı, Fransız Cezayir'ini savunmaya yöneltiyordu; ama her iki durumda da Cezayir'in gerçekleriyle alâkası olmayan nedenlerle. Daha sonra, uzun bir tereddütün ardından, Kabil toplumu üzerine bir araştırmaya giriştim. Etnolojiye yeniden itibar kazandıran Lévi-Strauss'un ortaya çıkışı, felsefeden sosyal bilimlere geçmeye imkan sağlıyordu. Benim öğrencilik yıllarımda sosyoloji itibar hiyerarşisinin en alt sırasındaydı; hâlâ da öyledir, en azından filozofların gözünde.

Kendinizin de içinde bulunduğu üniversite dünyasını ele alan "Homo Academicus" adlı kitabınızla çok gürültü kopardınız.

O kitapta sanki bir nevi ihbarcılık varmış gibi görülüyor, halbuki öncelikle kendimden ve iyisiyle kötüsüyle beni ben yapan şeylerden söz ediyordum. O çok zor bir self-analiz çalışmasıydı, başladım, bıraktım, tekrar başladım, çekmecemde uyumaya terk ettim... Kendi çevreme karşı bir tür ihanet gibi

Fransızlar, Cezayir konusunda birkaç istisna dışında, entellektüeller de dahil, iki cehalet biçimi arasında bölünmüşlerdi. Biri, sempatik olanı, bağımsızlık doğrultusunda Cezayirlilerin mücadelelerini desteklemeye; öteki, antipatik olanı, Fransız Cezayir'ini savunmaya yöneltiyordu; ama her iki durumda da Cezayir'in gerçekleriyle alakası olmayan nedenlerle.

yaşadım onu. Ve etrafımı saran mitolojilerin –çoğu zaman bana acı veren, çünkü olduğumun ya da olduğumu sandığım şeyin tam zıttı olduğunu düşündüğüm– kökeninin, kabilesinin sırlarına ihanet eden adam olarak görülmemde yatıp yatmadığını kendi kendime soruyorum. Örneğin, üniversitenin iktidarını, başkalarının zamanı üzerinde iktidar olarak tahlil ediyorum: Bekleterek, sürüncemeye bırakarak, tez savunmalarının, yayınların tarihini değiştirerek sürekli olarak insanları ve insanların zamanlarını avucunun içinde tutma iktidarı. Her gün yığınla korkunç örnekle karşılaşıyoruz: İtibar kaybettiklerini, gerileme içinde olduklarını düşünen üniversite öğretim üyeleri yumuşak baskıcı şiddet uygulamalarını arttırıyorlar. Benim kendi başımdan geçmiş çok güzel bir örnek var. 60'lı yılların ortalarında, felsefeden etnolojiye, oradan da sosyolojiye geçtiğimde, sosyolojide bir tez hazırlamak istedim. Raymond Aron'a (darbeci albayların Cezayir'inden tam zamanında çıkmamı sağlamış, Sorbonne'da bana asistanlık kadrosu vermişti) üzerinde yol aldığım birçok konuyu beraber toparlayıp, birbirine bağlayıp bir tez hazırlamayı önerdim: Daha sonra kentsel ortamda ekonomik tavrının sosyolojisi üzerine, "Cezayir'de Emek ve Emekçiler" adlı kitabıma dönüşen çalışmalardı bunlar. Bana, "size layık değil" cevabını verdi. Çok samimiydi, çok kibardı, nazikti, çok cömertti –daha önceleri kabataslak kurduğum ve kendisiyle sık sık tartıştığım büyük bir teorisinin inşasını bekliyordu benden. Ancak bu, sembolik şiddetin en korkunç biçimiydi, çünkü uygulandığı anda maruz kalıyordunuz. Bütün bunlar bir yana, hiç kimse bana onun gösterdiği hayranlığı, takdiri göstermemiştir, böyle

bir şey kariyerinin başındaki bir araştırmacı için çok önemlidir. Sınavlara, konkurlara itiraz dönemi. Ben de hiçbir zaman tez hazırlamamaya karar verdim. Ve bu sözümü tuttum. Bundan ötürü çok mutluyum: Sadece bu tavizi vermeden bütün üniversite hayatımı sürdürdüğüm için de değil –çok sık Kafka'nın şu cümlesini tekrarlıyordum: "Kararını tanımadığın bir mahkeme çıkma." Tezin yarattığı bütün etkileri biliyorum ve şimdi çalışmalarını yönettiğim bütün insanları bunlara karşı korumaya çalışıyorum: Şişirme, abartılı girişler, fuzuli sahte derin bilgi, akademik problemler vesaire.

80'lerin ortalarında biraz tutum değiştirdiniz gibi bir itiba ediniyor insan, sanki sosyolojinizin uygulama alanını daha fazla kontrol etmek ister gibiydiniz. Hatta kendiniz bilimsel camianın dışında, doğrudan siyasi müdahalelerde bulundunuz.

80'li yıllardan beri çalışmalarımın toplumsal etkisinin kayda değer bir şekilde arttığını sanıyorum. Yarattıkları şiddet, infial ve tepki buna işaretir. "Distinction" yayımlandığı zaman, Nouvel Observateur'de fotoğrafıyla birlikte bir yazı çıkmıştı, başlık "New-look Jdanovizm"di. Komünist Parti'den geçmiş (oysa ki ben hiç girmedim) ve bugün olduğu gibi o zamanlar da eleştirdiğim stalinist düşünme ve ifade biçimlerini sürdüren insanlara genellikle uygun görülen bir sıfat. Son sıralarda, birçok defa "neo-stalinist" olmakla eleştirildim. Onca özgür düşünen, onca derinden antikonformist olan entellektüel camia, bana çok derin konformizmler içindeymiş gibi geliyor. Konformizmlerin en sapkını da hiç kuşkusuz antikonformizm konformizmi. Bu, geçmişin yıkıcı modellerinin mirasını aşırı bir şekilde kullanmayı bile mümkün kılıyor. Ben hep biraz akıntıya karşı oldum. Okul arkadaşlarımdan hemen hepsi komünistken ben değildim, neredeyse hepsinin komünistliği bıraktıktan sonra yaptığı gibi saçma sapan, çılgınca anti-komünistliğe de asla kendimi kaptırmadım. Coluche'un cumhurbaşkanlığı adaylığını desteklemekten tutun bugüne kadar pek çok müdahalede bulundum, yer aldım; bunların çoğu "vakitsiz" olarak değerlendirildi. Bütün bunlar, pek imrenilmeyecek, durup dururken herkesin neşesini kaçıran adam statüsü kazanmama neden oldu. Ancak, 80'li yıllarda olduğunu söylediğiniz değişikliğin başka nedenleri de var sanıyorum. Collège de France'ın açılış konuşmasının sonunda sembolik iktidarla mücadele etmek için sembolik iktidarı kullanılabileceğini söylemiştim. Belki de Collège de France'a gelmem bundan böyle sembolik iktidarın istismarına karşı etkili bir şekilde mücadele edebilmek için yeterli bir sembolik iktidara sahip olduğum hissi vermiştir. Bu mücadeleyi bir anlamda hep yaptım yazılarımda. Ama bundan böyle, bu iktidarı mümkün olan en etkili şekilde kullanmak gibi bir ödevim vardı. Ve doğrudan kamusal yaşama müdahale ederek, analizci-katalizör rolünü yerine getirerek bunu yapmaya çalıştım. 95'in aralık ayında Lyon garında yaptığım konuşma, televizyon hakkındaki yazıları, yabancılann haklarını savunan gösterilere ya da yüksek öğrenim sistemini sor-

Yeni bir enternasyonalizm için

Avrupalı halklar bugün tarihlerinin bir dönüm noktasında, çünkü yüzyıllar boyunca emekçilerin onurları için verilen toplumsal mücadelelerin, entellektüel ve politik kavgaların kazanımları doğrudan tehdit altında. Avrupa'nın bütününde, hatta ta Kore'ya kadar, Almanya'da, Fransa'da, Yunanistan'da, İtalya'da ve pek çok yerde, birbiri ardına, teker teker ortaya çıkan hareketler arasında bir bağlantı görünürde yok. Ancak bunlar, alanlara ve ülkelere göre farklı biçimler alan, ama bununla birlikte, hep aynı niyetten, toplumsal kazanımları yok etme niyetinden ilham alan bir politikaya karşı bir başkaldırı. Bu kazanımlar, kim ne derse desin, uygarlığın en üstün, en büyük kazanımlarıdır; "globalleşme", ekonomik ve toplumsal bakımdan daha az gelişmiş ülkelerin rekabeti gibi bahanelerle tartışma konusu yapılarak tehlikeye düşürülecekleri yerde bütün evrene yayılmaları, evrenselleşmeleri gereken kazanımlardır bunlar. Kimileri bunu muhafazakarlık ya da bir arkaizm biçimi olarak

göstermeye çalışsa da, hiçbir şey bu kazanımların savunulması kadar doğal ve meşru olamaz. İnsanın kültürel kazanımlarının, Kant'ın ya da Hegel'in, Mozart'ın ya da Beethoven'ın savunulması muhafazakarlık olarak mahkum edilebilir mi? Sözünü ettiğim toplumsal kazanımlar, erkeklerin ve kadınların uğruna acı çektikleri, savaş verdikleri toplumsal güvenlik, çalışma hakkı ve diğer haklar aynı derecede yüksek ve değerlidir ve ayrıca, bunlar sadece müzelerde, kütüphanelerde ve akademilerde varlıklarını sürdürüyorlar, canlılar ve insanların hayatlarında etkililer, onların gündelik varoluşlarına yön veriyorlar. İşte bu nedenle, en kaba ekonomik güçlerle ittifak yaparak, zaman zaman "ayrıcılık" olarak görülen kazanımlarını savunanları, Avrupa'daki ve başka yerlerdeki bütün erkeklerin ve bütün kadınların kazanımlarını savunanları mahkum edenler karşısında, rezilce bir şeyle karşı karşıyaymışım duygusundan kendimi alamıyorum. 7 Haziran 1997, Frankfurt

gulayan hareketlere katılmam hep bu çerçevede vuku buldu.

Entelektüel güzergahınızda edebiyatın yeri nedir?

Benim için edebiyat kesinlikle bir hobi değil. Kendisini anlatan insanlardan nefret ederim, ama size şu kadarını söyleyeyim, Ecole Normale'deyken, gayet ciddi ciddi besteci ya da orkestra şefi olmak için çalışıyordum... Bundan vazgeçmek zorunda kaldıktan sonra, sanat eleştirmeni olmayı düşündüm. Sonuçta, sosyolog olmazdan önce, filozof oluverdim. Daha 1963 yılında, Ecole Normale'de sanat tarihi semineri düzenledim, bu seminerler sırasında sonuçları "Sanatın Kuralları"nda ortaya konan ilk araştırmalara giriştim.

Hiç zevk için okuduğunuz da olur mu?

Evet, tabii. Bu yaz (1992), devletin doğuşunun tarihi üzerine ya da cinsiyetler arasında emeğin ayrımının tarihi üzerine "profesyonel" okumalarının dışında Vargas Llosa, Borges, David Lodge, çok beğendiğim Juan Benet, Echenoz gibi çeşitli yazarlardan, her türden şey okudum. Sık sık, tekrar tekrar Faulkner okurum, ama, o da bir anlamda profesyonel okuma sayılır. Aslında bana sorduğunuz çok zor bir soru: Kültürel bakımdan, zevk ile düşünme arasında illa bir karşıtlık yoktur. Aynı şekilde, farklı kültürel alanlar arasında da su geçirmez sınırlar yok: Hayatım boyunca sınırları çiğnedim, onda dokuzu baştan aşağı sosyal olan sınırlar bunlar. "Sanatın Kuralları" adlı kitabımda da durum böyle; geleksel olarak üç bilgi alanının kazanımlarını bir araya getirmeye, toplamaya çalıştım: edebiyat tarihi, resim tarihi, felsefe tarihi. Gerçekte, bu farklı dünyaların farklı şekillerde düşünülmesi gerektiğine öylesine alışmış ki, her bir alanda aynı problemlerin, aynı terimlerle tartışıldığını göre-

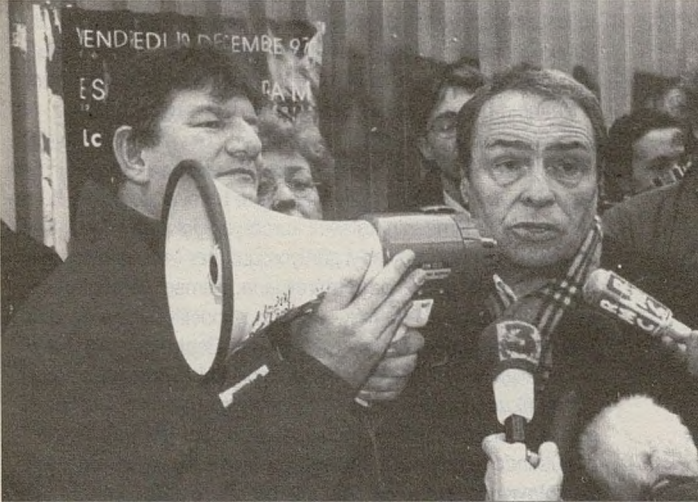
Zaman zaman beni sadece, kendisine çok sadık bir yandaş çevresiyle çalışabilen bir guru gibi gösteriyorlar. Aslında, onlar, benim şahsıma değil, bir toplumsal dünya yaklaşımına inanmış ve en sıradan şeyleri sıradan olarak görülenden farklı görebilen insanlar.

miyoruz. Bilim tarihi, hukuk tarihi, felsefe tarihi, edebiyat tarihi ve resim tarihi alanlarında başlıca karşıtlıkların yapısı aynı. Tabii ki özgüllükler gözlemliyoruz, ama aynı zamanda çok sıkı, çok yakın benzeşmeler de var, bunlar farklılıklardan çok daha çarpıcı. Resim üzerine çalışırken, örneğin, öğrendiğim şeylerden biri, alanın uzmanlarının "hoş"un yerine "ilginç" sözcüğünü ikame ettikleri "dolambaçlı yol" oldu. Giderek, en soğuk eserler'de dahil, her şeyi "ilginç" bulabilir hale gelen uzmanı anlıyorum. Ama burada şöyle bir risk var: Her zaman olduğu gibi, her şeyi yorumcunun bakış açısıyla gören akademik saptırma... Buna düşmemek için çok çaba harcıyorum, bu duruma düşmeyi kendime yasaklıyorum: Kesinlikle, gayet azimli bir şekilde naif bir okuma ya kendimi kaptırmayı becerebiliyorum. Örneğin, o kitapta yorumladığım Mallarmé'nin metinlerine tamamen tesadüf eseri rastladım. Önce bana başdöndürücü geldi. İlk izlenimimden çok sakındım, kendi kendime "işte, Bourdieu, Bourdieu'yü Mallarmé'ye yansıtıyor ve buluşuna hayran kalıyor" diyordum; sonra yeniden okudum, Mallarmé'nin diğer metinlerine doğru okumayı genişlettim ve aşırı yorumlama yapmadığımdan, metnin ilk harekette okuduğum zaman söylediği şeyi söylediğinden emin olacak kadar ipucu yakaladım. Faulkner konusunda da her şey aynı şekilde gelişti: Bunlar çok uzun zaman önce herhangi bir niyetim olmadan okuduğum metinlerdi. Ve farkında olmadan, bu metinlerin derin mantığına hassaslık göstermiş olmalıyım.

Onları unutmamıştım. Çalışırken hafızamda kalanlar geri geldi, ve daha derin bir analize tabi tutmak için onları yeniden okudum. Aynı şey Virginia Woolf için de geçerli...

Ecole Normale'e ilk geldiğinizde, kendinize özgü bir alan belirlemiş, bazı yazarlarla daha kişisel, özel bir alaka kurmuş muydunuz?

Ecole Normale'de, giriş sınavını kazanabilmek için herkes gibi benim de kurbanı olmak zorunda kaldığım ve geriye bakınca beni soğutan, içimi döndüren "iyi öğrenciliğe" tepkiyle okula dair bütün kurumları dayatan "program" a -tam da bilgisayarlıktaki anlamıyla- karşı direnişe geçmiştim. Beynimin okul tarafından "programlanması"ndan kaçıp kurtulmak için de, zamanımın büyük bir kısmını orkestra şefi olma niyetiyle armoni ve kontrpuan çalışarak geçiriyordum. Bu, birkaç sene böyle sürdü. Ama müzik çalışmaya çok geç başlamıştım ve deyim yerindeyse, yelkenleri suya indirmek zorunda kaldım.... Bazı okul arkadaşlarımla "polar" yanlarına (kutupsallıklarına) da bir tepkiydi bu, zaten onların bir kısmı da daha sonra felsefi hiyerarşinin seçkin üyeleri oldular. Bütün bu seçimlerde, hayat-taki pek çok tercihte olduğu gibi, ne kadarında bir şeye karşı duyulan tepkinin, ne kadarında bir şey için duyulan eğilimin payı var, bilmek çok zor. Felsefi tercihlerimde de durum böyle. Bütün itirazlarım, kesinlikle biraz paradoksal ama, bir aristokratizm biçiminden etkileniyordu (okul arkadaş-

Bir uygarlığın yıkılmasına karşı

Kamu hizmetinin varlığına, hakların cumhuriyetçi eşitliğine, eğitim, sağlık, kültür, araştırma, sanat ve hepsinin üstünde çalışma haklarının varlığına ve eşitliğine dayalı bir uygarlığın yıkılmasına karşı üç haftadır mücadele eden herkese desteğimizi iletmek için buradayım.

Bu derin hareketi, yani bu harekette kendisini ifade eden umutsuzluğu ve umutları anladığımızı ve aynı şekilde hissettiğimizi söylemek için; 10 Aralık tarihli bir gazetede, "dünyanın rasyonel bir şekilde kavranmasıyla insanların arzuları arasındaki uçurum"u büyük bir şaşkınlıkla keşfeden filozof gibilerini, bunu anlamayan herkesi de anlamadığımızı söylemek için buradayım.

Aydınlanmış "elit" in uzun vadeli vizyonu halkın ya da temsilcilerinin dar görüşlü itikileri arasındaki bu karşıtlık bütün ülkelerin ve bütün zamanların gerici düşüncelerine hastır; ama bugün, meşruiyetine olan inancını bilimin ve özellikle ekonominin otoritesinden alan devletin yüksek, üstün sınıfıyla yeni bir biçim alıyor: Kutsal

hukukun bu yeni yöneticilerine göre, sadece akıl ve modernlik değil, hareket ve değişim de yöneticilerin, bankaların, patronların ya da "uzmanlar"ın yanında; akılsızlık, geçersizlik ve arkaizm, eylemsizlik, durgunluk ve muhafazakarlık ise halkın, sendikaların, muhalif entelektüellerin tarafında.

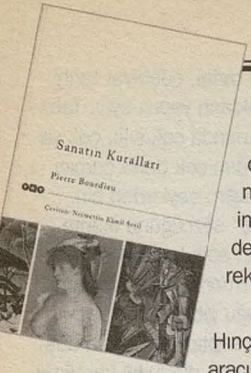
Devletin zayıflamasını ve yurttaşın yerini alan tüketici ile piyasanın mutlak hakimiyetini savunan bu devlet soyulları devlete el koymuş durumda; kamu mallarını özel mülkiyet, kamu işlerini, cumhuriyeti kendi işleri haline getirdiler. Bugün söz konusu olan, teknokrasiye karşı, demokrasiyi yeniden elde etmektir: yeni Leviathan "finans piyasaları"nın hükümlerini tartışmasız bir şekilde dayatan, ve müzakere etmek, görüşmek yerine "açıklamada bulunan" Dünya Bankası ya da IMF tarzı uzmanların zorba hükümlerine son vermek gerekiyor; liberalizm teorisyenlerinin söyleyip öğrettikleri kaçınılmazlık inancını kırmak gerekiyor; başta ekonomik olmak üzere, zorunlulukları gözönünde

bulundurabilen, ama bunlarla savaşmak ve, gerektiğinde etkisiz hale getirmek için yeni kolektif siyasi çalışma biçimleri bulmak gerekiyor.

Bugünkü kriz, Fransa için ve hiç şüphesiz Avrupa'da ve dünyanın her yerinde giderek artarak yeni liberalizm ya da barbarlık alternatifini reddedenler için tarihsel bir şanstır. Demiryolu çalışanları, postacılar, öğretmenler, kamu hizmeti çalışanları, öğrenciler ve diğerleri, harekete aktif ya da pasif bir şekilde angaje olanlar, yaptıkları gösterilerle, açıklamalarla, düşünceleriyle düğmeye bastıklarını ve medyanın örtüşünün teknokratlara bırakılamayacak kadar önemli çok temel sorunları boğmak için boşuna gayret ettiğini gösterdiler. Birinci dereceden ilgililere, yani her birimize sağlık, eğitim, ulaşım vb. kamu hizmetlerinin geleceğinin aydınlık ve makul tanımı nasıl verilecek? Özellikle yüksek öğrenimde de özel okullarla gelişen çifte standardı reddederek cumhuriyetin okulları nasıl yeniden yaratılacak? Aynı soru sağlık ve ulaşım konularıyla ilgili olarak da sorulabilir. Bütün kamu çalışanlarını etkileyen ve radyo, televizyon, gazete gibi

kültürel yayım kuruluşlarında ve hatta eğitimde özellikle zararlı bağımlılık ve boyun eğme biçimlerine yol açan güvensizlikle nasıl mücadele edilmeli? Kamu hizmetlerinin yeniden yaratılmasında entelektüeller, yazarlar, sanatçılar, bilimadamları ve diğerlerine çok belirleyici bir rol düşüyor. Öncelikle, yayın araçları üzerinde teknokratların ortodoksisinin tekneli yıkıma katkıda bulunabilirler. Aynı zamanda, sadece kriz konjonktürlerinde rastlantısal olarak bir araya gelerek değil, sürekli ve örgütlü olarak toplumun geleceğine etkili bir şekilde yön verebilecek durumda olanlara, özellikle de sendikalara ve derneklere angaje olabilirler ve medya-siyaset ortodoksisinin yasakladığı büyük meseleler hakkında sağlam tahliller ve yaratıcı öneriler geliştirmeye çalışabilirler. Bu program soyut ve fazla teorik gelebilir. Ancak, geçmişte toplumsal hareketlerin sık sık kurbanı olduğu ve bir kere daha teknokratların ekmeğine yağ süren bir popülizme düşmeden otoriter teknokratizme karşı çıkılabilir.

1995 Aralık ayındaki grevler sırasında, Lyon garında

Aşk gibi, hatta ve özellikle ondan daha da çılgın olan sanat aşkı da, konusu içinde bir dayanak bulmuş izlenimi taşır. Sanatın, din-darın kendi kendine yönelttiği ve en azından inancını artırmak so-nucunun yanısıra, aynı zamanda başkalarını da uyandırmaya ve inanmaya çağırabilecek bir tür dinsel övgü söylevi gibi yoruma bu denli sık başvurusunun nedeni, sevmekte haklı olduğuna (ya da ge-rekçeleri bulunduğu) kendisini inandırmasından kaynaklanır.

Hinç uysal bir başkaldırıdır. Düş kırıklığı, içinde kendini ele veren tutku aracılığıyla kabullenme duygusunun dile getirilmesidir. Tutucu görüş bu

konuda hiç yanılmaz: Toplumsal düzene yönelik en yetkin sunguyu, öfke ve engellenmiş tutku sungularını görmeyi başarır; ilköğrenlik çağının sürdürülen başkaldırması aylıklığından, gözü açılmış tutuculuğa ya da yaşamın olgun dönemlerinin gerici bağnazlığına uzanan yö-rünge içerisinde, birçok gençlik başkaldırısının gerçekliğini ortaya koymayı başarır.

Yazı, toplumsal varoluşun belirlenimlerini, kısıtlamalarını ve sınırlamalarını yıkar: Toplumsal bakımdan varolmak, toplumsal yapı içinde belli bir mevkie sahip olmak ve özellikle söz alışkanlıklarıyla zihin düzenekleri biçiminde bunun belirtilerini taşımak, ayrıca topluluklara katılmak, bunları desteklemek ve bunlarca desteklenmek, kısaca bunlara bağlanmak ve yükümlülükler, borçlar, görevler, özetle denetimler ve zorunluluklar biçiminde varlıklarını ka-bul ettiren bu nesnel, geçirimsiz, sürekli toplumsal ağlarla çevrili olmaktadır.

Düşlem, ündeş, şaka, şarkılar, içki ve tüm görünüşleri altında aşk ile birlikte sanatçı ya-şam biçiminin bulgulanmasına önemli katkılarda bulunmuş olan bohem yaşam biçimi, resmî ressam ve heykeltıraşların düzenli yaşamlarına karşı olduğu kadar kentsoylu ya-şamın tekdüzeliliğine karşı da gelişmiştir. Yaşama sanatını güzel sanatların bir dalı durumuna getirmek, bu sanatı yazına katılmaya hazırlamaktır.

Sanatsal devrimin karmaşıklığı; düzenden dışarlanmak pahasına bir alan içinde devrim yapmak, ancak bu alanın geçmişteki deneyimlerini harekete geçirmekle veya bunlara baş-vurmakla olanak kazanır; ve Baudelaire, Flaubert ya da Manet gibi büyük sapkınlar, özgül birikimine çağdaşlarından çok daha yetkin bir biçimde egemen oldukları alanın geçmiş-i içinde açık bir biçimde yer alırlar; devrimler de kökenlere, kökenlerin katıksızlığına dönüş biçimine bürünürler.

Sanatsal yaş olarak, ama aynı zamanda sanatsal kalıcılığın ortaya çıktığı, parayı (geçici) ve kalıcı olamayan ünü yadsımları bakımından bir anlamda iki kat "genç" öncü sanatçıların tersine, sanatlarının yaşı ve üretim taslakları, ama yanısıra yapıtlarının biçiminin bir boy-tunu oluşturduğu ve dünyasal gereklerle ödüllere dolaysız ve hemen boyun eğmeyi içeren yaşam biçimi bakımından fosil sanatçılar da, bir anlamda iki kat yaşlıdır.

Sanat ve para ("ticari" olan) arasındaki karşılık: tiyatro, sinema, resim, yazın konularında sanat olanla olmayan, "kentsoylu" sanatla "aydın" sanat, "geleneksel" sanatla "öncü" sanat arasında bir sınır getirmeyi savlayan yargıların birçoğunun üretici ilkesidir.

Büyücünün özgül niteliklerinin, gereçlerinin ya da araçlarının, işlemlerinin ve büyüye ilişkin betimlemelerinin neler olduğunu bilmek pek önemli değildir; daha çok, toplu inancın, daha doğrusu toplu olarak üretilen ve korunan, büyücünün üstlendiği gücün temelinde yer alan ortak bilgisizliğin temellerini belirlemek söz konusudur: Eğer Mauss'un da belirttiği gibi "büyüye ilişkin küme olmaksızın büyüü anlamak olanaksız", bunun nedeni, büyücünün gücünün toplumun anlayamadığı, dolayısıyla kabullendiği geçerli bir düzmece olmasıdır. Adını bir ready-made'e (hazır ürün) koyarak buna maliyet fiyatının çok üstünde bir piyasa değeri kazandıran sanatçı, büyüül etkisini, kendisine bu etkiyi veren ve bundan yetkili kı-lınan alanın mantığından alır.

"Katıksız" yazar ya da sanatçı görevi, "aydın" konumu gibi kısmen toparlayıcı, genellikle ancak pazarın, hatta devlet bürokrasisinin kaynaklarının yönünün değiştirilmesiyle gerçek-leşebilen bir dizi kopuşlar aracılığıyla "kentsoylu" kesime (sanatçıları anlamında) karşı, da-ha da somut olarak piyasaya ve devlet bürokrasisine (akademiler vd.) karşı oluşturulmuş özgürlük kurumlarıdır.

Aydın, çelişkili bir kişidir; özerklik ve bağlanma, katıksız kültür ve siyaset arasındaki zorun-lu seçenekler içinde kavranmadıkça, bu niteliğinin anlaşılmasına olanak yoktur. Bunun ne-deni, tarihsel bakımdan bu karşılığın içinde ve bunun aracılığıyla oluşmasından kaynaklan-maktadır. Yazarlar, sanatçılar ve bilim adamları ilk kez Dreyfus davası sırasında, aydın kim-liğiyle siyasal yaşamda etkili olmalarıyla, bir başka deyişle sanatın, bilimin ve yazının göre-ce bakımdan özerk dünyası ve bu özerklikle birleşen tüm değerler –çıkarlardan anınma, ye-ti vd.– üzerine kurulu özgül bir yetkeyle, bir aydın olarak kendilerini ortaya koymuşlardır... Aydın, iki boyutlu bir kişiliktir; ancak özgül yasalarına uyduğu özerk (bir başka deyişle din-sel, siyasal, ekonomik güçlerden bağımsız) bir düşün dünyasının sağladığı özgül bir yetkey-le donanması ve ancak bu özgül yetkeyi siyasal savaşımına katması durumunda bu niteli-ğiyle varolur ve varlığını sürdürür.

larım bana oldukça naif geliyordu): bu da beni okul aristokra-tizminin zorunlu kıldığı tercihlerin tam tersine varan seçimlere sürükleyebiliyordu –Hume gibi küçük görülen filozoflara ya da o zamanlar nispeten ikinci dereceden kabul edilen Leibniz'e mesela. Tıpkı bambaşka bir alanda olduğu gibi: Ecole Norma-le'e girinceye kadar rugby oynamıştım. Bunlar benim "mesafe-li" yanlarımın, uzak duran tarafımın parçalarıydı. Felsefede ter-cihim Hume'du, ama aynı zamanda Heidegger'den ziyade Husserl vardı benim için: "Erfahrung und Urteil"i canla başla okuyordum –"Méditations Pascaliennes" adlı kitabımda o za-manlar yaptığım çevirileri kullandım. Egemen anlayış yumuşak fenomenolojiden yana olduğu için, ben "hard"la uğraşıyordum, bilim tarihi, bilim felsefesi vs...

Çalışkan öğrenci miydiniz okul günlerinde?

Okul beni her zaman hem tatmin etti, hem de hayal kırıklığına uğrattı sanıyorum. Çok erken yaşta bu git-gelli, ikili haldeydim. Bugün anlatması zor, çünkü o zamanların deneyiminin üzerine bugünün kelimelerini koyuyorum. Az çok hayalini kurduğum en-tellektüel dünyayı daha yakından tanıdıkça bu hayal kırıklığı da artmaya devam etti. Çok erken "Les Illusions Perdues"yü (Yıkılan Hayaller, Balzac), fazla erken "Education Sentimentale"i (Gönül ki Yetişmekte, Gustave Flaubert) okumuştum ve onların yarattığı gazetecilik, sanat ya da edebiyat imgesinin doğru oldu-ğuna inanmakta zorlanıyordum... Ancak, bu türden bilinçlen-memde Ecole Normale kesinlikle belirleyici bir aşama oldu. İti-barlı, kabul görmüş okullar için, zekanın (intelligence) olağanüs-tü bir şekilde dar bir tanımına kapanıp kalmak bir önkoşul gibi, değişmez bir kural. Bu kopukluğu keşfetmem hiç kuşkusuz en-tellektüel dünyayla ilişkimin kurulmasında çok önemli oldu. Bu konu üzerinde düşünmekten asla vazgeçemedim galiba: Pratiğin dünyasından koparan ve bir ölçüde, pratik mantıkları anlamaya engel olan bu zeka nedir? Eğer matematikle uğraşıyorsanız, bu o kadar rahatsız edici değil, ama antropoloji ya da sosyolojiyle uğraşıyorsanız çok can sıkıcı: Anlamanız söz konusu olan insan-lar mantığının tanımadığı mantıklara göre hareket ediyorlar. Bu so-run pek fazla kimsenin kafasını kurcalıyor gibi gelmiyordu. Sade-ce Bachelard ve Cassirer'yi görüyordum; her ikisi de çok farklı perspektiflerle, bilime özgü mantıklarla, bilimsel sembolik biçim-lerle –matematik ya da fizik– sıradan, gündelik deneyimin pratik biçimleri arasındaki ilişkiyi sorguluyordu. Benim açımdan bu iliş-ki kendiliğinden olmuyordu. Ortak deneyimi askıya alma konu-sunda filozofların konsensüsü karşısında kendimi çok rahatsız, huzursuz hissediyordum. Hiç şüphesiz, Ecole Normale'li filozof statüsünde kendimi kötü hissettiğim için sosyolojiye yöneldim.

Ve dolayısıyla, sosyoloji sizin için bir sosyo-analiz imkanı oldu.

Toplumsal kökenli ilişki, acıları ve kötü niyeti yaratır. Yazarların, filozofların (aklıma Heidegger geliyor), sosyologların (özellikle halk konusunda) söylediklerinin çoğunun ana kaynağı bu hakim olunamayan ilişkidir. Yörüngemin, daha doğrusu, bu konuda sü-rekli kafa yormamın, araştırmalarımda bana çok yardımcı oldu-ğunu ve yön verdiğini düşünüyorum. En önemli konularda (bir söyleşi nasıl yürütülür, nasıl konuşulur –Kabir'ler örneğin–, nasıl yazılır) farklı dünyalar arasındaki mesafeyi yaşamış olmak bana yardımcı oldu. Bilinçdışı ve bastırılmış kaldığında bilimsel ve si-yasal hataların ana nedeni olan toplumsal dünyayla ilk deneyim, açık, sarıh ve hakim olunabilir olduğunda (kuşkusuz hiçbir za-man tam olarak olamaz), şüphesiz eleştiriye tabi tutulması gere-ken iyi anlamanın, bilinçliliğin, önsezilerin ana kaynağı olabilir.

Bir oto-terapiden söz edilebilir yani...

Çalışmalarım benim için, ama aynı zamanda başkaları için de, öyle sanıyorum ki, neredeyse klinik bir sosyo-analiz işlevi gördü. Sosyoloji insana toplumsal dünyayla ilgili bilgiler kazandırıyor, ama aynı zamanda kendisi hakkında da bilgi edindiriyor. Kendin hakkındaki bu bilginin edinilmesi, toplumsal dünya hakkındaki aktif araştırmacı olarak ya da pasif okur olarak bilginin edinilme-sinin koşuludur. Bu nedenle de sosyoloji öğreniminin yol göster-i bir boyutu vardır. Zaman zaman beni sadece, kendisine çok sadık bir yandaş çevresiyle çalışabilen bir guru gibi gösteriyorlar. Aslında, onlar, benim şahsıma değil, bir toplumsal dünya yak-laşımına inanmış ve en sıradan şeyleri sıradan olarak görülen-den farklı görebilen insanlar. Ünlü bir Amerikalı sosyolog "sos-yolojik göz"den bahseder, sosyoloji, onu hakikaten yaşadığınız zaman, size gerçekten yeni gözler verir.

OĞLAK MACERA BURCUNDA

Polisiyeler, bilimkurgular, gerilimler, çizgiromanlar bugünlerde itibarlarına tekrar kavuşuyorlar. Pek çok yayınevi tarafından eskisine oranla çok daha iyi baskılarla okuyuculara sunulan bir sürü kitap ve dizi, bu türleri ikincil konularından, maruz kaldıkları üvey evlat muamelesinden kurtarıyor. Ne mutlu ki çizgiromanlar artık gençleri tembelliğe sevkeden tuzaklar olarak görülüyor. Oğlak Yayınları da, iki "maceraperest" dizisiyle okuma heyecanına kendilerini ciddiyle kaptıranlardan...

Rock fiction dedikoduları

Polisiye moda oldu. Hiç de fena olmadı doğrusu. Aslında doğru tanımlama bu değil. Kaliteli polisiye moda oldu demeli. Doğru dürüst yayınevleri, nitelikli kitapları, iyi çevirmenlere teslim edip piyasaya arz eder oldular. Bunu eskiden yapanlar da vardı, Metis gibi. Ama şimdilerde söz konusu eğilim iyice yaygınlaştı. Kaktüs'ün yerli polisiye yarışması da üstüne pudra şekeri ekti adeta...

Sözü yavaş yavaş üstüne getirmeye çalıştığım kahramanımızın adı Kate Brannigan. Oğlak Yayınları'nın "Maceraperest Kitapları"nın yeni dizisinin baş aktresi. Yayınevinin dişi hafiyelere özel bir eğilimi olduğu belli. Önce Kinsey Milhone adlı, alfabeyle pek seven bir hanımefendiyle tanışmıştık. Sırada Val McDermid'in yarattığı Kate Brannigan varmış. Beş kitaptan üçü çevrilip yayınlandı bile: Öldürücü Darbe, Ters Tepki ve Kırık Çete.

Gerçi Maceraperest Kitapları'nı sunduğu polisiyeler arasında benim favorim Matthew Scudder dizisi. Ama kadın kahramanlara da itirazım yok. Hatta çoğu zaman cin fikirilik ve mizah yükü açısından erkeklerle fark attıklarını da teslim etmem gerekiyor.

Sözü yine Kate Brannigan'a getireceğim, birden çok meseleyi bir arada çözmeyi seven, bilgisayar oyunları dinlenen, başı sıkışınca iyi bildiği Thai boksuna (ne demekse!) başvuran sıkı kadın hafiyemize... Roll'cuları polisiye keyfi dışında ilgilendiren bir özelliği de var Kate'in. Konu 1990'larda geçiyor, yer Manchester ve kahramanımızın kapı komşusu/sevgilisi Richard Barclay da bir rock yazarı. Bu nedenle sık sık rock dedikodularıyla iç içe yaşıyoruz. Hatta dizinin birinci kitabı "Öldürücü Darbe"de ana konu (hafiften Prince'i hatırlatan) rock yıldızı Jett'in çevresinde geçiyor. Richard işi gereği sık sık konserlere gitmektedir, doğal olarak. Çağrılı olarak gittikleri Jett'in konserini Kate'in anlatımıyla izliyoruz: "...Jett her zamanki gibi kırılğan ve zayıf haliyle kanatların arasından çıkarken, parlak

beyaz bir ışık üzerine vurdu. Siyah deri giysisi ışığın altında parlıyordu. Alamet-i farikası olan kahverengi deri pantolon ve krem rengi ipek gömleğini giymişti. Boynunda akustik bir gitar asılıydı. Seyirciler çılgına döndü, çılgınca alkışladı. Ama Jett şarkı söylemek için ağzını açar açmaz herkes sustu."

Rock yazarımız Richard Barclay, Jett'le mesleğinin ilk günlerinde tanışmıştır. Onunla yaptığı röportajın

başarılı olması sayesinde kariyerinde sıkı bir adım atar. Üstüne üstlük Jett, Richard'ın yazdıklarını sevmiş ve o günden beri de arkadaş kalmışlardır. Şimdi, işte bu konser sonrası onları evine çağırması ve konuşmak istemesi

Richard'ı heyecanlandırmaktadır. Jett'in yaşamöyküsünü kendisine yazdırmak istediğini düşünür. (Bu heyecanın bir nedeni de böyle şeylerin oralarda iyi para da getiriyor olması, tabii bizim bunu anlamamız biraz zor!) Ama davete ıca bet ettiklerinde acı bir gerçek onu beklemektedir. Bir başka gazeteci-yazar, Neil Webster oradadır ve Jett'in resmi yaşamöyküsünü yazmak üzere görevlendirildiğini açıklar. Jett ise, fikir menejerinden geldiği için boyun eğmek zorunda kaldığını söyler. Richard yıkılmıştır elbette!.. Polisiye konusu bu durumdan doğmuyor, yani Richard Neil'i öldürmüyor. Daha ilk romanda Kate'in sevgilisini kaybetmesini istememiş yazar belli ki. Romanın ateşleyici noktası, Jett'in Kate'i çağırıp mesleğinin ilk günlerinde şarkıları birlikte yazdığı sevgilisi Moira Pollock'u bulmasını istemesi olur. Richard'a rağmen bu işi kabul eden Kate, Moira'yı bulur. Erkeklerden yılmış olan Moira, bir kadınla birlikte yaşamaktadır. Ama Kate onu ikna eder ve birlikte çalışmak üzere eski sevgilisi Jett'in yanına döner. Cinayet ise kısa bir süre sonra gelir. Jett'in ziyadesiyle kalabalık olan evinde Moira öldürülür. Katil zanlıları pek çoktur ama Kate uzun araştırmalardan sonra katili bulacaktır elbette. Biz romanı bırakıp zemine göz atmaya devam edelim. Bütün Kate Brannigan polisiyeleri "Öldürücü Darbe"de olduğu gibi birebir rock çevresinde geçmez elbette. Ama Kate, iyi bir dinleyici olmasını kullanarak Richard'ı sık sık konuların içine katmayı becerir. Richard'ın sosyal yaşamına uymak zorunda kaldığı günlerde de yeni rock kulüplerini dolaşır. Sevgilisi sıkı bir rock yazarı olmasına karşın, Kate daha yumuşak bir çizgidedir. Müziği otomobilinde dinler. Pat Benatar, Everything But The Girl, Sinead O'Connor, Pet Shop Boys, Blondie kasetleri olduğunu biliyoruz. Richard'la Kate'in ortak noktaları ne diye sorarsanız... Evet, ikisi de Çin yemeklerinden hoşlanıyorlar. Daha fazlasına gerek var mı?

Gökhan Akçura

Teks el sineması

Oğlak Yayınları'nın Maceraperest Kitapları'nın bir dizisi de Maceraperest Çizgiromanları. Dizinin ilk hediyesi, büyük boy, 240 sayfa, tam macera bir Teks kitabı, "Büyük Macera" macerası. Hemen belirtelim ki, Teks'in yıldızlı yumruklarını ve ihtiyar dostu Kit Carson'ın huysuz mimiklerini koca koca karelerde görmek kadar zevkli şey yok. Bu sefer daha bir sinema tadı alınabiliyor üstelik. Eskiden çizgiromanların en büyük falosu (yeniden yayınlanmaya başlayanların çoğu hâlâ öyle) kitabın sonundaki "devamı gelecek sayıda" ibaresi idi. (En çok da mahallede değiş tokuş yaparken zorluk çıkarırdı bu iş.) Halbuki Alaska'da Ken Parker'ın sarışın gerçekliğini ya da Judas'ın öfkeli adaletini film gibi bir çırpıda okuyup bitirmek ne güzeldi. Mister No'nun devamınıysa aradınsa bul! Teks'in bu yeni dizisinin bir avantajı da bu. Ayrıca, birinci sayı da koleksiyonerler ve meraklılar için Teks çizgiromanlarının portreleri de ayrıntılı bir şekilde yer alıyor. Yine birinci sayıdan itibaren 55 soru-55 cevaplık bir Teks tarihçesi ek olarak sunuluyor. Çizgiroman aleminin en "kült" isimlerinden Teks Willer'i, müjdemiz olsun ki, Martin Mystère'in büyük boy kitapları izleyecek. Gerçi tabii büyük boyun dezavantajları da yok değil: Ders kitabının arasına gizlemek zor mesela. Olsun. Teks'in Arizona'sı, Mystère'in Ortaçağ gizemleri varken kim okur kim dinler buz gibi devlet tarihini!

"Karanlıklar prensi"nden aydınlık bir albüm... "Mars'tan gelen adam"ın dünyalılarla imzaladığı barış antlaşması... "Juxtapose" sahiden böyle mi? Bunu en iyi Tricky bilir diyerek, buraya geldiğinde, bizzat kendisine soracaktık. Olmadı. Biz kayıplarımızın acılarıyla boğuştuğumuz sıralarda, depremden üç-dört saat sonra indi Tricky Yeşilköy'e... Ayın 18'indeki konseri iptal edilmiş de olsa, 48 saatini İstanbul'da geçirdi. Bu iki gün içinde onunla ahbablık edenler, ne kadar sevimli, neşeli, çenesi düşük bir adam olduğunu anlatıyorlar... Biz de ne yaptık, koyduk teybe "Juxtapose"u, ecnebi dergilere, gazetelere neler anlatmış, ona baktık... Öncelikle Dazed and Confused, Les Inrockuptibles, Libération ve Select'ten yaptığımız bir harmanı takdim ediyoruz... Ray Gun'dan aparttığımız bölümde ise "Juxtapose"daki stüdyo yoldaşı Cypress Hill'li DJ Muggs'la -albüm piyasaya çıkmadan yaptıkları- gayet hoş bir muhabbetleri var...

Duvara kafa atarken

büm olmasının sebebi bu tercih mi, daha büyük kalabalıklara hitap etme amacı mı?

Kesinlikle. Bazıları herhalde benim milyoner olduğumu filan sanıyordur, ama alakası yok. Müziğim o kadar çok insana hitap etmiyor. Ve hayranlarım pop kültürünün marjında, çok azınlıklar. Bu çevrede yaşamaya başlayalı yıllar oldu, ama kafanı suyun üstünde tutmak için sürekli olarak sarfettiğin gayret çok yıpratıcı, insanı depresyona bile sürüklüyor. Üç yıl önce, kendi plak şirketim Durban Poison'a bayağı para yatırdım, o yüzden de verimlilik, rantabiliteydi gibi derdim de olmalı, yani ba-

şarılı olmak zorundayım: Her ne kadar bu kavram, bence, kişisel mutluluğu bir kenara bırakıp liste başı olmak demek değilse de; bence "Juxtapose" bu ikisini bağdaştırıyor. Kısacası, bir öncekine göre, bilinçli olarak daha ticari bir albüm yaptım.

"Juxtapose"un hip hop'un daha değişik bir şekilde düşünülmesine yol açacağını söylediniz.

En azından öyle olmasını diliyorum. Eğer ABD'de dinlenmeyi başırırsam, hip hop camiası silahlardan, kızlardan başka şeylerin de söylenebileceğini, illa onların neredeyse hepsinin yaptığı gibi kabadayıcılık oynamak gerekmediğini görecekler. Ben bir okul olabileceğime eminim, büyük bir boşluk var doldurulması gereken.

Yaptığınız müziği nasıl tarif ediyorsunuz?

Martina'yla "Maxinquaye"yi yaptığımız günlerden beri benim bir rapper olmadığım, bir rhythm & blues'cu olmadığım gün gibi aşikardı. Ben müzik yapmıyorum. Müzik beni yapıyor. Müziğin kontrol edilebileceğine artık inanmıyorum... Stüdyodaki halim meditasyon yapmakla karşılaştırılabilir, bütün sorunlar

kayboluyor. Müzik, sorunlarımı yoketmenin tek yolu, sorunlarım bu alana sızamıyorlar, bana ulaşamıyorlar. Sadece tek bir şeye konsantre oluyorum, şarkılara... İlk albümden bu yana hiçbir şey değişmedi: Bir parmağımı klavyenin üstüne koyuyorum, sevdiğim sesleri

"Maxinquaye"den beri benim rap'çi olmadığım, rhythm & blues'cu olmadığım aşikardı. Ben müzik yapmıyorum. Müzik beni yapıyor. İlk albümden bu yana hiçbir şey değişmedi: bir parmağımı klavyenin üstüne koyuyorum, sevdiğim sesleri alıyorum ve bir çocuk gibi onlarla oynamaya başlıyorum, mutlak bir özgürlük duygusuyla araştırıyorum.

Tricky: "Angels With Dirty Faces" gerçekten biraz fazla radikal bir albüm olmuştu. Ben bile bazı şarkıları dinlemekte zorlanıyordum. Ama 5-10 yıl içinde belki bu albüm de kabul edilebilir. Bazen kafamı duvarlara vurmak geliyor içimden. Gerçekten yeni bir müzik yapmayı seviyorum, ama kimse böyle bir şey istiyormuş gibi gözüküyor. Sanki her şeye en baştan başlamam gerekiyormuş gibi. İnsanların, "Angels With Dirty Face" gibi şeyler, farklı şeyler dinlemelerini istiyorum. Ama artık daha geniş bir kitleyi etkileme zamanım geldi. Bir örümceğin ağını örmesi gibi ben de bir çeşit tuzak kuruyorum: Daha çok insan çekmek için biraz daha geleneksel bir şeyler yapmalı-

yım. "Angels With Dirty Face" bir şeyin sonuna işaret ediyordu. Şu ana kadarki bütün albümlerim bir arayışın ürünüydü. "Juxtapose"dan bir sonraki albüm daha şimdiden hazır. Artık benim sıram geldi. Kimse şu ana kadar en iyiyi duymadı. İlk defa şarkılar gerilimin üstüne çıkıyor. Ewelden insanları kızdırmak, endüstrinin içine etmek istiyordum. Bu klasik punk tavrıydı, "gününüzü göstereceğim" tavrı... Ama şimdi artık kendi hakkımda çok garip bir his yaratmak istiyorum.

"Juxtapose"un "Pre Millenium Tension"a kıyasla çok daha rahat takip edilebilir bir al-

alıyorum ve çocuk gibi onlarla oynamaya başlıyorum, sonra başka bir şey deniyorum. Bir sürü sanatçının kitleleri etkilemek için ne yapacaklarını şaşırdıkları bir ortamda, ben mutlak bir özgürlük duygusuyla araştırıyorum. Şu fıkirden yola çıkıyorum: Siz müzik yapmıyorsanız, müzik sizi yapıyor.

Sizi Tricky "yapan" hip hop mu?

"Maxinquaye"den beri hip hop var benim müziğimde. Ömrün boyunca dinlediğin bir şeyin seni etkilememesi mümkün değil. "Juxtapose"ün güzel tarafı, beni köklerime döndürmesi ve yeni insanları olaya katması. "Juxtapose" benim ve Martina'nın işi değil, bu bir sokak albümü... Aslına bakarsanız, biraz dalga mı geçmek istiyorum, bu sefer mesaj vermeye çalışmıyorum. Duvara kafa atarken arada bir soluklanmak gerekiyor. "Juxtapose", hayatı fazla ciddiye almaya değil, gününü gün etmeye dair. Bu albümün kayıtları heyecan vericiydi, çünkü ilk defa sadece dinlemesi kolay bir albüm değil, aynı zamanda sözleri de son derece doğrudan, belirsizlikten uzak bir albüm oldu. Bu hoşuma gidiyor, çünkü insanlar üzgün, hüzünlü olduğumu, çok karanlık olduğumu sanıyorlar, ama bayağı neşeli, mizahi bir yanımda var ve bunu albümde de farketmek mümkün. Martina'yla yaptığım vokal duelloları, artık fabrikasyon ürün haline gelmişti ve herkes o tür şeyler yapmaya başladı. Eskiden, onlar için şarkı söylediğimde Massive Attack'çılar sesimi sevdiklerini söylerlerdi. Aslında ben hiç sevmem sesimi. Ve Martina çıkageldi, ben de ancak o söylediği zaman şarkı söyleyebiliyordum.

Massive Attack'le aranız nasıl?

Hayatlarımız birbirinden ayrıldı, arkadaşlarımız

aynı değildi, aynı gezegenden değildik. Ama yine de o oğlanları severim, bana zamanında ne olabileceğimi onlar gösterdi. Artık her şey sadece business. Benimkilere benzeyen "Mezzanine" gibi bir albüm dinlemekle elime ne geçecek ki? Onlardan öğreneceğim bir şey kalmadı.

Martina'yla ilişkiniz ne durumda?

Birlikte çalıştığımız günlerle kıyaslarsak, şimdilerde Martina'yla daha çok görüşebiliyoruz. Ama, görüştüğümüzde müzikten hiç bahsetmiyoruz. Bir ilişki sorunluysa turnede veya stüdyoda olmak akıl kârı değil. Çünkü sorunlar görünmez oluyor ve her şey fena halde karmaşılaşıyor. Birlikte müzik yapmayı bıraktığımızdan beri tek konuştuğumuz konu çocuğumuz. Hangi okula gidecek, nerede yaşayacak, ne yapacak?... Bunları konuşuyoruz hep. Doğrusu bana iyi geldi. Eskiden, eğer müziğimi yitirsem her şeyi yitirmiş olurum, benim için dünyanın sonu gelir diye düşünüyordum. Ama, şimdi hayata başka türlü bakıyorum: Yarı her şeyimi yitirsem, zerre kadar iplerim. Böyle düşünmek hayatı kolaylaştırıyor, beni "Maxinquaye" günlerine götürüyor, hiçbir şeyi sikime takmadığım günlere...

O günlerde böyle bir başarı elde edeceğinizi umuyor muydunuz?

Başarı konusunda insanın kafası karışık oluyor gençken. TV'nin içinde yaşıyoruz; çağımız şöhretler çağı bir nevi. Liste başı olmayı başarılı olmak sanıyor insan. Benim olayım şu: Şahsen sevdiğim müziği yapmak. Neyin başarı olduğu, seçimine bağlı bir şey. Bence, mutlu olmak başarılı olmaktır. Bir kulübe gidip egomu okşatabilirim, ama 24 saatimi öyle geçiremem. Albümdeki "For Real" şarkısının

rap'e dair olduğunu sanıyor herkes. Değil. "For Real", sanata dair. İnsanın kendisini fazla ciddiye almasına dair. Tamam, eyvallah, bu bir iş, bir sanayi. Ve plak satmak için bir imajının olması gerekiyor. Önümüzdeki hafta bir klibim çekilecek, oradaki "persona" m ne olursa olsun eve giderken yanımda götürmeyeceğim.

Hakiki Tricky hangisi, Tricky "persona"sı mı, yoksa evdeki Tricky mi?

Neyin hakiki, neyin hakiki olmadığına ilişkin ince bir sınır var. Tupac mesela, Los Angeles'a gitti, dövme yaptırıp hakiki gangsterlerle takılmaya başladı. Ben de öyle yapsam, herhalde ben de nişan tahtasına dönerdim. İnsanlar fantezilerini realize etmeye kalkışıyorlar ve birdenbire o fanteziler fena halde hakikat oluyor. Bir bakıyorsun bir derginin kapağında bir imajın ve bir bakıyorsun, bu hayat senin hayatın. Bir klip çekmek hakiki bir şey değil, bir iş. Gençlerin paralarını sarfetmeleri için yapılan bir şey. Senin ürününü satın almaları için insanları manipüle etmek -Heinz makarnalarının yaptığından farklı bir şey değil. Dolarısıyla Marilyn Monroe veya bir gangster olmaya çalışmak, bunlar bana göre değil.

Size göre olan ne?

Valla ben ayran gönüllüyümdür. Bir an geliyor, b-boy olmak istiyorum, hemen akabinde Kurt Cobain olmak istiyorum. İkisini de olmak istiyorum, fakat hiçbirini olamıyorum ve çabala-yıp duruyorum...

Sahnede seyirciyle çok kendinize özgü bir ilişki kuruyorsunuz...

Sahneye kıçımı sallamak ya da rock starı halalarına girmek için çıkmıyorum. Ruhumu ortaya koyuyorum, bunun için de yüzüme çarpı-

TRICKY & DJ MUGGS Koca bir siktir çektik

Bu albümde radyoların seveceği bazı parçalar var. Şimdiye kadar benim ya da Cypress Hill'in yaptığı radyoya en uygun çalışma bu sanırım. İnsanlar her ikimizin de karanlık ve kasvetli tipler olduğumuzu söylüyor. Sonra birden bir araya geliyor ve pop müzik yapıyoruz.

Muggs, sen Tricky'nin müziğini ilk ne zaman duydun?

Muggs: İlk albümünde.

Massive Attack albümünde mi, solo albümünde mi?

Muggs: Massive Attack'i tanımadan önce Tricky'i tanıdım ben. Tricky sayesinde o tür müziğe bulaştım. Ofisten biri "sen bundan hoşlanırsın" diye verdi. O gün bugündür çalışıyorum, dinliyorum.

Senin için "Maxinquaye"nin en önemli yanı neydi?

Muggs: Tüm kadınlarım bayıldı bu müziğe.

Demek kadınlarla ilgili. Sonra da geriye dönüp Massive Attack mi dinlemeye başladın?

Muggs: Daha fazla seyahat etmeye ve dünyanın başka yörelerinde yapılan müzikle daha fazla ilgilanmeye başladım. O zamana kadar Avrupa'ya sadece bir kere gitmiştim. Bilirsiniz, yeni

bir ülkeye gidersiniz, otellerden başka bir şey görmeden geri dönersiniz.

Ya sen Tricky, Cypress Hill'i başından beri tanıyor muydun?

Tricky: Evet. Bristol küçük bir cemaattir. Okulda okurken bütün arkadaşlarla beraber DJ'lik işine ve hip-hop'a sardırılmışık. Bu yüzden Beastie Boys'a, Cypress Hill'e hayrandık. Neredeyse çocukluğumdan beri onları dinlerim. Aptalca gibi gelecek ama, çünkü Muggs ve ben aynı yaşta-yız, sanki onların müziğiyle büyüdüm. Arkadaş çevremiz içinde etrafında birleştiğimiz ilk şeydi Cypress Hill.

Demek aynı yaştasınız. Peki yaş kaç?

Muggs: Otuz.

Tricky: Üstelik bir gün arayla doğmuşuz. Ben 27 Ocak'ta, Muggs da 28 Ocak'ta.

Birlikte çalışırken birbirinizden başka neler öğrendiniz?

Tricky: Birbirimizi birkaç yıldır tanıyoruz. Telefonlaşıyoruz, beraber takılıyor. Lokantalara, kulüplere birlikte gidiyoruz. Yani zaten beraber çalışıyorduk denebilir. Ama bir araya gelip stüdyoya girmemiz vakit aldı. İyi ki de öyle oldu, çünkü stüdyoya girip birlikte çalışmaya başladığımızda çoktan dosttık. Bu iyi ve doğal bir durumdu. İşlerimizi kolaylaştırdı.

Muggs: Tamamen kendimiz için yaptık ne yaptysak. "Bu albümü yapalım" dedik ve yaptık.

Tricky: Bunu gerçekten kendimiz için yapıyoruz. Ticari bir düşünce yok işin içinde. Kendi başıma bir şeyler yapmışık. Şimdi farklı bir şey yapmanın zamanıydı. O sınırları zorlayan bir adam. Ben de öyle bir herifim. Tamam. Buraya kadar

cı ışıkların vurmasına filan ihtiyacım yok. Dinlemek yeter. Bazen loş ışık daha çok şeyi ortaya koyuyor. Ama pekala Lollapalooza Festivali'nde olduğu gibi güpegündüz de çalabiliyim.

Niye New Jersey'e gitmek için İngiltere'yi terkettiniz?

Çünkü orada daha rahatım. İngiltere'de pop starları, mankenler, sinema yıldızları ve prodüktörlerden ibaret bir dünyada yaşıyordum. Hiçbir şey hakiki değildi. Bu sözüme "cennetimsi" varoluştan uzaklaşarak kendimi yeniden oluşturma ihtiyacı hissettim.

Londra kendini dünyanın hakimi görmenin kolay olduğu, bütün hırsını kaybedebileceğin küçücük bir yer. Amerika'da varolmak için savaşmak gerekiyor. Müzisyen olarak hayat daha kolay ve motive edici.

Peki bir siyah olarak?

Avrupa'da siyahlara uygun tek bir alan bile olduğunu sanmıyorum. Politika, kültür, ekonomi, hepsi beyaz. Ama beyazlarla siyahlar arasındaki ayırım bana dokunmuyor: Dünyanın dört bir yanında dolaşmaya alıştım, ayrıca ailem de karışık.

Artık tamamen Amerika'ya mı yerleştiniz?

Hayır, zamanın çoğunda Britanya'dayım. Ailem burada çünkü. Amerika'da olduğumda

Bu sefer mesaj vermeye çalışmıyorum. Duvaya kafa atarken arada bir soluklanmak gerekiyor. "Juxtapose" hayatı ciddiye almaya değil, gününü gün etmeye dair bir albüm.

New Jersey'de oturuyorum, ormanın içinde. Britanya'dan göç ettim, çünkü her şeyden bıktım, usandım. Müzik aleminden, insanlardan. Niye? Çünkü işin bokunu çıkardım. Her gece havali tiplerle malum kulüplere gidiyordum. Yanlış yerlerde bulunuyordum. Sonuçta bu hayattan nefret ettim.

Şimdi kimlerle, nasıl insanlarla takılıyorsunuz?

Havali orospu çocuklarıyla takılmıyorum. Bütün o DJ'ler, menejerler, onların müdavimi oldukları kulüpler... Hiçbirine takılmıyorum. Kendilerini bir bok sanıyorlar. Amerika'yı kopya ediyorlar, ama oraya gitmeyi götleri yemiyor. Onlara karşı hakiki bir orospu çocuğu olabiliyorum. Bana süperstar ayakları yaptıklarında, benden de aynı şekilde davranmamı beklerler, ama beklentilerinin tam tersiyle karşılaşılır. Birçoğu benden hazzetmez, çünkü bozum etmişimdir. "Ne o, kendini süperstar mı sanıyorsun" diye bodoslama girmişimdir. Dolayısıyla beni sevmeyenler, bu da beni üzüyor. Ben "süper"liği değil, normalliği seviyorum. Sokağa çıktığımda, eski arkadaşlarımla çıkıyorum. New York'ta en son bir kulübe gittiği-

mizde, Bristol'den iki okul arkadaşım, kuzenlerim ve bir de can dostum olan bir arkadaşım vardı. Her şey normaldi. **Nasıl bir normal bu?**

Bayağı normal. Düzüşmek kadar normal. Sıra bana geldiğinde içkileri ısıtarladım, hır çıkarsa diye yanımda avukat, koruma filan yok. Yine hır çıkardığım oluyor tabii. Kafayı buluyorum, istifa ediyorum. Çok normal. Sabahın sekizinde, bulut gibiyiz, bizim çocuklarla sigara içiyoruz, arabayı kenara çekiyoruz, çünkü kullanacak halimiz kalmamış...

Geçen sene Glastonbury'de çıkan olay da bu "normal"lerden mi?

"Angels" zamanında çok berbat şeyler oldu, ortalıkta çok negatif bir enerji kol geziyordu. O olayda çok sarhoştum, aklım başımda değildi. İyi ki bacağım kırıldı, yoksa böyle devam edecektim.

O kavganın çıkmasına sebep neydi?

İsterseniz bir sonraki soruya geçelim.

Sizin "candida" adlı bir ruhsal ra-

anlaşıldı. Şimdiye yeni bir yere seyahat etmenin zamanıydı. Üzerimizde hiçbir baskı olmadan. Bütün bu tekrara ve teknolojiye dayalı müziğin dünyayı kasıp kavuracağı, rock'ın sonunu getireceği palavralarına verilmiş iyi bir cevap bizimkisi. Koca bir 'siktir' çekti. Demek istediğim kısaca şu: Yeniden eğlenmeye başladım.

Los Angeles'ta mı birlikte takılıyorsunuz?

Tricky: Ve New York'ta. İki haftalığına New York'a gitmiştik, şimdi iki haftalığına buradayız, sonra da iki haftalığına Miami'ye gideceğiz.

İkinizin birlikte bir şey kotardığını duyan insanlar bu albümle ilgileneceklerdir.

Tricky: Bu iyi bir şey. Şu anda ne yaptığımızı bilmek isteyen insanların olması...

Muggs: Bu gruba tamamen yeni öğeler ekledik.

Tricky: Tricky albümü gibi değil, Cypress Hill albümü de değil. Tamamen gerçek. Daha şimdiden ikinci ve üçüncü albümden bahsetmeye başladık bile. Yani devamı gelecek. Çünkü müziğin kendi kimliği var. Biz vokalleri yapıyoruz ve vokallerin de kendi kimliği var. Tıpkı bir grup gibiyiz.

Misafir sanatçılar ya da sizinle birlikte çalışan dostlarınız oldu mu?

Tricky: Hayır, sadece ikimiz. Ama müziğin kendi kişiliği var. Tıpkı bir grup gibi. Anlatması çok zor. Dinlediğin zaman, yıllardır birlikte çalışıyormuşuz hissine kapılıyorsun, oysa birlikte yaptığımız ilk şey. Bu yeni bir müzik, o yüzden de birlikte çalışmayı gerektiriyor. Tamamen taze bir müzik. Kendi müziğime benzemiyor, bu yüzden de içimi ferahlatıyor.

Peki sound'u nasıl tanımlarsınız?

Tricky: Cypress ya da Tricky bana göre radyoya

uygun müzisyenler değil. Bizim çalışma şeklimiz böyle. Ama bu albümde radyoların seveceği bazı parçalar var. Şimdiye kadar benim ya da Cypress Hill'in yaptığı radyoya en uygun çalışma bu sanırım. İnsanlar her ikimizin de karanlık ve kasvetli tipler olduğumuzu söylüyor. Sonra birden bir araya geliyor ve pop müzik yapıyoruz.

Sen de böyle mi görüyorsun, Muggs?

Muggs: Farklı. Güzel. Müzik akıp gidiyor. Ben kendi işimi yapıyorum, Tricky bana kendi alanımı veriyor, ben de yapmam gerekeni yapıyorum.

Tricky: Stüdyoda çalışırken ortalık tam bir kaos oluyordu.

Muggs: New York'ta on gün içinde dokuz şarkı yaptık. Günde iki beat çıkarıyorduk. O günde iki şarkı yazıp, günde iki beat tasarlıyorduk. Her şey bu şekilde çıktı.

Tricky: İşin güzel tarafı bir de kültürel boyutu olması. Tek yaptığımız birlikte çalışmak değildi. Bence bizim yaptığımız, iki kültürün yan yana gelmesi, müzik endüstrisi açısından da önemli ve sağlıklı bir şey. Bence bu dürüst ve samimi bir albüm. Ayakları yere basıyor. Bazı bölümleri de çok eğlenceli.

Yaptığınız şarkılardan bahsetsenize biraz.

Tricky: Henüz isimlerini koymadık. Sadece müziği yaptık. Belli bir sound yaratmaya çalışmadık. Her şey kendi kendine gelişti.

Gitar ağırlıklı mı?

Muggs: Her enstrüman var.

Tricky: Evet. Bu yeni bir müzik. Müziğe karşı yeni bir tavır getiriyor. Şarkı sözleri açısından Tricky'yi andırmıyor. Benim yazdığım şeylerde hep iki ya da üç anlam vardır. Bu albümse çok doğrudan.

Bir kelimeyi duyduğunuzda ne demek istediğini anlıyorsunuz. Karmaşıklığa yer yok.

Her ikinin de prodüksiyondan iyi anlıyorsunuz. Bu albümde ipleri kim eline aldı?

Tricky: Her ikimiz de.

Muggs: Şu şekilde çalıştık: Şarkının aslını sen buldun, sen devam et. Sen işini bitirince ben onun üzerine kendi binamı kuracağım.

Tricky: Sonra da ben onun üzerine başka şey kuracağım. Bana bir bant dinletiyor, 'ne düşünüyorsun' diye soruyor. 'Mükemmel, hadi üstünde çalışalım' diyor. Ben kimi eski materyallerimi getirdim. O da bir takım eski materyaller getirdi. Aynı anda her ikimiz de kendi işimizi yapıyorduk. Bir yerde, bum, bir patlama oluyor ve ikisi birbirine kenetleniyor. Kaotik ama tüyler ürpertici bir tecrübe.

Muggs: Hiçbir metod yoktu ortada. Her şarkı farklı metotlarla çıktı ortaya. Bu yüzden her biri farklı oldu.

Tricky Amerika ve İngiltere'nin, Bristol ve Los Angeles'in bir araya gelmesinin kültürel öneminden bahsetti. Sen ne düşünüyorsun?

Muggs: Bence birbirinden tamamen farklı iki dünya ama birbirinin tamamıyla aynı. Raconları bir yana koyduğunda insanların konuşmaları ve her şey aynı...

Tricky: Tamamıyla aynı.

Muggs: İnsanlar aynı yerden geliyor. Sadece dünyanın farklı uçlarından. Aslına bakarsan aynı mahallede büyüdük denebilir. Tek fark raconlar ve sokaktaki argo.

Hip-hop daha çok bir Amerikan sanat biçimi. Kendini orijinal, Tricky'yi ise bu müziği yeniden

hatsızlığınız olduğu söyleniyor, nasıl bir şey bu "candida"?

Söylenenlere bakılırsa, hastanelerdeki şizofreni vakalarının bir kısmı aslında şizofreni değil, candida. Candida bir tür gıda alerjisi. Şizofreni zanıyla anti-depresan tedavisi görüyorsun ve öte tarafa kayıyorsun. Halbuki mesele aslında bir beslenme bozukluğu. Ben agresif davranışlarımın sebebini stres sanıyordum, çünkü mesela menejerimle konuşurken sinirlenince telefonu kaldırıp duvara fırlatıyordum. Kendimi balkondan aşağı atma noktasına geldiğim bir gün, bana bir doktor tavsiye ettiler, gittim ve adam derhal teşhisi koydu. Meğer candida'yımış mesele. Yaşımı, ne zaman doğduğumu, bütün o malum soruları sordu, sonra da "çok dikkatli olman lazım, çünkü her sene senin doğduğun anda doğan bir sürü insan ölüyor" dedi. "Bir kaos yaşıyorsun" dedi. Bu psikik dalgaya inanayım mı, inanmayım mı bilemiyorum, ama adam kalkıp "kaos" yüzünden ölüp giden sanatçıları saymaya başlayınca insan kulak vermek zorunda kalıyor.

Bu kaos, "Product of the Environment" (ortamın ürünü) olarak yorumlanabilir mi? Yetiştığınız ortamın bu kaosta belirleyici bir rolü var mı?

Teyzemin bana yaşgünü hediyesi olarak aldığı sveter, Woolworths'ten aşırıydı. Okulda kimse bana ilişmezdi, çünkü dayılarının gangster olduğu biliniyordu. Martin dayım 30 yıl yattı. Sütannem bana astım numarası yapmayı öğretmişti, sosyal sigortalardan para alabileyim diye. Ailemin bütün üyeleri bileklerinin gücüyle para kazanıyorlardı.

Ben çok sert, acımasız değerlerle büyüdüm, dolayısıyla şimdi sert bir insan olmamama şaşıyorum. Mesela, teyzemin bana yaşgünü hediyesi olarak aldığı kazak, Woolworths'ten aşırıydı. Okulda kimse bana ilişmezdi, çünkü dayılarının gangster olduğu biliniyordu. Martin dayım 30 yıl yattı. Şimdi zır deli. Bir deri bir kemik bir atı var, hayvan sanki on yıldır aç gibi duruyor. Martin dayım içeri girmeden önce de üşütüktü, ama hapisteki şiddet ve başka bazı şeyler onu daha da kötületti. Sütannem bana astım numarası yapmayı öğretmişti, sosyal sigortalardan para alabileyim diye. Dayılarım kabadayı adamlardı, sokakta olunması gerektiği gibiydiler, kimseye eyvallahları yoktu, kavgaysa kavgası... Dövüşmeyi öğrenerek büyümüşlerdi. Ben iyi kavga etmeyi beceremediğim kanısına vardım. Peki nasıl para kazanacaktım? Ailemin bütün üyeleri bileklerinin gücüyle para kazanıyorlardı. Ben bilek gücü ile para kazanamayacağıma göre... Müziğe takılmam böyle oldu. Kavga etmeyi beceremediğim için...

"Product of the Environment"ta gangsterliğe övgü yaptığınız yolunda eleştiriler var...

Hayır, "Product of the Environment"ta gangster güzelleme yapıyorum. ("Product of the Environment", Tricky'nin, ünlü İngiliz gangsterlerin hayat hikayelerini kendi seslerinden kaydederek beat'ler eşliğinde müziklendirdiği ve önümüzdeki günlerde piyasaya çıkması beklenen yeni albüm projesi.) Her-

kes "Product of the Environment"ın gençler için sağlıklı olduğunu biliyor. Karanlık insanlarla birlikte büyüdüm, ama şimdi yaşadığım dünya orası değil. Benim yaşadıklarımı yaşayan biri için, gangsterliğe özenmek dünyanın en son işi. Evet, ben de babasız büyüdüm, ama gidip milleti kurşun yağmuruna tutmadım. Her zaman seçme şansı vardır insanın.

Bundan sonra ne gibi seçimler yapacağınızı öngörebiliyor musunuz?

Bağlı bulunduğum plak şirketi yarın sözleşmeyi feshetse, viz gelir tırs geçer. Artık bir evim var, iki dönüm toprağım var. Kızım bayılıyor. Şu anda kum havuzunda oynuyor. Hep bunun için çalıştım ve şimdi artık ulaştım. Kimse benden alamaz artık. Bütün hikaye de bu. New York'tan New Jersey'e taşınmamın tek sebebi, kızımın oynayacak bir bahçesi olmasıydı. Kızım Mazy'ye baktığımda hayatta daha önemli hiçbir şey olmadığını düşünüyorum. Mazy'nin dışında uğrunda ölünecek hiçbir şey yok.

Başlıca karakter özellikleriniz neler?

Her zaman yapmak istediğim şeyi yaptım. Sanatçı olarak yansıttığım görüntü, gerçek kişiliğime uyuyor, müziğim ve hayatım arasında hiçbir ayırım yok, hatta bu konuda fazla ileri gitme riski bile var. Ayrıca şunu da bilin, ben daha okuldayken, yani ülenmeden yıllar önce takma adım Tricky'ydik (kurnaz).

50'sini devirmiş bir Tricky nasıl biri olacak sizce? Nasıl bir yaşlılık tahayyül ediyorsunuz?

50 yaşına geldiğimde, o yaşlı blues'cular gibi olmak isterim, gitar çalıp "Makes me wanna die" gibi şarkılar yapmak, yüzlerce "makes me wanna die"... Ama henüz değil.

yorumlayan biri olarak mı görüyorsunuz?

Muggs: Hayır. O kendi başına yepyeni bir damar açtı. Burada olup bitenlere bakıp kendi müziğini yaptı.

Tricky: Çocukluğumuz birbirine benziyor aslında. İnsan olarak da benziyoruz. İngilizler ve Amerikalılar birbirinden uzak gibi duruyor ama diğer yandan da sürekli olarak birbirlerini etkiliyorlar. Tüm konuştukları konu da bu. Amerikalılar bunu konuşuyor. İngilizler bunu konuşuyor. Birbirleri için ilham kaynağı oluyorlar. Ama bir araya gelip bir şey yapmaya kalkışmıyorlar. İngiltere'deki rap'in Amerika'daki rap'e ihtiyacı var. Tam tersi için de geçerli bu. Birbirlerini desteklemeleri gerekiyor. Mesela trip-hop. Trip-hop lafından nefret ediyorum, çünkü hip-hop demenin güzel bir şekli. İnsanları korkutmuyor. Hip-hop onları ürkütüyor. Hip-hop'a güzel, küçük bir isim yakıştırıyorsun, trip-hop diyorsun ve bir anda bir sürü öğrenci trip-hop yapmaya başlıyor. Hoş, dostane ve satılabilir bir müzik haline geliyor.

Trip-hop'un güvenli bir müzik olarak görüldüğüne gerçekten inanıyor musun? Bu kelimeyi senin müziğin için bulmuşlardı.

Tricky: Evet, trip-hop'u benim icat ettiğimi söylüyorlar, değil mi?

Bence güvenli olduğuna inanmıyorsun.

Tricky: Benim müziğim tekin değil. Ama ben hiçbir türe ait değilim. Trip-hop denen şeyi dinlersen,

Trip-hop lafından nefret ediyorum, çünkü hip-hop demenin güzel bir şekli. İnsanları korkutmuyor. Hip-hop onları ürkütüyor. Hip-hop'a güzel, küçük bir isim yakıştırıyorsun, trip-hop diyorsun ve bir anda bir sürü öğrenci trip-hop yapmaya başlıyor. Hoş, dostane ve satılabilir bir müzik haline geliyor.

benim müziğimle bir alakası olmadığını anlarsın. Gençlerin nelerden etkilendiklerini görüyorsun, benim etkilerimi de görüyorsun ama benimki tamamen farklı bir müzik. Benim yaptığım tamamen bana ait bir müzik. Benim müziğim tekin değil. Ama trip-hop tekin bir müzik; evlerde kabul görmüş bir müzik türü.

Hip-hop'taki ortak noktanz, ikinizin de bu müzik türünü değiştirmiş olmanız. Kendi ilham kaynaklarınızı aldınız ve...

Tricky: İrzina geçip kaçtık.

Kesinlikle. Kendi hip-hop'unuzu aldınız ve kendi damganızı vurdunuz.

"Bu benim hip-hop'um" dediniz. Doğru mu?

Muggs & Tricky: Doğru.

Muggs: Kendi ilham kaynaklarımızı seçtik ve kendi müziğimizi yaptık. Yenilendik. Tıpkı ilk plağımı yaptığımızda hissettiklerimi hissettim. Müzik yeniden heyecanlı bir iş haline geldi. İleriye bakmaya başlıyorsun. Ne olacağını bildiğin sıkıcı ve tekrar eden

bir iş haline dönüşmüyor böylece.

Tricky: İkinci bir kariyer gibi. Uzun bir süre bunu yapabiliriz. Hip-hop'taki anahtar laf kendi işini kendin yapmandır. Muggs benim gördüğüm müzisyenler içinde, bu endüstride kendi işine hakim tek insan. Onun dostlarıyla tanışmak ve beraber çalışmak çok zevkli. Neredeyse yeniden diriliyor. Bir şeyi uzun süre yaptığında her gün aynı

çorabı giymiş gibi hissediyorsun. Birlikte çalışmak ise başka sokaklara sapma şansı veriyor. Kendi başına çalışırken çok dar düşünceli olabiliyorsun. Ne kadar yaratıcı olursan ol.

Peki bu projeye girdiğinizde neler yapıyordunuz?

Muggs: Turne, Cypress, stüdyo, turne, stüdyo, turne. Soul Assassins. Bilirsin işte aynı bok. Sekiz yıldır aynı şeyleri yapıp duruyorum. Arada sırada bir remiks ruhunu temizliyor. Ama ben sıfırdan birşeyler kurmak istiyorum. Canım çekse platin albüm kazanmış gruplarla gidip çalışabilirim, ama canım çekmiyor. Yeterince param var. Tricky albümde yapmak istediğini yapıyor. Ben de yapmak istediğini yapıyorum. Sıfırdan bir şey inşa etmeye kalkıştığınızda sonunun ne olacağını bilemezsiniz.

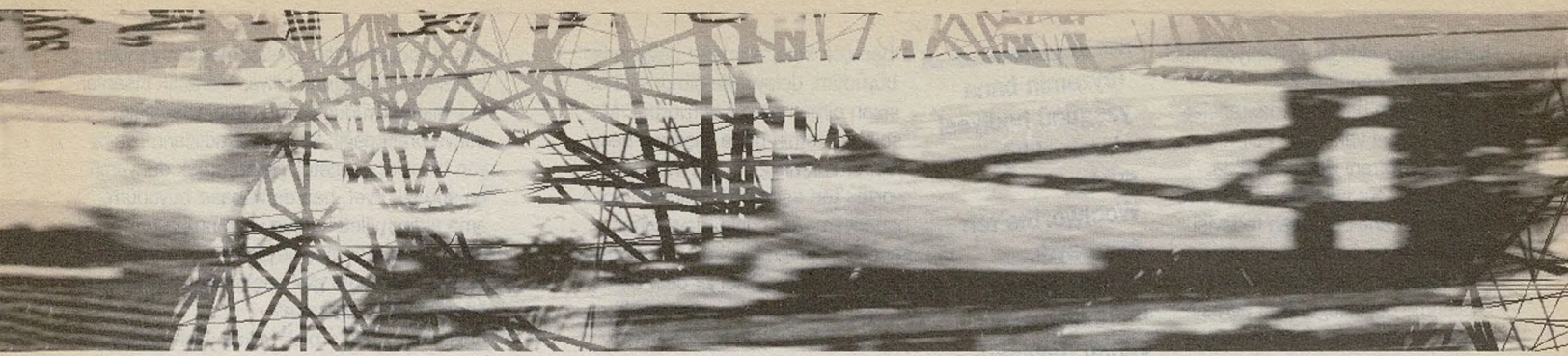
Tricky: Heyecanlı olan da bu zaten. Yatakta uzanıp klipleri, albüm kapağını düşünüp hayallere dalmak ve sonunu bilememek...

Muggs: Her şarkı daha iyi oluyor.

Tricky: Değişik insanlardan olumlu tepkiler aldık. Özellikle gidip insanlara dinletmedik ama o sırada turnedeaydık, elimizde hazır dinleyici vardı.

Muggs: Yakında ben de, o da turneye çıkıyoruz. Böylece insanlara canlı olarak dinleteceksiniz.

Muggs: Birkaç şarkının olduğu bir kasetim vardı. Turne otobüsünde onu çalışıyorduk. İnsanlar birden kafasını kaldırıp "Bu da ne. Kim yapmış bunu?" diyordu. O sırada Tricky'yle çalıştığımı biliyorlardı. "Tricky'yle bunları mı yapıyorsunuz? Bir daha çalsana şunu" diyorlardı. İnsanların müziğe verdiği tepki önemlidir. Müzik onları heyecanlandırıyorsa, o müzik müziktir.

Normal ölüm güzelmiş

Kelimelerin kaldırabileceği şey değil 17 Ağustos'tan beri olanlar. Meczazlar da keza. Sözle gerçek arasındaki mesafe her zamankinden fazla. Deprem yetmiyor olup biteni anlatmaya, Nâzım vaktiyle ne kadar yerinde söylemiş, "yer depremi" diye... Ateş düştüğü yeri yakar denir, deprem vurmadığı yeri de sarsıyor, göçertiyor. Vurduğu yerde ise yeri yerinden oynatıyor; ihmali, açgözlülüğü, vurdumduymazlığı affetmiyor, suçlu-masum ayırt etmeden toprağa gömüyor... Depremin nesnel "merkez üssü" Gölcük'tü, öznel olarak ise başka başka yerlerdi. Bizimkisi Yüksel Sitesi'ydi. Arkadaşımız Cüneyt Cebenoyan'ın oğlu, annesi, babası oradaydı... Kara haberin ardından Yalova'ya giden arkadaşlarımız Cem Sorguç ve Ogan Güner gördüklerini yaşadıklarını anlattılar...

Depremi nerede, nasıl yaşadınız?

Cem: İstanbul'daydım. Televizyondan Yalova'nın harap olduğunu öğrenmiş olduk ama, ciddiyetin çok da farkında değildim. Sabah, 15 ölüden, 20 ölüden bahsediyorlardı. Cüneyt'le öğlen konuştuk, "ev yıkılmış, gördüm, geri döndüm, birilerini toplayıp gideceğim" dedi. Net bir şekilde "annem, babam ve Ali enkaz altında" dedi. Durum böyle böyle oturmaya başladı kafamda. "Beraber gidelim" dedim, Yenikapı'da buluşup gittik. Hava kararmıştı. Elektrikler kesik olduğu için arabaların farlarını denize vermişler, vapur öyle yanaşabiliyordu. İndiğimizde her yer toz duman. Kurtarma ekibi yok. Bir kiralık ekskavatör çalışıyordu.

Ogan: Ben çarşamba gündüz ulaştım Yalova'ya. İlk kez çarşamba gece geldi Fransız kurtarma ekibi. Sivil Savunma'nın adamları perşembe günü Ziya Taşkent için gelmişlerdi, o kadar.

Cem: Yüksel İnşaat'tan emekli bir takım insanlar için şirket bir takım işçilerini oraya göndermişti, onlar da zaten belli bir noktada çalışıyorlardı. Kiralanan ekskavatörün işi bitsin de, biz kiralayalım diye bekliyorduk. Onlar beşinci kata ulaşmaya çalışıyorlardı, Cüneyt'lerin evi ikinci kattaydı.

Nasıl bir binaydı?

Cem: Enkazdan anlaşılıyordu tabii, beş katlı, ince, uzun, üç girişli bir blokmuş. Moloz yığını halindeydi. Altı-yedi metre yüksekliğinde bir enkazdı. Benim bir ara duvarıma astığım bir fotoğraf vardı: 1972'de St. Louis Pruitt-Igoe toplu konutunun sahipleri binalarını yıktırıyorlarmış, onun fotoğrafı. Charles Jencks modernizmin yıkılışını bu olayla somutluyordu, postmodernizmin başla-yış noktasını orada görüyordu. Bu fotoğrafın gerçeğini görüyor gibiydim. Döşeme tabliyelerini görüyorsunuz, onun haricinde hiçbir konstrüksiyon göremiyorsun, her şey birbirine girmiş, blok halinde hiçbir şey yok. "Kolonların, kirişlerin altında durun" derler ya, öyle bir şeye meydan kalmadığını da hemen görüyorsunuz. Ekskavatör buradan alıyor, öbür tarafa koyuyor, oradan alıp oraya koyduğu arasında bir fark yok. Biri sağ çıkacaksa bile, o tür bir kurtarma çalışmasında şansı azalıyordu. Üsttekini kırarak kenara almak için sürekli alttakinin üzerine baskı yapıyorsunuz. Bütün ha-

va boşluklarını da kapatıyorsunuz zaten... On metre ötedeki tek katlı, iki katlı binalara hiçbir şey olmamıştı. Çatlak yoktu, camları bile kırılmamıştı. "Beşinci-onuncu saniyede attık kendimizi dışarı, Yüksel binası çökmüştü" diyorlardı. Onun gürültüsüne uyanmışlar zaten. Bulduğumuz insanların pozisyonu da öyleydi: Uyuyorlardı ve doğrulmaya dahi fırsatları kalmamıştı. Merdiven boşluğunda ya da ayakta kimse yoktu, herkes yataktaydı.

İnsanlarda umut var mıydı peki, buradan sağ insan çıkabilir diye?

Cem: Başta vardı. Ekskavatörü getiren adam, hiç canlı çıkaramadı ailesinden, ümitler kırıldı. Zaten o sırada seyretmekten, beklemekten başka hiçbir şey yapamıyordun.

Ogan: Gittiğin zaman bir acizlik hissi duyuyorsun, çünkü bir şey bilmiyorsun, enkaz nasıl kaldırılır bilmiyorsun, zaten alet edevat da yok. Bir de sıranı bekliyorsun, üst kattan başlanıyor çünkü temizlenmeye. Katların teker teker açılması gerekiyor.

Karşılaştığın ilk manzara nasıldı?

Ogan: Ben önce Yüksel'in ilk sitesine gittim, orası daha edepli çökmüştü, katlar seçilebiliyordu, seslenenler falan vardı. İkinci bina birinciye nazaran daha ümitsizdi. Ama benim içimde birden sönmedi ümit, perşembe sabahına kadar sürdü. Bekleyenler bir an önce ölülerini alıp gitmeye bakıyorlardı, ümidi kesmişlerdi. Bir adam vardı, madenci, sürekli enkazın tepesindeydi, ekskavatörü yönlendirdi, elleriyle eşeledi... Bir adam ona para vermek istedi, madenci almadı. Adamın madenciye şöyle dediğini duydum: "Çok teşekkür ederim, bütün ailemi kurtardınız." Hiçbiri sağ çıkmadığı halde.

Cem: Muazzam bir koku sarmaya başlamıştı ortalığı. Yerleşiyor insanın burnuna. Uzun süre atamadım onu, hâlâ geliyor ara sıra. Kurtarma çalışması hızlandığında hiç ümit kalmamıştı. Kimse herhalde annesini babasını o şekilde çıkarmak istemez. Herkes şok içinde, bir ceset çıkıyor, kız atılıyor "aa, abim" diye. Kanıksanıyor ar-

tık. Eşyaları topluyor adam, "yengemin çantası" diyor, alıyor yanına. Daha önce, iki kere ceset görmüştüm hayatımda, ama alışıyor insan. Taş parçalarını kaldırıyorsun ve içinden "ne olur bunun altından bir şey çıkmaz" diye geçiriyorsun. Hem ulaşmaya, hem de bir şeye rastlamamaya çalışıyorsun.

Ogan: Garip bir benzetme olacak ama, ölüler enkazdan pastadan çıkar gibi fırlıyorlar. Moloz yığının içinde birdenbire bir et gözüküyor. Olması gereken bir yerden bir şey çıkmış gibi geliyor.

Kurtarma ekibinin yaptıkları nelerdi?

Ogan: İlkten köpekleri bir tepki vermedi. Ama adam "üç ölünün altında bir canlı varsa, onun kokusunu ayırt edemez" diye bir açık kapı bırakmıştı. "Bu işi böyle yapamazsınız, bu işin yöntemi bu değil" dedi.

Cem: Kompresör bulalım dedik. Kullanan çocuğu, kompresörü bulduk, ama bu sefer de kompresörün geçeceği yol kapalıydı. Aküsü bitmiş bir vinç öyle duruyordu, başladık akü aramaya. Bütün problemler birbirine sirayet edi-

yor, birini çözmeden diğerine zaten geçemiyorsun. Böyle bir sürü vakit kaybettik. Kompresörle deldikten sonra da iki tane vinç lazım, parçayı kaldırmak için. Bizim başında olduğumuz enkaz buna da çok elvermiyordu, parça parça birbirinin üzerine yıkılmıştı. Ama bir şekilde salona ulaştık ve neyin nerede olduğunu elimizdeki derme çatma plana göre anlamaya çalıştık. Biraz mola verdik ve havanın aydınlanmasını bekledik, çünkü vurduğunuz zaman nereye vurduğunuz da bilemiyorsunuz. Cüneyt zaten enkaza gelmek istemiyordu, "beni çağırma" demişti. Ama sabah göstermişler ve Cüneyt eşyayı tanımış. Ben de özellikle Ali'yi görmek istemiyordum, o yüzden yanaşamıyordum. Sonunda, Cüneyt'in annesi ve babası bulundular. Ortalarında Ali varmış. Tam bulundukları sırada Cüneyt'ler "biz artık dönüyoruz" dediler. Onla-

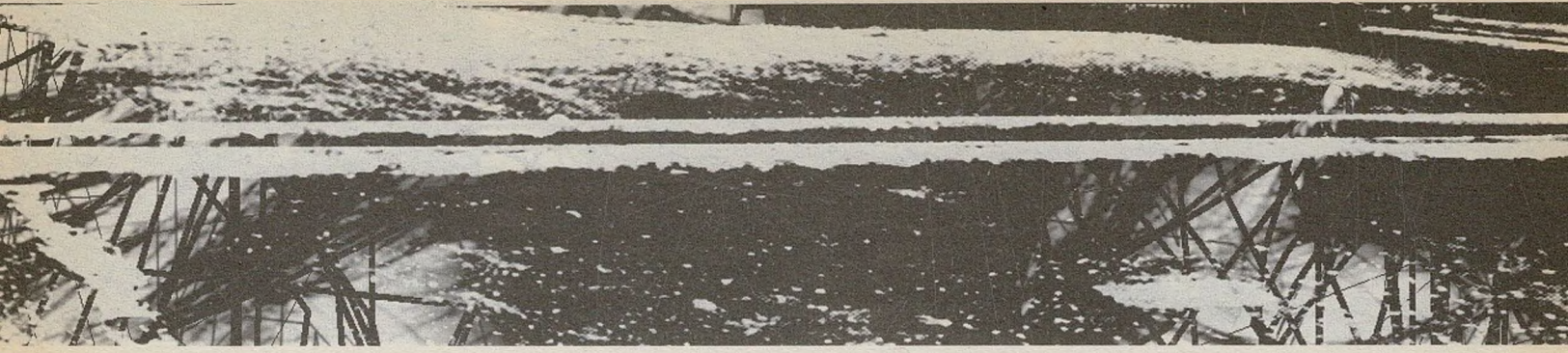
ra göstermemeyi nasıl başaracağız diye düşünürken, onlar dönmeye karar vermişlerdi. Biraz durduk ve gitmelerini bekledik.

Nasıl ne yaptınız?

Cem: Aysegül'ün çalıştığı firma, bir kamyonet göndermişti, ona koyduk ve döndük.

Tekrar gittiniz mi sonra?

Ogan: Değirmendere'ye gittim. Cumartesi günü canlı umudu da kalmamıştı, yapacak çok şey yoktu, her yere müdahale edilmişti. Zaten ekip-lerin olduğu yerde sen beceriksizsin, ben de bir ucundan tutayım diye bir şey yok. İnsanların hepsi dışardaydı, kiminin evi yıkılmamıştı ama oturulamaz haldeydi ve bütün eşyalar da açık-

taydı. Bölgeyi koruma altına alacak bir sistem, yağmacılara karşı alınmış bir önlem yoktu... Radyodan bir anons duyduk: Kulluk kasabasına hiç yardım gitmemiş. AKUT'un kampından malzeme ve araba alıp oraya gittik. Ama radyodan yapılan anonslar da iki gün öncesinin anonslarıymış. Gittiğimizde yardım oraya varmıştı, ölümler gömülmüştü. Yanımızda getirdiğimiz bir şeyleri bıraktık. Akla ilk anda gelmeyecek sıkıntılar vardı. Fener vardı, pil yoktu mesela. Bunları temin etmekten başka bir şey yapamadık... Kimse ölümlere dokunmak, ölü çıkartmak istemiyordu. Çürümeye, akmaya başlamışlardı. Kurtarma bir ekip tarafından yapılıyor ama, ölü kaldırmanın da ayrı bir ekip tarafından yapılması gerekiyordu...

Hiç yağmaya tanık oldunuz mu?

Ogan: Ben bir şeye tanık oldum, bu olduktan sonra herhalde bunun ötesi de gayet normaldir: Yalova'ya giderken feribot sırasına girdik, yan yana iki araba sırası vardı. AKUT'çular gelince onlar için üçüncü bir sıra oluşturuldu. Bir kızla bir oğlan arabalarıyla AKUT'un sırasına karıştı. AKUT'çular bunu farkettiler, onlar da hangi araba kendilerinden, hangi araba değil, tam olarak bilmiyorlardı. "Bizden misiniz?" diye sordular, "hayır" dedi çocuk. "Niye girdiniz bu sıraya?" Cevap vermiyorlar. Yakınları da yokmuş oralar da... Bunu yapan millet yağma da yapar, insanların ellerini kollarını da keser. Kapasite var! Bir ilginç şey daha oldu: Bizim gibi yardıma gidenlerden biri, "Eğer paranız varsa, dönüşte Borsa'da çimento hissesi alın, fırlayacak" diye tavsiyede bulundu. İnsan donup kalıyor.

Bütün bunların sana en çok düşündürdüğü ne oldu, ne kaldı geriye?

Ogan: Ben depremi burada yaşadım. Sarsıntıya, köpeklerin havlamalarına, arabaların alarmlarına uyandım. Babamın "deprem kısa sürer" demesi geldi aklıma. Bu çok uzun sürdü, artık bitmesi lazım diyorum, bitmiyor... Yalova'ya gidene kadar etkiyi hafif yaşadım. Ertesi gece, tedirgin olmakla beraber evde uyudum zaten. Ama Yalova, arkasından Değirmendere... Artık uyuyamıyorum. **İstanbul'dan ayrılmadan önce televizyondaki görüntüleri görmüş müydün?**

Ogan: Evet. Savaş görüntüleriyle özdeşleşti benim gözümde: Harabeler, sokaklarda boş boş dolanan insanlar... Ama televizyon o kokuyu verebilse, burada da kimse uyuyamaz. Bu olaya kadar, görüntünün çok güçlü bir şey olduğuna inanırdım, ama bazen bazı şeyler daha baskın çıkıyor. Burada da koku bence...

Ölümü düşünürken, ölüm sonrasında da mı düşündün?

Ogan: Ölümünden sonra başka bir şey başlıyor, toprağa karışma... O süreç aslında tersine bir süreç ve geride kalanların onu görmemesi aslında sağlıklı bir şey. Burada ister istemez o süreçle karşılaşıyorsun. Normal bir ölünün güzel bir ölü olduğunu düşünmeye başladım: Bütünlüğünü koruyor, hâlâ senin tanıdığın, bildiğin kişi o ve onu bir törenle toprağa veriyorsun... Değirmendere'de inanılmaz çok üniversite öğrencisi vardı. Kuşak olarak düşündüğünde, bu ülke 2. Dünya Savaşı'nı da yaşamamış bir ülke. Böyle toplu bir ölümle ilk defa karşılaşıyor. Hele oradaki kuşak için, Türkiye'nin batısındakiler için daha da uzak bir şey bu. Yardıma gidenlerin bundan sonra eskisi gibi olabileceklerine inanmıyorum. Bakışları çok değişmiştir diye düşünüyorum. Çok sert bir şeydi. Ama bizim halka bakıp güvenilir konuşulmuyor, yine de, insanlar daha duyarlı olabilir. Ya da tam tersine, daha vurdumduymaz olabilirler. Orası muğlak ama, psikolojik olarak çok kolay aşılabilir bir şey değil.

Cem: Öldükten sonra bedeninin organik olarak değiştiğini görüyorsun. Orada yatan bir cesedin nasıl çıkarıldığını gördüm ve geceleri yatamıyorum, öyle mi yatsam, böyle mi yatsam... Ölümün somutlanması böyle bir şey olsa gerek. Entellektüalle etmeye, teorize etmeye gelmeyen bir şey bu, çok pratik bir şey çünkü. Dan diye oturan bir şey. Sadece ruhunu değil, fizikini, hareketlerini de yönlendiren bir şey.

Ogan: "Şu şu değişti" diyebileceğim net durumlar yok, karmakarışık her şey. Ama ekonomik olarak o bölgenin durumu hakkında çok ciddi endişelenmeye başladım. Çok ciddi bir ekonomik tehlike oluştu. Uluslararası kapitalizm orayı satın alacak, her şey bunu gösteriyor. Parayı bastıran

sağlam bina yapılabiliyor, fay hattının üzerinde duran bazı fabrikalara hiçbir şey olmamış. Orada bütün sınıflar alt üst olmuş durumda. 15 gün önce esnaf olan adam şu anda işsiz, evsiz. Yeni bir kaynak oldu burası. Bir belgesel seyretilmişim, Marshall Yardımı anlatılıyordu. O yıllarda bu iş için Paris'te olan bir subayla konuşmuşlar, adam diyor ki: "Biz çok idealisttik, Avrupa'nın dirilmesi ni istiyorduk, Paris'e gittiğimizde Fransız Komünist Partisi'nin bize karşı direnişiyle karşılaştık. 'Bir gariplik var, biz gerçekte ne yapıyoruz' diye düşünmeye başladık..." Bütün bu gelen yardımlar Marshall yardımına benziyor. Dünya Bankası daha salı günü açıklama yaptı, "Türkiye'yle beraber koordine edeceğiz ekonomik kalkınmayı" diye. Vakit geçirmeden hemen tavırsıldılar. Çok fazla insancıl tepkiler verdiler, o kullandırıyor insanı. Depremden bir hafta önce tahkim yasası diye bir şey geçti. Asıl korkuncu da bütün bunların bunca insanın ölümü üzerine pazarlık konusu olması.

İlk iki gün gazetelerde, televizyonlarda "asil millet", "devlet-millet el ele" diye bir gaz oldu, sonra "dayanışma" devam etti ama, herhalde o da kesilmek üzere...

Ogan: Bence onun nedeni şu: Deprem olduğunda herkes gibi basın da işin büyüklüğünün çok farkında değildi. Oraya muhabirleri, kameramanları yolladılar. Basının daha alt, orta katmanlarında çalışan insanlar gitti. Çok idealistçe haberler yaptılar ve bu haberler gösterildi. Oradan gelen haberler üzerine kurdular o popülist söylemi. Basının asıl tepedeki adamları geç girdi devreye. Ve birden orduyu aklayan programlar yapılmaya başlandı: "Aciz kalınmadı; bütün yardımlar yapıldı; aslında o kadar büyüktü ki deprem, kim olsa bir şey yapamazdı..." gibi şeyler...

Cem: Bütün hareketler, insanların oraya gitmesi spontaneydi. İkinci-üçüncü gün bu bir sosyalleşme ya da sosyalleşme bahanesi de oldu. Bir grup genç gördükten geçenlerde, birbirlerine "ben şunu yaptım, sen şunu yaptın" diye övünçle anlatıyorlardı. Beni rahatsız etti. Gidenlerin bir kısmı da, çok da kötü anlamda söylemiyorum ama, kahramanlık için gittiler. Bunca gün geçtikten sonra hâlâ en temel konularda yardıma ihtiyaç duyan yerler var, ama o atmosferden çıkıldı, insanlar kendi hayat gailerine döndü. Enkazdan canlı çıkarmak için giden bazı insanların, bunu yapamayınca diğer işleri beğenmeyip döndükleri oldu. Buna mukabil, devlet bazı yardımlara el koymayı hiçbir şey yapmadı.

Ogan: 80 Kuşağı falan denir ya, orada bulunan kuşak ilk defa toplu halde bir şey yapıyor. 80'den beri hiçbir kuşak toplum adına ya da Türkiye adına bir şey yapmış gibi hissedemedi kendini. Bu olayda öyle bir şey vardı: Gençler mesela kampta çöp taşıdı. Kayda değer bir şey yapmıyor bakarsan, canlı kurtarmıyor, ama bir şey yapıyor sonuçta. Kendimi de katıyorum bu kuşağın içine tabii.

Ali'yi, Tuncay hanımı, Hikmet beyi Yalova'da yitirdik. Ayşegül-Cüneyt Cebenoyan'ın acılarını paylaşıyoruz.

Koltuklar, perdeler var, duvar yok

Bir üniversite hastanesinde psikiyatrist. İkinde gönüllü, birinde görevli olarak gittiği deprem bölgesinde olup bitenleri hem sıradan bir yurttaşın gözüyle hem de bir ruh hekiminin gözlemleriyle gördü; gözlemlerini, izlenimlerini, düşüncelerini Roll'la paylaştı.

Deprem bölgesinde görüştüğünüz, tedavi ettiğiniz insanlar, yakınlarını gözlerinin önünde yitiren insanlar o dehşet anını anlatıyorlar mıydı size, yoksa bu konuda konuşmamayı mı tercih ediyorlardı?

“Çocuğum, eşim yanımda yatıyorlardı, bir süre sonra sesleri kesildi, dokunuyordum onlara, elleri giderek buz kesti, öldüklerini anladım, üçbuçuk-dört saat enkaz altında kaldıktan sonra beni çıkardılar, çıkmak istemedim...” diye anlatan bir kadını hatırlıyorum.

Böyle bir travmaya maruz kalan insanlar, sonraki yaşamlarında bu acıyı nasıl taşıyabilirler?

Burada iki tane olay var aslında. Çok büyük bir travma, bireyi çok çaresiz, çok güçsüz hissettiriyor. Ve bütün yaşam gözden geçiriliyor. Şehirde canhıraş bir şekilde yaşam savaşı veren, para kazanmak için koşuşturan, sırasında etrafındakileri ezen insanlar, böyle bir olayı yaşadıkten sonra yaşamı, hayat felsefesini gözden geçirmeye, ben neyim, ne yapıyorum diye bir hesaplaşmaya giriyor. İkinci yanı da kayıplar, kaybettikleriyle ilgili olanı. Verdiğim örnekte, o kadın dokuz kişilik bir ailenin hayatta kalan tek ferdiydi, enkazın altından çıkmak istemediğini, ölmek istediğini söylüyordu. Yaşadığı için kendisini suçlu hissediyor. Bir diğer yanı kaybedilenlerle ilgili olanı... Kaybettiği yakınlarıyla birlikte yaşadığı geçmişi gözden geçirmek, yapılan hatalar... O gün şöyle davrandım, keşke yapmasaydım gibi bir hesaplaşma ve yas süreci. Tabii önce çok dönemi yaşıyor, sonra hepimizin yaptığı gibi o anı anlatmak, deprem anını tekrar tekrar hayalinde yaşamak... Uyuyamamak, sürekli kendini gergin hissetmek, sıkıntılı hissetmek, nefes almakta zorluk çekmek gibi bir sendrom var, “post travmatik stres sendromu”; büyük trafik kazası gibi, tecavüz gibi, bireysel travmalardan sonra da aynı şekilde ortaya çıkıyor. Aylarca, yıllarca sürebiliyor, hatta otuz yıla kadar sürebildiği söyleniyor.

Sözünü ettiğiniz hesaplaşma, toplumsal planda da geçerli mi? Toplumsal bir vicdan muhasebesi de söz konusu mu?

Evet, tabii. Buna en güzel örnek bence şuydu: İstanbul'da yaşayan, İstanbul'un eğitim ve gelir düzeyi yüksek kesiminden olup, hani hepimizin bir eli yağda bir eli balda diyebileceğimiz türden, çok pahalı arabalarla ortalıklarda gezinen birçok insan, depremin ikinci, üçüncü gününde toz du-man içinde cansiperane çalışıyorlardı; başkaları için, tanımadıkları insanlar için. Bu insanların bir kısmı şirket sahibi, patron konumunda. Ama

orada, sosyal konum farkı, bireysel güç farkı, sınıf farkı ortadan kalkıyor ve o bireysel çaresizlik hissi, “hepimiz insanız, hepimizin aslında durumu birbirinden farklı değil, hepimiz çaresiz” hissi bir bütünleşmeye götürüyor, şehir yaşamında bir masada oturup sohbet etmeyecek, birbiriyle bir içki içmeyecek insanlar orada omuz omuza çalışıyorlar. İstanbul'daki keyifli hayatına devam edeceğini düşündüğüm bir sürü insan oralara koşturmuştu. Toplumsal boyuttaki şok, “ülke olarak biz ne yapıyoruz, kendi elimizle kendimizi nerelere getiriyoruz” şeklinde yaşandı. Ve en öne çıkan şey devlet-halk ilişkisinin, devlet-yurttaş ilişkisinin sorgulanması oldu. Mesela benim de sahip olduğum bir ev zarar gördü bu depremde ve bana sağdan soldan

insanlar, “başvurursan devlet senin zararını tazmin eder” gibi bilgiler verdiler. Bu bana ilk başta ters gelmişti, çünkü alıştığımız günlük yaşamda, bireysel olarak düşündüğün zaman, sen bir mal sahibiyken, bireysel önlemler almamışsan –sigorta gibi– bunu yitirirsin, devlet niye bunu karşılamak gibi bir yükümlülük altına girsin? Ama zaman geçtikçe başka bir perspektiften düşünmeye başladım: Ben devletin güvencesi altında o mala yatırım yapıyorum, bir müteahhit bir yerde bir ev yapmış, ben de alıyorum. Neye dayanarak alıyorum? Bir, bu arazide böyle bir bina yapılması demek bilimsel hesaplamalara göre mümkün ki yapılmış; peki bunu denetleyecek olan kim? Devlet. İki, bu müteahhit bunu doğru yapmıştır, çünkü devlet bunu denetlemiştir diyorum ve bu iki bilgiye dayanarak eğer hoşuma gidiyorsa, işime de geliyorsa oraya yatırım yapıyorum. Yani devletin güvencesiyle bunu yapıyorum. Ben bilemem o toprağa ev yapılır mı, yapılmaz mı, ben bilemem o betonun içindeki demirin uygun kullanılıp kullanılmadığını. Bunu devlet yasalarla denetliyor. Devlet de aslında bunun için var. Bu perspektiften baktığın zaman, o müteahhit kadar devlet de suçlu. Yani, bütün mekanizma, sistem suçlu. Bu bence çok yaygın bir toplumsal duygu. Orada çalışırken mesela, vatandaşın gözünde biz devleti temsil ediyorduk, bir devlet kurumunun adı altında oradaydık, öfkeli bir kitleyle karşı karşıyaydık. Özel bilmem kim hastanesinden olsaydık bu agresyonla karşılaşacağımızı sanmıyorum.

kadar agresifti. Özel bilmem kim hastanesinden olsaydık bu agresyonla karşılaşacağımızı sanmıyorum. Vatandaş, 36 saat uyumamış hekime, “niye orada çay içip beni bekletiyorsun” diye başlayıp hakaret edebiliyordu. Aslında ikincil düzeyde sorunları olan insanlar bunlar. Gerçekten göçük altında kalmış, yakınlarını kaybetmiş, evini yitirmiş insanlar o çaresizlik duygusuyla zaten daha paylaşımcı ve daha anlayışlıydılar.

Yakınlarını yitiren insanların hayatta kalmaktan suçluluk duyduğundan söz etmiştiniz, depremde herhangi bir yakını kaybetmeyen, maddi zarar görmeyenlerde de bir suçluluk duygusunun hasıl olduğu söylenebilir mi?

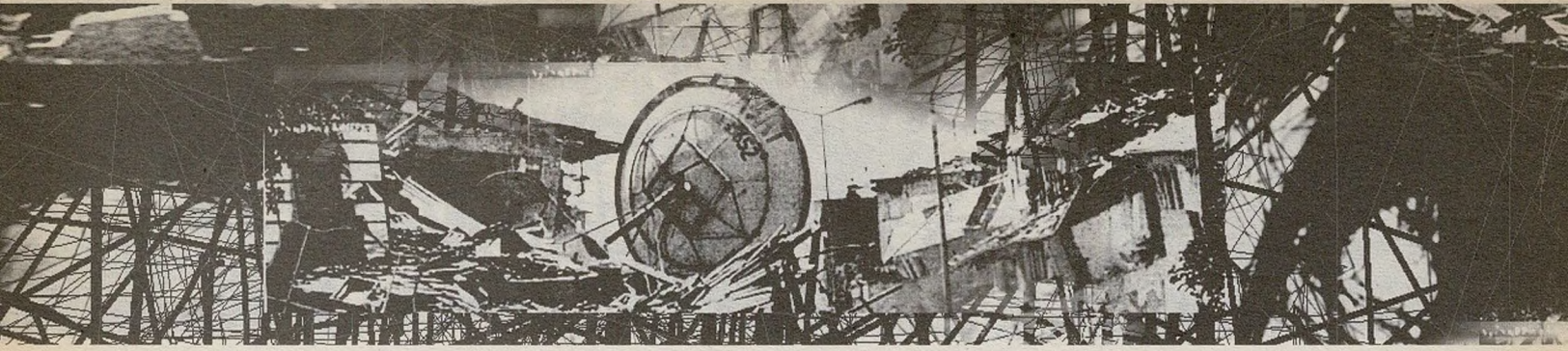
Normal zamanda bir kaza olduğunda ya da bir insan öldüğünde yas duygusu içine girmiyoruz, eğer o insanla bir şey paylaşmamışsak... O kazayı, o ölümü hayatın doğal bir sonucu veya o insanın bireysel hataları sonucu ortaya çıkmış bir felaket gibi algılıyoruz. Mesela “alkollü araç kullanan şoför kaza yaptı, şu kadar kişi öldü” haberi o kadar derinden sarsmıyor, sallamıyor. Ama, bu boyuta ulaştınca olay, “biz de orada ola-

bilirlik, tamamen tesadüflere bağlıdır orada olmamamız” diye düşünmeye başlıyoruz ve o olayı yaşamamak bile kendimizi güçsüz ve çaresiz hissediyoruz. Bunun bir adım ötesi de diğer insanlarla kendimizi daha yakın hissetmemiz oluyor.

Türkiye çok uzun bir zamandır ciddi toplumsal facialar yaşıyor, mesela trafik, trafik canavarı olarak adlandırılan fecaat veya Genelkurmay Başkanı'nın “düşük yoğunluklu savaş” olarak tanımladığı, 30-40 bin kişinin hayatını yitirdiği felaket... Bu sosyal afetlerde aynı şey niye hissedilmedi? Herhangi bir kazada o otobüsün içinde olmak da, Şırnak'ta doğmak veya Şırnak'ta askerlik yapmak da tesadüfi şeyler. Sebep depremin çok fiziksel olması, herkesin aynı anda aynı şiddette hissetmesi mi?

Bu olay çok farklı. Diğer örneklerde bir takım akılcılaştırmalarla, olayı kendimizin dışında tutabiliyoruz. Akılcılaştırma, insan ruh yapısının en çok kullandığı savunma mekanizmalarından biri. Bir takım akılcılaştırmalarla olayın kendi içsel çatışmalarımıza ulaşmasına izin ver-

miyoruz, savunma mekanizmaları kullanarak bunları dışımızda tutuyoruz, içselleştirmiyoruz. Ama böyle bir olayın içselleştirilmemesi gibi bir şey mümkün değil, o an o insanın yerinde sen olabilirsin... Hiçbir kaçışın yok. İçimizdeki o güçsüzlük duygusuna, güven içinde hissetmeme duygusuna, korkusuna hitap eden bir olay. O güvensizlik, çaresizlik duygusunun içselleştiril-

memesine imkan yok. Çünkü yapacağın bir şey yok, kaçış yok. Toplum içinde en çok konuşulan şeylerden biri –benim rastladığım– şu: Arsa alayım, kendim yaptrayım evimi. İyi de, gittiğin lokanta ne olacak? Çalıştığın işyeri ne olacak? Çocuğunun gittiği okul ne olacak? İnsanlar otobüsle giderken köprü çöktü üzerlerine. O zaman, daha güçlü hissetmek için birbirimize yaklaşmak gereksinimi doğuyor; ben zenginmişim, fakirmişim, eğitimliymişim, eğitimsizmişim kavramları, sınıf ayrımı yaratan kavramlar ortadan kalkıyor ve bütünleşmeye doğru yöneliyor. Bu uluslararası boyutta da görülüyor. Birçok ulustan ileri düzeyde yardım geldi, bu da benzer bir duygu: “Bize de olabilirdi bu, biz de aslında onlardan farklı değiliz.”

Bir Yunan gazetesi “Hepimiz Türküz” manşetiyle çıktı...

Tabii, mesela Yunanistan’la olan o hikayenin başka boyutları olsa gerek, birbirini hırpalayan iki ulusun karşılıklı suçluluk duyguları önemli rol oynadı gibi geliyor bana. Kişisel bir örnek vereyim, Avrupa’daki tanıdıklarımızdan e-mail’ler geldi, “ne durumdasınız, çok merak ettik” diye. Normalde kongrelere gittiğimizde, oturup beş dakikamızı paylaşmadığımız insanlar bunlar. Hepimiz aslında –halk terimiyle söylersek– insan olduğumuzu hatırladık. Aslında güçsüzlük duygusu temelinde ortaya çıkan, birbirimizden farklı olmadığımız duygusu, “insan olduğunu hatırlamak”...

“İnsan olduğumuzu hatırlamak”la eşzamanlı olarak sorumluluk duygusu da harekete geçiyor galiba, deprem akabinde koca bir gönüllü ordusu çıktı yola...

Ben olayı şöyle yaşadım: Radyodan haberler gelmeye başladı, Avcılar’dan bahsediliyordu, o tarafta annem oturuyor, arabaya atladım, saat üçbuçuk-dört üzeri Avcılar üzerinden Büyükçekmece’ye yola koyuldum. Ve Avcılar bölgesinde gördüğüm manzara karşısında büyük bir acıma duygusu, felaket duygusu hissettim. Diğer yerlerden haberler gelmeye başlayınca, “ne yapabiliriz” diye düşünmeye başladık. Biz beş tane hekim, birbirimize bir zorlama olmadan bir cip arkasına eczanelerden ve kendi kliniklerimizden bulabildiğimiz ilaçları yükledik, yola düştük.

Sizi buna sevkeden saik neydi?

Herhalde en başta gelen şey, olayın sonrasında hiçbir şey yapmamış olmak gibi bir derin suçluluk duygusundan kurtulmak. “Deprem geldi geçti, her şey normale döndü, ama hiçbir şey yapmadım, kolumu bile kıpırdatmadım” gibi bir suçluluk duygusunu öngörerek, buna engel olmak amacıyla sanıyorum. Tabii burada bireysel

bir amaç var, insan kendi ego bütünlüğünü korumak için harekete geçiyor. Bu herkes için geçerli, ama bir hekim için iki kat daha önemli bir şey... Biz oraya psikiyatrist olarak gitmedik, pratisyen olarak gittik, yanımızdaki malzemeler de cerrahi malzemelerdi.

Nereye gittiniz? Karşılaştığınız manzara neydi?

Öğle vakti yola çıkarken kafamızda Değirmendere vardı, çünkü “hâlâ yardım ulaşmadı” haberleri geliyordu oradan. İzmit’e doğru sapınca göçükleri görmeye başladık, yol ilk başta biraz serbestti, sonra müthiş bir trafikle karşılaştık. Organizasyonsuzluğun sebep olduğu bir kaos yaşanıyordu. Arabasına bir torba ekmek koyan, bir de Türk bayrağı asan “ben yardım arıyorum” diye düşmüş yola. Aslında o da incelenmesi gereken bir konu, Türk bayrağı vardı yardım araçlarının çoğunun üstünde. Vatandaşın yaptığı bir şey bu, doğaçlama yapılan bir şey. Kimse onlara Türk bayrağı asın demiyor... Vardığımızda karşılaştığımız manzara şuydu: Bir TIR, futbol sahasına çekilmiş, ilk basamak hizmet vermeye çalışıyorlar. 30 - 40 ambulans, bir sürü doktor, ilaç gani. Orada bize ihtiyaç olmadığını görünce köylere çıktık. Köylerde bir matem havası ben hissetmedim. Köylerde hasar yoktu. Yalnızca iki depremzede gördük. Bizim geldiğimizi ve ne niyetle geldiğimizi anlayınca evlerinden çıkıp etrafımıza toplandılar, biz de elimizdeki ilaçları verdik. Gerçek ihtiyaç sahiplerine bir yararımız olamadan döndük geldik. Perşembe günü tekrar yola çıktık, Gölçük’e gittik. Ölü bir şehirle karşılaştık. Polisler, askerler, iş makineleri... Gerçekten depremzede olan halk bölgeden kaçmıştı. Bizim baktıklarımız ikinci, üçüncü dereceden vakalardı. Çoğunlukla da depremle ilgisi olmayan sağlık sorunlarıydı. Üçüncü sefer görevli olarak gittik, başımızda bir profesör, 50 kişilik bir ekiptik, doktoru, hemşiresi... Her branştan hekim arkadaşların şikayetleri aynıydı: Bedava ilaç veriyorduk, seçerek veriyorduk fakat oradaki ortam nedeniyle çok da katı davranamıyorduk, “ben sana bakmam, sen gerçek depremzede değilsin” diyemiyordun, adam diyor ki, “kulağım akıyordu, deprem oldu, arttı”. Bu bir slogan olarak yerleşmiş. Bölgeyi havadan görme şansım da oldu, polis helikopteriyle dolaştık, genel görüntü şuydu: İnsanlar enkazların etrafında ufak çadırlar kurmuşlar evlerini bekliyorlar. Evlerimiz yağma edilmiş korkusuyla çadır kentlere gitmiyorlardı.

Bilim Türkiye için hep soyut kaldı. Başkaları üretti, biz onları satın aldık, kullandık. Ama şimdi bilim çok yanbaşıımızdaki bir olayla birebir ilintili. Niye şimdiye kadar bir tek tıp doktorları saygı görüyordu toplumda? Başındaki derde çare bulduğu için. Ahmet Mete Işıkara topluma lüks bir adamdı bundan bir ay önce.

Hesaplaşmadan, suçluluk duygusundan, sorumluluk duygusundan söz ettik, peki bu yağma korkusu ve realitesi nasıl açıklanabilir? Toplum olarak bizim için, birçoğumuz için ev

hem kutsal, hem zor elde edilen bir şey. Bugünkü yaşam koşullarında orta gelirli bir ailenin evini istediği gibi döşemesi bile bir mesele. Bu da ön plana çıkıyor, zorlukla, alınteriyle yıllarca uğraşarak sağladığı eşyanın başkası tarafından alınıp götürülmesi de insanlar için çok travmatik... Yağmacılara gelince, o herhalde ayrı bir psikopatoloji. Bence anti-sosyal kişilik bozukluğu bazında gelişiyor. Çevresine, insanlara empati yapamayan, eşduyum kuramayan sırasında sadistik, mazoistik eğilimleri olan insanlarca yapılıyor bence. Tecavüzden, küçük çocuk kaçırmaktan farklı bir şey olduğunu sanmıyorum.

Ama böyle olağanüstü bir durumda, böyle bir niyetle ve kararlılıkla Samsun’dan, Nevşehir’den kalkıp deprem bölgesine gitmek...

Şu aklıma geldi, ilk yurtdışında yaşamaya çıktığımda, İngiltere’de bir çok yaşamıştım. Çocukluğumuzdan beri bizlere işlenen bir kavram var: Batı toplumu acımasızdır, insancıl değildir, sokakta düşsen kimse gelip kaldırmaz, herkes son derece bireycidir, kendinden başka kimseyi düşünmez... İnsanlar İstanbul’a kıyasla çok daha fazla yardımsever, birbirine saygılıydı. Buna tanık olunca, kendi ülkemle ilgili birçok kavram kafamda sarsıldı. Bence Batılı toplumlardan daha insancıl olduğumuz da bir projeksiyon. Projeksiyon, insan bireyinin çok kullandığı bir savunma mekanizmasıdır. Kendimizdeki bir problemi kendi dışımızda tutmak için başkalarına mal ederiz. Ben seni öldürmek istiyordumdur bilinçaltında, senin beni öldürmek istediğini ileri sürerim. Bu da toplumsal bazda oluşan bir şey. Türk toplumunun kendi içinde çok barışık bir toplum olduğunu düşünmüyorum. Paris’te beni çok etkileyen bir olaya tanık olmuştum. Aşağı yukarı balıkpazarı gibi bir yerde iki çalgıcı kadın keman çalıyordu; para toplayacaklar. Bir ara yoldan geçen bir grup onların yanında durdu, sonra başkaları eklendi, derken zencisi beyazı kol kola girdiler hepsi, sallanarak şarkıya eşlik ettiler. O arada düşündüm ki bu insanlar, bizden çok daha fazla ulus bilincine varmışlar ve bizden çok daha fazla yurt sevgisi, toplum bilinci var... Halbuki bizde Türk ırkçılığı ve din çok ön plana çıkarılıyor, bence bunun altında toplumun paramparça olması yatıyor. Yani bu toprağı paylaşan değişik kültürlerden ve ırklardan insanlardan oluşan bir bütün olma aşamasına gelemediğimiz henüz.

Bütün bu birlik beraberlik söylemine rağmen...

Tabii, o da bir savunma mekanizması. Öyle bir söylemin varolması öyle bir olgunun olmamasından. Dolayısıyla adam Samsun’dan gelir, Adapazarı’nı talan eder. İlkel dürtüler tabii ki. Olayın bireysel psikoloji yanına da bakmak lazım. Bizde bireye gelişme şansı pek verilmiyor. Zaten “devlet baba” demek, sen de çocuksun demek. Halbuki devlet, sana hizmet etsin diye senin oluşturduğun bir kavram. Sen tutup ona baba diyorsun, babanın olmadığı yerde de çocuk-

lar birbirlerini yiyor. Hazır yokken evde... Zaten birey olarak saygı görmüyoruz, saygı duymuyoruz, dolayısıyla kendimize de saygı duymuyoruz, çocuklukta evimizde anne-babanın karşısında söz hakkımız yok; anneyi, babayı tanımsallaştırıyoruz, toplumsal düzeyde de kendimize babalar üretiyoruz. Gelişmiş demokrasilerde, parti lideri kavramı buradaki gibi değil, bu da toplumun ürettiği bir kavram. Bir yandan da bu sistem bireyleri benlik saygısı düşük insanlar haline getiriyor.

Bu deprem, diyelim Muş-Bitlis-Hakkari üçgeninde olsaydı, aynı etkiyi yaratır mıydı?

Sanmam. Bir kere coğrafi olarak olamazdı, ben kalkıp Muş'a gidemezdim. İstanbul'dan 1.5 saatlik mesafede oldu. Ülkenin batı kesimini, kapitalin olduğu kesimi vurdu, o yüzden de biraz daha fazla sorgulanacak. Çünkü o bilinci üretecek kesimi tehdit etti aslında, suskun halkı değil.

Son 20 senedir bilim ve bilinç lanetlenen sözcüklerdi, depremle birlikte bilime ve bilince örtük de olsa bir iade-i itibar yapıldı mı sizce?

Bu deprem o konuda da toplumu bir adım ileriye götürecekti diye düşünüyorum. Bilim Türkiye için hep soyut kaldı. Başkaları üretti, biz onları satın aldık, kullandık. Ama şimdi bilim çok yanıbaşımızdaki bir olayla birebir ilintili. Hatırlıyorum, Devlet Planlama Teşkilatı'nın üst düzey bir görevlisi, "temel bilimler Türkiye için bir lükstür, Batı zaten bunu üretiyor, biz de alınız, bu kadar yatırıma giremeyiz" demişti. Yok işte, o iş öyle değil. Deprem bunu da gösterdi.

Demokrasiyle ekmek arasındaki ilişki gibi, bilimle hayat-memat arasındaki ilişkinin kurulması da acı tecrübelerle bağlı galiba...

Niye şimdiye kadar bir tek tıp doktorları saygı görüyordu toplumda? Başındaki derde çare bulduğu için. Ahmet Mete Işıkara topluma lüks kaçan bir adamdı bundan bir ay önce.

Peki deprem bölgesinde geçirdiğiniz günleri zihninizden geçirdiğinizde, etkilendiğiniz görüntülerden hangileri aklınıza geliyor ilk ağızda? Bir Fransız fotoğrafçı en çok tül perdelerle takılmış; yan yatmış, darmadağın olmuş evlerin pencerelerinden tül perdeler sallanıyormuş...

İlk aklıma gelen görüntü, insanlar sokaklara dökmüş, canhıraş bir koşuşturmaca var... Ama amaca yönelik değil, tam anlamıyla bir kaos... Adapazarı'nda, bir binanın ön cephesi tamamen aşağıya inmişti, bina ayakta duruyordu, ama ön cephesi bıçakla kesilmiş gibiydi. İnsanların salonlarını görüyorsunuz; eşyalar yerlerinde duruyor, perdeler sallanıyor, koltukları görüyorsunuz. Koltuklar, perdeler var ama duvar yok. Beni en çok kaos etkiledi. Ve devletin ön plana geçmesi gereken bir duruma düştüğümüzde demek ki çaresiz, kendi kendimiziziz duygusu... O zaman niye bu kadar vergi veriyoruz? Koltuklar, perdeler var, ama duvar yok. Savunmasızsınız...

Televizyonda görüldüğü gibi değil

Maişet motorunu döndürmek için büyük medyada teknik eleman olarak mesai yapan arkadaşlarımız Hakan Lokanoğlu ve Ender Ergün ile mimar Musa Tambaş, facia haberi gelir gelmez atlayıp gittiler deprem bölgesine; dönüşke gördüklerini, yaptıklarını, düşündüklerini sıcak sıcak anlatılar teybimize...

Hakan: Deprem bölgesinden döndükten sonra düşünürken, başkalarına vaziyeti anlatırken, asla uzaktan anlaşılamayacağını farkettim. Tesadüf, geçenlerde Bourdieu'nün "Televizyon Üzerine" kitabını okumuştum. Bütün bu yardımların önce infial halinde gelmesini, sonra gelmemeye başlamasını kafamda evirip çeviriyordum. Aslında bunu, meselelerin asla anlaşılamamasına yordum. Televizyon bunu anlatmaya zaten uygun bir araç değil. Bir kere boyut eksikliği var, derinlik yok. Açıyla da ilgili. Umumiyetle geniş açıyla çalışılıyor, nesnelerin birbirleriyle orantısı bozuluyor. Gerçekliği asla algılayamaz hale geliyor insan. Tabii, dördüncü boyut da yok: zaman yok. Orada belli bir vakti geçirmen başka bir şey anlatıyor. Sonuçta ekranda gerçekliğin özetini dahi görmemiş oluyorsun. Bunu okurken yazarken falan anlıyorsun ama, ilk kez gerçek bir vakayla dank etti.

Gerçek görüntüyle ilk nerede karşılaştın?

Hakan: Geceyarısı İzmit, sonra Gölçük... Bir minibüsün arka penceresinden akan yolu görüyorsunuz. Akan bir yol ve sağda solda bir zamanlar bina olan yıkıntılar...

Sizi gitmeye yönelten neydi?

Hakan: İlk 24 saat pek bütünlüklü bir bilgiye sahip değildik. Sadece yukarıdan helikopter görüntüsü. Gölçük, Tüpraş... "Bu böyle olmayacak. Çıkalım, ne yaparsak yapalım" diye konuştuk. "Burada değil, orada olmak lazım..." Gitme duygusundan ziyade, kalmama duygusu. Bir yere gitmek gibi değil.

Ender: Memlekete faydalı bir iş yapıyor muyum, yapmıyor muyum gibi bir şey de var. Sonuç olarak çalıştığım dergi çıksa da olur, çıkmasa da olur, böyle bir durumda. Belli bir yere gitmekten çok, orada durmanın anlamsızlığı hakimdi.

Musa: Biz İTÜ Mimarlıktan on kişi toplandık. Tuzla'da buluşmaya karar verdik. Yanımıza bir pantolon, bir kazak aldım. O kadar. İzmit'e ulaştığımızda ilk gün bizi enkaz çalışmasına götürdüler. Mesela yedi katlı bir binanın enkazı üçbuçuk metreydi. 26 kişi çıkarmışlardı. Son 8-10 kişi olduğu söyleniyordu. Çiğlik ya da inleme gelen yerlere ilk gün sadece elle eşeleyerek ulaşmaya çalışmışlar. İkinci gün, gönüllü ekipler gelmiş. Askerler genellikle yardımları, ekipleri Gölçük'e, askeri tesislere yönlendirmiş.

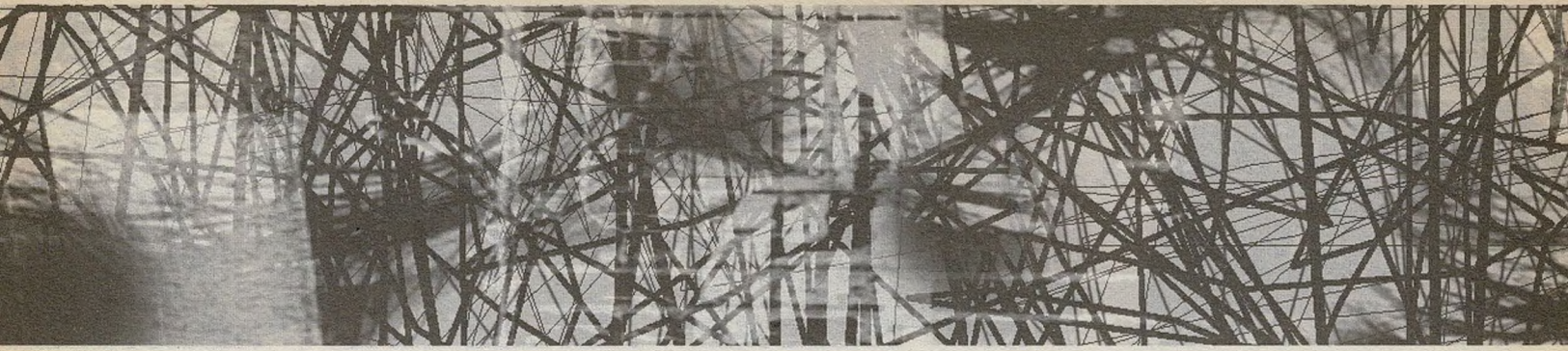
Gölçük'te ciddi kavgalar olmuş. İki gün sonra biz enkaz çalışmasına hiç katılmamaya başladık. Uzmanlara devrettik. Bizi yönlendirdikleri çalışmalara girdik: ilaçlama, erzak temini, erzak dağıtımı... İki gün boyunca ilaçlama yaptık.

Hakan: Ender bizim müesseseden dokuz kamyon konserve, kurugıda gibi şeyler ayarlamıştı. Bizim düşüncemiz, sağ kalanların ihtiyaçlarını öğrenebildiğimiz kadar öğrenip oraya gitmekti... İnsan Yerleşimleri Derneği geldi aklımıza. Üç Sivil toplum örgütü bir arada (Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi, Sivil Anayasa Girişimi ve İnsan Yerleşimleri Derneği) hareket ediyordu. Oraya gittiğimiz gün, zırlı zırlı telefonlar çalıyor, bakacak insan bile yok. Oysa biz oraya, adres alıp yola çıkmak üzere gitmiştik. Ama

oradan çıkamadık.

Ender: Bölgeye gitmek isteyenler, yardımda bulunmak isteyenler, "elimde kamyon var bunu nasıl kullanabilirim" diyenler... Biz de bunların kayıtlarını aldık, tasnifini yaptık. İhtiyaçlara göre buluşturmaya çalıştık. Sebze halinden arıyordu mesela adamın biri, "iki TIR çıkardım yola" diyor. İçinde ne var biliyor musunuz? Taze fasulye, domates, biber... "Ben bunu nereye yollayayım?" diye soruyor. İster istemez bu tür yardımların bir kısmını geri çeviriyorsun, karşıdakiler de bozuluyor. Niçin geri çevirdiğini adamın kalbini kırmadan, doğru dürüst anlatman gerekiyor... Deprem bölgesine ilk parti giden arkadaşlar gelince, ben dernekte kovaladığım işleri onlardan birine devrettim. Buradan birkaç kişiyi buldum, beraber dört kişi yola çıktık. Trafiğe çakıldık. İzmit'ten öteye geçiş yoktu. Elimizdeki yardım malzemelerini

ni kriz masasına bırakalım dedik. Ama buna imkan yoktu, çünkü kriz masasında başka bir kriz vardı. İzmit'te valiliğin önüne kurulmuş. Valilik binası da çok ilginç, U şeklinde bir bina, ortadan ikiye ayrılmış. Ama içerde bir takım işler hâlâ yürüyor, toplantılar falan yapılıyor. Orada laftan anlayabilecek birini gözümüne kestirdim, üniformalı, asker, albay filan. Ona durumu anlattım: "Bu tarafa gitmemiz gerekiyor, bir takım yardım malzemeleri var..." Değirmendere'den de bir tuğgeneralin telefonu var bizde. Kalem pil istemiş. En azından pille oraya götürelim ki, ilk etapta bir iş yapmış olalım. Ben tuğgeneralin ismini o subaya verdikten sonra, bir durakladı. Masada oturuyorlar öyle.

Ama bir şey yapmıyorlar. Herkesin önünde bir tane boş A4 kağıt ve bir tükenmez kalem. Ellerinde de telsiz var. Bir koşturmaya var ama, kimse kimin nerede olduğunu ve ne yaptığını bilmiyor. “Şu beyaz gömlekli adamın yanına git” dedi. Ona gittim. Tekrar beni subaya gönderdi. Geri geldim. Subay valiliğin içine gönderdi. Valinin özel kalem müdürünün ismi verdi. O tekrar beni askere gönderdi. Ben askerden, bu sefer, vali yardımcısına gittim. Ama vali yardımcısına ulaşmak imkansız. “Biz bu malzemeyi buradan geçiremeyeceğiz” diye düşündük, moralimiz bozuldu. Elimizdeki yardım malzemelerini İzmit TMMOB’a bıraktık.

Musa: Adapazarı hakikaten facia bir yerdi. Merkezin neredeyse tamamı kullanılmaz haldeydi. İmkânı olanlar iki gün içinde burayı terk ettiler. Ama yine de, Adapazarı’nda bir cadde var, o caddeye üç TIR götürsen, onbeş dakikada, içinde ne olduğu önemli değil, hiçbir şey kalmaz. Ben şöyle düşündüm: Bir insan deprem travması nedeniyle yağmacı olmaz herhalde. Hem yoğun acı, hem istismar, yağma... Gerçek ihtiyaç sahibi insanlara zor ulaşıyorsun. Kimilerinin stok çadırları var ya da evlerini kullanıyorlar. Olmayan bir takım ihtiyaçlar üretip merkezi anyorlar... Sağlık ekiplerinin etrafı tam manasıyla ablukaya alınmıştı. Adapazarı’ndan dönerken bir psikopatiple tanıştık. Bir sağlık merkezi kurulmuştu. Bu adam ilk gün oraya gelmiş. İlk gün birinin kolunu sarmış. Birisi görmüş, bunu doktor zannetmiş... Valilik bunu sağlık merkezinin başına geçirmiş. Televizyona çıkmış, bununla röportaj yapmışlar doktor diye. Böyle abuk sabuk işler...

Ender: Enkazın altında yakınlarını bekleyen iki kızkardeşe tecavüz edildiğini duyduk. Ama bu kulluktan dolma bir haber, abartılmış, yanlış olabilir. Ama doğruluk payı da olabilir diye düşünüyorum.

Musa: Bir-iki psikologla tanıştık orada. Onlar bu tür konulardan bahsediyorlardı. Tecavüz vakalarının, ölümlere ve canlılara tecavüzün, saldırganlığın beklenen bir şey olduğunu söylüyorlardı. İnsanlar öyle şeyler anlatıyorlar ki: Adamın elinde kesik bir kadın kolu var, bilezikli. Çünkü enkazda cesedin yanına gidiyor, bileziği çıkaramıyor, kolu kesiyor... Mesela ilaçların fiyat kupürlerini kesip, İstanbul’da pazarlayanlar varmış. Bağlantılı adamlar, bunu düşünerek gelmişler. Çok organize... Bu türden şeyler yapanları döverek cezalandırmak, linç etmek normal karşılanıyor.

Ender: Birisini öldürüp enkaz altına atmak, linç etmek meşru görülebiliyor orada.

Musa: Biz bir depoda yiyecekleri, yiyecekleri, temizlik ve hijyen maddelerini vb. tasnif ettik. Kapıdan insanları birer birer alıp gezdiriyorduk. Bir kadına kapıyı açtım. “Ne istiyorsunuz?” diye sordum. “Çocuk maması” dedi. Çocuğun kaç aylık olduğunu öğrenilmesi gerektiğini söylemişlerdi. “Kaç aylık?” diye sordum. “Daha doğmadı” dedi. “Bir kere doğsun, sonra bakarsın, buraya her gün mal geliyor” dedim. Çocuk bezi de istedi. Yarnın ne olacağını bilememekten.

Hakan: İnsanlar çok zor durumdalar, gerçekten çok zor durumdalar. Bir hafta öyle yaşasak, haki katen feleğimiz şaşar.

Ender: İlk günden olağanüstü hal ilan edilseydi orada, bölgeye asker yığılsaydı, ne linç olurdu, ne yağma, ne de elinde sopalarla mahalle başında bekleyen ülkücüler. Oraya giden bu kalemin gibi deri atıyor ve değişiyor. Dünyanın en sağlıklı insanı gitsin, oranın koşullarına uyum sağlıyor, hem kafa olarak, hem fiziksel olarak. Var kalma mücadelesi veriliyor. O yağmaya, talana da uyum sağlayabiliyorsun.

Hakan: Çadırlar arasında şöyle bir şey gerginlik sebebi olabiliyor: Birisinin daha fazla çocuğu var, kuyruğa daha fazla adamla giriyor, onu kısıyor. Yan yana, komşu çadırlarda kalanlar birbiriyle pek geçinemiyor genellikle. Semerciler mahallesindeki bütün çadırları tek tek gezdik. Bazılarının tavana kadar dolu ikinci bir çadırı vardı.

Musa: Anlaşılabilir şeyler bunlar. Kışa hazırlık, yardım kesildikten sonrasına hazırlık...

Ender: Yakında orada bir karaborsa başlayacak. İlk günlerde bir karaborsa vardı. Sonra şiddetli bir şekilde kör yardımlar gitti, onlar talan edildi.

Ve onların karaborsası oluşacak. Uzun ömürlü sütler depoda yığılı kalacak, vatanın eline geçmeyecek...

Musa: Yardım mallarını bakkala götürüp satanlar bile oluyor.

Hakan: İlk günlerde su 1 milyona satılıyor. Şimdi pet şişe sularıyla el yakanıyor. Ama bir hafta sonra bunların hiçbirini kalmayacak. Artık öyle yardım olmayacak.

Ender: Uyuş, bitlenme gibi hastalıklar var. Bizim kamp kurduğumuz yerin yan tarafında tabielerin kaldıkları çadırlar vardı. Sol tarafta da Sağlık Bakanlığı’nın büyük bir çadırı. Çadıra bitişik nizam yatakları koymuşlar, bir tek battaniye bile açılmamış. Orada görevliler sabah akşam bekliyorlardı.

Musa: Hastalar İsraililerin sağlık çadırına gidiyorlardı. Dilini bilmesene bile onlara güveniyorlardı.

Ender: İsraililerinki çadır değil, bayağı kamptı, hastane kurmuşlardı. Hani okulda öğretmen bugün hava çok güzel, dersi dışarıda yapalım der ya, onlar da sanki hastaneyi aynen dışarı taşımışlar gibiydi. Karınca gibi, acayip organize çalışıyorlardı. Ağlayasım geldi. Ciddi ciddi imrendim. Onlar hiç kimse zorlamadı buraya gelmek için. İnsanın ellerini öpesi geliyordu. Bir taraftan da bizimkilerin çadırına bakıyorsun... 30 Ağustos günüydü, bir baktık birisi çadırının üstüne koskoca Türk bayrağı asmış. 30 Ağustos vesilesiyle milliyetçi duyguları kabardığı için mi artık bilmiyorum?

Musa: Orada özellikle MHP’lilerde bizden olan, olmayan ayrımı çok güçlüydü. Bir de Jet-Pa’nın bir aracı vardı, yemin ediyorum, otomobilin üzerine dev bir tabela kondurmuşlar, “Jet-Pa yardım

aracı” yazıyor üstünde, küçücük otomobil, onu taşıyacağım diye sallanıp duruyordu.

Hakan: Altı-yedi çadır olan bir yere biz de beş-altı çadır daha kuracaktık. İhtiyaç vardı. Çadırları daha kurmaya başlarken, kaşla göz arasında bir tanesi yokoluverdi. Onbeş saniyede... Meğerse adamın fındık bahçesi varmış, oraya kuracakmış, topladığı fındıkları koyacakmış... Kocaman adamlar seni kandırmaya çalışıyor, birbirlerine üçkağıt yapıyor, yalan söylüyor...

Ender: Olay henüz çok sıcak olduğu için mi, her şeyin belirsiz oluşundan mı, gündelik ihtiyaçların derdine düşmekten mi neden bilmiyorum, ama ben çevrede, acı, ıstırap, teessür ifadesine rastlamadım. Hard disk çöküyor, duygular sıfırlanıyor. Öyle bir şey. Adam afetten sonra hafızasını ister istemez sıfırlamak zorunda kalıyor. His yok oluyor artık bir şekilde... Ağlayan insan ben hiç görmedim.

Hakan: O yükte beraber yaşayamaz, onu bir şekilde hafifletecek...

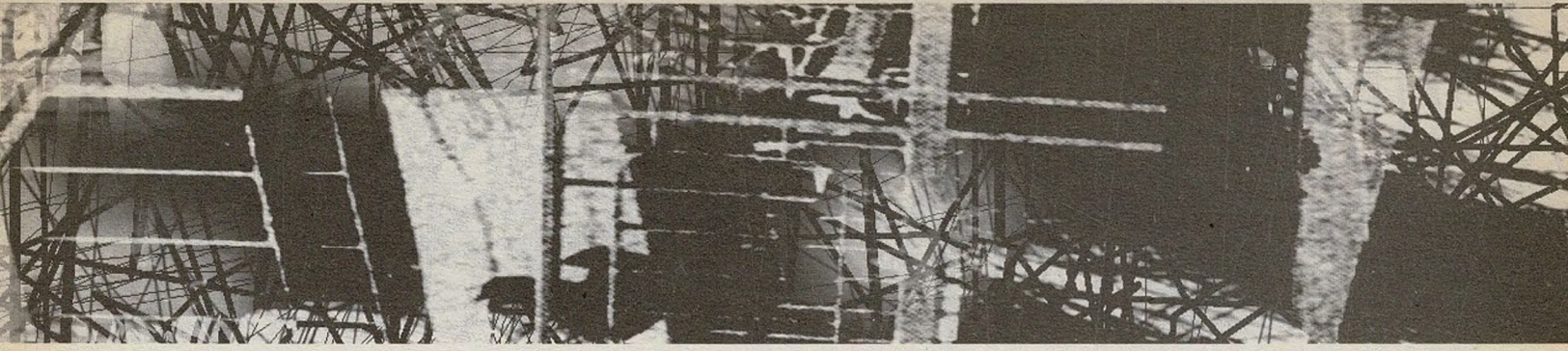
Ender: Bizim gördüğümüz olgun davranan, kanaatkar, düşünceli insanlar bir elin parmaklarını geçmezdi açıkçası...

Hakan: Sekiz-dokuz yaşında bir çocuk, bizim bir başka ekipteki arkadaşlara rehberlik yapmış. Nerede ne var, neresi ne durumda hep onlara gösterip anlatmış. Çocuk depremin sabahı, arkadaşlarını merak etmiş en çok. Önce okula gitmiş, bakmış okulu yıkılmış, sonra köy köy dolaşmış, arkadaşlarını aramış... Bizimkiler ayrılırken, “kötü günümüzde geldiniz, iyi günümüzde de gelin” diyerek vedalaşmış çocuk... Bir de yaşlı amcalar, dedeler çok olgundu.

Musa: Bir muhtarlık azasına rastladık. Yaşlı bir adam. Çıkamaz sokakların birinde kocası ölmüş bir kadın, üç de çocuğu varmış. O kadının hiçbir yardım alamadığını farketmiş, ona ulaşmadan kamyonlar yağmalanıyormuş. Kadınla gidip konuşmuş, “biz iki gündür bir şey yemiyoruz, ben bir şey istemem ama, çocuklarıma birer ekmek verin” demiş. Bu adam her gün o kadına iki torba erzak götürüyordu. 56 depremini de görmüş. 65 yaşlarında bir adam.

Hakan: Çadır çadır gezerken bir yaşlı adamla karşılaştık. “Neye ihtiyacınız var, ne yapıyorsunuz? İlaç lazım mı amca?” diye sorduk. “Yok evladım, hiçbir şeye ihtiyacımız yok bizim” dedi. İlk defa bir şey istemeyen birisine rastlamıştım. “Konun komşun vardır senin, sen tanırısın, kime ne lazım?” diye sordum. “Valla bana sorarsan, bunların hiçbir şeye ihtiyacı yok” dedi. “Ama sen git sor istersen. Onlar isteyecektir. Gelmeyin siz. Geldiniz sağ olun, ama yeter artık, gidin. Biz yamyam olduk artık, insanlıktan çıktık biz”.

Geldiniz sağ olun, ama yeter artık, gidin. Biz yamyam olduk artık, insanlıktan çıktık biz”.

Dar geçit

Avcılar'da oturuyor, duvarları çatlamış bir evde, karısı ve altı çocuğuyla. Eskiden sadece yazları gelirmiş İstanbul'a, inşaat işçiliği yapmaya, köyü yakılınca temelli yerleşmiş. Çalışıp çabalayıp Avcılar'daki evi almış, 17 Ağustos'tan yalnızca iki hafta önce.

O gecedan başlayalım istersen... Deprem esnasında neredeydin, ne yapıyordun?

Uykudaydık. Sesle uyanık, yerden bir ses geliyor, acıip bir ses. Oturduk yatağın üzerinde. Hiç kıpırdamadık. Bina bir öyle gidiyor, bir böyle gidiyor...

Bina kaç katlı?

Dokuz kat, bizimkisi beşinci kat. Çocuklar çok korktu, hepsi ağlamaya, bağarmaya başladı. Aynı anda cereyan gitti, hiçbir şey göremedik, el feneri de yok, karanlıkta öyle kaldık. Sarsıntı durunca çocukları aldık, dışarı çıktık. Merdivenlerde çok korktum, çocuk düşmesin diye inene kaldar...

Kaç çocuk var?

Altı tane.

Altı çocuğu nasıl toparladın?

Bir tane ufak var, onu aldım, diğerleri hep kendileri kaçtı dışarı.

En ufakları kaç yaşında?

Üç yaşında.

En büyükleri?

14'e giriyor.

Okula gidiyor mu?

Yok. Bizim oralarda okul yoktu. Ben 66 doğumluyum, bir gün okul göremedim, bizim çocuklar da göremedi, büyük olanlar. Küçükler burda başladı.

Büyükler ne yapıyor, çalışıyorlar mı?

Konfeksiyonda çalışıyorlar.

Ne kadar haftalık alıyorlar?

Biri 15 alıyor, öbürü 18, ama bugünlerde zam göreceklerti, bilmiyorum ne kadar olacak.

Bizim oralar dedin, neresi orası?

Mardin, Mardin'in Dargeçit kazasına bağlı bir köy. Oralarda en güzel köy bizim köydü. Korucu olamadık, kaldıramadık, geldik buraya. Orada bazı köyler var, ne suyu var, ne arazisi var, hiç bir şeyi yok, hiç, hiç. Gitsen bir dakika duramazsın. Bizim köy gibi köy yok o çevrelerde. suyu var, hep bağ, hep bahçe. O kadar güzel bir köy yani.

Gidip geliyor musun köye?

Yok, kimse gidemiyor. Cenazemiz oluyor bırakmıyorlar köye gitmeye.

Türkçeyi nerede öğrendin?

Burda, İstanbul'da öğrendim. İlk geldiğimde hiç bilmiyordum, hiç. Bir gün gittim bakkala, bir ekmek isteyecektim, bir saat kaldım, bir ekmek isteyemedim, alamadım, geri geldim, amcamlar Kabataş'taydı, oradaki inşaatçı çalışıyorlardı,

onlara ekmek götüremedim.

Kaç yaşındaydın?

İlk geldiğimde 13 yaşındaydım. 20 sene oldu, burda çalışıyorum.

Ne iş yapıyorsun?

İnşaat işçiliği. Üç yıl önceye kadar yazları burda, kışları köydeydik. 96'da temelli geldik.

Niye geldiniz?

En büyük deprem bizim oraları vurdu.

(gülüyor)

Nasıl yani?

Burada nasıl deprem oldu, herkes yatıyordu, uykudaydı; orada da herkes yatıyor, sabah dörtte dan dan dan kapı vuruluyor. Yıkılacak sanki. Evde değilsen canını kurtarıyorsun. Evdeysen...

Ne oluyor?

Elbise değiştirip geliyorlar, aynı PKK'ciler gibi giyiniyorlar, bizim gibi Kürtçe konuşuyorlar. Geliyor, kapiya vuruyor, diyor "biz PKK'ciyiz, kapiyi açacaksın". Açmazsan vurup duruyor, açarsan "ha demek siz onlara ekmek veriyorsunuz" diyor, komple götürüyor; kadınları, herkesi alıp götürüyor.

Kapıyı açmasan ne olur?

Çoluk çocuk korkuyor, açmasan kapiyi kıracaklar, bir şey yapacaklar. Başka bir kapiya gidecekler, öyle köy köy dolaşıyorlar.

"Biz PKK'liyiz, açın" dediklerinde PKK'lı olmadıklarını anlıyor muydunuz?

Bazıları anlıyor, bazıları anlamıyor. çünkü bizim gibi Kürtçe konuşuyorlar.

Kapıyı açarsan "PKK'ya yardım, yataklık ediyorsunuz" diyor, peki açmazsan ne oluyor?

O zaman başka kapiya gidecekler, gündüz yine gelecekler, "dün gece sizin köye PKK'liler gelmiş" diyecekler. Hep bir şeyler çıkıyorlar, çok şeyler çıkıyorlar.

Ne yapıyorlar?

Sabah dörtte, beşte geliyorlar... Köyün etrafını sanyorlar, ondan sonra köyden birkaç kişiyi seçiyorlar, götürüyorlar, köyün önüne çıkıyorlar, bizi sıraya diziyorlar, "akşam PKK'ciler buraya gelir mi, söyleyin" diyorlar. Silahlar patlatıyorlar, sonra aldıkları adamları götürüyorlar, ötekilerini sizi öldürecek diye korkutuyorlar. 13 yaşındaki

14 yaşındaki gençleri alıp götürüyorlar. İşkence veriyorlar. O çocuklar bir şey söyledi mi, köyleri yakıyorlar.

Sizin eve hiç geldiler mi?

Benim kendime hiç olmadı; benim akrabaların, eniştemin, amcamın oğullarının, komşularımın başına gelmiştir... Bizim oralarda aileler çok nüfustur. Bizde akraba çoktur, hısım çoktur. Biliyorsun bir evde yedi sekiz tane erkek var. Bir iki kişi dağa çıkıyor, birkaç askere gidiyor.

Siz neyle geçiniyordunuz Mardin'de?

Yazları İstanbul'da üç-dört ay inşaatlarda çalışıyorduk, kışları ekip biçiyorduk.

Ne ekiyordunuz?

Bugday, pamuk mamuk, piring. Arazimiz var, çok sulu. Hayvanlarımız vardı.

İnşaatta yevmiyeniz ne kadardı?

Şimdinin parasıyla beş milyon, günde beş milyon alıyorduk.

Koruculara ne kadar kazanıyor?

Bilmiyorum, onlara çok veriyorlar.

Sen niye korucu olmadın?

Olamadık. Niye olacağız ki? Kimi öldürecekiz, kimi vuracağız? Biz yolda gidiyoruz, korucular çıkıyor, diyor, "sizin bıyıklar çoktur, keseceğiz. Biz müslümanız, sizin bıyığınızı keseceğiz". Niye keseceksin ha? Niye ben gideceğim, yolda birisini yakalayıp, bıyığını keseceğim. Bu müslümanlık

mi? Yok. Biz kaçtık. Kaldıramadık, kaçtık geldik. İstanbul'a temelli yerleşmeye nasıl karar verdiniz?

Köyde 10 ev filan yakıldı. Biz yine kaçamadık, bırakamadık. Sonra bir daha geldiler, "size bir hafta mühlet" dediler, "çıkarsanız çıkarsınız, çıkmazsanız hepinizi öldürecekiz". Biz de mecbur kaldık, kazaya geldik. Fakat kaza daha berbat oldu... Benim ev önce Niğde'ye gitti, benim haberim yok, ben İstanbul'daydım, bizim çocuklar bir kamyon tutmuşlar, Niğde'de bir akraba var, oraya gitmişler. Haber geldi, böyle böyle. Ben Niğde'yi hayatta bilmem. Nasıl gideceksin, ne yapacaksın? Gittik, bir sene kaldık orada, bir iş yok, bir tanıdık yok.

Nerede kaldınız?

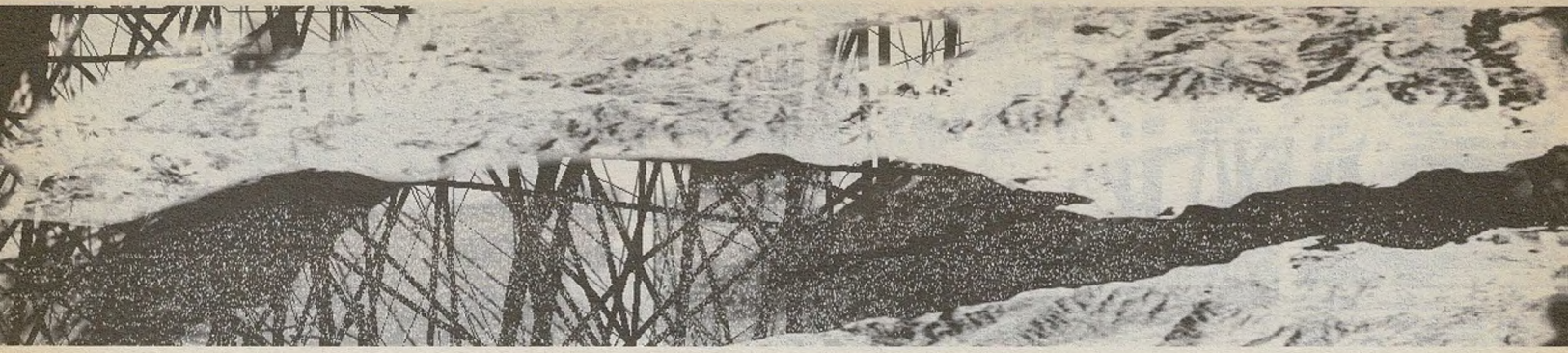
Afedersin, bir köpek bağlamazsın, öyle gecekodu bir yerde. Orada bir sene kaldık. Üç milyon kira veriyorduk. O zaman beş çocuğum vardı. Bir iş filan bulamadık. Çok düşündüm, ne yapacağım, ne edeceğim diye. Evi Batman'a gönderdim. Batman o sıralarda biraz sakinleşmişti. Ailem iki sene Batman'da kaldı, ben burada çalıştım.

Nerede kalıyordun?

Tarlabası'nda. Ev de ev gibi değildi yani. Görsen şimdi... Hala boş, ben çıktım, kimse girmede. İnsanın oturacağı yer değil.

Avcılar'daki evi kaçta aldın?

Valla dokuz milyara mal oldu. Ama şimdi kim üç milyar verirse vereyim. İki hafta olmuştu eve gi-

reli.

Sen inşaatlarda çalıştın, hiç aklına gelmiş miydi, bir deprem olsa bu ev yıkılır gider diye?

Valla hiç aklımıza gelmedi, fakat bir şey söyleyeyim, oradaki evlere göre, bizim müteahhit en sağlamını yaptı.

Müteahhiti şikayet etmeyi düşünmüyor musun?

Düşünemiyorum, müteahhit benim köylü, bana iyilik yaptı, öyle aldım o evi. Müteahhitin bir hatası yok, devlet hatası. Beş kat müsadresi olan yere dokuz kat yaptı, belediye yaptırmasaydı, bırakmasaydı, izin vermeseydi. Müteahhit ne istiyor? Parasını almak istiyor. Devlet öyle bir binayı yıksaydı, bir daha kimse yapmazdı. Ama adam bakıyor, öbürü veriyor bir milyar, yapıyor dört beş kat, o da veriyor, o da yapıyor. Ben şikayet etsem, ne olacak? Geliyorlar, görüyorlar, bütün binalar sekiz kat dokuz kat. Ben söylesem de söylemesem de göz görüyor.

Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

20 senedir çalışıyorum. Köyde her şeyi yaptık, artık tamam kurtardık diyorduk, iki katlı ev yaptık, cereyan geldi. Okul yapıldı. Okul yapıldıktan bir sene sonra köy yakıldı. Sonra biz yine geldik buraya. Çalıştık ettik, biraz para topladık, bir ev aldık, onu da deprem götürdü... (gülüyor) Başımıza ancak bu kadar gelebilir, daha fazlası gelemesin. Duvarlar çatlak matlak ama oturuyoruz yine de.

Başka bir eve taşınmayı düşünmüyor musunuz?

Valla düşünemiyoruz. Nereye taşınacağız? Düşerse düşün. Nereye kaçacağız ki? Bir hafta dışarda kaldık çocuklar hasta oldu.

Çocuklar korkmuyorlar mı duvarları çatlamış evde oturmaktan?

Tabii korku var, rüzgar geliyor, perdeler vuruyor, sallanıyor diyorlar. Yani devamlı oturuyorlar, sallanıyor diyorlar, yok bir şey diyorum, ama korkuyorlar.

Köye dönmek istiyorlar mı? Sen istiyor musun?

Devlet bu koruculuğu kaldırsın, o köylerin yollarını, cereyanını filan yapsın, biz dönelim köyümüze, bir iki sene yine eziyet çekeriz, ama köyü eski haline getiririz. Biz de rahat olalım. Devlet de rahat olsun. Ne var yani? Herkes rahat yaşasın. Biz toprağımızı seviyoruz. Biz de askerlik yapıyoruz. Okulumuz yok, şeyimiz yok, Türkçe bilmiyoruz, ben biraz biliyorum, benim babam anam hiç bilmiyordu, nasıl konuşacağız? Yasaktır diyorlar. Niye yasaktır? Bizim köy o kadar güzel ki, her bir şey var, narı, şeftalisi, pirinci meşhur. Hele ekmeği. Ekmeği biz kendimiz yaparız. Nan deriz. Ondandır bir tane ye, buradakinden 10 tane yemişi gibi olursun. Öyle de bir kokusu var, hep burnumda valla.

Depremzedeler çadırkent hayatına uyum sağlıyor sayın seyirciler

İstanbul "Sivil Koordinasyon Merkezi"nde yardımların depremzedelere ulaşması sorumluluğunu üstlenen Ümit Kıvanç ve İstanbul Valiliği kriz masasının dış yardımlardan sorumlu gönüllüsü Jale Velibeyoğlu'na 17 Ağustos sonrasındaki gelişmeleri sorduk...

Burada senin üstlendiğin fonksiyon ne? Nasıl başladın?

Ümit Kıvanç: Depremden sonra iki gün pek çok kişinin yaptığını yaptım, 14'er saat falan televizyon başında oturup ne yapmak lazım diye insanlarla telefonlaştım... Sonra iletişim'dekilerin (İletişim Yayınevi) Değirmendere'ye bir zincir kurmuş olduğunu öğrendim, arabaya atladım, konvoyla beraber yola çıktım, ama konvoyu kaybettim, Değirmendere'de tek başıma kaldım. Dolaştım, tek başıma hiçbir boka yaramayacağımı anladım. Bir şeyler örgütleyip tekrar gideyim diye, İstanbul'a döndüm, AKUT'a gittim, ordakilere konuşmak bile mümkün değildi, insanlarla dolmuştu içerisi... "Yaa, bizim Yüksel (Selek) ablalar da galiba bir şey yapıyor" diyerek şu kapıdan içeri girdim, giriş o giriş.

Jale Velibeyoğlu: Ben depremde iki gün sonra Diyarbakır'dan geldim. İstanbul Valiliğinde, özellikle yurtdışından gelen yardımların koordinasyonu ile uğraşıyorum.

Ümit: İlk birkaç günkü durum şuydu: Kardeşim bu devlet nerede yaa, televizyon seyredirken bile bir tane adam göremiyorsun ortalıkta. Herkes aynı şeyi düşünüyordu... Olayın ne çapta olduğunu bana anlatan şey şu oldu: Donanma komutanlığı yıkılmış, 11 saat sonra kara birliği oraya girdi. Kendi aralarında bile öyleyse, millete sekiz günde ulaşılır, diye düşündüm.

Burada yaptığın iş esas olarak ne?

Ümit: İlk günlerde, yardım etmek isteyen çoktu, fakat millet uluorta yardım yapınca iyi olmayacağını da fark etmişti. Bir yer olduğunu duyunca herkesin işine geldi, bizi arayarak "neye ihtiyaç var" diye sormaya başladılar. Biz de "sen çocuk bezi al, sen yağmurluk al" filan diyebildik ve bunların hepsini bir araya getirip bir yere götürebildik. O bölgelerden güvenebileceğimiz insanlarla ilişki kurduk. Burdan giden insanlar da vardı. Herkese "muhakkak önce kaymakama gidin, tuğay komutanına gidin, kriz masalarına gidin ki, sizi ayrı ve alternatif bir şey gibi algılamasınlar" diye tembih ettik... Yine de bizim yapabildiğimiz işin çapı büyük değil. İhtiyaç olarak bildirilen şeyin bulunması ve ilgili yere makul zamanda gön-

derilmesi açısından, yüzde yetmiş başarılı olduk diyebilirim. Ama bunu deprem bölgesinin de yüzde yetmiş için yapabilmis olsaydık müthiş olurdu. Öyle olmadı tabii. Bir takım yerlerde çok bilinçli insanlar vardı, "çadırkent kuruluyor, şu kadarlık jeneratör, şu kadar lamba, bu kadarlık çevirme bandı lazım" diye bilgi geçiyorlardı. Bu tip şeylerin hemen hemen hepsini bulduk biz. Veya diyelim ki, ilaç gidecek ve soğukta saklanması gerekiyor; buzdolabı buluyorsun, buzdolabı bulun-

ca jeneratör lazım, jeneratör buluyorsun, jeneratör bulunca mazot lazım, mazot buluyorsun; bunların tamamını bularak ilaçları gönderebildik... Garip bir şekilde, TÜBİTAK bize ulaştı, biz onlardan üç-beş şey istedik, sonra bir anda, biz istiyoruz onlar yapıyor gibi bir durum doğdu. Tuvalet yapıyorlardı, onar-onbeşer yolluyorlardı, kamyon gidip gelene kadar on tane daha yapıyorlardı.

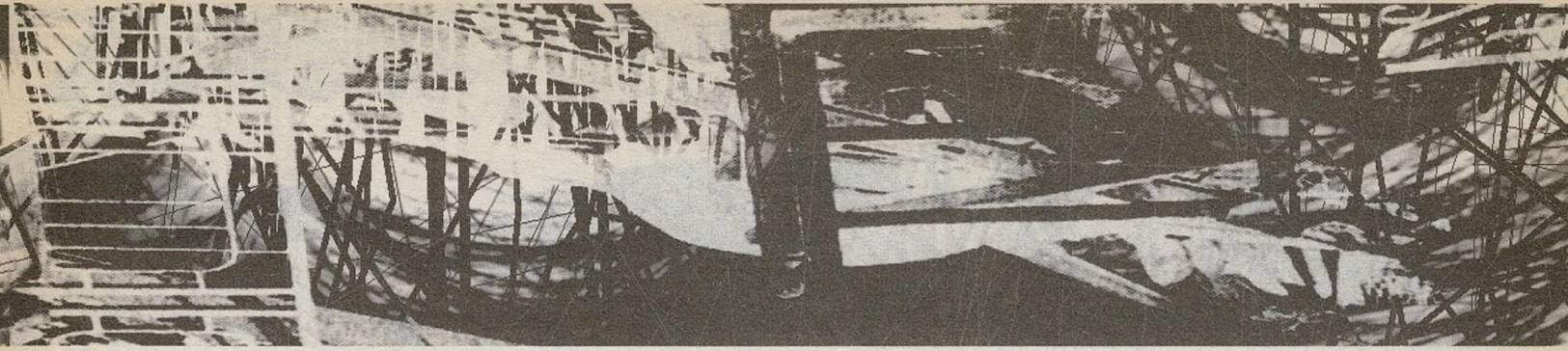
TÜBİTAK, Başbakanlık'a bağlı bir kuruluş, ama bunları sizinle işbirliğine girerek yapıyor, öyle mi?

Ümit: Evet. Tamamen bizim burdaki Gonca'nın ve TÜBİTAK'taki Hüseyin'in anlaşmaları sonucu...

Jale: Hep kişisel ilişkilerle gidiyor. Telefonda karşıdaki kişi sana güvendiği anda, kim olduğunu, ne olduğunu mühim değil... Yurtdışı yardım gönderenlerin ilk görmek istediği, yardımlar düzgün gidiyor mu,

yerine gidiyor mu? Eğer gidiyorsa, "üç yıl daha devam ederim" diyor... Yurtdışı yardımlarını hava alanından çeken de Kızılay.

Ümit: Bir Umman Büyükelçiliği maceramız var. Telefona çağırdılar, gittim. "Umman Büyükelçiliğinden anıyoruz" dediler. Niye anıyorsunuz? "Umman'dan yardım malzemesi gelecek, havaalanından çeker misiniz?" Beş sayfalık bir liste faksı çektiler. Dedim, "bu bizi aşıyor, siz Kızılay'ı arayın." Giderek yükseliyor burayı arayanların rütbesi ve mevkii. Yakında Ecevit de arayabilir, "bir şey yollayacaktım da, kamyonet bulabilir misiniz" diye... Yurtdışından arayan insanlara şunu anlatmaktan fenalık geldi: Herkes şaşırıyor, "nasıl ya-

ni, siz alamıyor musunuz malı?" diyorlar. Hayır, "Kızılay alacak, sonra bize verirse verir" diyoruz. O zaman da "haa tamam, biz sizi aranz" deyip kapatıyorlar. Kızılay'ın halini bizden daha iyi bildikleri için vazgeçiyordur çoğu... Bir firma dünya kadar kışa dayanıklı çadır buldu getirtti, Kızılay'a başvurdular, Kızılay yetkilisi on gün boyunca yer bulamadı, sonunda arkadaşlarımız aracılığıyla biz yer bulduk. Böyle bir şey olabilir mi? Ama bir Amerikan çadır yardımı işi var ki, gazetecilik yapsaydım peşine düşerdim. Nerde bu çadırlar? Rakam iki binle başladı, 85 bine kadar çıktı. Benim inandığım rakam 20 bin. Adamlar buraya bile geldi, "US Aid"ın görevlileri. Adamlar gönderdikleri çadırları bulamıyorlar.

Jale: Dışişleri Bakanlığının aldığı 22 bin çadır var. Onlar nerde?

Ümit: Jale, niye bana soruyorsun?

Yardımların yerine ulaşması konusunda büyük bir güvensizlik hakim herkeste Bu güvensizlik hali nasıl başladı?..

Ümit: En başında başladı. Ama ilk iki-üç günde, gazetelerde "domatesler çürüdü" diye haberler vardı. Domatesi getirip ortaya boşaltırsan çürür tabii. Adapazarı'nda hala durum toparlanabilmiş değil. Ben Değirmendere'ye giderken otoyoldaki otarabın dokuzu yardım arabasıydı. Yüklü kamyonu, çıkıyor, Adapazarı okunu görünce sapıyor, yıkılmış evleri görüyor, "haa tamam buraya boşaltayım domatesleri" diyor, boşaltıp dönüyor... Birinci felaket bu. İkinci felaket de bunu önlemek için yapılan "aman böyle olmuyor, depoya girsin" muhabbeti. Tamam depoya girsin ama, çok doğru ve süratli çalışması durumunda o deponun anlamı var. "Depoyu ben kontrol edeceğim, sana bırakmam" dalaşmalarıyla her şey gene çürüyor, bozuluyor... Dünya Sağlık Örgütü başkan yardımcısı meğerse bir Türk-müş. Siyaset Meydanı'na çıktı. "Türkiye'nin bütün sorunları ne yalık ki birbirine bağlı, bir çocuğu sus otur sen bilmezsin diye aile içinde yetiştiriyorsunuz, sonra okula gönderiyorsunuz, analitik düşünceye hiç yer vermeyecek şekilde kafasına dogmaları sokuyorsunuz, sonra bu çocuk kaymakam ya da vali olunca insiyatif gösterip karar almasını bekliyorsunuz" dedi.

Evsiz kalmış ne kadar aile var? Sayı tam biliniyor mu?

Jale: Kimsenin haberi yok. Akıllarına böyle bir istatistiki çalışma yapmak bile gelmiyor.

Ümit: 600 bin kişiye bannak bulunması gereki-

yor diye bir laf çıktı bir ara, Ama bu rakamın nereden çıktığını bilen yok tabii ki. Genel bir manzara çizeyim: Birincisi, adamın evi yıkılmış çadırdaki yaşıyor... İkincisi, evi tamamen yıkılmamış, ama içine giremiyor, ya yıkılıp yıkılmayacağından emin değil, ya da korkudan giremiyor, ama evin ordan uzaklaşmıyor, çadırkentte de gitmiyor, bunlar böyle bölük pörçük etrafa yayılmış durumda... Üçüncü durum da, bir takım kasabalar köyler var, depremle hiçbir ilgileri yok, hiçbir şey olmamış, ama nüfusları ikiye ya da üçe katlanmış durumda. Yedi bin kişiyken 15 bin kişi olmuş köyler var. Bir köy 1500 kişiyken 3500 kişi olmuş. Herkes akrabasının, ahabının yanına gitmiş. Ve buralara deprem yardımı gitmesi söz konusu olmuyor. Çünkü "siz depremde yıkılmadınız

ki" deniyor... Enkaz altında da daha en az bin kişinin olması lazım. Üstelik enkazlar da tamamen kaldırılıyor artık... Bazı enkazların içinden insan değil, kağıt bile çıkarılması mümkün değildi. Onları herhalde toplayıp toplayıp attılar. İçinde insan yok muydu, vardı. Her tarafa kayıp aranıyor ilanları yapılmış.

Toplam ölü sayısı bilinebiliyor mu? Resmi rakam 12 binken daha enkaz altında 30 bin kişinin olduğundan bahsediliyordu.

Jale: O sayı biraz abartılıydı. Ama ölen öldükten sonra sayısı artık çok önemli değil. Yaşayanları bari öldürmeden normal yaşatalım. 200 bin kişi olsa ne olacak ölü sayısı?

Ümit: Ama bu çapta bir felaket olmuş, ölü sayısını bile bilemiyorsa bir ülke bu bir gösterge.

Bu durumda iki sene sonra bile belki kaç ölü olduğunu öğrenemeyebiliriz yani...

Ümit: Zaten iki sene sonra hiç bilemeyeceğiz. Şimdi hiç değilse ilgilenenler var. Mesela kadının ailesinden birileri ölmüş, kadın da toplamış çocuklarını

köye gitmiş, bu insan hakkında şu anda hiçbir bilgi kimsenin elinde yok. Eğer bir de oraya yeni taşınmış, etraftakilerle hiçbir ilişkisi olmayan bir insansa, meçhul biri artık şimdi.

Jale: Hak talep edebileceği hiçbir merci yok ki zaten. Gitmek isteyen için, 64 milyonluk bir yol parasıyla bitiyor iş. Sonra onları kim takip edecek? (Bir telefon geliyor, yardım etmek isteyen biri arıyor... Telefondaki kişiye Sepetlipınar'daki ilgililerin adları ve numaraları veriliyor...)

Ümit: Sepetlipınar şöyle bir yer: Gölcük'e üç, İzmit'e 15 km. uzakta. Beş-altı gün önce buraya telefon edip ekmek ve su istediler de böyle bir yerin varlığından haberimiz oldu. Ekmek ve su olmayan bir yer olabileceğini düşünemiyorduk bile. Çünkü orası İzmit'e bağlı sayılıyor, merkezi

yardım oraya gitmiyor, İzmit'dekiler de öyle bir yer olduğunun farkında değil. Unutulmuş.

Jale: Yardımlar kesiliyor. Bitti artık. Her şey unutulacak. Ben uzun yıllar Güneydoğuda yaşadığım için biliyorum, üç gün herkes bir şey konuşur, beşinci gün hiçbir şey kalmaz. Bizim alışkanlığımız bu. Bir ay sonra her şeyi kanıksayacağız... Şu geç kaldı, bu geç kaldı diye diye tam üç haftayı bitirdik. Yarı ne yapacağız? Biz bunu tartışamıyorsak işte o zaman gerçekten biz geç kaldık... Çadırkentler bir müddet sonra kendi kaderleriyle başbaşa kalacaklar.

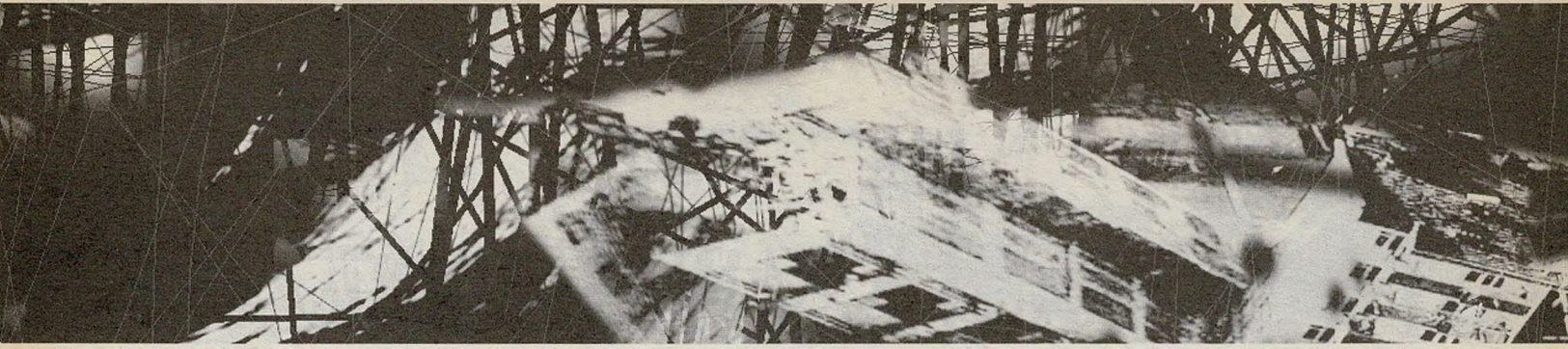
Ümit: En kötüsü de, "normalleşme haberleri yapın" diye bir baskı var. "Depremzedeler çadırkent hayatına uyum sağlıyor sayın seyirciler" haberleri yapılıyor. Bir televizyonun haber müdürüyle konuşuyorum, diyor ki "bakın, durum sizin anlattığınız gibi değil, aslında böyle böyle, istersen yarın bir muhabir yolla..." Adam diyor ki: "Zaten orda muhabirler var, onlar da senin anlattıklarını anlatıyorlar". Niye peki bunu haber olarak vermediğini sormuyorum tabii, bildiğim için...

Peki aslında durum ne şu anda çadır kentlerde?

Ümit: Rastgele okuyayım size Sakarya'da Mısırtape çadırkentine ilişkin bilgiler: Çadır sayısı: 95... barındırdığı nüfus: 377... içme suyu: tankerlerle geliyor... temizlik suyu: parktaki çeşme kullanılıyor... duş sayısı: yok... tuvalet: 4 adet (sorunlu çalışıyor, akma var)... sosyal hizmetler: yok... sağlık hizmetleri: yanda bulunan SSK Hastanesi kullanılıyor... eğitim hizmetleri: yok... yemek: herkes kendi çabalarıyla gerçekleştiriyor... gece aydınlatması: çevre aydınlatması... elektrik: çadırlarda elektrik yok... ısıtma: yok...

Şu anda kaç çadırkent var?

Ümit: Valilik açıklamasına göre 90. Bize göre 100'ün biraz üstünde. Valilik, gün geçtikçe bizim rakamlarımıza yaklaşmaya başlıyor. Ama birçok yerde insanlar evlerinin önüne çadır kurmuşlar, parkların içine çadır kurmuşlar. Ve bunlar çadırkent sayılmıyor. Tuvalet ihtiyaçlarını az yıkılmış evlere girerek hallediyor insanlar... Demin söylediğim çadırkentten daha iyi durumda olanlar var, mesela Amerikan çadırlarının kurulu olduğu, Amerikan sağlık ekibinin bulunduğu Doğuşla diye İzmit'te bir çadırkent var. Bu arada

bugün bir şikayet telefonu geldi: Amerikalılar Bekirpaşa belediyesine devretmiş bu çadırkenti. Belediye işçileri de cumartesi-pazar diye tatil yapmışlar. Bekirpaşa en çok yıkılan yerlerden biri... Acaba o belediye işçileri kaç gündür çalışıyor, ne durumdalar, onu da bilmiyorsun, belki de haklı adamlar ara vermekte.

Jale: Bazı çalışanların yatacak çadırları bile yok, sokakta yatanlar var. "Hiçbir şey yapılmıyor" derken oradaki insanı da düşünmek lazım. Üç hafta boyunca ceset kokusunun, yokluğun içinde yaşamak korkunç bir şey.

Ümit: Adım adım gitmek lazım. Deprem oldu, "kaymakam harekete geçmeli, belediye harekete geçmeli" deniyor. "Belediye hiçbir yeri temizlemiyor, ortalık çöp içinde, bulaşıcı hastalık geliyor" diye şeyler yazıldı. Kardeşim, belediyenin de yarısı öldü! Ya da annesi öldü, kızı öldü! Kaymakamın elindeki memurlar sağlam duruyor mu bakalım! İnsanlar böyle bir facia yaşamış, çok normal ilk anda toparlanamamaları... Dışardan hazır kuvvet gidip duruma müdahale etmeliydi acil durum için. Devletin bu tipte hiçbir örgütlenmesi yok ki... Ama "devlet dağıldı" derken de ordaki insanları tenzih ederek konuşmak lazım... Orda bir şey yapılmıyor demeye kimsenin hakkı yok. Bir şey yapmayan Ankara. O kadar iş durukken AKUT'un hesaplarını kontrol altına almaya kalktılar. Çocuklar Maliyeyi buldular başlarında. Sonra da Atina depreminde "resmi görevli" olarak AKUT'u askeri uçaklara bindirip götürdüler...

Adapazarı'ndaki çadırlarda sağlık personeli arasında bitlenmeler olmuş. Çünkü yıkanamıyorlar. Sakarya devlet hastanesinde doktor fazlalığından doktorlar günde iki saat falan çalıştı bir süre. Bir hafta böyle bir durum oldu. Ama şimdi muhtemelen doktor yoktur. Çünkü adamın iş gücü var, kendi işine dönüyor herkes... Gölyaka diye bir yerde 128 kişi ölmüş, ama yıkım bakımından en yoğun yıkım olan yerlerden biri. Belediye başkanı, "hemen bir yağın iş makinası aktı buraya, ama şimdi hepsi gitti, ben bu enkazla kalakaldım, nasıl kaldıracam" diyor.

Jale: Bir köyden küçük bir kız telefon etti kriz masasına "abla" dedi, "bizde kimse ölmedi, ama her yer yıkıldı, illa birisinin mi ölmesi gerekiyor sizin gelmeniz için..." Ne diyeceksin. Söyleyecek hiçbir şeyin yok.

Ümit: "Ordu da geç harekete geçti" deniyor, ama şuna eminim ki, bir askeri birlik bir yere gittiği zaman orada herkesten fazla işe yarar...

Zenginler ayda yüzde on az kazansalar her şeyin çözüleceğini düşünen biriyim. Gece dışarı çıkan, lüks yerlere giden insanlar bunu yansı kadar yapsalar bir süre, bir sürü şey çözülür... İstanbul'da hayatın normale döndüğünü görüyorum, burdan dışarı çıktığımda. Evet, hayat normale dönmeli, ve bu normal hayatın içinde oraya yardım etmek diye küçük bir kalem yer almalı herkes için...

İtiş kakış içinde beş saat geçiriyorsun iki kutu bilmemne almak için, hakikaten hali vakti yerinde olan insan niye buraya girsin kardeşim? Tamam, üç-dört tane dalavereci çıkar ama, onu da göze alacaksın... Şu laf da var: "Millet yardımları alıp stok yapıyor abi..." Ne demek stok yapmak? Çadırına götürüp makarna pişiriyor adam. Zaten stoklasın! Bir hafta sonra onu da bulamayacak!.. "Efendim güneydoğudan insanlar geliyor, depremzedeyim diye çadırkente yerleşiyor, bilmemne yapıyor..." Ulan tuvalet yok, duş yok, bir bok yok, yağmurda çamurda niye gelsin herif oraya yaa? **Sağlık koşulları hakkında ne gibi bilgiler geliyor?**

Ümit: En büyük sorunlardan biri, kadınlar yıkanamıyor. Çünkü duş diye yapılan yerler ortalıkta etrafı bir şeylerle çevrilmiş yerler. Etrafta erkekler varken Adapazarlı kadınlar nasıl girip yıkanacak? Kapısını açıp içeri girebileceği duş konteyneri lazım. Zaten çoğunda sıcak su da yok. Soğuktan yakında erkekler de yıkanamayaca-

cak... Çadırkentler kurulurken altına mıcır dökülecek, drenaj yapılacak gibi gerekleri var, ama çoğu, bütün bunlar yapılmadan kurulmuş. Elde iyi çadır varken niye bunlar baştan Kızılay çadırıyla kuruldu? Hadi kuruldu diyelim, madem elde iyi çadır var, hadi bir an önce bunu iyileriyle değiştir! Ama bunu da yağmurda çamurda yapmak zor. Türkiye'de Kızılay'ın çadır malzemesi parafinlenmiş ham branda. Bu, su geçiren bir şey. En çok bulup yollamaya çalıştığımız malzeme ne biliyor musun bütün bu furya içinde? Forkliftçilerin malları kaldırmak için kullandığı tahta paletler -çadırın altına koymak için- bir de sera naylonu -çadırın üstüne örtmek için. Biz binlerce insanın dünya kadar parasını buna ayırmak zorunda kaldık. Yolladığımız paletin, sera naylonunun haddi-hesabı yok, kaç TIR yolladığımızı hatırlamıyorum bile. Daha hala isteniyor. Aslında normal çadırlar olsa bunların hiçbirisi hiçbir şekilde gerekmez. Biz sera naylonu ve palet bulmakla uğraşacağımıza başka şeylerle uğraşıp daha faydalı olabilirdik.

Düşünülen şey prefabrik evler mi artık?

Jale: Belki de prefabrik ev bunun için lazım: İnsanlar gerçekten o depremden sonra betonun içinde oturamayabilirler. Ataköy misali, 25 katlı beş tane bina yaparlar, insanlara da onun içine girin derler. Kim girer o binaya?

Ümit: "Prefabrik evlerin kasım sonunda bitmesi öngörülüyor" diye açıklandı. Kabul ettik ki kasım sonunda bitecek, şimdi eylülün ortasındayız, iki buçuk ay var ve Türkiye'nin en çok yağış alan

ikinci bölgesinden söz ediyoruz... Çadırkentlerde insan başına şu kadar metrekaşe gibi hesaplar var. Bunların hiçbirine uyulmadığı için, insanlarda kapalı yere girme korkusu olduğu için, o küf kokan Kızılay çadırlarında hiçbir aydınlatma da yapılmadığı için kimse geceleri uyuyamıyor. Geceleri kalkıp dolaşıyorlar, kalkıp dolaşınca da "sen benim karıma kızma bakmak için dolaşıyorsun" diye kavgalar falan oluyor-muş. Böyle hikayeler var... (Yeni-den masadaki 100 sayfalık çadırkentlerin durumuna ilişkin dosyaya bakıyor) MÜSİAD'ın çadırkenti var, rezalet durumda, hiçbir bok yok. MÜSİAD'dakiler demişler ki "kardeşim biz baktık, bu iş çadırla madırila olmayacak, biz onlara prefabrik ev yapacağız, o yüzden çadırkente yatırım yapmıyoruz". Mantık olarak güzel de, çadırkentin durumuna bakın: Duş sayısı: iki soğuk sulu... temizlik suyu: bidonlarla taşıyor... içme suyu: tankerle geliyor, düzenli değil... kamp zemini: toprak (yağmurda çamurlanıyor)... eğitim hizmeti: yok... yemek: yok... gece aydınlatması: yok... elektrik: yok... ısıtma:

Biz yardıma yeniden başlamak lazım diyoruz, seferberlik diyoruz. Ama aslında bu son derece saçma bir şey. Üç gün öncesi itibarıyla yardım için toplanmış 28 trilyon para var devletin elinde. Şu andaki acil sorunlar için o paranın bir kısmı harcansa olay hallolacak.

yok... ihtiyaç: çadır için naylon... Bu insanlar prefabrik ev yapılarına kadar burada yaşayacak. Hale bak!

Jale: İMÇ'de çadır fiyatlarıyla birlikte sera naylonlarının fiyatının beşe katlanmış durumda olduğunu biliyor musunuz?

Ümit: Tabii. Neyse ki bizim bir tane doğrudan aldığımız, beşe katlanmış olan biri var... Tank Palet Fabrikasının hayran olduğum bir çadırkenti var. Bakın okuyayım... Çadır sayısı: 100 adet kutup çadırı... kamp zemini: ıslah edilmiş... barındırdığı nüfus: 500... içme suyu: tankerle taşıma, problem yok... temizlik suyu: akar su mevcut... duş sayısı: 20 adet sıcak sulu... tuvalet: 20 adet, ayrıca altı adet çocuk için... sosyal hizmet: 300 öğrencilik kreş kuruluyor, voleybol, basketbol, tenis sahaları, çay bahçesi, çamaşırhane var... sağlık hizmetleri: Tank Palet Fabrikası ve il sağlık müdürlüğü karılıyor, problem yok... eğitim hizmeti: yok... yemek: günde üç öğün... gece aydınlatması: var... elektrik: var... ısıtma: kışlık çadır olduğu için problem yok... diğer ihtiyaçlar: uzun dönemde yiyecek temini problemi var, 15 günlük mevcut... Bir de not var, aynen okuyorum: İdarecinin anlatımıyla mevcut olan içme suyu hattı Arifiye Belediyesi'ne kasıtlı olarak açılmadığı, Arifiye Belediyesi'nin bu çadırkente kasıtlı olarak destek vermediği söylenmiştir...

Mesela bir de Gölcük'te askerlerin kurduğu bir çadırkent var, orda Sivas'ta yaptırılmış çadırlar var. Üç kat, üstü naylon, arası izolasyon malzemesi, içi de branda. Beş yatak konduktan sonra, bir yüzde altmış daha yer kalıyor, önlerinde plastik masa, dört sandalye, bir de şezlong... Kışa mı şa dayanıklı mis gibi çadırlar...

İlk günler gıda yardımları için "çürüyor, bozuluyor, artık göndermeyin" deniyordu. Şimdi gıdada bir eksiklik var mı?

Ümit: Gıda yok yaa! Eksiklik falan değil, gıda yok! Gölcük'te, ana depoda, Otosan deposunda su bitti. Bu ne demek? Bütün yardımın toplandığı yer orasıydı. Ordan bir çadırkentin askeri yetkilisi burayı arayıp kuru gıda istedi, ben "peki" deyip telefonu kapadım, sonra aklıma geldi, adamı arayıp "peki niye depodan almıyorsunuz?" dedim. "Orda kalmamış" dedi adam... Evet, her şey gitti, çok miktarda gitti, görülmüş miktarda yardım yapıldı, ama bitiyor yaa! Ben de bir kere böyle bir yanılgıya düştüm: Bir yerden tüp istediler, gönderdik, sonra gene tüp istediler. "Ee, gönderdik ya!" dedikten sonra farkettim ki tüp, biten bir şey abi! Kullanınca bitiyor!

Bundan sonrasını düzene koymak için ne gibi düşünceleriniz var?

Ümit: Devlet bütün işbilir insanlarını bir yöntemle bir araya getirmek zorunda. Devletin içinde de işbilir insanlar yok değil aslında. Mesela Kızılay, şimdi itibar olabilecek en alt seviyeye inmiş rezalet bir kuruluş durumunda. Ama ben eminim ki, olayın ilk gününden itibaren canı çıkan,

fedakarca çalışan, üstelik de becerikli Kızılay görevlileri vardır. O insanlar daha beter kahroluyordur şimdi.

Peki ne yapılmalı?

Ümit: Şahsen bana soruyorsan, zenginler ayda yüzde on az kazansalar her şeyin çözüleceğini düşünürüm. Gece dışarı çıkan, lüks yerlere giden insanlar bunu yarısı kadar yapsalar bir süre, bir sürü şey çözülür... İstanbul'da hayatın normale döndüğünü görüyorum, burdan dışarı çıktığımda. Evet, hayat normale dönmeli, ve bu normal hayatın içinde oraya yardım etmek diye küçük bir kalem yer almalı herkes için... Herkes bir şekilde bir şey yaptı, bizi arayan insanların zaten belli ki öyle aman aman bir parası yok. Biraz daha fazla parası olanların bir pay ayırması devam etmesi lazım. Üstelik öyle ayrımcılık falan yapılabilecek siyasi tarafı olmayan deprem gibi bir konu bu. Adapazarı ahalisiyle benim herhalde herhangi bir siyasi yakınlığım olamayacağı açık. Ama bunun da konuyla ilgisi yok. Çünkü deprem bu... Sivil koordinasyon merkezinin çalışmaları, projeleri falan olabilir

ama, şunu da söylemek lazım, telefon faturası geldiği gün burası artık olamayabilir. Benim tahminim milyarlarca telefon parası gelecek. Kim ödeyecek bilmiyorum. İsviçre, İngiltere, Gölcük, İzmit sürekli konuşuyoruz...

Buranın somut ihtiyaçları neler?

Ümit: Gönüllüler azalmaya başladı. Herkes öğrenci, üniversiteler de açılmaya başlayınca, kimse kalmayabilir. Becerikli insanlara ihtiyaç var. Kiminle nasıl konuşacağını bilen, insiyatif kullanabilen, deprem bölgesindeki insanlarla konuşurken onların amiriyim gibi davranmayan, devlet yetkilileriyle konuşurken utanılır bir şey yaptığını düşünmeyen becerikli insanlara ihtiyacımız var.

Bölgeye bir yardım seferberliği daha başlatacağımızı duymuştuk...

Ümit: "Kardeşim biz bu yardımı yaptık, bitti artık diye arkamızı dönersek bu iş boka batacak, şu andan itibaren yardıma devam etmek zorundayız, bunu da bir hamlede yapmamak zorundayız..." şeklinde bir metin hazırlayıp başta kuru gıdacılar olmak üzere birçok yere fakslamaya

başladık. Burda belirleyici rol oynayacak olan basın... Şimdi biz yardıma yeniden başlamak lazım diyoruz, seferberlik diyoruz. Ama aslında bu son derece saçma bir şey. Üç gün öncesi itibarıyla yardım için toplanmış 28 trilyon para var devletin elinde. Şu andaki acil sorunlar için o paranın bir kısmı harcansa olay hallolacak.

Jale: Ayrıca dünyanın değişik yerlerinde bekleyen para var. Mesela Hollanda'nın 30 milyon florini var bekleyen. Güvencikleri an verecekler. Ama hepsi de para yerine aynı yardım yapmayı düşünüyorlar, çünkü emin değiller.

Ümit: Aslında bir yandan bazı şeyler de iyi: Birileri uğraştı çabaladı, çocuklara bir yuva açtılar bölgede. Demin o kız telefon etti, sesi hiç bizim gibi değildi, müthiş neşeliydi: Orası açılmış, Nurseli İdiz ve Grup Gündoğarken de gitmiş biraz reklam olsun diye, televizyonlar gelmiş, çekim yapmışlar, "çocukları içeri sokamıyoruz, hala oynuyorlar" diyor. Çocuk parkı malzemesi arıyordu, askerler gitmiş, çocuk parkı yapmışlar -adı Mehmetçik Parkı tabii ki- ama böylece çocuk parkı da olmuş, hiçbir eksikimiz kalmadı diye kız mutlu mutlu telefon ediyor... Evet, tedarik konusunda yardıma ihtiyacımız var. Çünkü kendiliğinden yardım kesildi. Ya da kesilmek üzere. Bizim bir sucukçu amcamız var. Depremde yakınları ölmüş bir İstanbullu. Bir tane de minibüsü var. Adam bizim şoförümüz gibi çalıştı. Mesela minibüsüne plastik sandalye yüklüyorsa, "ben bunun içine biraz da sucuk, pastırma koyayım da öyle götüreyim" diyor. 10 gün boyunca her gün bir sefer yaptı, çalıştı adamcağız. Böyle insanlar hep olacak, ama bu yardımın devam ediyor olduğunu göstermiyor. Acilen deprem bölgesindeki gerçek durumun duyurulmasını sağlamamız gerekiyor. Bu da boyumuzu aşiyor.

Jale: Bence insanlar Türkiye'de şunu düşünsünler: Regl olduğunuz zaman hijyenik pede ihtiyacınız var. Ve bunun olmadığını düşünün. Pamuk bile bulamıyorsunuz, bez bulamıyorsunuz. Siz orda yaşamak zorundasınız, bacaklarınızdan akarken. Ben orda kaç kadın gördüm böyle. Bu kadar onur kırıcı bir şey olabilir mi bir insan için.

Ümit: Üstelik evine kapanma şansın da yok, erkeklerin ortasında, çadırdan çıkamadığını düşün... Çok net şeyler var: Yağmur yağınca bu insanlar ıslanıyor. Çünkü içinde bulundukları çadır su geçiriyor. Bunun çözümü uzmanların on gün çalışmasını gerektiren bir şey değil. Su geçirmeyen bir madde olursa su geçmez, bu kadar basit. Çadırların çoğunun altı açık. Altlarına su ve soğuk geçirmeyen bir malzeme döşemesi lazım. Ben bunların bulunamayacağını düşünmek istemiyorum. Açlık, üşüme, ıslanma, temizlik. Bunlar çok temel şeyler. Çoğu yerde elektrik var. N'olur ki çadırlara birer küçük ampul koyulsun. Kaç metre kablo gider? Karanlık, insanları korkutan kötü bir şeydir yaa!

Akıl ikiye bölünüyor

Deprem sonrasında sivil toplum örgütleri arasında iletişim ve eşgüdüm sağlamak üzere oluşturulan "Sivil Koordinasyon Merkezi"ne evsahipliği yapan İnsan Yerleşimleri Derneği Başkanı Korhan Gümüş'le, depremle birlikte yükselen sivil toplum hareketini konuştuk.

17 Ağustos depremi doğrudan kaç kişiyi etkiledi?

Korhan Gümüş: Nüfusun en az dörtte birini etkiledi diyorlar. Ama çok daha geniş bir etki alanı söz konusu. Afet bölgesi olmayan bölgelerde de etkiler var. Üç bin nüfuslu küçük yerleşmeler, şimdi on iki bin nüfuslu olmuş. Her şeyi "etki" olarak düşünürsek, en fazla Ankara'yı etkiledi. Kesin bir rakam vermek mümkün değil. Ekonomik anlamda da bütün Türkiye'yi etkiledi.

Ölü ve yaralı sayısı merak ediliyor, kimse kesin rakamı bilemiyor.

Açıkçası benim tahminim yok. Biz de söyleneni tekrarlıyoruz o kadar. Yardımlarla ilgili daha detaylı bilgiler alabiliyoruz. Haberleşme eşitsizlikler üzerine kurulu olduğu için, çökmüş olduğu için her gün unutulmuş yerler ortaya çıkabiliyor. Bazı yerlerde "tamam, sorun çözüldü, çadır kentler kuruldu" deniyor ama, bazı çadırlar kentlerde, tuvalet yok, yemek yok, sadece çadır kurulmuş. Oralarda çok ciddi bir sefalet var ve bu kalıcı bir sefaletle dönüşüyor. Biz de ilk günlerde herkes gibi telefonlara sarıldık, buraya da telefonlar gelmeye başladı. Çadır gidiyor, ama çadır için altına mıcır sermek gerekiyor, suyu drene etmek için küçük bir toprak operasyonuna ihtiyaç var, tuvalet, tuvaletleri nakletmek için kamyon, indirmek için vinç gerekiyor. Bunların arasındaki haberleşmeyi sağlamaya çalıştık biz. Bir taraftan gönüllüler oraya giderken, burda yapılan iş haberleşme işiydi. Şu işlev ortaya çıktı: Geçmişteki tulumacılar teşkilatı gibi bir şey gerekiyor. Bir felaket olduğu zaman kim ne yapacak? Bunun bilgisi yok. Kim gidip tulumbayı alacak, kim suyu alacak, bir araya nasıl gelinecek? Benim çocukluğumda buna benzer şeyler vardı. Deniz kenarında gece yansı lodos çıktığı zaman, herkes uyandırılırdı, kimin teknesi önce karaya çekilecek gibi bir problem olmazdı. Üç kişi uyanıp gidip kendi teknelerini çekmezlerdi. Bütün sahili uyandırılırdı, herkes gidip sırayla bütün tekneleri çekirdi. Ona göre sıraya konurdu her şey. Sonra temizlik işleri yapılırdı, insanların üstü başı kirlendiyse hortumlar tutulurdu. Böyle alışkanlıklar vardı İstanbul'da. Ama bu afette, gözükten şey o ki, böyle bir bilgi birikimi yok. Tamam, insanlar yardım etmek istiyorlar, gerçekten müthiş bir seferberlik oldu, ama haberleşme sorununu nasıl çözeceğiz? Biz orada ve burada bir tecrübe yaşadık. Bunların koordine edilmesi gerekiyordu. Buraya da o yüzden koordinasyon merkezi dedik.

En büyük sorun koordinasyonda mı yaşandı?

En büyük sorun, tabii ki afet öncesinde yaşan-

dı. Bu yerleşim biçiminde sorun var. Akılımızın bürokratik bir akıl olarak üniversitelere, bilen insanların kafasına sıkışıp kalmasında asıl sorun... Bizim İnsan Yerleşimleri Derneği'nin yaptığı bunun tersiydi. Biz bunu hep tartışmaya aç-yorduk. Paylaşılmayan bilginin bir işe yaramadığını ve bilgiyi paylaşmayı hedeflemeyen insanların aslında "bilen" bir insan olamayacağını düşünüyoruz. Diyelim ki bir üniversiteye giriyorsunuz, bir kariyer yapıyorsunuz, bir bölümün başkanı, dekan, rektör oluyorsunuz, en çok bilen insanlar da bunlar değil mi? Şehir planlama konusunda en büyük bilgiye sahip insanlar bunlar. Siz bir takım şeyleri görüyorsanız, bunları kamuoyuna anlatıp kamuoyunun o konuda bir talep üretmesini sağlamadığınız sürece şunu istemiş olursunuz: 1930'lardaki gibi, ben de siyasete atılalım da, iktidarı paylaşayım, doğru şeyleri uygulayayım. Türkiye'de aydınların çok ciddi bir problemi var, aydın olmayı beceremediler henüz. Kendilerini siyasallaştırmayı beceremediler, hep siyasete angaje oldular, taraf tuttular, siyasi grupların içinde yer aldılar, iktidar bloğunun içinde her zaman yer aldılar, ama hâlâ 1930'lardaki gibi kendilerini "orada" gördüler, halka bir şekilde arkalarını dönüp siyasetle haşır neşir oldular. Halbuki tersini yapmaları gerekiyordu, kendi konularını siyasallaştırıp bildiklerini, gördüklerini, hissettiklerini halka anlatmaları ve halkla birlikte meşru bir sivil güç yaratmaları ve talep etmeleri gerekiyordu. Biz kamu otoritesinin kural koyuculuk vasfını kendisinde zannediyoruz. Kamu otoritesi kendiliğinden yapı denetimiyle ilgili bir takım kurallar koyuyor, imar normları onun için oluşuyor zannediyoruz. Halbuki kamu otoritesinin kural koyuculuk vasfı kendinden kaynaklanmaz. O kuralları kamu otoritesinin koyması sağlanır. Yapı denetimiyle, imar mevzuatıyla, şehir planlamasıyla ilgili meselemizde çok temel bir çelişki var bu açıdan. Olayın temelinde bu problem var. Hukuku siyasi iradenin bir iddiası olarak algılıyoruz. Ama bir konteksle olan bir ilişki

olduğunu görmüyoruz. Dolayısıyla siyasi alan dediğimiz zaman hep o göstergenin sadece görünen tarafını görüyoruz, göstergenin siyasi alanla örtüşüğünü varsayıyoruz, o temsili faaliyetin bir temsil faaliyeti değil, toplumun yerine geçme faaliyeti olduğunu düşünüyoruz: toplum adına hissetme, toplum adına görme, toplum adına düşünme. O zaman da ne oluyor; bir şeyleri görüyorsanız, bürokratik bir akli temsil ediyorsunuz, popülizmle herkese imar, kat çıkma izni vermeniz, kaçak yapıya göz yummanız gerekiyor. Bunun için de akıl ikiye bölünüyor. Bir bü-

rokratik akıl, bir de popülizm. Bence yerleşim meselesi Türkiye'nin modernleşmesinin böyle bir karakteri olduğunu ortaya koyuyor. Siyasi alanla örtüşüyor. Halbuki örtüşmediği bir alan olması gerekiyor ve toplumun kendi geleceği hakkında karar verici olması gerekiyor. Deprem öncesi biz neden bu işleri dert edinmiştik? Gidişin çok aptalca bir gidiş olduğunu görüyorduk. Bu şekilde yalnız depremde değil, birçok başka şeyde de aynı bedeli ödüyorsunuz. Her aydınlanmanın bir maliyeti var. Bu da bence pahalı bir aydınlanma biçimi.

"Aydınlar" homojen bir topluluk değil. Bilginin paylaşılması diye de bir sorun var, ama aynı zamanda, bilginin iletile kanallarının da maksatlı olarak tıkalı kılınması da var. Örneğin, Kocaeli gazetesi "Depreme hazırlıklı değiliz" diye yazıyor bir yıl önce, çünkü sempozyum düzenlenmiş. Bu büyük basına ve televizyonlara aksetmediği gibi orada da yerel yönetime doğru bir tazyik yaratmamış. O sempozyumu düzenleyenler, katılanlar, o gazeteyi çıkaranlar kendi işlevlerini yerine getirmişler, ama karşılık bulmamışlar... Öte yandan, "toplum adına konuşma"nın politik ve etik açıdan yanlış olduğunu söyleyen aydınların birçoğu bu felaketin ardındaki ekonomipolitiği desteklediler, açıkça Özal'cı kesildiler. Aynı insanlar bugün sivil toplum söylemi içindeler... Sizin yaptığınız aydın tarifine dönüp oradan başlayalım mı?

Aydının siyasallaşmasından ne anlıyoruz? Benim kullandığım siyasallaşma sözcüğü siyasi taraf olma anlamını taşıyor. Aydın bizzat kendi konumunu siyasallaştırmasını ben aydının siyasallaşması olarak görüyorum. Tabii ki Türkiye üzerine bir takım yönetim zaviyesi açısından bakarsanız, yelpaze içinde çeşitli tercihleri olabilir aydının. Ben onlardan bağımsız olarak aydının kendi konumunu siyasallaştırması gerektiğini

Bir bürokratik akıl, bir de popülizm. Bence yerleşim meselesi Türkiye'nin modernleşmesinin böyle bir karakteri olduğunu ortaya koyuyor. Siyasi alanla örtüşüyor. Halbuki örtüşmediği bir alan olması gerekiyor ve toplumun kendi geleceği hakkında karar verici olması gerekiyor. Deprem öncesi biz neden bu işleri dert edinmiştik? Gidişin çok aptalca olduğunu görüyorduk. Yalnız depremde değil, birçok başka şeyde de aynı bedeli ödüyorsunuz. Her aydınlanmanın bir maliyeti var. Bu da bence pahalı bir aydınlanma biçimi.

düşünüyorum. Bulutların üstündeki bir siyasetle kurduğu ilişki değil de, bizzat neyle uğraşıyorsa o alandaki uğraşını siyasallaştırması... Eğer siyasi otorite size bir iş veriyor ve siz o siyasi otorite size siparişi verdiği zaman çalışmaya başlıyorsanız, bence siyasallaşmış değilsiniz. Çok tipik bir örnek: Beşiktaş'a dikilen gökdelen heykeli, baştan aşağı "siyasi" bir heykel. Beşiktaş Belediye Başkanı ilericiymiş, kendisine görev vermiş bilmemne... Adam neredeyse sanattan vazgeçecek kadar siyasallaşıp, neredeyse pure siyaset ortaya koyuyor. Kendisi saf siyaset olan bir heykel koyuyor. Bu bence tam da siyasetlesmedir. Aydın'ın kendi konumunu siyasallaştırması, mesela sanatçı için, sanatın kendisini bir manifestoya dönüştürüp bu tip kamu sahasında yapılacak tasarımların meşruiyetini sorgulama faaliyeti. Bizim siyasi geleneğimizde bir bütünsel tasarım ütopyası her zaman var. Batı modernleşmesinde de var, ama biz Batı modernleşmesini hep onun siyasi tarafı itibarıyla okudum. Bizim için ordaki bu ütopya, şehri tasarlama ütopyası gibi şeyleri siyasi faaliyetin kendisi zannetmişiz. Bu çok normal, çünkü Batı modernleşmesi de böyle yaşanmış fakat 1930'lardaki bu tasarımcı söylemin meşruiyeti bence tam da iddia ettiğinin tersi olmasında yatıyor. Her ne kadar bütünsel bir tasarım ütopyası içeriyorsa da, mesela dil anlayışı üzerine, milli mimarlık anlayışı üzerine, sanat, müzik, bütün bu konular üzerine total bir tasarım ütopyasını içeriyorsa da siyasal söylem, meşruiyetini bence gerçekleşmemiş olmasından alıyordu. Çünkü toplum üzerinde bir üst dil oluşturmuyordu. Seçkinlerin bir diliydi. Temsil etmek yerine, yalıtılmış olmasından dolayı meşruydı. Yemekle yemek kitabı arasındaki ilişki gibi. Böyle bir bilimsel söyleme dönüşüyordu... Bence liberalizm de sol gibi bireyi örgüt-süzleştiren, devleti bu hatta sokan bir ütopya. Ben ayırım gözetmeksizin bütün ulus devlet ideolojilerinin hepsinin özünde bir 'essentialism' olduğunu, yani toplumun bütünü tasarlama yaklaşımı olduğunu, ve bunun siyasi planda, resmi sahada devlet aracılığıyla gerçekleşmesinin hedeflendiğini söylüyorum. Devlet aracılığıyla yapılan bütün bu tasarımların bizim bugün kullandığımız ideoloji kavramının içine girdiğini düşünüyorum. Ben bugünkü iktidar bloğunun içinde epistematik bir bölünme olduğunu düşünüyorum. Bir tarafta bürokratik akıl var: Üniversiteler, meslek odaları tarafından bir üst dil oluşturma faaliyeti. Bir de popülizm-demokratizm yüzü var. Bu bir madalyonun iki yüzü gibi. Ama kendi içinde çatışma da

Eğer siyasi otorite size bir iş veriyor ve siz o zaman çalışmaya başlıyorsanız, bence siyasallaşmış değilsiniz. Çok tipik bir örnek: Beşiktaş'a dikilen gökdelen heykel. Adam neredeyse sanattan vazgeçecek kadar siyasallaşıp, kendisi saf siyaset olan bir heykel koyuyor. Budur siyasetlesme.

içeriyor zaman zaman. Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurumlarıyla belediye başkanları arasındaki çelişki gibi. Sol kanattan geldiğini iddia eden, ama bence solla hiç alakası olmayan bazı köşe yazarları yazarlar ya, "akla aykır", "şehircilik bilimine aykır", "hukuka aykır" diye, hep dışlaştırırlar bilimi, şehirciliği, hukuku. 70'lerin demokratik kitle örgütlerinde hep bu şuna, buna aykırı söylemi vardır. Bence bürokratik akıl popülizmin ayrılmaz bir parçası. Siyasal demokrasi Türkiye'de kendi evrimi içinde bu ayrışmayı yarattı. 1930'larda yalıtılmış iktidar bloğunun içinde bu ayrışma gözüküyordu ama, çok partili demokrasiye geçtikten sonra ve yerel yönetim reformları yapılırken, siyaset, devlet aklının yumuşak karnı olmuştur, daima tavizlerle ilerlemiştir. Temel kural popülizmde şudur: Bir milletin istemediğini millete zorla yaptıramazsınız. "Halk bunu istiyor, halk boğaza köprü istiyor" gibi şeyler vardır bir tarafta. Öbür tarafta ise "halk hiçbir şeyi bilmez, cahildir, görmüyor musunuz yeşil alanları yağmalyorlar" gibi laflar bu ikircikli durumu ortaya koyar. Bunları birbirine hep rakip gibi görmüşüzdür. Bunların çatışması "aaa, bak, bir tarafta bilim adamları, bir tarafta da siyasetçiler var, çatışıyorlar" diye düşünülür. Hep kurul üyeleri tartışma konusu olur; mesela bürokratik akıl temsil eden sol kanat aydınlarımız "kurul üyeleri biz olursak kültür ve tabiat varlıklarını koruruz" demişlerdir. O faaliyetin içine ben girersem rantı ben dağıtırm demiyor da, dürüstüm, temizim diyor. Neredeyse Kültür Bakanı'nın erdemli olmasına bağlıyorlar kültür varlıklarının korunmasını. Böyle olunca siyaseti etik alana sıkıştırıyorsunuz. Hukukun maddi bir şey olduğunu görmüyorsunuz. Hukuk siyasi otoritenin bir lütfu, bir tercihi gibi algılanıyor. O zaman solcular geçiyor onlar yağmalyor, sağcılar geçiyor onlar yağmalyor, fark kalmıyor.

Madalyonun iki yüzü "bürokratik akıl-popülizm" ikilisinden çok, "elitizm-popülizm" değil mi? Bunlar sonuçta sınıf ideolojileri, bürokratik akıl bu ideolojilere tabi. Liberal aklın -ideolojinin- bürokratik akılla işbirliğinin somut örneği, Özal'ın demeci: "Biz binaları yasalara uyduramadığımız için yasaları binalara uydurduk". Ben zaten bu ikisi arasındaki çelişkinin gerçek bir rekabet olduğunu düşünüyorum. Her zaman uzlaştıklarını düşünüyorum. Şöyle düşünelim: Siz deprem olabileceğini biliyorsunuz, bu belli. Bunu söylüyorsunuz ama kime söylüyorsunuz, bu önemli. Benim söylediğim bilginin kendi

içerisine ilişkin bir şey değil. Ben doğruyu biliyorum, fakat siyasetçiler popülizm yüzünden bu bilimsel gerçekleri uygulamıyorlar. Durum böyleyse ne yaparsınız, susar mısınız? Ben bu kadarını söyleyip sonra susmayı tercih edenlerin bürokratik akıl temsil ettiklerini söylüyorum. Bu bilgiye sahip olanları kucaklayan bir şey söylemiyorum. Burda siyasi pratiklerinin diğeriyle bütünleştiğini söylüyorum. İkisi de aynı siyasi pratiğe sahip. Popülist siyasetçi halka boyun eğiyor, yasaları binalara uyduruyor. Öbürü ne yapıyor, benim söylediğim doğru diyor, ama uygulanmıyor diyor, bunları söyleyip susuyor... Popülizm zaten siyasetin egemen karakteri artık. Bürokratik akıl temsil eden siyasetçi kalmadı. Eskiden sosyal demokratlar bürokratik akla daha yakın denebilirdi. Şimdi hiçbirinin Özal'dan farkları yok. CHP'li belediye de aynı şeyi yapıyor, Faziletli de aynı şeyi yapıyor. Hepsini topluma tasarlama fikrinden bu noktaya geldiler.

Ama somut parti tabanları ve bu tabanın taziyeliği de var. Dolayısıyla SHP, Özal'ın, ANAP'ın yaptığını yapar mıydı? Mimar ve Mühendis Odaları'nın denetim yetkisinin elinden almasını gerçekleştirebilir miydi, SHP'nin üst yönetiminin Özal'dan pek fazla farkları olmasa da...

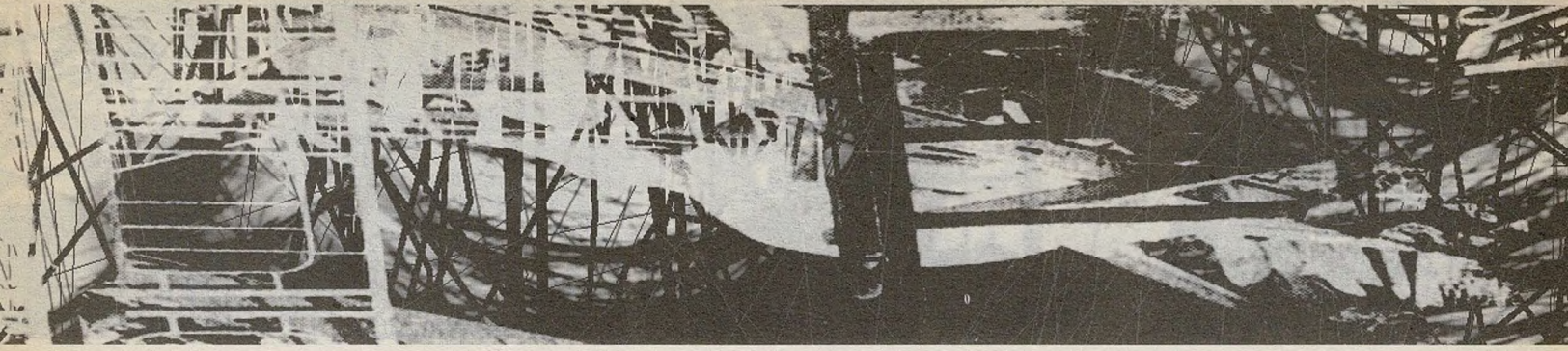
Evet, SHP en azından meslek adamları gibi genişleyen bir orta sınıfa hitap eden aydın tabakanın oyunu alıyordu. Ama Özal "demiryollarını destekleyenler komünistlerdir" demişti ve çok cahilce bir lafı bu.

Bugünkü sivil toplum hareketinin öncülerinin önemli bir kısmı da bu lafı alkışlamışlardı...

Alkışlamışlar mıydı? Ben bu lafı skandal olarak değerlendirenler olduğunu düşünüyorum. Çünkü veriler ortada. Amerika'da yük taşımacılığının yüzde 33'ü demiryoluyla yapılıyor, Avrupa'da demiryolları ciddi bir şekilde havayollarına rakip. Dolayısıyla Özal'ın bu söylediği müthiş cahilce. Hele bir başbakanın, cumhurbaşkanının bu lafı söylemesi tam bir skandaldır.

Alkışlanması daha da büyük skandal değil mi? Bunu alkışlayanlar, aynı zamanda bir anti-bilim söylemi de yürütüyorlardı. Türkiye, son 10-15 yıldır, içiçe seyreden iki söylemin etkisi altında. Biri, liberalizmle bağlantılandırılan sivil toplum, öteki ise liberal ideolojinin payandası olan anti-bilim söylemiydi. Yırtınan bilim adamları oldu ama, sermaye niteliği malum medyada seslerini duyuramadılar... Bunu söyleyememelerinin sebebi iletişim kanallarının tıkalı olması değil miydi?

Bence tıkalı değildi. Ciddi şekilde siyasi pratiklerinde sorun vardı. Sol Türkiye'de meselelere bulutların üstünden bir iktidar mesafesinden baktığı için çözümü iktidarı ele geçirmekte gördü. Özal o lafı ettiği zaman siz Özal'ın Amerika'daki, Avrupa'daki durumu bilmediğini mi düşünmüyorsunuz? Bu sözler o kadar da aptalca değil. İyi okumak gerekir: Özal orada, halka rağmen doğru ruları bilen ve dayatan bir muhalif iktidar bloğu

nu kastetmişti.

Şöyle de okunamaz mı: Özal'ın dile getirdiği "kamuya karşı özel" zihniyetiydi. Bunu yaparken tabii ki devleti kamuyla eşdeğer tutan ve özdeşleyen geleneği kendi amacı doğrultusunda kullanıyordu. Devlete olan tepkiyi, kamu mülkiyetine tepki haline getirip özel mülkiyet lehine kanallandırmak gibi bir siyaset güdüyordu. Özal şunun farkında değil miydi: Mülkiyet biçiminin verimle hiçbir ilişkisi yok. Bunu Dünya Bankası kaynakları bile söylüyor. Ama özel mülkiyetin, eşyanın tabiatı gereği, kamu mülkiyetinden daha verimli, akli olduğu yolunda bir ideolojik kampanya yapıldı. Topluma söylenen buydu: Devletle kamu aynı şeydir, özel olan doğası gereği kamusal olandan daha iyidir. Ve bütün kamusal varlıkları yağmalamaya başladılar.

Orda tarif edilen özel de böyle bir kamu anlayışıyla bütünleşen bir özel anlayıştı. Sovyetler Birliği'nin çöküşünün aslında kamu kaynaklarının yağmalanması yüzünden olduğu söylenir. Çok ciddi soygunlar olmuştur. Türkiye'de de öyle. Kamu diye tarif ettiğimiz alanda hesap verme mekanizmaları gerçekleşmediği için kamu hizmeti olarak gördüğünüz bütün hizmetlerin aslında bu özel alanla bir bütünleşmesi oluyor. Güçlü olanın istediğini yapabildiği bir orman kanunu hakim olmaya başlıyor.

Bunun sebebi, devletle "özel"in, sermayenin elbirliği ile kamuya taraz etmesi değil mi? Sivil toplum söyleminin "Devlet mi, özel mi" sorusunun yerine, "kamu mu, özel mi" sorusunu koyması gerekmez mi? Zira, devlet sonuçta sermayenin aygıtı. Özal'ın "yasaları binaya uydurduk" demesi, liberal aklın bürokratik akılla işbirliği değil mi?

Kesinlikle katılıyorum. Zaten onun için ben yasal yapıları, sorunu çözülmüş yapılar olarak görmedim. Hiçbir zaman da bu plan dışı yapılaşmayı sorun olarak gören, planlı yapılaşmayı sorun olarak görmeyen üniversite hocalarının yaklaşımını ciddi bulmadım. Özal'ın fikirleri bugün bütün yerel yönetimlerde hakim fikirdir. Adam bakarsınız ki yeşil alanla beş sene uğraşır, sonunda imar izni alır. Kooperatifler bilmem neyle birlikte bu yağmaya katılır. Sizin beş sene değil, 500 sene de uğraşsanız, eğer inşaat yapılmayacak bir yerse orası, izin alamamanız gerekir. Bir işadama bizzat çıkıyor televizyona, "yaa, bu CHP'liler de bana çok çektiydiler, beş sene uğraştım oraya imar izni alabilmek için" diyor. "Ben CHP'den aday oldum ama, kendi partim

beni uğraştırdı" diyor. Muradına eriyor sonunda. Öbür taraftan okursanız, Gökkafe, tamamen yasal bir binadır. Onların hukuk diye tanımladığı şey, inşaat şirketinin kendi hukuk adamlarının verdikleri mücadeleyle elde edilmiş haklardır. Kamu otoritesiyle sürekli içli dışlı olarak yapılmış minareyi kılıfına uydurma operasyonları. Özal'ın yaptığının benzeri aslında... Şimdi hukuk

Türkiye'de sivil toplum dediğimiz toplum, aydın kesimin, aynı siyasetçilerde olduğu gibi, toplum adına konuştuğu bir kesimdir. Yüzleri devlete dönmüştür meslek odalarının. Devletle hesaplaşıp iktidardan pay almak istemişlerdir. İktidar bloğunun içindedirler ve aynı zihniyeti paylaşmakta oldukları için ben onların gözyaşlarını timsah gözyaşları gibi görüyorum.

nerde? Hukuktan ne anlıyoruz? Gökkafe'sin sahibinin hukuktan anladığı, bu işi bilen bilmeyen konuşması. Kimse bunun hesabını sormasın. Benim şirketimin hukuk müşaviriyle belediye'deki ilgili arasındaki bir şeydir. Üstelik biliyorsunuz, Gökkafe'sin hikayesi taa Cumhurbaşkanı'na kadar uzanır. Bunların arasında geçen bir şeydir. Yasal olarak ne gerekiyorsa yapılmıştır. Her şey hukuka uygun, yani kılıfına uygun cereyan etmekte. Olaya başka açıyla yaklaşsanız ciddi bir haksızlık vardır. Bu alanın sahipleri yıllarca akıl edememişler midir oraya böyle bir yapı dikmeyi? Onun için mi fakirlikten kırılıp ölmüştür oranın eski sahipleri? Burda kamu vicdanını rahatsız eden başka bir şey var. Biz kamu otoritesinin verdiği bütün kararları hukuki diye kabul edip, ne yaparsa doğrudur diye bakarsak, kamu otoritesi, hukukun temsilcisi haline gelir. Hukuku sanki o oluşturuyormuş gibi. Tapu müdürünün, belediye başkanının verdiği bir imza falan... Halbuki hukuk, o tarif edilen alandaki bürokratik düzenlemelerden ibaret değildir. Hukuk kamu vicdanında oluşur ve hesap sorma bilinciyle oluşur. Kamu otoritesi yeşil alana yapılaşma iznini verdiği zaman, benim cebimdeki parayı transfer etmiş oluyor aslında. Adam orayı satın aldığına çiçek yetiştirmek için satın almıyor. Cumhurbaşkanı'dan talimat geliyor, sen burayı satın al, biz de sana imar izni veriyoruz, sen de bize bir şeyler yaparsın. Bu işler siyaseti finanse ediyor hep. Hatta o adam bu işin masşası belki. Karar verici değil.

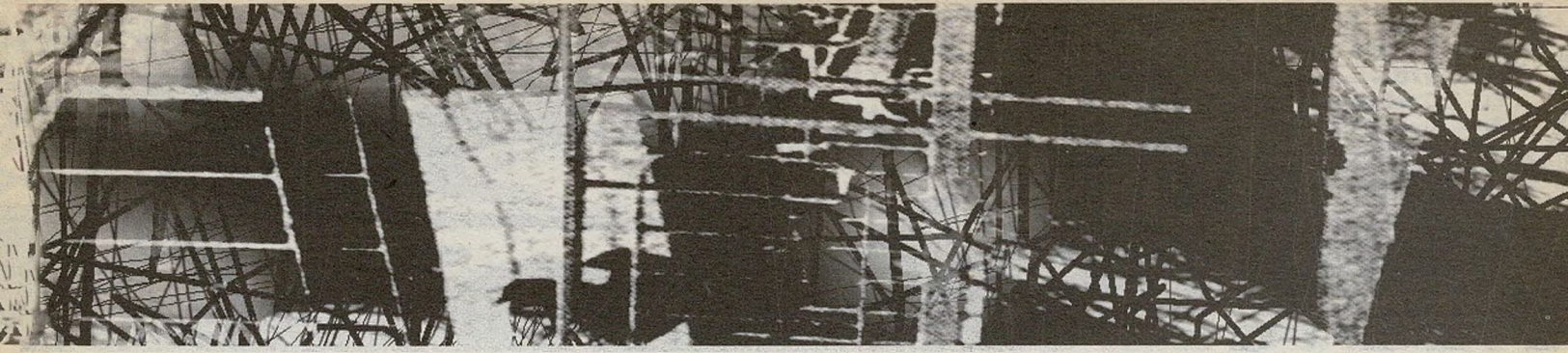
Hukukun kamuyla, sınırlarla ilişkisine, devletin vasfına itibar etmeden bu kavramlar kendi içlerinde, kendi kendilerine şeyler olarak düşünülür, tartışılır oldu son yıllarda. Devlet kimin, neyin devleti, nasıl bir devlet? Sonuçta öyle olunca hukuka uygun deyip geçiliyor. Peki o hukuk nasıl oluşuyor? Demin sözünü ettiğiniz hukuki mücadele sonuçta siyasal güçlerin mücadelesinden doğan bir şey değil mi?

Güçlü olanın istediğini yapabildiği bir sisteme doğru bir geçiş var. Yerleşimle ilgili meseleler üzerinde merkezi otoritenin önemli bir yetkisi var. Yerel yönetimin önemli bir gücü var. Sermayenin önemli bir gücü var. Ama halkın sesi yok-

tur, çünkü halk bilgi sahibi değildir. Üstelik siyaseti popülizm onlara boyun eğmiş bir siyasetçi demek değil midir? İlber Ortaylı, "Hukuk paranın hesabını sormakla başlar" diyor. Orda kimse paranın hesabını soramamaktadır. Sermayeye merkezi otoritenin veya yerel yönetimin paylaşmış oldukları, işbirliği yaptıkları sistemi sorgulatabilecek bir kapasite sivil toplumda oluşmuyor. Çünkü Türkiye'de sivil toplum dediğimiz toplum, aydın kesimin aynı siyasetçilerde olduğu gibi toplum adına konuştuğu bir kesimdir. Yüzleri devlete dönmüştür meslek odalarının. Devletle hesaplaşıp iktidardan pay almak istemişlerdir. İktidar bloğunun içindedirler ve aynı zihniyeti paylaşmakta oldukları için ben onların gözyaşlarını timsah gözyaşları gibi görüyorum. Gerçekte sol aydın kesimimiz kentsel rantlarla mücadele ediyormuş gibi gözüküyor, ama aslında mücadele etmiyor çünkü sistemin bir parçasını oluşturuyor. Dönüştürmeyi hedeflese, gerçekten bundan rahatsız olsa, kamuoyuyla, topluluklarla birlikte ne yapabileceğini düşünür, nasıl çözebileceğini sorun eder ve gerçek anlamda muhalefet oluşturur. Muhalefet olmak yerine marjinalleşip teslim olmayı tercih eden bir muhalefet biçimi sergiledi devletçi sol. Solun bu tasarım fikrini sorgulaması gerektiğini düşünüyorum. İktidarın bir temsil faaliyeti olduğunu ve bu temsilin toplumsalın yerine geçip onun adına doğruları bilmek ve ona göre toplumu doğru yönetmek gibi bir yaklaşımın ben solla uzaktan ilişkisi olduğunu zannetmiyorum. Bugün bu ortaya çıktı. Bugün sol diye karşımıza çıkan, geçmişten taşıdığımız bu mirasın aslında solla ilişkisi olmadığını fark ediyoruz.

Deprem sonrası en büyük şikayet organizasyonsuzluktu. Halbuki 80 sonrasında işletme, yönetim bilimleri gibi öğrenim alanları revaçtaydı. Özel sektörde de bir tecrübe vardı. Buna rağmen niye böyle bir organizasyonsuzluk yaşandı? Veya anlattığınız İodos anındaki dayanışma neden çöktü?

Sivillerin kendilerini devlete rakip olarak görüp sivil toplum iyidir demeleri yanlış bir şey. Devletçiliğin karşısına bir tür liberal kanadın devamı gibi sivilite konuyor. Sivil sektörde şirket gibi çalışan kuruluşlar da var. Mesela kültürle ilgili kuruluşlar. Asıl bütün mesele devletle ilgili problem. Devleti nasıl kural koyucu hale getirebilirsiniz, kamu sahasındaki bu düzenlemeleri yapabilecek bir organ haline nasıl getirebilirsiniz? Sivillerin olması demek, kamu sahasının düzenlenmesi demek değil. Sivillerin devleti somutlaştırması gerekiyor. Bütün bu kaynakları sağlayanların aslında sivil toplum olduğunun ve devleti bunu düzenleyebilmek için oluşturduğunun bilinmesi gerekiyor. Devletin kural koyuculuk vasfını geliştirmek lazım. Kuralların lafta kalmaması için. Onun için, sivil eylemin devleti hedeflemediği sürece, devletin kural koyma vasfını sorun etmediği sürece sivil olabileceğini düşünmüyö-

rum. Halbuki, liberalizmin bir uzantısı gibi sunuluyor sivillik... Dünyada tasarlanabilecek tek şey toplum değil, devlettir. Devlettir bu hizmetleri yerine getirmek için düşünülen aygıt. Devleti kural koyucu hale getirmemiz gerekirken, alternatif sivillik gibi bir şey koyuyoruz, ona dokunmayan bir alanda bir şeyler yapıyormuş gibi oluyor... Bizde ulvi bir devlet var, ne yapıyorsa siyasi tercihlerinden yapıyormuş gibi gözüküyor, ondan sonra bir de toplum var, ondan hizmet bekliyor, siviller de o hizmetin talepkârları. Halbuki bizim hizmeti tarif etmemiz gerekiyor. Devleti somutlaştırıp devletin ne yapması gerektiğini problem etmemiz gerekiyor. Böyle bir projesi olmayan sivillikten söz edilemez. Çünkü o zaman kamu sahasına ilişkin hiçbir kaygısı olmayan, tamamen bir şirket gibi, rant mücadelelerini korumaya çalışan bir sivillik ortaya çıkıyor.

Buradaki toplantılara katılan bir arkadaşımız

“şirket gibi davranalım, bir şirket nasıl yönetiliyorsa, kendimizi öyle yönetelim” önerisinin yapıldığına tanık olmuş. Demin sözünü ettiğiniz aydınlar devlet gibi düşünüürken, kimi sivil toplumcu aydınların “şirket gibi düşünmek” eğilimi dikkat çekici...

Sivil toplumda bir kapasite oluşması için uzmanlaşmış bir takım bilgilere sahip insanların hizmetleri ile duyarlıkların buluşabileceği bir ortam yaratmak gerekiyor. Sivil toplumun güçlü olmamasını getiren şeylerden biri duyarlıklarla uzmanlıkların hep birbirine rakip olmasıdır. Bazı kuruluşlar vardır, işadamları gibi davranır, bazıları da vardır –yerel girişimler, çevre hareketi filan–, sadece çığırtkan olarak algılanır. Çünkü bir takım duyarlıklar vardır, ama mesela Avrupa Birliği’ne proje yazmayı bilmezler, proje formatlamayı bilmezler, faaliyetlerini muhasebeleştirmeyi bilmezler. Türkiye sivil toplum hareketi içinde böyle bir ikiye bölünme vardır. Bir tarafta bir takım dertleri olan insanlar, öbür tarafta da iş beceren, özel sektör tecrübesine sahip uzman sivil toplum kuruluşları. İkisi de birbirini küçümser çünkü bir taraf yaygaracılar. Becerikli degillerdir, iş yapmayı bilmezler, öbürleri de gönül gözüyle bakmazlar, dert edinmezler, gönüllülük yerine profesyonelliği tercih ederler... Biz duyarlıklarla uzmanlıkların birbirine rakip olmayacağı ortamlar yaratmayı düşünüyoruz. Burda yaptığımız iletişim hizmetinin farklı kesimlerle bütünleşme amacı var. İnsan Yerleşimleri Derneği dışında birçok dernek de bu koordinasyona katıldı.

Toplanan bilgilerin, oluşturulan veri tabanının nasıl değerlendirilmesi düşünüüyor?

Deprem teknik bir konudur. Teknik sonuçlar yaratmıştır. Yaratığı sonuçlar teknik olmakla birlik-

te, siyasal nedenlerden oluşmaktadır. Biz bu teknik sonuçlardan kalkarak siyasal süreci örgütleyemeyiz gibi geliyor bana. Ama eski hamam eski tas olması için, ilişkilerin yeniden eskisi gibi olmasına çalışan bir zihniyet hakim kamu sahasında bugün. Mesela üniversiteler gidip devlete “biz bu yerleşmeleri bilimsel olarak tasarlayabiliriz, neresi sert zemin, neresi çürük zemin, bunları size gösterebiliriz, doğrusu da budur, akla ve bilime göre şehirler yeniden tasarlanabilir” gibi bir yaklaşım içindeler. İşte bu bürokratik aklın afet sonrası tekrar hortlaması gibi bir durum. Mağdur insanı sürekli mağdur halde tutmak istemiyorsak, karar verici hale getirmek ve hayatının canlanmasını sağlamak gerekiyor. Yoksa, onun yerine geçmek değil. Üniversitelerin devletle kurdukları ilişki açısından baktığımız zaman böyle bir problem var. Bizim burada yaratabileceğimiz önemli bir şey, üniversitelerin bilgi birikiminden yararlanarak, afet alanına yayılmış olan sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları çalışmaları haberleştirerek kamuyla bir temas sağlamak. Gazetede çıkan tam ilanın arkasındaki gerekçe buydu: İki şey isteniyordu. Devletin sivil toplum kuruluşlarını kabul etmesi.

Sivil eylemin devleti hedeflemediği sürece, devletin kural koyma vasfını sorun etmediği sürece sivil olabileceğini düşünmüyorum. Halbuki, liberalizmin bir uzantısı gibi sunuluyor sivillik... Dünyada tasarlanabilecek tek şey, toplum değil, devlettir.

Ama bir de kendi üstlerine düşen sorumluluklar var. İki gün sonra Cumhurbaşkanı AKUT’a teşekkür etti, ona karşı da devletten ilk başta çatlak sesler çıkmıştı. Siviller bu karşılaşmayı sık yapamazsa, yani devletin politikalarını somutlayamazsa, bu ilişkiler gene eskisi gibi sürecektir ve afet kalıcı izler bırakacaktır. Afetin sonrasındaki bir ikinci afet de toplumda oluşan bu gönül seferberliğini söndürecek, onu resmiyetçilikle ika me edecek politikaların oluşturulmasıdır. Üniversitelerin kendilerini aday gösterdikleri rol gibi: Üniversitedeki

hocanın kalkıp da “şehir planını ben yaparım” diye çıkması kadar korkunç bir şey olamaz.

Başka bir afet de sonradan heba edilecek bu toplumsal kaynaklarla olacaktır. Dolayısıyla sivil sahanın, devletle ilişkilerini tarif edebilecek bir potansiyele sahip olması gerekiyor. Masaüstünde hazırlanan bir planın bölgeyi canlandırmaya çağını, tam tersine afete bir kalıcılık kazandıracağını, üstelik de bu durumda geleceğe hiçbir tecrübenin taşınamayacağını göstermek gerekiyor.

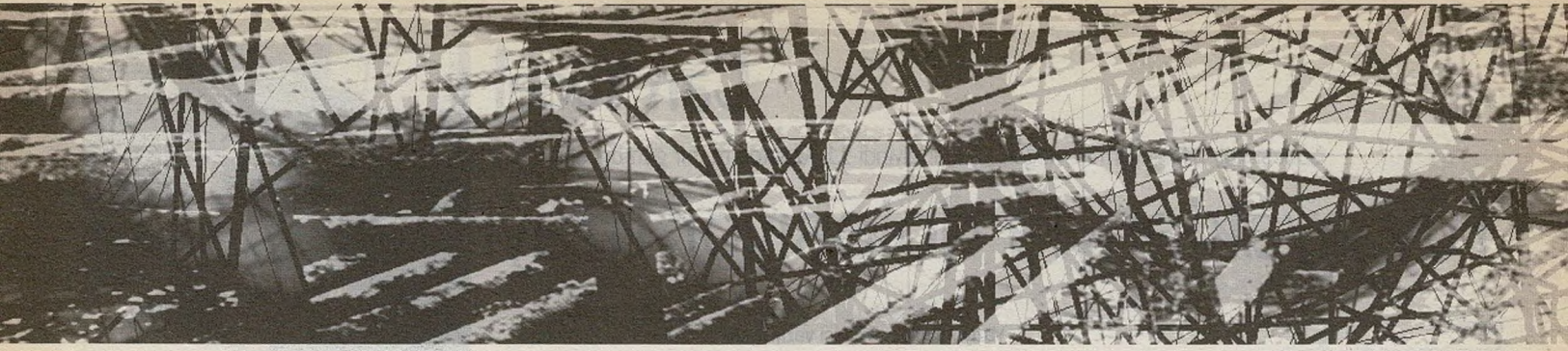
Radikal’in başlığı “Şimdiden unutuldu”dı. “Ama unutturmayacağız” diye devam ediyordu. Neler yapmak gerekiyor unutturmamak için? Siz neler yapacaksınız?

Bu koordinasyon oluşumu devam edecek. Belki buradan bir grup gönüllü, başka afetlere taşınmak üzere, neyin eksik olduğuna dair bir tecrübe kazandılar. AKUT gibi bir tecrübe buradan da

çıkıyor. Buradaki arkadaşların en büyük sorunu, “bu yardımlar kesilince ne olacak?” sorusunu cevaplandırmak. Sadece yaraları sarmakla kendini sınırlı gören bir yaklaşım yetersiz. Yaraları sarmaktan öte, afet sonrası yeniden canlanma ve yapılanmayı sağlayabilecek bir sivil toplum -devlet ortaklığı gerçekleştirilmesi gerekir. Devletten somut olarak bir şeyleri talep edemeyecek, bu politikaları geliştiremeyecek bir sivil hareket güçsüz kalır. Bu prefabrik konutlar konusu gibi: Biz ne yapıyoruz? Sosyal veri araştırmaları yapıyoruz. İnsanlar orada neler yapmak istiyorlar? Bunları ortaya dökmek lazım. Devletten “Ben size konut yaptım, buyrun oturun” yaklaşımı değil, verilerden hareketle devletin bir tür kontrat yapmasını talep ediyoruz. Hak sahipliği kavramına yeni bir yaklaşım getirmeye çalışıyoruz. Tek başımıza bunu yapamayız, ama ortaya bir takım bilgiler koyarak ve bu bilgileri paylaşarak yapmaya çalışıyoruz. Veri araştırmaları bunun bir parçası. Birçok yerde bu bilgiler derme çatma bir şekilde toplanıyordu. Ama burada bunlar tek bir dosya haline getirilerek tekrar diğer kuruluşların kullanımına sunuluyor.

Dünya Bankası’yla temasınız nasıl oldu?

Dünya Bankası gelip bizle temas kurdu, bir takım krediler verecek anladığım kadıyla. Bu kredileri klasik kamu modeliyle devlete kullanıyor. Ama bugüne kadar verdiği kredilerin nereye gittiği belli değil, şeffaf değil, denetlenemiyor falan. Dolayısıyla Dünya Bankası’nın iyi yönetim söyleminde güçlü bir sivil toplumun varlığı da kaçınılmaz bir koşul olarak ortaya çıkıyor. Bütün ulusların örgütlenmelerde de bu var, Birleşmiş Milletler’in Habitat konferansından beridir hep ortaklık üzerine kurulmuş durumda. Avrupa Birliği de öyle. Kredi verirken mutlaka sivil toplum denetimiyle ve sivil topluma işbirliği yaparak geliştirilecek projelere kafalarını formatlamış durumdalar. Ama bu ithal edilen bir model olarak hem Doğu Avrupa’da hem Türkiye’de çok başarılı sonuçlar vermedi. Depremle birlikte kendiliğinden oluşan durum da onların gözünü yaşarttı. BM Habitat konferansları düzenleyerek Türkiye’de ortaklığı anlatamadı ama, bir depremlerle kendiliğinden oluşan model onun ötesine geçti. Onlarda da bizim devlette olduğu gibi “sivil toplumu da biz kuruz” gibi bir yaklaşım var. Onun için oradan hareketle bir ortaklık modelinin geliştirilebileceğini zannetmiyorum. Dünya Bankası ve BM bir takım fonları sivil toplum kuruluşlarına aktararak aslında bir tür sivil toplum saçağı yarattılar. Hem de toplumun gönül gözünü dışlayan profesyonel, yurtdışıyla bağlantı kurabilen, özel sektör tecrübesine sahip bir elitist sivil toplum. Bir takım büyük projeler yapan vakıflar var. Bu gerçek anlamda bir sivil katılımı sağlamadı. Tam projelendirilmiş bir sivil toplum projesiydi bu. Avrupa Birliği’nin insan hakları konusundaki etkisi de böyle oldu. Hep dışardan sunulan bir şeydi. Bunu bence içerden yapmak mümkün.

Bu empoze edilebilecek ya da devlete koşulla sağlanabilecek bir şey değil. Dünya Bankası bence burda bir izleyici olabilir ve devletle işbirliği yapmak istemiyorsa kendileri bilir, burdaki sivil toplum hareketinden de etkilenebilir. Dünya Bankası'nın kredilendirme mekanizmaları katılımcı yerel yönetimler üzerinden çalışabilir. Çok açık gözüküyor ki, uluslararası büyük sivil toplum kuruluşları ve Dünya Bankası Türkiye'ye yönelmek istedikleri kaynakları artık devlete yönelmek istemiyorlar. Çünkü devletin bu prefabrik konut konusunda attığı adımların ne olacağını onlar da biliyor. Dünya Bankası'yla bir ortaklık oluşturup ordaki sosyal verilerin toplanmasına biz gönüllü bir destek verdik.

Neler bunlar?

Demografik yapı hakkında bilgiler: Hangi öğrenim durumunda kaç kişi var, yaşlılar ne kadar, emekliler kaç kişi? Orda yaşamak istiyor mu, istemiyor mu? Kendisine başka bir yerleşme fırsatı sunulursa, onu tercih eder mi? Geliri var mı, yok mu? Ev sahibi mi, kiracı mı? Hangi sivil toplum kuruluşu nerede ne yapıyor, nerde kaç kişi çalışıyor? Bütün bu bilgiler toplanıyor. Çadıkentlerin yapısı hakkında bilgiler... Bölgeyi sürekli izlemek gibi bir şey.

Bunlardan hareketle nasıl öneriler ve projeler oluşturuluyor?

Diyeelim ki kalıcı konutlar için eğer devlet, üniversitelerle veya Bayındırlık Bakanlığı'nın herhangi bir odasındaki bir bürokrat oturup daha önce denenmiş olan "afet konutlarından şuraya şu kadar serpiştirelim" diye düşünüyorsa, biz tam tersine bu yerleşim meselesinin yerel kalkınma projesine dönüştürülüp herkesin karar verici olabileceği, kendi yerel yönetim aygıtlarını oluşturup ihtiyaç sahipliğinin belirlenmesine yol açabilecek bir toplumsal katılım projesi üzerinde çalışıyoruz şu anda. Bir pilot bölgede ilk olarak bunu yapmak istiyoruz.

Devletle tabii bir ilişkimiz olacak. Devlet tek tip konutlar yapmak istiyorsa, biz diyeceğiz ki, devletin tek tipleştirici, tasarlayıcı gücünün hukuk alanında olması gerekir, normlaştırma konusunda olabilir, ama bizzat toplumsal alana dair olmaması gerekir. Biz böyle bir alan kayması istemiyoruz, devletin temsili alanda kalmasını istiyoruz. Toplu yerleşim bir avantaja dönüşebilir, böyle bir zihniyet dönüşümüyle birlikte. Toplu konut fikrinin bugüne kadar anlaşıldığı gibi kümes gibi yapıp insanlara steril yaşama ortamları sunulması olarak ve oranın bir ekonomik çöküntü alanı haline gelmesi yerine, onlara sunulacak olan uluslararası ve ulusal yardımların aslında bir yerel canlanmaya nasıl destek sağlayabileceği üstüne kafa yoruyoruz.

Daha somut olarak düşünersek Yalova, Gökçük, Adapazarı yine aynı nüfusları barındıracak mı? Daha sağlıklı bile olsa yine oralar yapılaşacak mı?

İnsanlar biraz kendileri karar verirlerse bence akıl da ortaya çıkabilir. Adapazarı kaç kere yıkıldı, yapıldı. Hep taşınması düşünülen bir yer olmuş her depremden sonra. Ama olmamış. İnsanlar rant baskısıyla oraya geri dönmüşler. Karar verici hale getirecek yaklaşım, tam da insanların rant güdüsüyle oluşturdukları karar değil, kendi gelecekleri hakkında bilgi sahibi olarak, kendi geleceklerinin sorumluluğunu taşıyan bir kamu yönetimine sahip olabilmeleriyle mümkün. Bizim orda yapacağımız şey, katılımcı bir yerel yönetim deneyimini paylaşmak için destek vermek gibi gözüküyor.

Marmara en çok göç alan yer her zaman...

Şimdi bu yeniden yapılanma sürecinde kamu yönetimlerinin daha kurallı davranması, rant yaratıcı ve rant dağıtıcı özellikte bir şey sunmaması için şeffaf, katılımcı bir yerel yönetim şartı var. Bunun görünüşte bir alternatifi var: Bilimsel yönetim. Üniversitelerin katkıda bulunduğu, akli temsil eden, bölgeler arası nüfus dağılımlarını kontrol eden, bütünsel ütopya dediğimiz bir Türkiye tasarımı içerecek, o bölgeye de şu kadar insan ancak yerleşebilir diyecek bir yaklaşım. Nüfus üzerinde böyle bir karar alınsa bile bunun gene katılımcı bir şekilde alınması lazım. Zaten öbür türlü alınan hiçbir karar bugüne kadar uygulanmamıştır. Mesela tarımsal araziye yerleşme yöntemleri bunun çok tipik bir özelliğidir. Bütün bu körfez çevresindeki tarım arazileri yapılaşmaya açılmış durumdaydı. Yumuşak toprak ve deprem açısından da en tehlikeli bölgeler. İmar planlarında genellikle yapılaşmaya açılan yerler, rantın en yüksek olduğu yerler olduğu için tarımsal arazi daha cazip hale gelmiştir. Oralarda yapılaşma baskısı artmıştır. Yapılaşma baskısını arttıran, zaten olmuş rant değil, oluşmamış rantları oluşturmaktır. Aynı Gökkafe gibi. Gökkafe'sin Süzer'e satış bedeli bir daire fiyatıdır. Önemli olan siyaseti bir manivela olarak kullanıp orda bir rant oluşturmaktır. Dolayısıyla yapılaşma hep o anda rant oluşmamış bölgelere doğru olur ve siz imar planında ne kadar yapılaşmayı tarım alanlarından uzak tutmaya çalışırsanız çalışın, tarım arazileri en cazip yerler olur, çünkü buralarda imar durumu yoktur. Bursa ovasının açılması, Yalova'daki sahilin yapılaşması sıfır rantın olduğu, yani para etmeyen arazilerin para eder hale gelmesi, siyasetçilerin iki dudağının arasında olmasındandır. Bu karar toplumsal meşruiyete dayanmadığı

için, bazı insanlar güçlü olduklarından yerel yönetimlerden istedikleri karar çıkarabildikleri için şehir gelişmesi bu yönde olmuştur...

80 öncesindeki "demokratik kitle örgütleri"ni 12 Eylül rejimi ortadan kaldırmıştı. Sonra, şimdiki örgütlenmeler oldu. Bundan sonraki süreçte, sivil toplum örgütleri, ismen değilse de fillen demokratik kitle örgütleri haline gelebilecekler mi sizce?

Demokratik kitle örgütleri aslında sivil örgütler olarak sayılamazlar. Çünkü sonuçta siyasi mücadele yapıyorlar, bir anlamda rant mücadelesi yapıyorlar, yani bir toplumsal kesimin kamu sahasındaki hakimiyetini arttırmak için mücadele veriyorlar. 12 Eylül'e belki de destek veren örgütlerdi onlar. 'Essentialist', yani iktidar peşinde örgütlerdi, çünkü siyasi örgütler oldukları için her birinin kafasında bir toplum tasarımı fikri vardı. Dolayısıyla, çatışmacı tipte örgütlerdi. Herkes kendisi bir merkez olmayı hedefliyordu. 12 Eylül'le o yüzden bütünsellik bir yapı arz ettiğini söyleyebilirim, çünkü Anayasanın bir toplumsal sözleşme fikri olmasını değil, Anayasanın bir toplum tasarımı fikri olmasını hedefliyorlardı hepsi. Dolayısıyla, askerler buna kendileri de aynı cevabı vererek müdahaleyle çözme seçtiler. Bütün bu kurumlar içinde, 'essentialism'i 'pure' olarak temsil eden, normalde siyasi otoriteye tabi olması gereken güç, siyasi otoriteyi alaşağı ederek, kendisi de bu ortama bir cevap verdi. Demokratik kitle örgütlerinin en önemli özelliği, sivil saha ile resmi saha arasında kaygan bir zemin yaratmalarıdır. Toplumsal talepleri devletin bir görevi haline getirmeleridir. Devletten beklenen bir şeydir hukuk. Devleti kendi istediğini gibi yönetip kamu sahasını kodlamaktır. Devleti yönetme talebi de değildir aslında, toplumu yönetme talebidir. Toplum şöyle olmalı şeklinde bir toplum projesine sahip olmaktadır. İktidar mücadelesi aslında devleti ele geçirmek için değil, devlet aracılığıyla toplumu tasarlamak için yapılan bir mücadeledir. Tasarımcı devlet fikri klasik hukukla çelişen bir şey. Hukuku devlet tarafından topluma empoze edilen bir şey gibi görüyor, o zaman odağınız devleti ele geçirmek oluyor. Sivil toplumun anlayışı bununla tam çelişir. Sivil toplum aslında kendi arasında ortak standartlar oluşturarak devleti hukuk devleti haline getirmeye çalışır. Yatay ilişkileri güçlendirerek dikey ilişki kurmayı hedefler. Dikey ilişkiler mücadelesi değildir. Çatışmacı değil, kooperatif, işbirliğine dayalı bir şey yaratması gerekir sivilliğin. İnsan hakları konusunda böyledir. Ancak solcular iktidara gelirse devlet insan haklarına özen gösterir falan dersiniz, 12 Eylül öncesi yaklaşıma benzeyen bir yaklaşım olur. Ama solcu veya sağcı, hepimizin yaşama hakkı vardır, kıyafetlerimiz nasıl olursa olsun hepimizin düşüncelerini açıklama özgürlüğü vardır, devletin toplumsal alanı tasarlamaması gerekir gibi bir söylem sivilidir.

Can Yücel

Güneşin bir bildiği varmış meğer, karalar giyindi 11 Ağustos'ta, bir gün öncesinden...

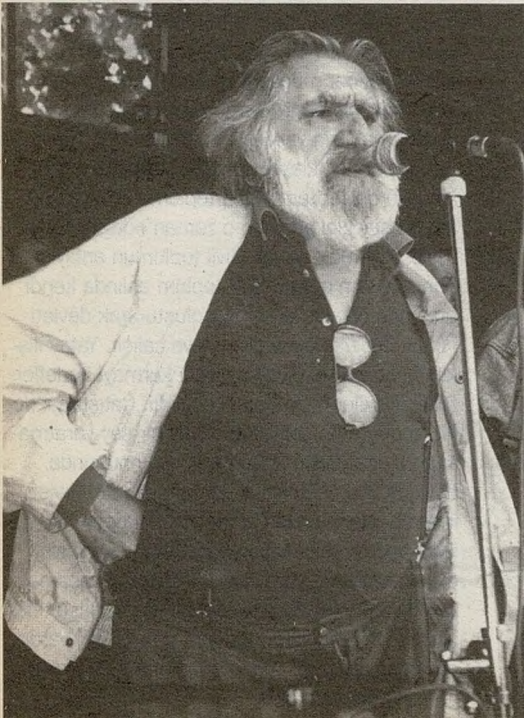
Tüy ayaklarıyla dolaşıyor uzayı

İğneli

Anam babama âşık olmuş,
Babam da anama.
Gezelim bu çarşamba demiş babam.
Sur-dışlı anam, öyle şık bir fıstanı yok,
Ablasının nişanlığını istemiş ödünç,
Teyzem daha toplu, oturmamış üstüne entari,
Teyelle, iğneyle ayarlamışlar üstüne anamın.
Babam, kavilleri üzre, gelip Topkapı dışındaki evlerine,
Anamı alıp kaçbir tramvaylan aktarma,
Bebeğe götürmüş o Afrodit'i.
Bebek sırtlarına çıkmışlar.
Babam oturmuş anamı çayıra,
Denizi göstermiş,
İyi şeylerden söz etmişler,
Derken öpecek olmuş anamı,
Anam çoktan razı.
Babam el atınca orasına, burasına,
Fistandaki iğneler batmaz mı eline!
Ay! demiş bağırış babam...
O gün, o çayırda, o an
Düştüğüm için ben anamın imgelemine,
Yaşamda da, şiirde de
Böyle iğneli konuşmaklığım.

İlkokul üçteyim. Küçücük çocuk. Boğaziçi okulunda okurdum. Evden yollandılar. Leyli yollandım. Hem aynı şehirde oturacaksın, hem de okula leyli yollanacaksın. Çok bozuldum, çok üzüldüm. Evde, ikiz kardeşimle kavga ediyorum diye yollandım. Benimsemedim. Her şeyi benimsemediğim gibi... Futbol vardı, futbol oynuyordum. İyi bir futbolcu olacaktım. Nasıl gol atacağım hâlâ rüyama girer. Zaten şiirde de hep nasıl gol atacağımın peşindeyim ya!

Elbette güncellik gereklidir. Ama bu güncellik, aynı zamanda tarihselliği de içermelidir. Yani, içinde bulunduğumuz anın tarihselliğini belirlememiz şarttır. Yoksa içinde yaşadığımız anları, geçirdiğimiz deneyimleri savurgan bir çocuk gibi ortaya saçarak dağıtırız. Güncel deneyimlerin zincirini kuracak olan bağ işte bu tarihselliktir. Bu tarihsellik, aynı zamanda da bizi güncelin dalgalanmalarına karşı pekiştirecektir. Böylece, küçücük bir yenilgi, çöküntü duygusallığına; küçücük bir yengi ise, babalanma, böbürlenme duygusallığına yol açmayacaktır.

Vaziyet fecidir. Bu feci vaziyet karşısında ancak humorla yaşanabilir. Ciddiyet yanlış bir şeydir. Ciddiyet yaşamamızı yaşamaz hale getirenlerin yöntemidir. Bizim yöntemi-mizse humordur, alaydır... Silah atom bombasından değil, sapandan başlar. Bununla kuş da öldürülmez, çünkü humor denilen şeyi kullanan insanlar –bugünkü ortamımızda– kendileri vurulan kuşlardır... Başkaldırı, o dediğim kuşun su içerken başını kaldırıp göğe bakmasıdır.

iki gözüm iki koltuk-eviydi
mavilerim bir miyobun koynunda
kendi düşen köyler kentler ağlamaz
sur dışında ben oturur ağlardım
ekmek diye bağıştırdı bebeler
elma derler ben ortaya çıkardım
ağıtlarla kutlanırdı İsa-doğdu Gecesi
fildişinden bir kuleydim yıktım kendimi

Afrika gibi bir kıta yazsaydım
Hiç durmaz öldürdüm...

İçerimde bir boksör var
Yıkıyorum, yıkıyorum, yıkıyorum
Yüzümde bir maske var
Çekiyorum, çekiyorum, çekiyorum
Boğrümde bir ölü çocuk
Ölüyorum, ölüyorum, ölüyorum
Gözümde bir çıkmak var
Çekiyorum, çekiyorum, çekiyorum
Suratınızal

Yağmur bir ses olaydı sırf
Toplu sözleşmeye oturur muydu topraklar

Şiir bir direnç kahrkahasıdır. Bence kahrkaha çiçekleri yaratmak Baudelaire'in "Şer Çiçekleri"nden daha iyidir. Hiç olmazsa, kahrkaha çiçeklerinden LSD yapılır.

Bir lafım var: "Akıl ki en incesi duyuların" diye. Şiirde duyularla aklın yan yana getirilmesi gerektiği kanısındayım. Daha incemiş bir akıl olması gerekir.

Şiirimde de, siyasetimde de hakim iki unsur var. Bu iki unsurun çelişkisi ve sentezi bana yaşama gücü veriyor. Olup bitene ve olup bitenin sorumlularına karşı öfke; olması gerekene, olabileceğe ve onu getirecek olan büyük emekçi ve aydın kitlelerine sevgi...

Doğaçlama yazmaya özeniyorum, caz gibi. Oturup bir nefeste bir şiiri çıkarabildiğim de oluyor. Onun için cazcılarla çalışmak istiyorum, doğaçlama yapmak için. Rap musikisine benzer bir musiki bulmak istiyorum. Cazcılarla da doğaçlama şey yapmak, o anda yazmak. Böyle bir şeyi rapçiler yapıyorlar. Rapçiler, dikkat ederseniz, bir lafı tuttururlar, o lafın içinde götürürler işi. Yeknesaktır. Bizim tekbirler, ilahiler gibidirler. Halbuki doğaçlama şiir yazdığı anda, enstrümanla beraber işi kurtarabilirsem, o zaman şiirin çapını ve hitabını genişletmiş oluruz.

7 yaşında, 70 yaşında gibi hissettim kendimi. 70 yaşında da kendimi 7 yaşında gibi hissediyorum. Bundan dolayı iş karışık. Belli bir yaştan sonra insanda, dünyaya çocuk açısından, çocuk gibi bakma ihtiyacı doğuyor. Zaten bazı şeyler de ancak çocukça anlatılabilir gibi geliyor bana.

Bizde sermaye denirdi eskiden fahişeye
Buna göre sermayedar da...
E, siz çözün artık bu ayıplık bilmeceyi

Daha uzun dumanların tütünü
Daha uzun esrükük hali;
Erenlerin damarında sürmüş
Zamandan boylu filizler.

Şiir akıl ve heyecan meselesidir. İnsan beyinin yalnız yüzde 10'u bilinir, gerisi meçhul kıta. Şiir, beyinin işleme-yen yüzde 90'ını harekete geçirmektedir.

Şiir, gürültüden müziğe geçmektir. Şairin görevi musikiyi kurmaktır. Kozmosdan aşağı şiir yazılmaz. Üst tarafı minördür...

Çingene benleri, ne dersiniz, pembe olmalıydı, değil mi?
Ama dünyada her şey olması gerektiği gibi olmuyor ki

Datça'da duruyorum yatıyorum
Sabah kalkıp kapıları açıyorum
Bütün herkes geliyor
Serçeler kumrular İsa çiçekleri
Bulutları çağırıyorum geliyorlar
Gökyüzü çok fena mavi
Yürüyemiyorum ayaklarım yok
Sanki bir ruhum
Sanki bir bademağ'cıyım
Benim çağılarımı yiyin
Bir kadeh rakıyla
Dünyada Can'ın yaşadığını hatırlamak için
Şerefine

Ben yalnızlarımdan geçerken
Hep pesten konuşan gençler
İy' dinleyin adımlarımı!
Görürken görünmüyormuşçasına
Ha burdayım, ha orda...
Tüy ayaklarla şimdiden
Dolaşıyorum uzayı...
Ben yanınızdan geçerken
Hep pesten konuşan gençler
Geliyor musunuz benimlen?...
İt gibi biliyorsunuz siz de
Bu şiirle karışan ayak seslerimizi...
Bölecek ikiye tabiat...
Siz Burdasınız, ben Orda...

Tomris Uyar

Bu ayki isimsiz şarkılarımızı Tomris Uyar'a çaldık. Elbette şarkıları dinlemekle kalmadık, edebiyatımızın en mahir hikayecilerinden Uyar'la daldan dala edebiyata, sinemaya, dansa, hayata vardık. Sohbetinden, neşesinden kâm alırken "Ödeşmeler"in, "Yürekte Bukacağı"nın, "Yaz Düşleri Düş Kışları"nın, "Otuzların Kadını"nın ardındaki müziği aradık.

Müziği sek almayı pek sevmem

Chet Baker - The Thrill Is Gone
(Let's Get Lost)

(dikkatle dinliyor) Chet Baker diyeceğim, ama o değil. Chet Baker olmak için sesinde bir yumuşuluk var sanki...

Hayır o.

Sesini çok severim ama bu defa nedense değişik geldi, bunu tutturamadık. Aslında görüntüsü ne hiç uymayan, yumuşak bir sesi var ama kadın sesine uygun şarkılar söyleyeceği anlamına da gelmez bu. Mesela bizim türkücülerin uymayan sözlerde türkü söylemesi vardır, öyle de değil sesinin yumuşaklığı. Yine de erkek bir ses. Bizim türkücülerde kadın oturur, "Eminem" diye türkü söyler. (gülüyor) Lezbiyensen başımın üstünde yerin var ama... (kahkaha atıyor)

Peki, Chet Baker'in fotoğrafına bakalım şimdi. (Albümün kapağında trompet çalan bir Chet Baker fotoğrafı var.) Trompetsiz olarak görmeye çalışmanız mümkün mü?

Mümkün, mümkün tabii. (fotoğrafa bakarak) Ben trompeti görmüyorum ki zaten şu anda. Çok tatlı bir adam tabii... Görüntü olarak sert bir havası var ama sesi ve müziği çok yumuşak. Erkeksi, maço görüntüsüne uymayan bir sesi var galiba. Ayrıca tam "çirkin güzel" sanki. Zaten benim de tam tarzımdır bu. (gülüyor) Evet, kendisinden bu sesi beklemezsiniz, başka bir ses beklersiniz Chet Baker'dan. Ama bu beklediğiniz ses, mesela Aznavour gibi bir ses de değildir. Bir kere ticari bir ses değildir. Bunu size sormak isterim aslında, çünkü müzikten çok anlayan bir insan olduğumu sanmıyorum. Ticari sesi hemen anlarım, bundan ne kastediyorum: Baker ticari bir ses değil. Shirley Bassey'nin sesi çok güzel ama ticari bir ses. Arada ki farkı da sözcüklerle ifade etmeyi beceremiyorum. Charles Aznavour ticari bir ses, Frank Sinatra, Elvis ticari bir ses. Louis Armstrong ticari değil ama bana göre.

Pürüzlü sesleri seviyorsunuz galiba, ya da ticari bulmadığınız sesler öyle.

Ticariden kastım tavlayıcı ses. Tavlayıcı şiir de sevmem ben. Güzeldir, görkemlidir, alır götürür ama bir şey kalmaz arkada.

Chet Baker'in tipi gibi yani; "çirkin güzel" olmasını istiyorsunuz biraz.

Kesinlikle. Ticari "çirkin güzel" olmaz. Ya çok güzel olur ya da sonuna kadar, Armstrong gibi mesela, hiç güzel olmaz. (gülüyor)

Peki, Serge Gainsbourg ve Jacques Brel'in çirkinlikleri?

Brel'i severim. Léo Ferré'yi de çok severim ve onlar da hakikaten çirkinler işte. Şarkıcı deyince kendi özel hikayesini anlatan insanı düşünüyorum.

Chet Baker ticari bir ses değil. Shirley Bassey'in sesi çok güzel ama ticari bir ses. Charles

Aznavour, Frank Sinatra, Elvis ticari sesler.

Louis Armstrong ticari değil ama bana göre.

Ticariden kastım tavlayıcı ses. Tavlayıcı şiir de sevmem ben.

Güzeldir, görkemlidir, alır götürür ama bir şey kalmaz arkada.

rum ben. Bir çeşit saz şairi gibi demeyim ama, o ruha yakın, şarkıların sözünü de kendi yazan bir insan. O yüzden şiirlerin bestelenmesinden de hiç hoşlanmam.

Peki, besteci şairin ruh durumuyla kendi ruh durumu arasında çok yakınlık duyuyorsa ve halinin anlatımını o şiirde tam olarak buluyorsa?

Şiiri müzik olarak aktaranla şairin ruh durumu birbirini tutuyorsa...

Bunun için şairin o şiiri bir şarkı sözü olarak düşünmüş olması lazım. Şiiri şarkılaştırmak çok güçtür bence. Ben şair olsam, herhalde oturur şarkı sözleri yazardım, bestelensin diye. Ve sanıyorum bir dizemin, mısramın kullanılmasını isterdim sadece bir şarkıda. Nakarat olarak ya da arada bir yerde belirsiz olarak. Olduğu gibi bir şiirimin şarkı olmasını istemezdim. İyi şarkı sözü o şarkıyı söyleyecek insanın kendisi tarafından yazılır bence. En iyi filmlerin senaryoları da rejisörün kendisi tarafından yazılanlardır mesela.

Bir kitabı alarak onu kendi bakışıyla filme çeken yönetmenler var. Kendine göre bazı şeyleri öne çıkarıp bazı şeyleri arkaya itebiliyor me-

sela orada yönetmen. Şiir bestelemeyi buna benzetirsek...

İyi bir yere geldiniz. Visconti'nin Thomas Mann'ın bir romanından çektiği filmi var. Çok güzel. Ama Albert Camus'nün "Yabancı"sından çektiği film bir felaket. Demek ki Visconti'nin dünyasıyla Thomas Mann'ın dünyası birbirlerine yakın, ama Camus ona o kadar uzak ki. Kötü film mi? Düzgün bir film. Kurallara uygun, sinemasal bir sorun yok. Ama Camus ile ilgisi yok.

Billie Holiday - Body and Soul
(Ladies Sing The Blues)

Elbette Billie Holiday. Kendi içinde maçoist bir tavır taşısa da, sözleri bazen sinirime dokunsa da iyi bir şarkıcı. Ezik ve bir erkek yüzünden dağıtmış bir ka-

dın. Sanki sadece o erkek var, "my man" diye başlar ve kendi dünyası yok gibi. Ama ona yakışır bu.

Gücsüz ve ezik bir kadın mı kendisi de?

Gücsüz mü bilemeyeceğim. Ne kadar buyurgan ve kaprisli görünürse görünsün, arkada çok kırılan ve çabuk yaralanan bir kadın havası veriyor bana. Zaten şarkılarının çok dokunaklı olması bu yüzden bence. Sorunları var ve bunları anlatıyor size. Ama sadece size anlatıyormuş, baş-

ka kimse yokmuş gibi oluyor. Çok az sayıda şarkıcının başarabileceği bir şeydir bu. Sanki sadece size söylüyormuş duygusu. Size ciddi ve doğru bir şey anlatıyor orada... Öykü yazar-ken aklıma bir şey getiren şarkıcı azdır. Holiday onlardan biri işte. Hiç bıkmadım ondan... Ama her müziği her zaman dinleyemem. Sabahları pop caz dinleyemem. Gece yarısı Beatles asla dinleyemem. Ayrıca dans müziğini, dans etmeyi çok severim.

Sizin dans ederken eski bir fotoğrafinızı yayınlandı son Milliyet Sanat'ta, orada ne dansı yapıyorsunuz?

Kanto... Sevmem ama kantoyu. Kanto mizah seven insana göre bir oyundur. Müzik denemez bence. Seyirliktir ve insanı neşelendirir sadece... Ben çok kanto yapmışımdır. Murat Belge'yle hep yaptık. Eskiden tangoyu da çok severdım ama artık hakiki Arjantin tangolarını bile pek dinleyemiyorum. Çılgınlık gibi bir şey. Üstelik iki erkek arasında yapılan bir dans olarak başlamış. Meydan okuma, kıskançlık gibi duyguları içinde barındıran bir dansken, artık bol fiğür, çevirmeler falan katılmış, sulandırılmış bir dans haline gelmiş artık.

Ece Ayhan'ın geçenlerde "Tango keşke Türkiye'ye İngilizceden değil de İspanyolcadan girseydi" gibi bir cümlesini okuduk...

Türkçeden girdi aslında.

Evet, Türk tangosu diye de bir şey var.

Ya, maalesef... O zamanlar her şey Fransa'dan geliyordu. Amerika'da bile edebiyat çevirileri Fransızcadan yapılırdı. Bizim için Tanzimat'ın oyunları tabii bunlar.

Nerede dans etmeyi seversiniz peki?

Düzgün bir orkestra, düzgün bir pist, düzgün bir elbise ve ona uygun bir pabuç olmalı dans için.

Geceleri dışarı çıkıp dans etmek gibi bir alışkanlığınız var mı?

Çocukluğumdan beri var. Çocukluk ve gençliğimde, gündüz koşup oynamak ve iyi vakit geçirmek varsa, gece de düzgün giyinip dans etmek vardı. O dans edenler arasında da flört durumu falan yoktu. Hangi dansı iyi edebiliyorsanız, ona uygun, iyi dans edebileceğinizi düşünüyorsunuz kişiyi partner olarak seçerdiniz.

Siz hangisini iyi yapıyorsunuz?

Çarliston. Fokstrot ve valsi de iyi yaparım ama çarlistonu severim. Gırgır bir dansır. Gülmeye uygun bir dansır. Romantik danslara pek ilgim yoktur. Aslında romantik dans etmesini bilmesi gerekenler erkeklerdir. Her şeyi iyi idare edebilmeli romantik dansa bir erkek. Sırf parmaklarıyla hareketi yönlendirebilmeli. Örneğim, eski damadım Sait Sökmenle iyi dans ederdik. Dans müziğin bir parçası. Şarkı da öyle. Müziği sek olarak almayı pek sevmem.

Tek başınıza hiçbir şey yapmadan bir müziği dinlemeyi misiniz?

Sözsüz bir müzikse, tabii James Last Orkestrası falan gibi yerlere düşmüyoruz burada (gülüyor), o tür hafif müzikler, suskunluktan iyidir sadece. Çeviri yaparken falan fazla takılmayacağım bir müzik olması için ancak dinlenebilir onlar.

Yazdıklarınızın belli bir müzik eşliğinde okun-

masını ister miydiniz?

Öyle bir yazı yazmıştım, hangi yazar hangi müzikle dinlenmeli gibi... Yazarken çok eğlenmiştim. Borges ile mesela tabii ki tango. James Joyce ile kesinlikle country... Hiç alakası yok gibi gelebilir ama tam onun müziği, Dublin'e de uygun.

Başka hiçbir iş yapamayacak ender şarkıcılardan biridir Bob Dylan. İçinden gelmek diye kötü bir laf vardır ya, tam öyle onun durumu. Edith Piaf da öyle. Başka hiçbir şey yapamaz.

Yazdığınız bir şeyi okurken, sizin o an dinlediğiniz ya da esinlendiğiniz müziği okuyanların da dinlemesini istemez miydiniz?

Miles Davis'in "Siesta"sının filmini seyrettim. Hayatımda seyrettiğim en kötü filmlerden biri. Güzelim müzik zıyan olmuş. Ama çok hikayeli bir müzik. Resmin iyisi gibi müziğin iyisi de çok hikayeli olmamalı bence. Eğer şarkı değilse tabii. Aldım elime "Siesta"yı, ben de düşünüyorum evde ne yapayım diye. O sırada da Edip Cansever'in "Bezik Oynayan Kadınlar" şiirini bir daha okudum. Orada mektupları var, ölmeden önce yazdığı. Ondan bir fazlasını ben Edip'e yazayım diye düşündüm. "Siesta"yı aldım, aa, oturuyor. Bütün bölümleri, gitarları, trompet soloları, ritimleri, hepsi yerine oturuyor. İsteyenler bunu şunun eşliğinde okuyabilirler diye yazdım. Erdal Öz de "İstersen kasette birlikte verelim yazıyı" diye espri yapmıştı. Çok severim böyle şeyler yapmayı müzikle. Müziğe göre hikaye

yazmak değil, müziğin getirdiklerini yazmak kas-tım burada.

Anlatılan hikayeye müzik ekleyebilmek uğruna yazmak yerine film çekmeyi düşündüğünüz oldu mu?

Hayır... Sanıyorum ben edebiyattan başka hiçbir şey düşünmedim. Kendimi anlatabilmemin en iyi yolu edebiyat olmuş sanırım hep. Çocukken hep resim yapardım, ne güzel resim yapıyor, harika çocuk diye düşünürlerdin hep. Ama çizemem ben. Çizgi bile çizemem. Renkler cazip gelmiş, onlarla desen yapmışım sadece. Ama balad şarkıcısı olmayı çok isterdim. Balad en önemli şiir-şarkı karışımı işlerden biri. Bob Dylan'ın yazdığı şarkılar mesela. Başka hiçbir iş yapamayacak ender şarkıcılardan biridir o. İçinden gelmek diye kötü bir laf vardır ya, tam öyle onun durumu. Edith Piaf da öyle. Başka hiçbir şey yapamaz.

Yazmak bir yalnızlığı kullanma biçimi gibi. İnsan yalnız başınayken yazabilir. Resimde insan kendini kaptırabilir, müzikte doğaçlama yapılır ama yazı daha bilinçli olmayı gerektiriyor sanki. Gerçi çeşitli denemeler var ama...

Onlar denemeler sadece. Öyle örnekler var ama yazı genelde bilinçli olarak çalışmayı gerektirir, o bahsettiğiniz duruma pek izin vermez. Meslektir çünkü. Ayakta duramayan bir masa yapan marangoza bir daha masa yaptırmazsınız. Şimdi evde popçuları seyrediyorum, ne kadar hazırlıksızlar. En kötü şey de hazırlıksız çıkmaktır. Edebiyatta da öyle. Hazırlanmaya zaman ayırmak istemiyor insanlar, hemen çıksınlar istiyorlar ama hemen de bitiyorlar işte.

Siz ilk çıktığınızda hazırlanmış hissediyor muydunuz kendinizi?

Hissediyordum. Çok küçük yaşlarda yazmaya başladım ama çıkmaya karar vermeden önce çok okudum. Türk edebiyatını epey inceledim ve okuduktan sonra öykücü olmaya karar verdim. Sonra yabancı dünya edebiyatından öykülere girdim. Türkçeme çok güvenmiyordum ve Türkçemi geliştirmek için çeviri yapmaya başladım. Ben başka bir dili iyi öğrenmek için çeviri yapmam. Kendi dilimi öğrenmek için çeviri yaparım. Kendi dilinin sınırlarını zorlamak, dilinizin ne kadar yeterli olduğunu görmek için çeviri yapmak iyidir. Okuduğunuz kavramın karşılığını bulabilecek misiniz diye denersiniz.

Jeff Buckley - Ulalume (Closed On Account Of Rabbies - Tales and Poems Of Edgar Allen Poe)

Kim olduğunu bilemeyeceğim.

Sözleri Poe'ydü.

Poe olduğu belli ama, iyi okumuyor bence. Poe okuyuşu değil okuyuşu. Biraz Amerikanvari bir okuyuşu var, yuvarlayan. Kelimeleri tanıdım ama Poe'nun ritmini tutturamamış bence.

Poe'nun dünyasını çevirmeni olmak dışında kendinize yakın bulur musunuz?

Yakın bulmadım. Bütün delilik nöbetlerini, içkiyle, maddelerle ilişkisini yazılardan nesnel malzeme olarak kullanışı, o cinayet romanlarındaki mantık ve tutarlılık, göndermelerde bulunan müthiş ipuçları çok hoşuma gider. Berrak bir kafası var. Berrak kafaya her zaman hayran olurum. Nasıl o yaşayış içinde öyle bir berrak kafası olur hep, merak ederim ve saygı duyarım.

Poe yeniden keşfedilen yazarlardan mı?

Her beş yılda bir keşfedilir o yeniden. Zavallı. (gülüyor) Çünkü hiçbir zaman Poe'nun ne yapmak istediği üzerinde durulmamış, hep aynı yerlere takılıp geçilmiş. Aynı zamanda matematikle çok uğraşıyor Poe. Karekökler, sayılar falan düşünüyor hep. İnanılmaz bir beyni var. Trajik hayatları olan insanlar arada bir dirilirler böyle.

Genelde sanatçıların mühendisliğe, matematiğe ilgi duymayacakları düşünülür. Hatta matematikten nefret edip edebiyata sığınmak bir övünç meselesi olarak anlatılır bazen.

Yanlış. Şiir örneğin, tamamen matematiktir. Tur-

gut Uyar da öyle derdi. O da matematik çok severdi. Matematik çok yanlış öğretiliyor insanlara. "İki kere iki dört eder" i ezberleyerek başlarsınız. Niye dört ettiği üzerine düşünülmez, öğretilmez. Sanatsal iyi bir şey yapıyorsanız, içinde matematiğe benzer bir kurgu olması gerekir. **Kısa öykünün yoğunluğunu tam tutturmak için peki...**

Faulkner "insan önce şiir yazar, beceremezse kısa öykü... Onu da beceremezse roman yazar" der. Çok tevazu göstermiş kendisi için tabii ama, kısa öyküde yoğunluk, fazlalıkları elemek, bir kelime söyleyecekseniz, anlatmak istediğiniz üç şeyi kapsayabilir mi diye düşünmek gerekir. Ayrıntıda boğulmamalı, boşa konuşmamalısınız.

Bir hikaye var, Can Yücel ve Edip Cansever üzerine... Edip

Cansever uyurken, Can Yücel de Edip Cansever'in şiirlerini alıp bazı mısraların üzerini çizmeye, karalamaya, kısaltmaya başlamış. Edip Cansever uyanınca çok bozulmuş, Can Yücel de "şiir atarak yazılır" demiş ona...

Tam Can'a göre. Öyle bir sinsi zekası vardı ki... Küfür etmesi de ona çok yakışıyordu ama sonunda abartmıştı o da işi. Konuşamaz olmuştunuz. Her lafa sikerimle başlayıp, bilmem neyle bitiriyordu. Başkası söylese kızarsınız, ama ona gidiyordu. Ama hep de öyle konuşulmaz...

Can'ın o kendini bırakma gibi durumunun altında ciddi bir disiplin, hakimiyet vardı kendine. Öyle Bukowski gibi adamlarla alakası yoktu. Bir tek küfürü çok abartmasına kızardım. Müstehcen fıkraları kapalı anlatmaya çalışan insanları da hiç sevmem, çok küfür edenleri de.

Peki, Edip Cansever size göre şiiri uzatıyor muydu çok?

Hayır, uzatmıyordu. Edip'in kendine göre özel bir dili vardı. Hikayeli yazardı. Turgut Uyar'dan da, Cemal Süreya'dan da Edip'ten etkilendiğim kadar etkilennemem. Edip daha çok anlatan -bunları iyi anlamda söylüyorum-, daha süslü ve imgesi bol bir yazardı. Tekrarı seven bir şairdi. O da onun yöntemi...

Juliette Gréco

Les enfants qui s'aiment
(Le disque d'or de Juliette Gréco)

(dikkatle dinliyor) Tanıdığım bir ses. Biliyorum ama şimdi adı aklıma gelmeyecek.

Juliette Gréco... O da mı ticari bir ses sizce?

Ticari bir ses gibi gelmez sesi ama, iddialı gelir. Kimin gibi diyeyim... Joan Baez gibi. Sözcü mü-

zisyen sevmem pek. Didaktik olunmasından hoşlanmıyorum. Marlene Dietrich'in zamanlarını düşünüyorum. Mesela "Mavi Melek" şarkısı falan, güzel şarkılar değildir. Ama müziğin saçma olmayan bir yaşama sevinci var. Ya da müziğin saçma olmayan paylaşıma duygusu vermesi. Mesela aynı şarkıyı seven insanların yaklaşması kolay olabilir. Sanki geçmişlerinde bir ortaklık var gibi gelir. Bu müziği aşan bir şey tabii, müziğin yan etkileri içinde. Ne bileyim, bir şey çalar, çok kötüdür ama dans ettiğiniz eski sevgilinizi hatırlatır. Başka sanat dallarında bu olmaz pek. Aklınıza başka bir şey getiren müziktir hep.

Eşlikçi olması mı bunun sebebi acaba?

Dili önemli değil, en önemlisi bu galiba. Bilmediğiniz dilde bir şarkıyı dinleyebilirsiniz. Roman gibi değildir. Size bir şey anlatır. Klip seyretmeyi de sevmem bu yüzden. Güzel olsa da klip seyretmek istemem. O şarkı benim içindir ve özeldir. Başkasının yorumlamasını istemem. Müzikte kıskanç bir tarafım vardır böyle. Ya da şarkıları başka yorumda söylerler. Mesela Beatles'ı latin ritmlerine oturturlar. Nasıl olabilir ki? Latin ritminde başka bir şarkı yaz daha iyi. Bazı şarkıları seversiniz, öyle banka reklamı falan olur, dinlemek istemezsiniz bir daha. "Shoot Down The Moon"u çok severdik mesela Yıldırım Türker'le. Sonra Cüneyt Canver'in sevdiğini de öğrenince çok so-

ğuduk şarkıdan. (gülüyor)

O Pink Floyd'u da çok seviyordu...

Aman biri daha olsun Pink Floyd seven. (gülüyor)

Gréco'ya dönersek, Piaf daha "sokak"ken, Juliette Gréco daha elit gibi mi?

Piaf, sokak değil, kaldırım artık. Ötekisi okumuş etmiş, kültürlü. Piaf'ın çok zorluklarla geçmiş, trajik bir hayatı var. Şarkı sözlerindeki insanla aynı insan değil tam olarak belki. Ama Piaf'ta daha sahicilik var, Juliette iyi söylüyor şarkıyı sadece.

Juliette için "egzistansiyalist şarkıcı" denir. Sizce doğru mu?

İşin görünen kısmı var belki kıyafetlerde. Sartre'ın siyasetini bir kenara atıp sadece dış görünüme indirgemek o. Sadece şarkı ve kıyafetle olacak iş değil, o aynı zamanda siyasal eylemle olur. Gerçi kadının belki bunlarla da alakası vardır, hakkını yemeyeyim şimdi.

Şiir tamamen

matematiktir.

Turgut Uyar

da öyle derdi.

Matematik çok

yanlış öğretiliyor

insanlara.

Sanatsal iyi bir

şey yapıyorsanız,

içinde

matematiğe

benzer bir kurgu

olması gerekir.

Marilyn Monroe

My Heart Belongs To Daddy
(Kiss)

Ah Marilyn'ciğim...

Marilyn size nasıl bir kadın olarak

görünüyor?

Sahici bir insan. Kendi sınırlarını, engellerini, boşluklarını çok iyi bilen bir kadın. Bu yüzden çok kötü bir hayat süren ender insanlardan birisi.

Aptal sarışın mı sizce?

Aptal sarışına baştan bir kere razı ol-

EFSANENİN ROMANI İSTANBUL DÖRTLÜSÜ: 2

İNGİLİZ

Hikmet Temel Akarsu

Rock'n Roman

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bir yanda Batı'nın kirini, çıkarıcılığını, sahteciliğini, egoizmini temsil eden İNGİLİZ ile peşinden sürüklediği kolonisi ve ruhları rehin alınmış İstanbul gençleri...

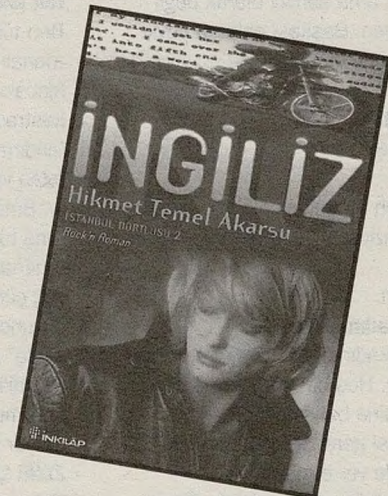
Diğer yanda KAYBEDENLER KULÜBÜ, İSTANBUL MARKİSİ ve BUDİST ALMAN MAX... Batılı sahtekârlara çılgınca direnen YEREL ROCK İKONLARI... Felaketler ve lanetler arasında didişmeleri... Rock, junk, underground... Batı, Doğu, Budizm ve İstanbul.

ANTI-ORYANTALİST BİR ROCK ROMANI

İNKILÂP

KİTABEVİ YAYIN SAN. ve TİC. A.Ş.

Ankara Cad. İnkılâp Han No.: 99 Kat: 1 Sirkeci 34410 İST. Tel.: (0 212) 514 06 10 (Pbx) Fax: (0 212) 514 06 12 Web site: <http://www.inkilap.com> e-mail: posta@inkilap.com

muş olması onun her zaman bu rolü oynamasını gerektirmiş. Sonunda rolünü oynamakta zorlanmış. Dünyanın en ukala erkeklerinden biriyle yanlış bir evlilik yapmış. Hiçbir hoşgörüsü olmayan bir insan sanıyorum Arthur Miller... Hayatındaki tırmanış ilginç. Önce basit bir denizciyle, sonra bir beybol oyuncusuyla, ardından Arthur Miller... Her şeyi denemiş, bir yanlış bir daha yapmamış, ama Miller onun için ölümcül bir yanlış. Sıyırılmayacağı kadar büyük bir hata.

Hangisinin hatası bu? Arthur Miller'ın da onunla evlenmesi bir hata mı?

İkisinin de hatası. Ama bazı hatalar olur. Yaşam hatasızlığa dayalı olmaz. Bazen hatalar büyük keyifler bırakabilir. İnsan Hakları Bildirgesi'ne girmesi gereken bir madde bu. İnsan saçmalayabilmeli, hata yapmalı. Yapılmazsa da hayat bir şey benzemez. Hele ilişkilerde.

Aptal sarışın değil Marilyn. Arthur Miller ise "bir kadın yarattım" havalarında sanki. Akıllı profesör ve bir bar kızı... "Mavi Melek" hikayesi gibi. Kafasının sürekli bunlarla dolu olduğunu düşünüyorum Miller'ın. O yüzden de çuvalladı.

Peki Marilyn olmak? Aşağı yukarı istisnasız tüm erkeklerin istediği bir kadın olmak?

Bundan yakındığını sanmıyorum. Hafif bir teşhirciliği var. Ama biraz soğukluğu, frijittliği de var. O teşhirciliğinden anlıyorum. İyi bir oyuncu ve iyi oyuncu olması için bir fırsat da verilmemiş. Çok bebek güzel olmak biraz trajik bir şey olmalı...

Onunla olmak da bir erkek için biraz trajik olmalı...

Evet, bir erkeğin kolay katlanabileceği bir şey değil. Zor olmalı. Sürekli bakılan bir kadın. Marilyn'i çok seviyorum ama şarkıcı olarak değil tabii. Şirinliği yüzünden. Başkası anlatsa şöyle bir şarkıyı, böyle sevimli olmaz.

Marianne Faithfull Working Class Hero (Broken English)

Pürüzlü bir ses. Siyah bir şarkıcı olabilir. Marianne Faithfull'a da benziyor ama, o değil galiba.

Faithfull.

Onu da pek sevmem.

Şarkıcı olarak mı, kadın olarak mı?

İkisi birden. Düz bir kadın. Ses olarak da pürüzlere rağmen çok düz. Hoş bir ses ve hoş bir kadın, ama derinlemesine bakılması gereken, üzerinde düşünülmesi gereken bir kadın gibi gelmiyor bana. Bende yer etmemiş.

Şarkıcılığı daha sonra ön plana çıkıyor. Önce-leri bir tür groupie, rock çevresinin erkekleriyle birlikte oluyor...

Bak o kısmına helal olsun, o kısmı iyi işte. (gülüyor) Şimdi ilginç olacak belki ama, çok maço sesi var gibi geliyor bana. Maçodan da öte, bıçkın. Bizim gazeteci-yazar takımına benziyor biraz bu kadın. "Evet abiler" diye konuşan, mahallenin kızı, harbi delikanlı havası var onda. Bu beni biraz itiyor belki.

Siz kadınlarda yumuşak ses mi arıyorsunuz?

Hayır, aramıyorum. Tam tersi, o vik vik diye mızıldanan iyi aile kızı seslerine hiç dayanmam ben. Ama Faithfull bana çok anlamlı gelmiyor işte. Tam erkek takımından o. Orada şöyle bir his

var beni iten, sokak çocuğu, ama eve gidip bu laşıklara yardım eden bir sokak çocuğu sanki. Dayak yer annesinden, ama gene kaçır, gene dayak yer, dayağa da hayır demez. Belki hayatı öyle değil, ama sesinin bende uyandırdığı çağrışım o. Bu sesindeki tavra kadar dayanıklı olduğunu sanmıyorum.

Yaptıklarını tamamen duygularıyla yapıyor. Yerine göre manasız bir aşk şarkısı da söyler, yerine göre "işçi sınıfı kahramanı olmalı insan" diye bir şarkı da...

Sanki bunu tamamen duygusal bir çıkış olarak yapar, arkasında duracağı politik bir birikimi olması şart değildir gibi...

İşte o beni çok çekmiyor. Şarkıcı sonuna kadar gidip arkasında durmalı. Manasız bir aşk dünyanın en güzel şeyidir bu arada, ama şarkı söylemezsin. Sevdğin için şarkı söylemezsin, şiir yazmazsın, roman yazmazsın. Sorarlar hep, sizin için yazılmış bir şiir var mı? Var. Edip'in var, Turgut'un var, Cemal'in var. Ama bu onların aşkı düşümlerini gösterir, beni düşümlerini göstermez. İnsanların aşkı düşümleri vardır ve o düşünce bazen bir objeye rastlar. O karşılaşmayla içgüdü olarak başka türlü görünür, ama içeride aşk aynı aştır. Bu yüzden saçma aşkın da başının üzerinde yeri var. Ama bu onu da yapmaz, ondan da pişman olur. Neyse, bu sorudan da kaldık. Diğerine bakalım bari. (gülüyor)

Tülay German - Burçak Tarlası (45'lik)

Çok iyi bir ses, tanıyorum bunu. Bir dakika, Tülay German mı?

Evet. Bu şarkı türkülerin Batı formunda düzenlenmesi konusunda kıvılcımı çakan plak olarak kabul edilir hep.

Ben türkülerin çokseslendirilmesi çabasını pek manalı bulmuyorum. Teksesli olmasının ne sakıncası var? Türkü öyle bir şey sonuçta. İlle orkestrada çalmak için fazla saz katmak çoksa-landırarak oluyor gibi geliyor bana. Esin Afşar'ın falan yaptıkları bana çok anlamlı gelmez açıkçası. Bütün şarkıcılar, eskiler, türkü söylemiştir. Ama türkü bir şarkıcıya kendi olma şansını pek tanımaz. Burada Tülay German çok güzel söylüyor, çünkü sesini çok iyi kullanıyor. Ama sözleri duyunca, "keşke kendi bir şeyler söyleseydi bu sesle" diyorum. Ayrıca türküler çokseslendirilirken dilini kaybediyor. Fonetik uyumuyor, prozodisi uyumuyor. Geleneksel dil kayboluyor. Heceler uzuyor ve bu bana batıyor.

Zülfü Livaneli bu konuda çok eleştirilir hep.

Eeee, evet haklısınız. (gülüyor) Onu şarkıcı olarak görmüyorum ki. Detone söylüyor en başta.

Bob Dylan da detone söyler.

Ama şimdi Dylan öyle (Dylan'ın sesini taklit ediyor) söyler ama, bilir ne söylediğini. Bizimkinin o başöğretmen edasıyla, takım elbiseyle sahneye çıkışına benzemez yani şimdi Dylan.

60'larda böyle yerel müzik, ulusal popüler müzik takıntısı başladığında, edebiyatta, müzikte böyle bir köy etkisi başladığında, siz de etkilendiniz mi bu akımdan? Mesela oturup Rahmi Saltuk dinler miydiniz?

Rahmi Saltuk'u dinleyince kötü demem. Ama yaptığı işi çok ciddiye alan insanlar için üzüldüm. Sadece müzikte değil, böyle yazarlara da

üzülürüm. Çünkü o ağırlık gerekmiyordur. Bir şeyi ciddi yapan bir insanın bir de kişisel bir ağırlık taşıması gerekmez. Bir şeyleri yaparken güler yüzlü de olunabilir. Ruhi Su opera sese bir ekol. Özellikle dinlemem ama duyduğum zaman "olabilir, bu iş böyle de yapılabilir" derim. Tütünün en iyi örneği o. Sonra işte Rahmi Saltuk, Timur Selçuk ve Zülfü Livaneli falan var. Timur Selçuk'un o kendisinin beğenmediği şarkıları güzeldir aslında. Şimdi dini bütün bir sosyalist oldu. Bu işin insanı nasıl vuracağı belli olmuyor tabii.

Türkü seviyor musunuz?

Türküyü türkü gibi söyleyenlerden dinlemeyi severim. Belki Akkale mesela, tam türkücü. İçinden geldiği gibi iyi türkü söylüyor. Öyle bir misyon olsun falan diye değil. İbrahim Tatlıses iyi bir ses, ama yanık sesle tüten ses arasında biraz fark var. Ticari tarafı öne çıkan bir nağmeli söyleyişi var. Onda nağme nağmenin karikatürü gibi. Ama "Burçak Tarlası" bir dönemin güzel şarkısı. Akımda kalmış doğrusu... Bir alaturka kaldı çalmadığınız...

Selahattin Pınar - Hatıralar (Selahattin Pınar)

İşte alaturka! Selahattin Pınar bu. Özensiz bir ses, içten, o güzel... Alaturkada bir de Sadettin Kaynak vardır. Arabeskin yaratıcısıdır aslında. Canlıdır, neşelidir, hoştur ama, müzik olarak çok sıkıcı bir bestecidir. Selahattin Pınar, daha lirik, daha iç dünya insanı ve içkici bir insan. Bende sempati duygusu uyandıran bir insan. Sanıyorum öyle bakkal, çakkal, balıkçı gibi dostları olan, onlarla içen bir adam. Kaynak gibi hoca değil. Bir de Osman Nihat var, ikisinin ortasında. O daha salon şarkısı diyebileceğim bir adam. Osman Nihat "uygar", "Batılı"... Fena değildir ama fazla da önemli değil. Selahattin Pınar ise zorla şarkı söyleyen, birinin yanında çalan, kendi halinde bir adam.

Selahattin Pınar dinlediğimiz kaydında tek enstrümanla şarkısını çaldı ve söyledi. Şimdinin o şık giyimli, geniş orkestralı alaturkacılara benzemiyor...

Tamamen abartı onlar. Alaturkada iş ikiye ayrılıyor. Emel Sayın ya da Muazzez Abacı gibi repertuar şarkıcıları. Nasıl söyleneceğini iyi bilirler ama ticari bir işe döndürüp repertuar şarkıcısı olmuşlardır. Bir de fasıl var. Düzenli olmadan, birlikte bir yerlere gidilir. Bazen büyük bir zevkle dinlediğim olur alaturkayı.

Alaturkayı kent kültürü içine mi alıyorsunuz?

Tabii ki kent müziğidir. Hatta ilahiler de kent müziğidir. Ama bugünkü kente çok aykındır bu müzik. Bugünkü kent için çok uzaktan gelmiş bir müzik gibi artık. Hiçbir şeyi kent kültürü olarak yaşamıyoruz ki, müziği kent kültürü olarak yaşayalım. Bugün kentte doğanlar bile kentli değil ki kent müziği yapsınlar. Eskiden nasılmış, yine hiç bilmiyorum. Bir şey kalmamış sanki geriye. Bu belki sadece bana özgüdü, bilemiyorum.

Arabesk de o türküler dinleyen insanların, alaturka ya da sanat müziği denilen tarzla olan yakınlığı üzerinden çıkmış olabilir mi? Arabesk de Saadettin Kaynak gibilerin vasıtasıyla alaturkadan doğan bir müzik gibi görülebilir mi? Sanat müziği demeyelim lütfen. Bir de sanat fotoğrafı, sanat filmi falan derler. Allah korusun o laflardan. Arabesk, Sadettin Kaynak'tan doğup Arap müziğinden, yaleliden etkilanmış bir müzik gibi. Ama içine sirtaki tarzı, Hint tarzı da karıştırıyor. Son derece kırma, melez bir müzik ama bu

kırmalık çoğu zaman olumlu anlamda olmuyor. **Arabesk sizin için hep negatif bir anlama mı sahip?**

Evet. Orhan Gencebay gibi sesler bana çok itici gelir. Anlayamadığım ve bu yüzden de sevmediğim bir müzik. Seven insanlar var, onların hayatında bir şeye cevap veriyor. İtirazım yok. Ama bana uymuyor. Sonra türedi burjuvazinin de, fakirlerin de birlikte dinledikleri bir müzik. Hesabını vermek zorunda olmayan bir müzik çünkü. "Beğendim-beğenmedim"de kendini bulan bir müzik. Ben neden sevmediğimi biliyorum. Bana uzak gelen bir hayat anlayışı var.

Son model bir Mercedes'te de, 30 kişinin tıktık olduğu minibüste de aynı kaset dönebiliyor. Sınıfların kendine has müzikleri ortaya neden çıkmıyor olabilir?

Çünkü sınıflar net olarak ortaya çıkmıyor. Ekonomik açıdan bakılırsa, Türkiye burjuvazisi bir Fransız burjuvazisi değil. Üreten değil, tüketimi körükleyen bir burjuvazi. Müzik dersiniz, akşamüstü bir araya gelip, eğlenip kadın poposu seyretdikleri bir müzik. Şarkılar sevgilisizlik, terkedilme, aşk üzerine ama aşktan anladıkları da zırva. Maceraları, küçük kaçamakları aşk zanneden, konuştuğum çocuk, çıktığım çocuk mantığında bir müzik pop ve arabesk. Bazılarının sözlerinde bir Amerikan özentisi var ayrıca. "Ham Çökelek" gibi bayağı örnekler var ortada. Ama bunu inanın ahlaki açıdan söylemiyorum, sadece kötü örnek olarak söylüyorum. Merak ettiğim, adam "Ham Çökelek" şarkısıyla ne anlatıyor ve dinleyenler ne anlıyor? Bunu merak ediyorum.

Paul Simon - Boy In The Bubble (Graceland)

Yok, bunu da çıkaramayacağım.

Paul Simon'ın "Graceland" albümünden bir şarkı. Albüm "world music" akımına ilk meyleden çalışmalarından biri olarak görülüyor. Simon Güney Afrika'da kaydetmişti bu albümü.

Müzikte ben lokal ritmlere tahammül edemem. Bela Bartok'a bile tahammül edemem. Oturup "İsrail Müziği" diye bir albüm dinleyemem ben. Öyle egzotik meraklısı değilim. Neden-se altı çizili bir şeyi sevmem. Kendiğilinden olmalı içinde bir şey. Mesela bir filmi de Türk filmi diye seyretemem. Film olarak seyrederim. Son dönemde çekilenlerin hepsinde o sevmediğim 'local touch' vardı. "Hamam"da, "Tabutta Rövaşata"da hep bu vardı. Bir tek "Gemide"yi beğendim onların içinde.

Biraz mekansız olabilir mi o film? Yani dünyanın herhangi bir limanında demirlemiş öyle gemiciler ve öyle bir gemi olabilir belki...

Evet, o yüzden de güzel bir film. Ama aynı zamanda burayı da çok iyi tanıyan bir insan tarafından çekilmiş. Konuşamayan yabancı bir kadın, kaptan figürü, kentten gemiye dönüşler, gayet yerinde bir senaryo ve iyi bir film.

Film daha çok politik olarak eleştirildi, kadının çok edilgen olması falan...

Ben öyle bakmam. Birisi demişti bir kere, Fellini'nin "Kadınlar Kenti"ni feminist olmadığı için hiç beğenmemiş, bir daha seyretemeyecekmiş. Şimdi Can Yücel gibi konuşacağım, Fellini'nin de çok bil-

mem neresindeydi sanki. Fellini'yi feminist olduğu için mi seyredeceksin? Sonra adam niye feminist olsun? Çok saçma olurdu bu. İnsanlarla eserlerini karıştırmamak lazım. Fellini'yi yakından tanısan, herhalde duygulu, kadınlara yumuşak yaklaşan bir adamdır. Kadın haklarını savunabilir ama filminde bunu yapmak zorunda değil. "Hamam" filminde sıkıttan patladım. Tam Batılı gözüyle oryantalist olarak bakıyoruz hamama. On dakika hamamın köşesi... Eee, benim için hiçbir şey yok ki o hamamın köşesinde, bakıyorum bakıyorum, o bildiğim hamam köşesi işte. Biz böyle kendimizi keşfediyoruz hesapta yeniden. Orhan Pamuk romanı gibi aynı: Keşfediyoruz!

Keşfetmelerine gerek olan bir şey yok aslında orada. Bir de "İstanbul Kanatlarının Altında"ya çok güldüm. Film bile değil aslında. İki kişinin konuşması gibi. Bir de "devletium, sultanım" gibi konuşarak da, bir nevi saray jargonu yaptıklarını sanmışlar. "Ağır Roman"ı seyrettim, kitabını sevim aslında ama o da çok kötüydü. Filmde o mahalleye bakış aynı "Hamam"daki bakış gibi. Ama kitap öyle değil. Kitabı kıl payı olmuş kitaplardan biri. Böyle beğenmediğim yerellik deyince aklıma bir de Emir Kusturica geliyor. O "Çingeneler Zamanı", hiç dayanmam. Ülkü Tamer'in yazılan gibi. Ülkü Tamer eski eşim ama; Antep'te eski sinemalar, orada film nasıl seyredilir, film nasıl kopardı diye nostalji dolu yazılar yazıyor. Filmin kopması neden hoş bir şey olsun ki?

Peki, Ülkü Tamer'in her hafta yaptığını biz size yapalım, en beğendiğiniz dört filmi soralım...

"Üçüncü Adam", "400 Darbe", "Bisiklet Hırsızları", tuhaf olacak mı bilmem ama "Blues Brothers", "Olağan Şüpheliler", "Rezervuar Köpekleri"...

Bu kadar temastan kaçan bir genç kuşağın olması bence üzülmeyecek bir şey. Mutsuz, eğlenmek zorunda olduğu şartlanmasıyla oraya gelmiş, kafasında "yarın mark bozdurup dolar mı alsam" düşüncesi olan gençler sanki.

Pink Floyd - Have A Cigar (Wish You Were Here)

Bundan da kaldım, çıkartamadım ne olduğunu.

Pink Floyd.

İşte bunu bilemediğim için utandım şimdi. Pink Floyd'u da tanımam lazımdı.

Pink Floyd'la ilk tanışmanızı hatırlıyor musunuz?

Çok eski, aklımda kalmamış. Çok sevdiğim bir grup. Ama hiçbir zaman da özellikle bağlanmadığım, sadece yolda gelip giderken dinlediğim bir grup. Mick Jagger da benim için öyledir. Çok beğenirim ama Rolling Stones'u da aynı Pink Floyd gibi dinlerim. Ama Pink Floyd'u daha çok severim. Anlattıkları vardır ve müzik anlattıklarını daha iyi anlamana yol açar. Peter Greenaway'in filmleri gibi. Müzik çok önemlidir o filmlerde. Konuyu anlamana yardım eder. Aslında bu açıdan müziğe çok şey borçluyuz.

Peki gidip gelirken dinlediğiniz değil de, gerçekten sevdiğiniz rock'çular var mı?

Metallica'yı falan da severim ama genelde aynı böyle dinlerim. Dans etmesini severim onlarla. Ayaklarını hemen titretmeye başlar. Dans edenlere bakıyorum, durgunlar. Yavrum al şu kızı, çevir, bir şey yap diyesim gelir gece bazen dışarı çıktığımda.

Teknoyla dans edebiliyor musunuz peki?

Ederim tabii, ne olacak, ama pek sevmem. Ken-

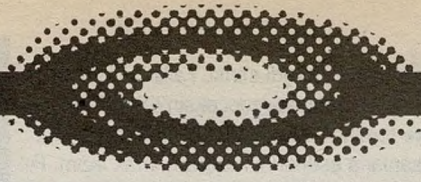
dimi çok yorgun hissediyorum teknoloji. Aynı figürü sürekli yapmak ve yaratıcılığı kullanmamaktan yoruluyorsunuz. Hep aynı hareketten ve müzikten, fiziksel olarak olmasa da yoruluyorsunuz. Bir de "crack" gibi uyuşturucu adıyla anılan bir dans var. Bir anne çocuğunu uyutuyor gibi sarılıyor ama slow, romantik bir dans gibi değil. Aşırı aoseksüel bir dans. Dansta temas, o temasla geçen elektrik önemlidir. O kadar aoseksüel bir dans olamaz. Birbirlerini hiç tanımayan insanlar bile iyi dans edebilirler. Bizimkiler, bakıyorum, ayakta dans eder gibi yapıp bir yandan konuşmaya çalışıyorlar. Otur orada konuş o zaman.

Bütün danslarda önceden belirlenmiş bir figürler bütünü, sistematiği var. Ama teknoda serbestsiniz, her hareketiniz dans kapsamına girebilir...

Evet, pistin ortasında sadece kafanızı öne arkaya da oynatabilirsiniz ve gider. Hatta çok cool da olur. (gülüyor) Bu kadar temastan kaçan bir genç kuşağın olması bence üzülmeyecek bir şey. Mutsuz, eğlenmek zorunda olduğu şartlanmasıyla oraya gelmiş, kafasında "yarın mark bozdurup dolar mı alsam" düşüncesi olan gençler sanki. Bir de kapalı genç kızlar vardır, danstan sonra sinirli olurlar kedi yavrusu gibi. Dans esnasında her şeyi yaparlar da sonra gene eski havalara bürünürler. Eee, biraz önce o yaptıkların neydi, biz mi yanlış anladık? (gülüyor) Önce neşe lazım, bir de iyi dans etmeniz lazım. Ama ortada bir eğlence varsa, herkes bilip bilmediğine bakmadan dans ediyorsa, kalkar sen de edersin. O ayrı bir durum, oturmak ayıp olur. Kalkıp sallanmayacaksın da ama. Kalktıysan dans edeceksin. Yüzme havuzunda yüzmeyi sevmem ben, bu da ona benzer. Biz galiba dans etmeyi değil, oynamayı seviyoruz. Bütün toplantılar normal, Batılı gider bizde, iş aslına rücu etmeye başladığında o ağır erkekler deli gibi kıvrıma başlarlar çok tuhaf bir biçimde. Erkeklerin kırtması çok komik geliyor bana.

Pink Floyd'un şarkısı "Have A Cigar"dı. Tütünle aranız nasıl, çok içiyorsunuz galiba... İçmeyen yazar var mıdır?

Çok içerim. Çok içen mesela Murat Belge vardır. Orhan Pamuk içebilir ama sağlık için içmez. İleride çok büyük olacağını düşünen insanlar sağlık için, daha çok yaşamak için içmezler bazen. Yahu, iç sigarayı, yazamazsan da o romanları senden sonra başkaları yazar, senin kadar iyi olmasa ne olur yazdıkları? Kendini aşırı ciddiye almak kötüdür, ama benim kadar çok içmek de iyi değil tabii. Ama başka keyif maddesi kalmadı hayatımda. İçki de içemiyorum artık. Belki bir yere kadar az içebilirim ama öyle yapacağıma hiç içmem daha iyi. Her şeyim öyledir. İçkiyi içtim mi çok içtim. Sevgim de öyledir. Nefret? Onu kaldıramam, taşıyamam, o yüzden onda ileri gitmem.

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

BABYLON

Babil Kulesi konser salonu ekim programında yeni sezonda neler yapacaklarının ipuçlarını veriyor. Şimdiden belli ki Babylon'un 2000'i güzel geçecek. Badmarsh & Shri ve Trevor Watts gibi değerli müzisyenlerin yanısıra, İstanbullu müzisyenler de Babylon sahnesinde nefes tüketecekler. Konserlerin bir bölümü "17 Ağustos'u Hatırlayalım" başlığıyla düzenleniyor.

Outcaste All-Stars: Badmarsh & Shri "Live"

Hintli basçı/perküsyoncu Shri ve Yemen asıllı DJ Badmarsh'ın ortak projeleri, Asya sitarıyla Londra drum'n'bass'ının en müstesna buluşmalarından biri. Londra kulüplerinde bir hayli hayranı bulunan topluluğun plakları da dans listelerinin gediklilerinden. "Türkiye'den de böyle topluluk çıksın" diyenlerin misal gösterebilecekleri bir performans yaratacaklarına kesin gözüyle bakabiliriz, ne de olsa "kültür köprüsü" yüz. 1-2 Ekim

Trevor Watts' Moire Music Group

Trevor Watts çağdaş cazın en çığır açıcı figürlerinden, Avrupa cazının önde gelen isimlerinden biri. Kurduğu çeşitli caz topluluklarıyla pek çok müzisyeni etkileyen Watts, dinleyenlerinin alışageldiği müziğinden farklı bir projeye, Afrika ritmlerine bel bağlamış bir müzikle çıkacak İstanbulluların karşısına. 7-8 Ekim

Butch Morris Ensemble

Geçtiğimiz yıl Babylon'daki performanslarıyla yakından tanıdığımız Butch Morris, İstanbul Ensemble'la evliliğinden doğan notaları bize yine Babylon'dan sarkıtacak. 5-12-19-26 Ekim

İstanbul Blues Kumpanyası

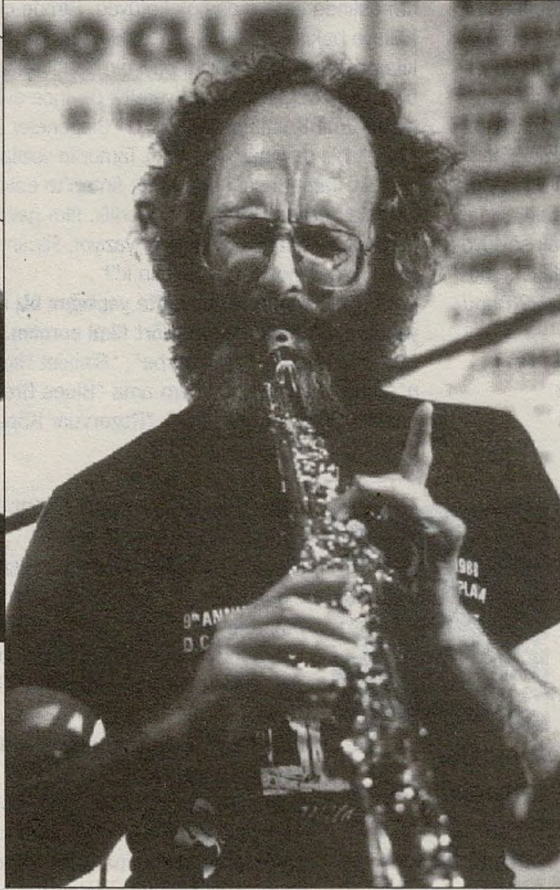
İstanbul Blues Kumpanyası, yeni albümleri "Sair Zamanlar"la daha Türkiyeli bir blues'a oturdu, neşesini arttırdı, nefesine kuvvet verdi. Yeni şarkılarını canlı dinlemeyi hararetle bekliyoruz. 13 Ekim

Okay Temiz Magnetic Band

Vurmalıların kralı Okay Temiz yıllardır nasılsa öyle: Her geçen yıl yeteneğini, performansını yükseltiyor, tadına doyum olmuyor. 14 Ekim

Baba Zula

Zen değil, zenci değil: Baba Zula'nın babalar gibi müziği transa da müsait, eğlenmeye de. 15-16 Ekim

Asiaminor

Anadolu'nun ortasında bulunduğu kültürel coğrafyanın kodlarını temiz bir müzikle çözüp harmanlıyorlar. Ortadoğu ve Balkanların cazını yapıyorlar. 20-21 Ekim

Eric Truffaz

Eric Truffaz'ın trompeti, caza değil, drum'n'bass'a ve hip-hop'a eşlik ediyor. Bilenler trompetin hakkını verdiğini ve sağlam ritimle aşık attığını söylüyorlar. 22-23 Ekim

Laço Tayfa

Çok kişi mutabık kaldı: Roman havası, Türkiye'nin cazı. Hüsnü Şenlendirici de farklı düşünmüyor, bu sefer Brooklyn Funk Essentials'dan ayrı oynuyor, oynatıyor. 27-28 Ekim

Aydın Esen

Türkiye'nin en prestijli ve kabiliyetli cazcılarından Aydın Esen, Babylon konserinde son albümü "Timescape"ın etrafında dolanacak. 29-30 Ekim

Okay Temiz Ritm Atölyesi

Temiz, Türk, Afrika, Hint ve Güney Amerika ritimlerinin altını üstüne getirecek, yeni frekanslar bulacak, tabii ki katılımcıların katkılarıyla. 9-14-16-21-23-28-30 Ekim

Hareket ve Dans Terapisi

Dans hocası ve fiziksel terapist Anna Temiz, aklımızla bedenimiz arasındaki köprü olduğunu düşündüğü duygularımızı kullanarak yaratıcılığımızı arttırabileceğimizi, bunun da en iyi yolunun hareket ve dans olduğunu düşünüyor. Dört gün boyunca dansın sırlarını açıyor. 9-16-23-30 Ekim

"17 Ağustos'u Hatırlayalım"

konserleri

Kerem Görsev Trio (3 Ekim), Free-Key Trio (10 Ekim), Önder Focan Vokalist Projesi (17 Ekim), Tuna Ötenel, İmer Demirer, Kürşat Ant, Ateş Tezer (24 Ekim), Fatih Erkoç (31 Ekim)

[sinema] ↓

BİLGİ ÜNİVERSİTESİ'NDE SİNEMA

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Kuştepe-Şişli tesislerinde 18-24 Ekim günlerinde "Amerikan Avantgard Filmleri Haftası" düzenleniyor. 1917-1961 tarihleri arasında deneysel ve avantgard sinemanın ilk ve belki de en yetkin örneklerini veren Maya Deren'i seyretmek, yedinci sanatla ilgilenenlerin asla kaçırmayacakları bir fırsat olsa gerek. İlk Maya Deren rejisi olan 14 dakikalık, sessiz, siyah-beyaz ve 16 mm'lik "At Land"ın tarihi önemini bir düşününüz. 1952 yılından bu yana 200'den fazla filme imzasını atan, Maya Deren Özel Ödülü'nü ilk alan yönetmen olan Stan Brakhage de ikinci önemli isim. Ayrıca Bruce Baillia ve Jim Davis'in filmleri de Amerikan avantgard'ının sınırlarına nüfuz etmek isteyenler için seyrek rastlanan bir talih. Filmler bir hafta boyunca saat 20:00'de gösterilecek...

Pamukbank getiriyor diye dalgaya düşmüşüz, sergi mekanını geçen ay yanlış vermişiz. Henri Cartier-Bresson'un "Avrupalılar" başlıklı sergisi, aslında Topkapı Sarayı'nın içinde, Darphane-i Amire'de... 30 Eylül'e kadar.

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

Efes Pilsen Blues Festivali 10

Efes Pilsen Blues Festivali onuncu yıldönümünü dört usta müzisyenle kutluyor. 11 şehri turlayacak festivalin bu seneki misafirleri arasında İstanbul'dan öteye gitmeyecek olan sadece akordiyoncu Buckwheat Zydeco.

"Gelmiş geçmiş en büyük soul-blues şövenlerinden" Bobby Rush, Chicago blues'unun usta gitaristi Eddy "Chief" Clearwater ve genç şarkı yazarlarından Chris Thomas King ise Türkiye'nin çeşitli yörelerinde blues gamları basacaklar. 28 Ekim'de Ankara Hilton'da gaza basacak festival için ayrıntılar gelecek aya...

[radyo] ↓

-“Açık Radyo.” 94.9 pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat

Gökhan Akçura

20:00 - 21:00 Blues - rock

Vertigo

Hilmi Tezgör - Cem Sorguç

21:00 - 22:00

Alternatif müziğin her türü

Fotosentez

Roll

22:00 - 23:00

Caz Saati Uygulaması

Serdar Karabatı

23:00 - 00:00

Harita Metod Defteri

Halil Turhanlı

00:00 - 01:00

Müzik tarihine alternatif bakış

sali

Müzik Değirmeni

Yavuz Saryıldız

20:00 - 21:00 Rock - caz

Gitaresk

Jak Kohen

21:00 - 22:00

Rock ve blues'da gitar

Esintiler

Seda Binbaşgil

22:00 - 23:00

Enstrümanlar ve ustaları

Bütünleme Dersleri

Defne Akman

23:00 - 00:00

Yeni çıkan albümlerden

Seksek

Osman Kaytaoğlu

00:00 - 01:00

Türler arası sıçramalar

çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı

Muammer Ketencioğlu

13:30 - 14:30

Balkan ağırlıklı etnik müzik

Latin Lover

Ayhan Sicimoğlu

20:00 - 21:00

“Latince” müzik

Modern Müzik

Nedim Tanyolaç

21:00 - 22:00 / Rock, caz

[mecnua] ↓

NOSTROMO

Giovanni Scognamiglio yönetiminde feza açılan bilimkurgu dergisi Nostromo, epey ara verdikten sonra dördüncü sayısını roket gibi fırlattı. Ateşlemenin neden geciktğine dair Scognamiglio'nun merakıyla açılan derginin bu sayısı öykü özel sayısı gibi. Çünkü Bilimkurgu Öykü Yarışması'nın neticeleri belli olmuş ve dereceye girenlerin öyküleri bu sayıda yayınlanmaya hak kazanmış. Ayrıca, yarışma harici, Taner Tannöver, Lawrence Watt-Evens ve Haldun Aydingün'ün öyküleri de Nostromo sayfalarına dahil. Aralarında Starwars ve Startrek kitaplarının da bulunduğu kimi önemli bilimkurgu kitaplarının yazarı Vonda N. McIntyre'le yapılan söyleşi de bilimkurgu sevenleri tatmin edeceğe benzer. Unutmayalım ki sadece bu semtte, şehirde, ülkede, kıtada, dünyada yaşamıyoruz. Projektörlerimizi açalım ve Nostromo'nun yeni sayısını elimizde sıcak sıcak tutarken başımızı semaya kaldırıp fısıldayalım: Umutla yıldızlara!..

perşembe

Dağılmış Parametreler

Adnan Uludağ

22:00 - 23:00 Brit-pop

Satmayan Plaklar

Cemil Gandur

23:00 - 00:00 Caz ve rock

cuma

Öbür Dünya

Ahmet Uluğ

20:00 - 22:00

Ritm ve armoni programı

Yerçekimi Sıfır

Murat Şeker

01:00 - 03:00

Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Java

Donat Bayer

09:00 - 10:00 Chanson

Yaban Çiçekleri

Gülseren Onanç

14:00 - 15:00

Dünya müziği

Doğaçlama Hayatlar

Sevin Okyay

18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'

Stephen Kinzer

19:00 - 20:00 Blues

High Times

Ras Memo

20:00 - 21:00 Reggae

Gilles Peterson

“Worldwide”

22:00 - 23:00

Caz, acid caz, drum&bas

Beton

Mete Sohtaoglu

01:00 - 03:00 Heavy Metal

pazar

Magical Mystery Tour

Alfredo Antillón

09:00 - 11:00

50'lerden 80'lere rock

Energy FG 102 FM

Electro-Kick

KodMüzik

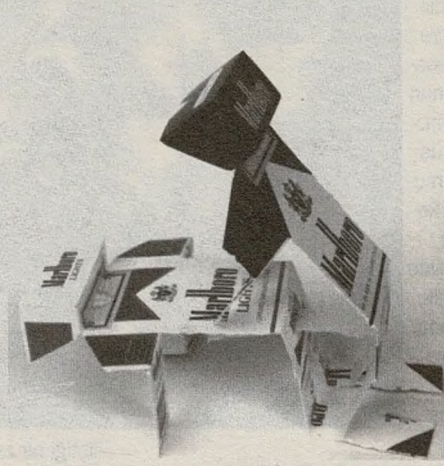
Elektronik müziğin türleri

Perşembe, 21:00 - 23:00

[sergi] ↓

Dulcinea

Bienal başladı başlayacak derken, bir alternatif (daha doğrusu, kardeş) sergi de, İstanbul sanat aleminin mekansızlığında önemli bir yer teşkil etmeye başlayan Dulcinea'da açılıyor. 21 Ekim'e kadar gezilebilecek sergide “çağdaş sanat” başlığında genelleştirilebilecek enstalasyonlar, fotoğraflar, videolar yer alıyor. Sergide Hüseyin B. Alptekin, Halil Altındere, Elif Ara, Selim Bırsel, Gülsün Karamustafa, Aytekin Olgunsoy, Bülent Şangar, Canan Şenol, Hale Tenger ve Vahit Tuna'nın eserlerini görebilirsiniz.

[mecnua] ↓

GENİŞ AÇI

Mevsimlik fotoğraf mecmuası Geniş Açı'nın sekizinci sayısı çıktı. Bu sayının dosyası, fotoğraf sanatının/mesleğinin en soru işaretleriyle dolu alanına, moda fotoğrafçılığına mercek tutuyor. Parlak dergilerde, türlü çeşit ilanda şahane fotoğraflar görüp duruyoruz. Fotoğraf gerçekten harika oluyor ama, bir bakıyorsunuz, dev bir tröstün logosunun üstünde duruyor. Ne yalan söyleyelim, içimiz burkuluyor. Ama, yadsınamaz bir gerçek ki, moda aleminde büyük sanat dönüyor. (Patti Smith'in yoldaşı Mapplethorpe en baba moda fotoğrafçılarındandı mesela.) “Ustalar” bölümünde Ferdinando Scianna'nın moda fotoğraflarından seçilmiş sayfalarla açılan dosya, moda fotoğrafları tarihiyle devam ediyor. Koray Erkaya'yla yapılan söyleşi takiben, moda mecmualarının piri Vogue'a ışık tutuluyor (ki Vogue fotoğrafçıları arasında Man

Ray'dan, Jerry Schatzberg'e, David Montgomery'den Oliviero Toscani'ye kadar bir sürü meşhur ve kabiliyetli isim var). Türkiyeli moda fotoğrafçıların görüşleri ve fotoğrafları ise dosyanın en hacimli bölümünü oluşturuyor... Sadece moda ve fotoğrafa dair değil, hayatın pek çok temel prensibine, toplumun hallerine, sanata, mesleğe dair düşündürücü bir konu. İyi bir dergi üzerinden düşünmek de cabası.

[bienal] ↓

İstanbul Bienali 12. sene-i devriyesini devirirken sıra altıncı bienale geliyor. Bienal demek, çağdaş sanatın nabzının İstanbul'da atması, sanat aleminin şenlenmesi, geleneksel sanat prensiplerine dair kalıplaşmış düşünce ve yargılarımızın tepeden tırnağa sorgulanması, yıkılması, yeniden yaratılması demek. İşin bininin elinde her şeyin sanat olabildiği, sanatın ruhani boyutlarından, yücelikten, dokunulmazlıktan kurtulduğu bu devirlerin yetkin örneklerini taşıyor bize bienaller. Üstelik, sanata dokunduğu gibi, sanata dokundurtuyor da. Bu durumda dokunulan biz oluyoruz ki, rehavetten ancak bu şekilde kurtulabileceğimizin farkındayız herhalde. Bu sene bienalin başlığı “Tutku ve Dalga”. Dalga, Yunancada tutku anlamına geliyor. “Tutku ve tutku” diye de okunabilecek başlığın dalgası, bizi elbette İstanbul boğazının dalgalarına da götürüyor. “Bir tutku şehri” olan İstanbul'da yaşayanlar tutkularını ölçebilecekler ve sorgulayabilecekler, tutku üzerine düşünmek, tutkuyla gerçekleştirilmiş işleri görmek için Dolmabahçe Kültür Merkezi, Aya İrini müzesi ve Yerebatan Sarnıcı arasında 30 Ekim'e kadar mekik dokuyacaklar. O kadar çok katılan var ki, bize burada yazdırmayın, “yerinde keşfedin!” Ama Roll tavsiyesi, kültürel rejisör Gregory Markopoulos'un kısa filmlerini sakın kaçırmayın.

[sergi] ↓

SALVADOR DALI

Haber almışsınızdır: AKM'ye Dali geldi. Serginin özelliği, normal sergilerin aksine, depremzedelere yardım için, giriş ücreti saptanması. Adını, sanını, kitaplarda basılan resimlerini, skandallarını, hatta kitaplarını (“Büyük Mastürbatör” Varlık Yayınları'na daha yeni basıldı) biliyoruz ama, kaçımız işlerini yakından gördük diyebiliriz? Bu sergide gerçeküstücülerin en meşhurunun elinin bizzat değdiği yağlıboya yok ama, yine de kimi orijinaler, gravürler, levhalar, ince kuyumculuk işleri gözümüze ve gönlümüze açık. 1 Kasım'a kadar gitmezsek, ewela kendimize ayıp olur. Timothy Leary “Dali LSD kullanmayan tek LSD ressamıdır” demiş. Kafayı bulalım.

Camiye gittim ama allah bilir niye
Ne namaz kılmaya ne dua etmeye
Eskiden bir kilim aşırımtım camiden
O eskidi, gittim yenisini yürütmeye
ÖMER HAYYAM

Aile namusu millî namus demektir. Kadınlar afif olmayan milletler
yurtlarını müdafaa edemezler. Çünkü en büyük şeref ve namus ad-
dedilen kadın, onlarda erkek kadar serbesttir. O koca neyi müdafaa
edecek? Kuru toprağı mı? Mukaddesat namına elinde ne kalmış ki?
KEMALETTİN TUĞCU, Dişkuş - Kocanızı Nasıl Muhafaza Edebilirsiniz?

Sofrada sigara tablası varken,
veya bunu garsondan istemek
mümkünken, fincan tabağına
kül silmek sofra adabına yakış-
mayan bir harekettir.

İnsanı çıldırtan şey, bulunması gerekenin aranamamasıdır. **LAWRENCE DURRELL**, Livia

TRICKY Juxtapose (Universal)

Sanatta oldum olası kafa kurcalayan ve denebi-
lir ki, iki ana üslubun itici güçleri olan iki kavram-
dan bahsedilir: Superimpose (üst üste bindirme)
ve Juxtapose (yan yana dizme). Üst üste bindir-
menin teorik babaları olarak Eisenstein ve Ezra
Pound önderliğindeki İmgeciler gösterilir. Eisen-
stein'in hareketlenen aslan sahnesi ile tiyatrunun
yan yana getirilmiş sahnelerini karşılaştırdığımız-
da iki kavram arasındaki fark belirgindir. Üst ü-
ste bindirenlerle yan yana dizmeler arasındaki mu-
habbet hâlâ bir şekilde devam etmekte. Söz ko-
nusu görüntü değil de ses olduğunda elbette
müzikten bahsetmeye başlıyoruz. DJ'lerle birlikte
kurgunun da söyleyecek lafı olduğunu öğrendik.
Bildiğimiz anlamda müzik yoktu belki ama sada
baki kalmıştı. Hazır müziklerle ve seslerle uğra-
şan DJ'lerin ardından kurgu masasının üstüne
kendi müziklerini de atanlar belirdi. Tricky'yi de
bu sayede tanıdık.

Dahası Tricky'yi biz üst üste bindirenlerden biri olarak tanıdık. Arkaplan
önplana dönüşmüştü. 24 saat yaşayan bir şehrin ve yeraltının sesleri üzeri-
ne söyleyen içli bir ses! Ama Tricky başından beri şaşırtmayı sevdi. Bu bi-
raz da, kafasının karışık olmasından kaynaklanıyor. Yaptığı müzikten, müzik
endüstrisindeki pozisyonundan ve etkileme gücünden huzursuz. Bir yan-
dan da sürekli müzik düşünüyor. Bir müzik türü (mesela trip-hop) inşa et-
mek değil amacı, oraya buraya sesler atmak... Tricky'nin durumunda ses
her zaman baskın. Bu her sürprizinde ortak kalan nokta. Yine de Tricky hiç
bu kadar ileri gitmemişti. Alistığımız üst üste bindirme üslubundan hiç bu
kadar uzaklaşmamıştı. Yeni bir yüzüyle ortaya çıkıyor. Bir süredir röportajlar-
da söylediği gibi Bob Marley ya da Kurt Cobain gibi şarkılar yazma dürtüsü
ağır basmış. Tricky'e güven olmaz, onun için bunun sürekli bir değişiklik
olup olmadığını bilemeyiz. Ama şimdilik elimizde olan "Juxtapose" albümü

nadide bir Tricky albümü olmayı hak edi-
yor. Gerçi Tricky bu albümü DJ Muggs'la
ortak bir albüm olarak sunmak istiyor
ama, bu bariz bir Tricky albümü. Tricky,
vokalleri de (kendi vokali de dahil) bir
ses olarak kullandığından, DJ Muggs'ın
varlığını da yabana atamayız tabii. Tricky
birlikte çalıştığı vokalistlerin dilini ve ak-
sanını seviyor. "Ghetto Youth"daki Jama-
ikalı dubçı, "Nearly God" albümündeki
kadınları, Martina'nın yoldan sapmış
"high english"i. Bu sefer de DJ
Muggs'ın Latin vokali.

Albümdeki her şarkı (evet, şarkı) bütün
üsluplarla gergin bir flört halinde. Hani
utanmasalar bir Frank Sinatra şarkısı bi-
le yorumlayabilirlermiş. Yine de
Tricky'nin sevdiğimiz o tedirginliğini de
taşıyor şarkılar. Albümde ismi yazılma-
yan adamlarla da flört ediliyor. Bunların
en önemlilerinden biri de Kurt Cobain.
Telepatinin ve teknolojinin yeterince ge-

liştiği bir zamanda, ölmüş gitmiş büyük insanlarla canlı söyleşilerin yapıldığı
bir televizyon programı olsaydı... Zeki Müren ve Napolyon'un dedikodulara
yanıt verdiği... Bir gün Kurt Cobain'e de sıra gelirse eğer, telefonla progra-
ma katılıp kendisine şu soruyu sormak isterdim: "Niye kafanı dağıttın?"
Kurt Cobain'in kafasını sanıldığından daha fazla kurcalayan soru müziğinin
nereye gittiği idi. Kafası daha az dağınık olsaydı, birkaç yıl daha yaşar ve
bugün belki de Tricky'yle çalışıyor olabilirdi. Bir ihtimal mutlu da olabilirdi.
Tricky, ustası bellediği bu adama "Juxtapose"daki tüm gitarlara onun gitarı-
nın sesini kazıyarak selam yolluyor.

Tüm bunları yan yana koyduğunuzda ortaya Tricky şarkıları çıkıyor. Bu al-
bümle müziğe yeni bir tavır getirdiklerini söylerken doğru söylüyor. "Juxtapo-
se"daki şarkılar yeni bir şarkı formatı getiriyor ve bu şarkılar yan yana dizi-
lip "müzik nereye gidiyor?" sorusu yerine "müzik nerelere vardı!" dedirtiyor.
Ogan Güner

Artık hemen her ay "big-beat" sah-
nesinin as oyuncularından biriyle
hatta birkaçıyla karşılaşmaya alıştık.
Bu ay sıradaki vurucu ekibimiz, Left-
field. Onları aşağı yukarı dört sene
öncesinde, ilk albümleri "Leftism"
sayesinde tanışmıştık. Albüm, türü
tarzı ne olursa olsun öncelikle ismi-
yle gözümüze takılmıştı. Sonra içeri-
ğine vakıf olunca, hem kulak doyur-
ucu beat'lerine, hem de bunları
sarmalayan ince işçiliğine şapka çı-
kardığımız bir ekip oldu Leftfield.
İkilinin yeni beat notları "Rhythm
And Stealth", aslında çok uzun za-
mandır, neredeyse iki senedir yazılıp
çizilen bir albüm. Fakat ne zaman
yayınlanırsa yayınlansın, üzerine çö-
kecek "Leftism"ın gölgesinden yakayı kurtarması
güç bir albüm aynı zamanda. Nitekim bizim için
de albümün beğeni koordinatlarını "Leftism"e gö-
re saptamak kaçınılmaz. En azından başlangıç-
ta... Ve yine başlangıç için, çok direkt olacak

LEFTFIELD Rhythm & Stealth (Sony Türkiye)

ama, ikilinin önceki albümünden öteye geçecek
bir intiba bırakmadığını söyleyebiliriz "Rhythm And
Stealth"da. Buna karşılık, daha gerilerde kaldığını
iddia etmek de epey haksızlık olur. Sonuç? En iyi-
si "arada bir yerlerde" diyelim. Öncekinde vokalle-

riyle grubu parlatan John Lydon ve
Curve'den Toni Halliday'in yerinde,
Afrika Bambaata ve Roots Manu-
va var. Yine gizem saçan sonik
ses harikaları (Dusted), kışkırtıcı
elektro breakbeat'ler, vocoder'dan
yayılan vokaller (Afrika Shox) ve
teklifsiz riff'leriyle yeni katmanlar
yaratan kompozisyonlar (Phat Pla-
net) eksik değil albümde. Hem de
"Leftism"de tecrübe ettiğimiz gibi,
yine tekrar tekrar başa aldırarak
çekicilikte.

En isabetli şey, artık eski albümü
yerinde bırakıp buralara dönmek
herhalde. İçindeki hafif DeepFo-
restvari (tabii ki iyi günlerindeki
DF) geçişi ya da daha önceden

aşınaymış gibi gelen bir-iki şarkıyı gözardı eder-
sek, Leftfield'in yıllardır üzerinde mesafe katettiği
kulüp kültürüne takdim edilmiş, "ağır" albüm-
den biri olmaya aday "Rhythm And Stealth".

Gökhan Pamuk

Faşizm, toplumsal bir kimlikten yoksun insanlara biricik ayrıcalıklarının herkesin paylaştığı ayrıcalık olduğunu (aynı ülkede doğmuş olmak) söyler. Milliyetçiliğin kökeni budur. Bir ulusa kimlik verebilecek tek grup vardır: Düşmanlar. Bu nedenle faşizm ideolojisinde, uluslararası nitelikli bir komplo saplantısı vardır. Faşizmin yandaşları, kendilerini kuşatılmış hissetmelidir. Komplonun kökenlerinden biri de içeride olmalıdır. **UMBERTO ECO**

Güneşin doğacağı tanyerinde bir kadavra ağartısı peydahlanır. Sanki gece, günü doğuracağım derken onu düşürmüştür. **HALIKARNAS BALIKÇISI, Mavi Sürgün**

Her savaş, önceki bütün savaşları içerir. **ELIAS CANETTI**

Hayatta olan yazının kudretini en kötü, öldükten sonra ise en iyi eserleriyle ölürüz. **SAMUEL JOHNSON**

Mimari, dondurulmuş müziktir. **GOETHE**
bir sürekli kaşınmadır yaşadığım / törelere ve alışkanlığa karşı **TURGUT UYAR**

LIMP BIZKIT Significant Other

(Universal)

Albüm kapağı tipik bir "gansta-rap" versiyonu... Grubun logosundaki harfleri çözmekten "bu da yeni bir Wu-Tang Clan elemanı olsa gerek" diyerek vazgeçmek de mümkün... Ama onlar Limp Bizkit; Beastie Boys'un torunu, Faith No More'un yeğeni, Korn'un kuzeni, ten rengi beyaz olmasına karşın müzikal genleri melez çıkan, Amerika'nın yeni "Number One"i... Limp Bizkit, hardcore'u, endüstriyeli, hip-hop'u, rock'ı, rap'i bir arada kaynatmaya kendilerinden önce kalkışmış birçok isme şapka çıkartacak bir alaşım yakalamış. Elindeki altın tozlarını havaya savurmadan çevresindeki pisliklere üfürmeyi becermek herkesin altından kalkabileceği bir şey değil. Limp Bizkit bunun altından kalkmakla kalmamış, üstünden de çıkmış. Wes Borland, John Otto, DJ Lethal, Sam Rivers ve Fred Durst isimli beş gençten kurulu kadronun kendilerine ilham verdiği için teşekkürü bir borç bildiği isimler arasında John Zorn'un, Future Sound Of London'in, Ween'in, Dead Can Dance'in, Lisa Ger-

rard'ının, Aphex Twin'in, Tool'un, Primus'un ve de Portishead'in bulunması rastlantı olmasa gerek. Albümdeki onbeş parça; "intro"yla başlıyor, "Just Like This" ve "Nookie" gibi HIT-Hop şarkılarla gaz alıyor, hip-hop jargonuna yakın "n 2 gether now"dan geçiyor, iki dakika kırk saniyelik "Portishead selamı" "A Lesson Learned"e uzanıyor ve "outro"yla tamamlanıyor. Limp Bizkit'in ilk olarak ismini, George Michael'in cinsel

kimliğini ifşa etmeden önceki tutuklandığı dönemlerde, onun "Faith"ini cover'layarak duyurduğunu belirtelim. O cover'ın bulunduğu ilk albümleri umarız yakında bize de ulaşır. Sonuçta "Significant Other"ın bize, "üzünde bir hayli sarsıntılı günler geçirdiğimiz, fiziksel kabuğunu değiştiren bir dünyanın ruhunu tazelemesi de böyle oluyormuş demek ki" dedirttiğini itiraf etmek de bizim boynumuzun borcu! **Atilla Aydoğdu**

Burning London - The Clash Tribute (Sony Türkiye)

Tribute'lar birkaç işe yarar: Ya bir grup müzisyenin hayatlarında çok önemli bir yere sahip bir müzisyeni yeniden gündeme getirmek, dinleyicilere o müzisyeni hatırlatmak için yapılır... Ya yaşı kemale ermiş bir büyük müzisyenin sanat hayatını kutlamak için yapılır... Her iki durumda da ortaya çıkan şey iddialı bir üründür. Ya da gayet alçakgönüllü bir şekilde bir grup isim bir araya gelerek sevdikleri bir başka grubun müziğini çalarlar. "Clash Tribute" son cinsten bir albüm. Herhangi bir iddiası yok. "Clash Tribute" kadrosu dört bir yandan... Rock'çular da var, skacılar da, hip hop'çular ve rap'çiler de... Bildiğimiz Clash şarkıları, bir-iki istisna dışında aynı sularda geziyor. Kimi şarkılar daha bir oynak, daha bir "easy listening" olmuş. Kimileri de daha ciddi ve sert... (Birkaç dikkate değer örnek: Ice Cube'un rap'leriyle "Should I Stay or Should I Go", Afghan Whigs'den "Lost In The Supermarket", Billy Idol eşliğinde No Doubt'dan "Hateful", Cracker'dan "White Riot", Silverchair'den "London's Burning"...) Clash dinlemek, Clash'den farklı bir sound'da Clash dinlemek istediğiniz zaman dinleyebileceğiniz işlevsel bir albüm. **Ogan Güner**

CUMA: KAOS + HARLEQUEEN

CUMARTESİ: JOHN DOE + KAHVEDEN ARKADAŞLAR

PAZAR: SOUL P

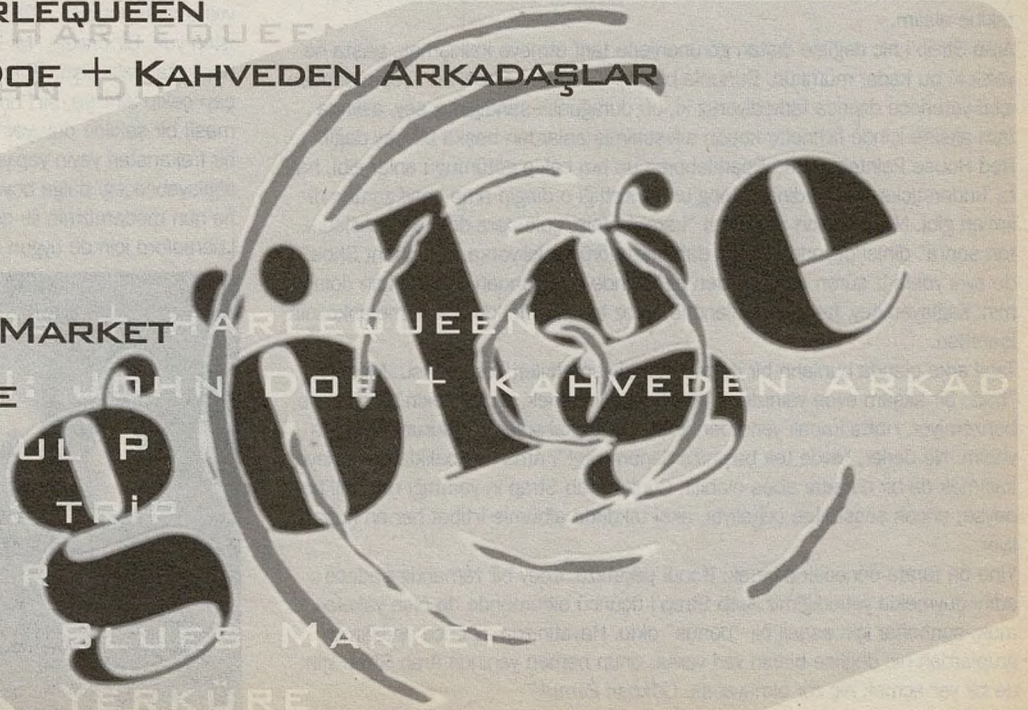
PAZARTESİ: TRIP

SALI: HAYIR

ÇARŞAMBA: BLUES MARKET

PERŞEMBE: YERKÜRE

SSK İŞHANI
No: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

Şarap sen benim günüm güneşimsin
Öyle bir dolsun ki seninle içim
Bir bildik görünce beni sokakta
Ne o şarap, nereye böyle desin
ÖMER HAYYAM

Sofrada tuzluk kullanma ihtiyacını hisseden bir kimse, yakın olandan tuzluğu kendisine vermesini rica etmelidir. Uzanarak almak, görünüş itibarıyla hoş olmadı gibi, yakında duran bir içki bardağının devrilmesine de sebep olabilir.
Ah, insan iyi olmaktan dolayı nasıl hasta oluyor... Bir patlayabilseydim ve herkesi en az yirmi dört saat boyunca mutsuz edebilseydim, kendime nasıl da saygı duyardım. **SUSAN SONTAG**, Alice Yatakta

Kalbine kasr kurmamış isen / Asrına eşkiya olmamış isen / Serez çarşısında durmamış isen / Kendine çıkacak bir yolun yoktur
MURATHAN MUNGAN

ARAB STRAP Elephant Shoe

(Universal)

İşte enine boyuna nüfuz edilecek bir albüm daha: "Elephant Shoe". Baştan söyleyelim: İki kişilik Arab Strap ekibinin ismine aldanıp Arabik bir müzik beklemeyin albümde. 50 dakika boyunca zamanın akmadığı, belli belirsiz gitar - davul seslerinin boşluklara yayıldığı, durağan ve bitimsiz bir ayın "Elephant Shoe". Albümün arkasındaki, daha doğrusu önündeki kahramanlar, aralarda gitarın tellerine dokunan Malcolm Middleton ve üstü çığ kaplı "kadifemsi" sesiyle şarkıları mırıldanan Aidan Moffat. Bu isimleri de bir yere kaydedelim ve yakın takibe alalım.

Arab Strap'ı hiç değilse dıştan görünenlerle tarif etmeye kalkışmak, başta ne yazık ki bu kadar mümkün. Bununla birlikte "Elephant Shoe"nın çeperlerinden içeri yeterince dalınca fark ediyoruz ki, bu durağanlık sandığımız şey, aslında tam aksine içinde fırtınalar kopan sıkıştılmış anlardan başka bir şey değil. Red House Painters ya da Sparklehorse'un bizi çekip götürdüğü anlar gibi, hatta Tindersticks, bilemediniz, Smog'un seyrettiği o dingin ama kesif zaman dilimleri gibi. Nasıl onların albümleri "karanlık inip, çukurlara dolmağa başladık-tan sonra" dinlendiğinde kendini daha net görünür kılıyorsa, "Elephant Shoe" da aynı yolda iz süren albümlerden biri. İçinde bir ucundan ötekine kan dolaşımını sağlayan şey, farklı yorumlanmış, biraz teslimiyetçi ama aynı melankolinin işaretleri.

Tabii arka planda bunların bir de muhtemel yan etkileri söz konusu. Mesela "bad" bir akşam evde yalnızken Arab Strap dinlemek, hiç de tekin bir girişime benzemiyor. Hatta kapalı yerlerden köşe bucak kaçanlar için durum daha da vahim. Ne derler, "evde tek başınıza denemeyin!". Ama kalabalıkta dinlemeye kalkmak da bir o kadar abes olabilir. Çünkü Arab Strap'ın yarattığı ruh hali her neyse, ancak sessizlikte çoğalıyor, aksi takdirde albümle irtibat her an kopabiliyor.

Yine ön tarafa dönecek olursak: Kendi payımıza, epey bir zamandır sadece adını duymakla yetindiğimiz Arab Strap'ı üçüncü albümünde de olsa yakalamak, sonbahar için esaslı bir "bonus" oldu. Hayatınızda az önce andığımız gruplardan hiç değilse birinin yeri varsa, onun hemen yanında Arab Strap için de bir yer açmak hiç zor olmayacak. **Gökhan Pamuk**

LABRADFORD E luxa so

(Kranky / KodMüzik)

Robert Donne (bas), Mark Nelson (gitar, vokal) ve Carter Brown'dan (klavye) mürekkep Labradford Virginia-Richmond'da bir araya geldi. 1992'de ilk single'ları "Everlast" ile post-rock sahnesinde zuhur ettiler. Krautrock tesirli atmosferlerinin yanında, minimalizmle yakın ahbablıkları var. Kısa melodik kalıpları üst üste bindirerek, ritmi belli belirsiz değiştirerek, sürekli yinelenmelerle hipnotik bir sound yaratıyorlar. Davul, klavye ve gitardan müteşekkil klasik rock triosu içerisinde yükselen sada, sabah vakti deniz üstü buğusu... Ağır ağır çökmekte ve çöktükçe yoğunlaşmakta... Brown'un analog cihazından çıkan uzun pasajlar ve Nelson'un ve minimalizmin monoton estetiğine itibar eden gitar girdapları, inşa ettikleri müziğin hücreleri arasında geziniyor... 1995'te İngiltere'de yılın albümleri içerisinde giren "A Stable Reference", aynı zamanda R. Donne'in çekirdek ikiliye katılıp daimi üye olduğu albüm. 1996 tarihli kendi adlarını taşıyan üçüncü albümlerinden itibaren, Chris Johnton kemanyıyla grubun tali alanı dahilinde. 1997 tarihli "Mi Media Naranja"ya kadar görece daha vokal ağırlıklı ve gitar riff'li gelen grup bu noktadan itibaren ambient ve minimalizm üstüne yoğunlaşmaya başlıyor... Bu arada, grubun kurucusu Mark Nelson'un ismini ZZ Top'ın "Pan Amerikan Highway Blues" adlı parçasından esinlenerek koyduğu Pan Amerikan adlı bir projesi var. Bu proje dahilinde 1998'de aynı adla çıkan albüm ise daha ılıman sular da geziniyor: bossa-nova, dub vs...

"E luxa so" grubun beşinci albümü: Eric Satie'den Arvo Part'a ve kraut-rock'un ambient yüzüne uzanan koridorda mevzilenmiş Labradford müziği, ilk elden öyle algılsa da, "fon müziği" denen şeyden çok uzak. Rock'tan veya herhangi bir rock grubundan da söz etmiyoruz... Albüm başından sonuna algılarımızı seyyar kılıyor, 39 dakikalık bir esirlik hali... Teskin edici tarafının yanında, kendinizi koyverseniz, anında içine kayabilirsiniz ve kontrolünüzü kaybedip akıntıya kapılabilirsiniz. Ancak bir kalp atışı kadar gürültülü albümde, loop'lar ve efektler daha geniş kullanimına açılmış. Öksüz bir mahçubiyetle tnlayan gitar ve davula, C. Brown'ın moog bezemelerinin eklenmesiyle çapraz bir duyum organize etmişler. Hipnotik seslerle, kulak çeperlerimize sarkaçlarını gene sallıyorlar. Albümün, kurulan tüketmeye değil, yeniden kurmaya yönelik yapısı dinleyenin algı kapılarını ardına kadar açıyor. Labradford, soğuk ve ıssız koca bir alanda yalnızca kapılardan müteşekkil bir sada. Duvarlarla ve sınırlı mekanlarla işleri yok. Bir önceki "Mi Media Naranja" albümünde grup her parçayı bir harfle tanımlamıştı. "E luxa so"da bu bile yok. Albümdeki herhangi parçayı çekip almaya, sırf onun üzerine gitmeye hacet yok. Albüm, gayet masif bir şekilde duruyor. Bir anda ivmesini alan bir müzik değil. Başka bir frekanstan yayın yapıyorlar. Bir sonraki albümleri sadece yarasaların algılayabileceği dalga boyundan yayılabilir... "Less is more": Mies V. Rohe'nun modernizmin ilk dönemine ait bir nevi izlek teşkil eden bu sözü Labradford için de uygun olsa gerek: "Az çoktur". **Cem Sorguç**

Bir erkeğin elinde yüzükler ve altın bilezikli kol saatleri hiçbir vakit saygı uyandırmaz, hele mücevherat erkeğe hiç yakışmaz. Yalnız kimi zaman bir erkek hissi sebeplerle, o da bir zaman için, bir yüzük taşıyabilir. Gerçi bir erkek eli için yüzük taşımak yasak değildir fakat, kocaman güvenilir ve temiz bir erkek eline insan bu süsleri bir türlü yakıştıramıyor.

İnsan, en önemli olanı dile getirmeye cesaret etmezden önce, kırk ya da elli yıl boyunca iç dünyasında taşır. Sırf bu nedenle bile erken ölenlerle birlikte nelerin yitip gittiğini ölçebilmek, olanaksızdır. Aslında herkes erken ölür. **ELIAS CANETTI**

Hayatta yapılacak o kadar çok hata var ki, aynı hatayı yapmakta ısrar etmenin anlamı yok. **SARTRE**

Hasta olduğunuzda başınız kuzeye	Roll tepelerinde boş yer var mı?
bakacak şekilde yatmayın. MANTAK CHIA	Prof. Dr. SIGMUND FREUD
yerin kulağı var / çiçeğin yok NIYAZI AKINCIOĞLU	
Yalnızlık dönüşür bir zenci arkadaşına imparator. ECE AYHAN	

WILLIARD GRAND CONSPIRACY Mojave

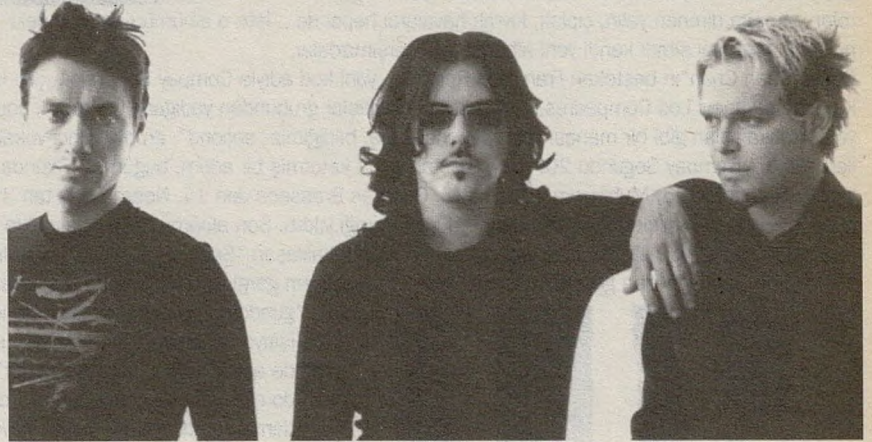
(Rykodisc / KodMüzik)

Amerikan Halk Müziği'nin "emo-core" dedikleri o aşırı melankoliye batmış ileri uçlarında, ne zamandır başka bir "country" havası solunuyor. Sparklehorse'dan Palace'a, 16 Horsepower'dan Smog'a country'nin çehresini değiştiren bütün bu isimler, vaktiyle geçtikleri bu çemberden sonra birer birer yollarına devam ediyorlar. "Öz" country sevenler veya Alabama tadını arayanlar için tamamen yanlış bir adres olmakla birlikte, bugün ABD dolaylarının "halk" müziğini bir yeryüzü diline dönüştürmeyi başaranlar, yine bu isimler. Boston'lu iki müzisyen Robert Fisher ve Paul Austin'in Willard Grand Conspiracy'si de bu yeni havayı solutan ekiplerden biri. WGC'yi deşifre ettiğimizde karşımıza çıkanlar, yine aşağı yukarı hepsinde gördüklerimize denk: "Lo-fi" tonların çekimine kapılıp giden gitarlar, yüksek tesirli yaylılar, mandolin, banjo ve tabii kimbilir nerelerden taşıy gelmiş koyu, melankolik bir ses.

WGC'nin bu yeni-country'ciler ligindeki yerine gelince... Albümde, "How To Get To Heaven" ve "Love Has No Meaning" gibi insanı içerden fetheden baladlarla birlikte dolgun bas riff'leriyle peşine takan "The Visitor" gibi şarkılar, WGC'nin daha yolun başlarında iyi bir merhaleye ulaştığının habercisi. Tabii ortalamayı bir parça geriye çekmiş gibi görünen kimi şarkılara rastladıysak da, bunun göze batacak bir durum olmadığı söylenebilir. Muhtemelen pek yakın bir gelecekte WGC'nin "full" olarak döneceğinin işaretleri, albümün içinde geziniyor. Halihazırdaki durumları itibarıyla da, Nick Cave'in gençlik çağlarına teğet bir ses, sükunet içinde bir "yeni-country" hassasiyeti ve zaman içinde kulağımızda daha çok yer edecek şarkılar, "Mojave"yi keşfetmek için yeterli sebepler. *Gökhan Pamuk*

TEA PARTY [TRIPTYch] (EMI / Kent)

Hafızanızı biraz zorlarsanız, The Tea Party'yi üç-dört yıl öncesinden hatırlayacaksınız. Ülkemizde çektikleri bir klip ve bu parçanın yer aldığı albümle kendileriyle tanışmıştık. Kanadalı olmaları da aklımızda kalan noktalardan... The Tea Party üçlüsünü o günden beri şarkı memleketlerini ziyaret etmek pek kesmemiş anlaşılan; muhtemelen üçüncü albümleri olan (isiminden yürüttüğümüz çıkarım) [TRIPTYch]'te bol bol Ortadoğu ezgilerine yer vermişler. "The Halcyon Days" ve "Samsara" gibi kendinizi birdenbire tanıdık enstrümanların ve tınıların içinde bulabileceğiniz parçalar içeren albümün tek kusuruysa, yanlış zamanda ve yanlış mekanda ortaya çıkmış olması... Yanlış mekân; çünkü batı doğunun otantik isimlerine kapılarını aralar hale geldiğinden beri ikinci elden haberlerin alıcısını bulmak çok kolay değil... Yanlış zaman; çünkü otuz yıl önce Led Zeppelin'in yaptıklarını on yıl önce yapmaya çalışan Kingdom Come'in yaptıklarını yapmaya çalışmaktan daha öteye götürmemiş işi The Tea Party... On yıl öncesinin "saçların bilhassa kabarık bırakıldığı Queensryche-Cinderella-Kingdom Come vakitlerinde" ortaya çıksalardı, bir nebze de olsa "Kanada'nın Led Zeppelin'i" varsayımıyla iş yapmaları mümkündü, ama yanlış hatırlamıyorsak, üç ay sonra bir takvimdeki rakamların dördü birden değişiyor. Bu durumda bazı şeylerin değişmeden dünyaya direk çıkmasını beklemek sanırım ham hayal! *Atilla Aydoğdu*

28 ekim AYDIN ESEN TRIO

salı: KING BEES

çarşamba: METROPOLIS

perşembe: WHATZ UP!

cuma: SOUL STUFF

cumartesi:

MUSTAFA HADİ DEDİ

Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

Sevgili seninle biz pergel gibiyiz
İki başımız var bir tek bedenimiz
Ne kadar dönersem döneyim çevrende
Er geç başbaşa verecek değil miyiz?
ÖMER HAYYAM

– Siz şairsinizdir keten helvacılar, değil mi? dedim.
Adeta utandı. Cevap vermedi. Doğrusunu isterse-
niz, iyi anlamadım. Fakat cevap vermeyişinden
şöyle manalar sezdim:
– “Ne haddimize efendim”, yahut da “Doğru, şa-
irizdir. N’olacak? Başka ne olabiliriz?” mi demek
istemişti. **SAİT FAİK**, Keten Helvacı

Fakirin halinden anlar fakir
Benden keten helvası alan hanım, çakır
Kapıdan bir tane daha çıkarsa
Karagözlüm, kutum olacak tamtakır
Kimseler bilmedi / Gözyaşım silmedi /
Oğlum sekiz, torunum yedi / Ben kazandım
o yedi / Vay ne güzel keten helvam

COMPAY SEGUNDO

Calle Salud

(WEA / Balet)

ELIADES OCHOA

Sublime Ilusion

(EMI / Kent)

Geçen sayı Milan Kundera, Roll tepelerinden soru-
yordu: “Halk türkülerinin tembel kahramanları ner-
deler, bir değirmenden ötekine sürüklenip duran,
açık havada yıldız palasta uyku çeken şu serseri
tayfası nerde şimdi?..” Ordalarmış, Küba’dalarmış.
Derya gönüllü gitar dedektifi Ry Cooder gitti, onları
buldu, hepimizle birer birer tanıştırdı. 1996’nın
mart ayında Küba’da bir tarih temize çekildi: Ry Co-
oder, ihtiyar Kübalı starları ayarttı ve adını Havana
tepelerindeki bir “yaşlılarevi”nden alan “Buena Vis-
ta Social Club” plağı doğdu. İhtiyarlar yıllardır ne ça-
lıyorlarsa onu çaldılar, Cooder da bir köşede mah-
çubiyetle onlara eşlik etti. Sonlar, danzonlar, bole-
rolar, zamana direnen yalın, çıplak, kıvrak havalardı hepsi de... İşte o albümün antresindeki “Chan Chan” şarkısı-
nın iki kahramanı şimdi kendi yeni albümleriyle karşımızdalar.

Önce “Chan Chan”ın bestekarı Francisco Repilado, yani kod adıyla Compay Segundo... (Bu isim ona 1940’larda
kurduğu efsanevi Los Compadres, Türkçesiyle Arkadaşlar grubundan yadigar. “Compay”, compadre’nin argo hali,
yani “kanka” filan gibi bir manası var; “segundo” ise, bildiğimiz “second”, grupta ikinci vokalde yer almasından
ileri geliyor.) Compay Segundo 20. yüzyılı baştan sona katetmiş bir adam, bugün 92 yaşında. Şöyle söyleyelim,
Woody Guthrie’den 5, Muharrem Ertaş’tan 6, Georges Brassens’den 14, Neşet Ertaş’tan 31 yaş büyük. Ve bu
nurlu ihtiyar bugün artık dünya çapında bir dünya müziği yıldızı. Son albümü “Calle Salud”da “sıhhat ve afiyet so-
kağı”ndan sesleniyor. Albüm, orta yerinde birdenbire Afrikalılaşan “Saludo A Changó”yla açılıyor, en ünlü şarkısı
“Balcón de Santiago”dan geçerek, “Chan Chan”ın muhteşem gerginlikte bir yorumuyla kapanıyor. Compay Se-

gundo’nun bas sesini gene genellikle “ikinci” sırada
– işitiyoruz, ama Charles Aznavour’la yaptıkları “Morir
– de amor” (ünlü “Mourir d’aimer”) düetine “Un mun-
– do cruel me ha condenado...” diyerekten öyle bir
– damardan dalıyor ki, dağlar inliyor...

Eliades Ochoa ise “Buena Vista”daki “Chan
Chan”da vokal yapan ve gitar çalan amca. Bugün
52’sinde, şöyle söyleyelim, Compay Segundo’nun
torunu yaşında. Guajiro denen köylü sound’unun en
ünlü isimlerinden biri. “Tres” denen gitarımsının se-
sini, bildiğimiz gitardan çıkardığı için camiada el üs-
tünde tutuluyor (Tres’in esas adamı, âma müzisyen
Arsenio Rodriguez’miş. Hani Marc Ribot’nun eserle-
rini yorumladığı merhum gitarist.) “Sublime Ilusion”
albümünde Ochoa’nın arkasında, senelerini birlikte
geçirdiği Patria Dörtlüsü var. Bazı şarkılara Ry Co-
oder ve Los Lobos’tan David Hidalgo da eşlik edi-
yor. Ochoa, aynı zamanda yetkin bir şarkıyazarı ama,
kendi bestelerini bir sonraki albüme saklamış, “Sub-
lime Ilusion”da başkalarının parçalarını işlemekle ye-
tinmiş. Mesela “Saludo compay” bir Compay Se-

gundo bestesi... Compay Segundo ve Eliades Ochoa albümlerindeki bir ortak özelliği belirtmeden geçmeyelim de
latin ruhumuz bir kez daha okşansın: Her iki müzisyen de albümlerinde tango üstadı Carlos Gardel’in birer eseri-
ne yer vermişler...

Bilindiği gibi Wim Wenders, “Buena Vista Social Club”ı filme çekti, bu emektar müzisyenlerin aşınmaz nağmeleri-
ni kamerasıyla tespit etti. O filmi görenler, Havana sokaklarını anlatıyor, ne bir gökdelen, ne çığlık çığlığa otomo-
biller, yalnızca sakın sakın gezinen kalender insanlar... Geçenlerde bir dergide gördüğümüz kuşbakışı bir fotoğraf
da aynı şeyi söylüyor: Havana, uçsuz bucaksız bir Kuledibi semtiymiş gibi boylu boyunca uzanıyor sayfada. Sanki
uzaktan gelen iki gitar bir dümbelek sesiyle yolumuzu değiştirip yıkık dökük bir kapıdan içeri dalıyoruz da, zaman
orda donup kalıyor gibi... Francisco, Eliades falan hep ordalar, bizi de içeri buyur ediyorlar. Hepsine bin selam.

Saludo compay. Derya Bengi

PARADISE LOST

Host

(EMI / Kent)

1000 CLOWNS

Freelance Bubblehead

(WEA / Balet)

On yıl kadar önce Camouflage diye Al-
man bir topluluk peydah olmuştu. Al-
bümlerini onların olduğunu bilmeksiz-
zin dinlediğinizde, “Depeche Mode bu
kötü albümü ne zaman yapmış?” diye
sormak kaçınılmazdı. Paradise Lost
onlar kadar kötü değil, ancak en az
onlar kadar Depeche Mode. Bilenler
biliyordur ama biz bilmeyenler için
söyleyelim, yansıttıklarının aksine bir
metal topluluğu değiller. DM’un klav-
yelerinden birinin yerine gitarı yerleştir-
diğinizde, saatleri günümüzden gotik
çağlara döndürdüğünüzde, üstüne bir
de güneşi söndürdüğünüzde karşınıza
çıkacak manzara, Paradise Lost...
Paslı Depeche Mode, katarın son va-
gonu, kremaya bulanmış keçi boynu-
zu da diyebiliriz. Kanaatimizce yanlış-
lık eseri “Sinatra” lakabı takılan so-
listleri Nick Holmes ve arkadaşları “Vi-
olator”ın kıymetini bilememiş kulaklar
için yeni birer Tecavüzcü Coşkun ada-
yı rolünde bir hayli başarılılar.

1000 Clowns’a gelirse; onların da
Paradise Lost’la tek bağlantısı ken-
dinden çok başkasına benzeme yön-
leri diyebiliriz. Onların takıntısı ise
Beck... Biz de bu camianın adımıyız
dercesine “I Love N.Y.” isimli bir de
şarkı yazmışlar. Ancak nasıl “Cartel
bir numara” demekle Public Enemy
olunmuyorsa, her New York düşünüyü
de Beck sayılmaz nihayetinde...

1000 Clowns, kıvrık saç saçlı bir
adamın, arkasına Mel & Kim benzeri
iki baygın vokalist alarak “böyle de
bir tür var, neden ben de saygın bir
isim olmayayım” düşüncesinden ha-
reket ederek oluşturduğu, bizce mü-
zik dünyası için lüks sayılması gere-
ken bir topluluk. A yüzünün son par-
çası “Would You Be Mine?”’ı dinler-
ken “LL Cool J. bile bu kadar yapış-
kan bir ‘slow’ yapamadı” diye düşün-
müştük, sonra baktık ki gerçekten LL
Cool J. alıntılar söz konusuymuş.

Son sözlerimiz: Paradise Lost’u dinle-
mek size cenneti kazandırmasa da,
kaybettireceği yalnızca zaman olacak-
tır. Ama Beck’i, müziği ve Allahınızı
seviyorsanız, lütfen palyaçolardan
uzak durun. Birinden de, bininden
de... Atilla Aydoğan

Melankoli, hayata karşı takınan estetik tutumun simgesidir. **KIERKEGAARD**

Uyurken yan yatın ve dizlerinizi kırın. Bu yaşamsal enerjinizi artırır. **MANTAK CHIA**

oğlum ipini çözme o yarın kesilecek
n'olur ipi keselim baba kurban yerine
HAYDAR ERGÜLEN

Düşünülebilecek en korkunç kitle,
bir sürü tanıdıktan oluşandır.
ELIAS CANETTI

İnsanların tüm kusurları sabırsızlık, yaptıkları işte yöntem vaktinden önce son
veriş ve sözde bir sorunu sözde bir çit içine almaktır. **FRANZ KAFKA**

Siirt'ten bir okuyucumuz yazıyor: "Mesut bir yuva kurmak niyeti ile sevdiğim iki kız var. Onlar
da beni seviyorlar. Benim ikisine karşı beslediğim his derecesi ayırdır. Hangisini seçeyim?
Aralarında kur'a çeksem diye düşünüyorum. Ne dersiniz?.."
- Çekiniz. Kur'a bazen kararsız insanlara yardım edebilir. Ama bazen! Yapacağınız izdivaçtan
bedbaht olursanız, işi başlangıçta pek hafif tuttuğunuzu hatırlayarak kabahati kendinizde
bulursunuz... (Hayat mecmuası Gönül Postası köşesinden, 2 Ekim 1959)

FUGAZI Instrument Soundtrack

(Dischord / KodMüzik)

Bundan 12 sene önce Washington D.C.'de kurdukları o dört kişilik hardcore topluluğunda, o günden bugüne çok bir şey değişmedi. Hâlâ alternatif müziğin en ilkeli ve tutarlı, prensiplerinden ödün vermeyen topluluğu olarak gösteriliyorlar. Hâlâ bütün çalışmalarını grubun gitarist ve vokalisti Ian McKaye'in arkadaşı Jeff Nelson ile kurduğu bağımsız şirketleri Dischord'dan yayınlıyorlar. Hardcore müziğin politik duruşuna ve

estetikliğine bağlılığını koruyan Fugazi elemanları, sevdikleri reggae, dub ve caz tınılarıyla punk'ın enerji ve dinamizmini kaynaştırıyor. Bu yüzden onları "Amerika'nın Clash'i" diye niteleyenler de var. Hardcore müziğine kendi benimsedikleri sanatsal anlayışı katarlarken (onlara bu yüzden hardcore'dan çok art-core yakıştırılıyor), bir yandan da müzik piyasasının büyük plak şirketleriyle uzlaşmak yerine kendi bağımsızlık ilkelerine sadık kalmayı sürdürüyorlar. Bu ilkelerden ilk akla gelenler: Al-

bümlerinin ve konser biletlerinin piyasanın altında bir fiyata satılması, konserlerde yaş sınırlarının olmaması, hiçbir aktivitelere sponsor kabul etmemeleri... Ayrıca, her ne kadar savunuculuğunu yapmak istemeseler de, toplulukla bir tutulan "straight-edge" ilkesinden de söz etmek gerekir: Topluluk elemanları uyuşturucu, alkol, sigara ve aşksız seksi hayatlarından uzak tutarak geleneksel "sex, drugs & rock'n'roll" anlayışına radikal bir alternatif sunuyorlar. Topluluk elemanlarının vegan ve şiddet karşıtı olmaları da "straight-edge" felsefesinin bir sonucu.

Son olarak çıkardıkları "Instrument Soundtrack" ise, adından da anlaşılacağı gibi, bir film/video müziği.

Topluluk bu projede bağımsız yönetmen Jem Cohen ile (daha önce REM, Vic Chesnutt, Jonatan Richman gibi sanatçılarla da çalışmış) işbirliğine girişmiş. "Instrument" daha önce hiç videoklip çekmemiş olan topluluğun ilk görsel projesi olma özelliğine sahip. Yaklaşık iki saatlik kasette toplulukla ilgili konser, stüdyo görüntülerinin yanı sıra, topluluk elemanlarıyla yapılan röportajlar da yer alıyor. Ayrıca topluluk elemanlarının hayat öyküleri özel görüntülerle kasete dahil edilmiş.

Fugazi'nin özellikle belgesel olarak nitelendirilmesini istemediği "Instrument Soundtrack" da bu video/film için özel olarak seçilen 18 enstrümantal Fugazi bestesi yer alıyor. Topluluğun caza ve post-rock'a yakın taraflarını ortaya

koydukları "Instrument Soundtrack", Guy Picciotto ile Ian MacKaye'in ikili gitar savaşını, derin ritimleri, dub'ımsı bas çizgisini ve duygu yüklü melodileri bulabileceğiniz bir albüm. Sahte isyanları ve yapmacık öfkeleriyle gürültü koparan toplulukların kalabalığında söylediklerine gerçekten inanabileceğiniz birkaç topluluktan biri Fugazi. "Instrument" da bu toplulukla tanışmak için harika bir fırsat. Zaten tanıyorsanız, tavsiye etmemize gerek bile yok. *Müge Turan*

REEF Rides

(Sony Türkiye)

Kimseyle yaranamayan, gene de çoksatar iki albüm sahibi, suya tirit İngiliz topluluğu Reef üçüncü albümü öncesi ülkemizden de geçti. Massive Attack'ın kendilerine tezat teşkil etsin de kıymetleri daha iyi anlaşılabilir diye alt kadrolarında ta buralara kadar getirdiği Reef'in, o konserde de icra ettiği parçaların yer aldığı "Rides" gecikmeden bize de ulaştı. Prodüksiyon, Black Crowes yapımlarının mimarı George Drakoulis'a ait. Reef'e de zaten Black Crowes'un Britanya şubesi diyebiliriz. Onlar gibi üç albümdür eskimiş, püskümüştü ve de büzülmüş bir rock yapıyorlar. Onlardan daha fazla çekiciliğe ve daha az sıkıcılığa sahip olduklarını bile söyleyebiliriz ki bu da haklarında sarfedilebilecek en iyimser sözler olarak müzik tarihine geçse yeridir. *Atilla Aydoğan*

Aylık Kitap ve Eleştiri Dergisi

eylül' 99

Bir Cinayetin Anatomisi
Sevin Okyay

Metin And ile Söyleşi
İnönü Bayramoğlu

Karnaval ve Şenlikler
Özgür Taburoğlu

Popüler Kültür ve Muhalefet
Yaşar Çabuklu

Babam Aşkale'ye Gitmedi
Tunga Yılmaz

Peki, ya Nar Nerede?
Tansu Açık

Siyasal bir Sorun
Olarak Okuryazarlık
Serdar Tekin

Mayk Hammer
Tuğrul Eryılmaz

Mercek: İnsan Hakları,
Arkeoloji, Gotik

İki farklı bakışla
Ahmet Muhip
Dıranas'ın şiiri
Ali Galip Yener
Mehmet Taner

Can Yücel

AYLIK KİTAP VE
ELEŞTİRİ DERGİSİ
EYLÜL 1999 • İSSN 1301-5107
800.000 TL. (KDV dahil) • SAYI 22

virgül,

Bir Cinayetin Anatomisi
Sevin Okyay

Metin And ile Söyleşi
İnönü Bayramoğlu

Karnaval ve Şenlikler
Özgür Taburoğlu

Popüler Kültür ve
Muhalefet
Yaşar Çabuklu

Babam Aşkale'ye
Gitmedi
Tunga Yılmaz

Peki, ya Nar Nerede?
Tansu Açık

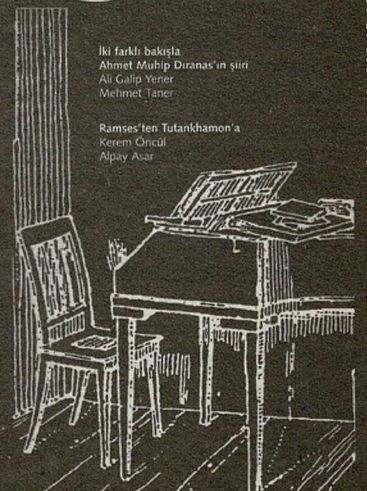
Siyasal bir Sorun Olarak
Okuryazarlık
Serdar Tekin

Mayk Hammer
Tuğrul Eryılmaz

Mercek: İnsan Hakları,
Arkeoloji, Gotik

İki farklı bakışla
Ahmet Muhip Dıranas'ın şiiri
Ali Galip Yener
Mehmet Taner

Ramses'ten Tutankhamon'a
Kerem Öncül
Alpay Asar

pusula yayıncılık tel: 0212. 252 42 80 • faks: 0212. 293 15 44

her ayın ilk günü tüm kitapçı ve bayilerde

Beni özene bezene yaratan kim, sen
Ne yapacağımı da yazmışsın önceden
Demek günahı işleten de sensin bana
Öyleyse nedir o cennet cehennem
ÖMER HAYYAM

- Peçen hala yüzünde mi?
- Gecedен başka örtüm yok.
AMIN MAALOUF, Semerkant
Uykudan uyanır uyanmaz çok
fazla konuşmak yaşamsal
enerjinizi yağmalar. **MANTAK CHIA**

İnsan kendini çok aşağılanmış hissetti-
ğinde, yapabileceği tek bir şey vardır:
Aşağılanmış olan bir başkasını teselli
etmek ve yüceltmek. **ELIAS CANETTI**
Umumi yerlerde; sofrada kadının makyaj yapması ne kadar doğru
değilse, aynı şekilde erkeğin de arka cebinden tıraşını çıkarıp saç-
larını taraması doğru bir hareket sayılmaz.

Sen bana boşver,
erik ağacı / Çiçeğini
açmaya bak
BEDRİ RAHMI EYUBOĞLU

SANDY DILLON

Electric Chair

(EMI / Kent)

İlk şarkı "Black Widow"dan "See You In Hell"e ka-
dar Sandy Dillon'un ilk albümünü baştan sona
dinleseniz, ama vokalin sesini tamamen kıssanız
ya da çeşitli aletlerle oynayıp kalınlaştırsanız, er-

kek sesine benzetseniz, sıfır kilometre bir Tom
Waits albümü dinlemiş olursunuz. Vallahi abartmı-
yoruz. Sandy Dillon'un yazdığı modern blues şarkı-
ları aslında ilk dinleyişte keskin bir Billy Holiday
dumanı yayıyor ama, yine de Dillon'un çatallı sesi
ve iniltili vokali Tom Waits durağında karar kılıyor...
Boston doğumlu Dillon'un senelerce klasik müzik
çalışmışlığı, hatta senfoni yazmışlığı var. Üstüne
bir de caz eğitimi eklemiş. Gönü yine de New
York sokaklarında. Oteller kenti New York'ta git-
miş, hayat okulu Chelsea'yi seçmiş, yıllarca tarih-
ten ahabalarının nefesleriyle yatıp kalkmış. "Elect-
ric Chair" ilk albümü. Daha önceden Elektra Plak-
çılığa imza atmış ama, hazırladığı iki albüm ne
hikmetse gün yüzü görmemiş. Belki de böylesi
daha iyi olmuş, azim yapmaya yaramış. George
Brooks imzalı ikinci şarkı "Send Me To The 'Lect-
ric Chair"ın (bu af tantanaları arasında daha bir

anlam kazanıyor) klasik blues kalıbını, oynak ritmi-
ni saymazsınız, irili ufaklı ses darbeleriyle dingin
bir savurganlık taşıyan bütün şarkılar "yeni blues
ne de güzel olabiliyormuş" diye derin nefesler al-
dıracak mahiyette. Yine de Dillon şarkısının hücre-
lerine nüfuz etmek için mesela "Float"un vurmali
intro'suna kaptırıp düm tek çekmek gerekiyor. Zi-
ra "Float"un yeknesak altyapısının kahramanı, ne
bilgisayar tuşları, ne gümbür gümbür davul seti:
Buklete perküsyon yazıp bizi kandırmaya çalışmış-
lar, omuzlarına düpedüz bir askı davul asıp
Anadolu havaları çalmaya koyulmuşlar. Hadi dör-
düncü şarkı da öyle gidiyor ama, ya "Pretty Tre-
es"ın sonlarında Ortadoğu şehirlerinden süzülüp
çıkış ut gibi telliye ne demeli? Fısıltılarla yürüyen
bu eski usül 1999 blues'u, Tom Waits'in kızkar-
deşinin elinden çıkma... Céline Dion'la alakası
yok... Merve Erol

JOHN LURIE AND THE LOUNGE LIZARDS

Voice Of Chunk - Men With Sticks - African Swim & Manny and Lo - Fishing With John - Queen Of All Ears

(Strange & Beautiful Music / KodMüzik)

Yıllar önce televizyondan Stacey Keach'in oynadığı Mike Hammer dizisini takip
ederken Lounge Lizards'ı ve yorumladıkları o güzel "Harlem Nocturne"ü tanı-
mıyordum, bilmiyordum. Yıllar sonra bir plaklarını gördüğümü hayal meyal ha-
tırıyorum, ama parçaları birleştirmem ve bu topluluğun ülkede pek bulunama-
dığını görmem zaman aldı. Bu arada İstanbul'daki ilk konser kaçmıştı, ama
neyse ki bir kez daha geldiler; şanslıydım. Arto Lindsay'in de yer aldığı o ilk al-
bümünden bugüne 19 yıl geçti ve dekolte güzel kadınların Mike Hammer'dan
ateş istediği dizinin "cool" atmosferine uyan Lounge Lizards müziği bugün da-
ha spiritüel bir boyut kazanmış durumda. Evet, ilk zamanlarında New York'un
-punk, caz ve funk'ın kesiştiği- No Wave sahnesinde görüldü ekip. "Punk-caz
yapıyordu ve herhangi güzel bir şey çalmaktan
korkuyordu. Üç yıl sonra daha ciddiye aldılar işi
ve her şey bir felakete dönuştü."

LL'in lideri, şair, sinemacı, oyuncu, ressam, se-
vimli ve karizmatik John Lurie, bir de Strange &
Beautiful adlı plak şirketini kurunca ekibin
ürünleri ülkede de dinlenebilir oldu sonunda:
İlk etapta beş albüm.

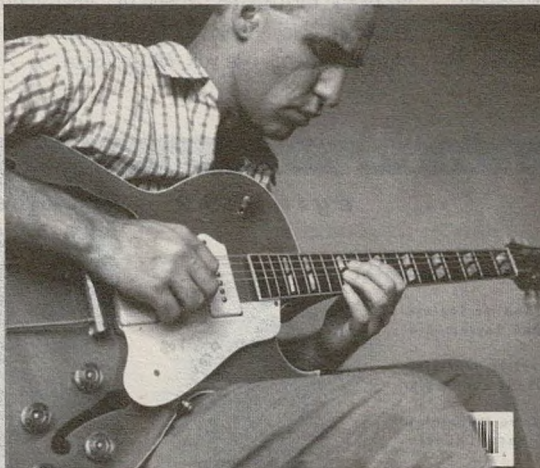
1989 tarihli "Voice Of Chunk" bir LL klasiği.
Saksofonda Roy Nathanson ve gitarda Marc
Ribot'yla kadro zengin. Albüm ayrı parçalardan
oluşa da, alttan alta bir bütün gibi. Kanımca
"The Hanging", "Uncle Jerry" ve "A Paper
Bag", temaları ve tempolarıyla bir üçleme. Al-
bümle aynı adı taşıyan parçada Marc Ribot gi-
tarını konuşturuyor, davullar ise çok sağlam.
Evan Lurie bestesi "Tarantella" ise bütünden
ayrı duruyor. Peter Sellers'in filmlerindeki çapkın havalı caz parçaları gibi san-
ki, bir yandan da dramatik. Benim favorilerim ise "One Big Yes" ve tango ha-
valı, piyanolu melankolik kapanış "Travel".

Lurie'nin "artık olmayan bir film" olan "African Swim" ile Lisa Krüger'in
"Manny ve Lo"su için yaptığı müzikler bir CD'de toplanmış. Genelde kısa ve
şaşırtıcı parçalar. Klarinet, banjo ve davuldan müteşekkil bir parça yerini
dörtlü vokallere ya da sert gitar riff'lerine bırakabiliyor. Gitarlarda Ribot ve
Lurie var. LL elemanları ve Medeski, Martin & Wood üçlüsü farklı parçalara
dağılmış durumdalar. Albümler, filmi aratmadan, keyifle, defalarca dönüyorlar
alette. Lurie'nin vokal yaptığı "Big Trouble" ve iki filmin ana temaları özellikle
dikkat çekiyorlar.

Bir başka CD, Lurie'nin yönettiği ve bağımsız bir kanalda TV dizisi olarak gös-

terilen "Fishing With John"un soundtrack'i. Burada Tom Waits, Jim Jar-
musch, Willem Dafoe, Matt Dillon ve Dennis Hopper dünyanın farklı coğraf-
yalarında balık avlarken görüneceklerdi, diziye seyredebilseydik eğer. Albüm
bir enstrümanlar, sesler ve müzisyenler geçidi. Yaylı çalgılar dörtlülerinden
cangıl armonikalarına, koral parçalardan Lurie ve Tom Waits'in düetlerine ka-
dar, sıcacık bir karışım "Fishing With John". Üç şarkıda Nana Vasconcelos
var ve kertenkeleler yine albüme dağılmış durumdalar. Benim favorim
"Shark Drive".

İsmi koyarken Lurie'nin Jimi Hendrix'den esinlendiği ve İstanbul konserinde
de parçalar çaldıkları son LL albümü ise "Queen Of All Ears". Açılıştaki ve

sondaki Afrika kokan "Queen"ler albümü açan ve
kapayan birer dua gibiler. 12 dakikalık "The Birds
Near Her House"da anlatılan öyküde başrolü sak-
sofonuyla Michael Blake oynuyor. Piyanodaki Evan
Lurie'nin solosu ise öykünün merkezinde. Coltrane
havalı bu kompozisyon dışında diğer uzun beste
"Monsters Over Bangkok"da Steven Bernstein'in
nefis trompeti ön planda. Ama LL'da bu sololar bi-
rer gösteriye ya da şova değil, öyküdeki karakterle-
re dönüşüyor. Parçada, çello çalan Jane Scarpanto-
ni de etkin. "John Zorn's S&M Circus" tuhaf sesle-
rin, klezmer müziğinin ve minimalizmin bir karışımı.
"Yak" John Lurie'nin vokal yeteneğine tanık olabil-
memizi sağlıyor. Hareketli ve sürükleyici bir parça
"Yak". Tabii ki virtüozite dorukta ama, bu son al-
bümde insan sesi diğer LL albümlerine nazaran da-
ha fazla kullanılıyor. Kozmopolitanlık, doğaçlama,

zeka ve deneyselliğin yanında mizah duygusu da LL müziğinin özelliklerinden.
Bu tuhaf ekibin yaptığı müziğe türlü yakıştırmalar yapıldı yıllardır. "Fake-jazz"
ise son örneklerinden ama bunun ne önemi var ki?.. "Bu insanlar çok iyi ve
özel müzisyenler ama bir yandan da aletlerini sanki sokakta bulmuş gibiler.
Daha ötesi, birbirlerini sevebiliyorlar." Diğer tırnak içindeki cümlelerin de sa-
hibi olan John Lurie, "dini bir müzik" diyor kendi yaptıkları için, "bilge kişiler
tarafından çalınan dini bir müzik".

Bunlar, Lurie ve kertenkeleleri, Waits, Jarmusch böyle adamlar işte. Birçok
şeyle uğraşıyorlar ve yaptıklarını iyi yapıyorlar. Üretkenler, hayattan tad alma-
sını öğrenmişler. Dolayısıyla, onları izlerken biz de hayatın güzel yanlarını (ve
kötü yanlarını) unutmuyoruz, her türlü duyguyu sağlıklı şekilde yaşayabilme-
nin keyfinin ve coşkusunun -en azından- farkında olabiliyoruz. Hilmi Tezgör

Zamanın iki yüzü, iki boyutu var. Uzunluğu güneşe, genişliği tutkulara uyarlanmıştır. **AMIN MAALOUF**, Semerkant

Ağustos özürleri: 1. Ayşe Tütüncü söyleşisinde geçen Alman şarkıcının adı Wolf Biermann olacak... 2. Woodstock yazısındaki yer alan bir üstbaşlıkta, Joni Mitchell'in şarkısına atıfta bulunarak "Woodstock'a vardığımızda yarım milyarlı gücümüz" demişiz. Elbette ki milyar değil milyon olacak... 3. Altıncı sayfadaki Mazhar Alanson dizesinin doğrusu "sahip çıkmak lazım sana"... 4. Bir de genel özür: İngilizcedeki çoğul ekleriyle başımız dertte. Beck'in "Mutations", Mercury Rev'in "Deserter's Songs" albümlerinin adlarını aylardır tekil yazmaktan usanmadık...

nece konuşursa konuşsun / anlaşırlar gözlerinden dediği / nece konuşursa konuşsun / benim duyduğum rüzgarlardır dinlediği
FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

Diktatörler baskıyı körükler, diktatörler kölece davranışı körükler, diktatörler gaddarlığı kışkırtır, ama daha iğrenci, diktatörlerin ahmaklığı körüklemeleridir. **BORGES** (Peron iktidara gelince, kütüphane memurluğundan kümes hayvanları ve tavşanlar pazarına müfettiş olarak atandıktan sonra)

KEZIAH JONES Liquid Sunshine

(EMI / Kent)

Gazetelerin arka sayfalarında kalmış bir haber: "Belçika havayolları Sabena'ya ait bir uçağın ön tekerlek kapağına saklanarak Gine'den Brüksel'e kadar gelmeyi deneyen 14 yaşındaki Yaguine Koita ve 15 yaşındaki Fode Tounkara'nın cesetleri Brüksel havaalanında çalışan teknisyenlerce bulundu. Afrika'dan bu ülkeye gelmek için gizlice uçağa binen ve donarak ölen çocuklardan birinin sınırsız kapadığı avucunda bulunan mektup tam kalbinin hizasındaydı..."

"Üstesinden gelebilecek miyiz? / Ah... evet diyebilmek isterdim. / Üstesinden geleceğiz / Birlik halinde hareket edersek eğer. / Çünkü bugün / Gelecek vücut bulur / Üstesinden geleceğimizi söylesek eğer..." ("Hello Heavenly" - Keziah Jones) "Avrupa'nın saygıdeğer sorumluları ve üyeleri" hitabıyla başlayan mektupta, "bu yolculuğa Afrika'daki çocuk ve gençlerin acılarını anlatmak için çıkıyoruz" diyor. Talihsiz çocuklar, Batılılardan onlara zenginlik, deneyim ve güç veren Tanrı ve sevgili çocukları aşkına Afrika'nın imdadına yetişmelerini istemişler. "Eğitim görmek, sizler gibi olmak istiyoruz" diyen çocukların mektubunda Afrika'daki savaş, hastalık ve açlığa son vermek için Avrupa'nın yardımına ihtiyaç olduğu belirtiliyor... "İnsanların yanlış olanın ne olduğunu bilmeleri gereken gün geldi / Evet, evet, / Çocuklarımıza daha güçlü bir şeyler bırakabilmek için çok uzun zamandır bekliyoruz. / Özgürlüğün neden bu kadar zor olduğunu bilmek istiyorsanız / Gücünüzü kazanmak için başka bir makineden bakın / Bu da yeni bir gün demektir..." ("New Brighter Day" - Keziah Jones)

1995 yılı 10 Kasım'ında militarist Gen rejimi tarafından asılan Nijeryalı yazar Kenule B. Saro-Wiwa'nın öldürülmeden önce hapisneden yazdığı mektubundan: "Bundan bir yıl önce apar topar yatağımdan kaldırımda ve gözaltına alındım. 65 gün zincir vuruldu, haftalarca açlık, aylarca zihinsel işkence yapıldı ve son zamanlarda buhranlı, havasız günlerin ardından özel askeri savcılardan oluşan ve kararını önceden almış kukla bir mahkemeye göründüm. Ve temyize kapalı bir ölüm cümlesi. Korkunç bir ihtimal mi? Hemen hemen. Bu utanılabilir gösteriyi, bu trajik kabareyi tertip eden, yöneten herifler, sosyal adaletin ve insan haklarının talepleri yüzünden sözden, fikirlerin gücünden, kalemin gücünden korkarlar. Okumadıkları sözlerin gücünden öylesine kor-

karlar. Bu da onların cenaze törenidir."

"O düşmanlığı unutma / seni seviyoruz dediklerinde. / Bir savaşçı olduğunu unutma / sana ihtiyacımız var dediklerinde..." ("Don't Forget" - Keziah Jones)

"...Yaşamamın ya da ölmemin hiç önemi yok. Tüm dünyayı etkisi altına alan canavarlardan biriyle savaşmak için zamanı, parayı ve enerjiyi işleyen birlerinin olduğunu bilmek yeterli. Bugün olmazsa yarın başaracaklar. Tüm insanlık için dünyayı daha güzel bir yapabilmek için çabalamaya devam etmeliyiz -herkes kendi üzerine düşeni yapmak kaydıyla." (Ken Saro-Wiwa)

"Bu tuhaf yerde özgür müsün? / Hiç ağaç var mı, bir nehir var mı? / Ya su, yalnız başına mı? / Düşmüş müminlerinle konuş benimle / Günahkarlar için bir mevsim var mı? / Tüm kurtarıcılarımız gitti / Ben yaralı aşıkların oğluyum..." ("Wounded Lovers' Son" - Keziah Jones)

"Hakkı vardır her insanın / kendi kaderini belirlemeye / Ve bu hükümde / ayrıcalık yoktur / Öyleyse kollar kollarda, kol kola / Bu küçük mücadelede dövüşeceğiz / Çünkü tek yol bu / Üstesinden gelebilmemiz için küçük derdimizin / Haklısın kardeşim, haklısın / Haklısın, haklısın, çok haklısın / Dövüşeceğiz, dövüşmeliyiz / Dövüşeceğiz, haklarımız için dövüşmeliyiz..." ("Zimbabwe" - Bob Marley)

"Herkes barış istiyor ama adalet demiyor. Kardeşlerim eşit haklar elde edene kadar barış istemiyorum." (Peter Tosh)

"Yıllardır bu çokuluslu şirketler ve Avrupalılar bizi kontrol etti, sömürdü. Bizim kıtasal bir işimiz var, çok renkliyiz. Gücümüzü çok kültürlü, daha paylaşımcı ve kardeş bir Afrika için harcamalıyım. Birleşelim ve tek Afrika olalım. Bu pislikleri, işgal ettikleri topraklarımızdan ancak böyle atabiliriz." (Fela Anikopula Kutı)

"Devrim geldiği zaman /Belki çoğumuz onu televizyonda göreceğiz / Ağzımızdan sarkan tavuklarımızla / Onun devrim olduğunu bileceksiniz / çünkü reklamlar olmayacak / Devrim geldiği zaman / Vaiz pezevenkler mekanı terkedecekler / Arka ceplerine sokulmuş komünyon şaraplarıyla / İbneler o kadar komik olmayacak o zaman / Afrolar başlarını doğrultmaya çalışıyor olacaklar / Ve doğrultulan başlar afroları giymeye çalışıyor olacak / Ama o zaman kadar / Bilirsin ve bilirim / Zenciler parti ve tantana yapacak / Bazıları ölecek bile / Devrim gelmeden önce!" ("When The Revolution Comes" - The Last Poets)

"Mavi Zenci" parti ve tantana yapmaya devam ediyor. Ama yukardaki isimleri, yani geçmişini unutmadan. Hiç korkmuyor, sözünü esirgemiyor. "Mavi zenci", "hırslı siyah", "yeni funk ilahı" ya da Keziah Jones. *Kerem Demir*

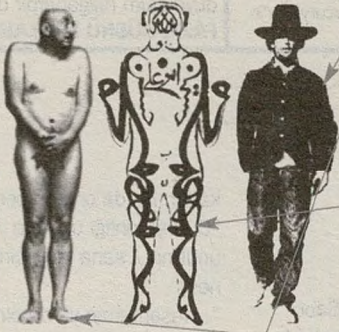
SERENİDİP

TEŞLİM SÖZÜK No: 28 BEYOĞLU Tel: 212 245 50 48 Fax: 212 245 56 98

YAZAN: HEINRICH MANN — ÇEVİREN: FIKRET ARIT 16

Burada içki içiliyor, kumar oynanıyor. Üstelik Lola şarkı söylüyor, dans ediyor. Hoşuna giden birisi oldukça da perdeleri ink arabaları içinde ve şehir dışına randevu veriyordu.

ROLL DISKO OTUZ
YIRMİALBÜM • ONŞARKI

Ben Harper Burn To Shine
Billy Bragg Don't Try This At Home
Bob Dylan Time Out Of Mind
Bülent Ortaçgil Eski Defterler
Cesaria Evora Café Atlantico
The Cure Pornography
Compay Segundo Calle Salud
Everything But The Girl Temperamental
Hashisheen - The End Of Law
İstanbul Blues Kumpanyası Sair Zamanlar
Joe Jackson Look Sharp
Matrix (Soundtrack)
Mor ve Ötesi Bırak Zaman Aksın
Nazan Öncel Demir Leblebi
Özdemir Erdoğan Düşünceli Şarkılar
REM Up
Santana Supernatural
Spain She Haunts My Dreams
Tricky Juxtapose
Vic Chesnutt West Of Rome

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. Shania Twain Come On Over
2. Travis The Man Who...
3. Divine Comedy A Secret History
4. Boyzone By Request
5. Texas The Hush
6. Stereophonics Performance and Cocktails
7. Andrea Bocelli Sogno
8. Feeder Yesterday Went To Soon
9. TLC Fanmail
10. Vengaboys The Party Album!

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. Divine Comedy A Secret History
2. Stereophonics Performance and Cocktails
3. Feeder Yesterday Went To Soon
4. Breakbeat Era Ultra Obscene
5. Britney Spears Baby One More Time
6. Billy Bragg Reaching To The Converted
7. Garbage Version 2.0
8. Basement Jaxx Remedy
9. Elastica 6 Track EP
10. Groove Armada Vertigo

Byrds I Come and Stand At Every Door
Chemical Brothers Out Of Control
Edip Akbayram Kibar Gelin
Julien Clerc Utile
Özlem Tekin Laubali
Servet Kocakaya Keke
Simon Dupree & The Big Sound Kites
Rolling Stones Out Of Control
Sugarcubes Birthday
Teoman Bazı Yalanlar

AMERİKA ALBÜMLER

1. Backstreet Boys Millennium
2. Mary J Blige Mary
3. Mobb Deep Murda Muzik
4. Limp Bizkit Significant Other
5. Britney Spears Baby One More Time
6. "Now 2" Various Artists
7. Ricky Martin Ricky Martin
8. "Runaway Bride" Soundtrack
9. Kid Rock Devil Without A Cause
10. Santana Supernatural

KOD MÜZİK / Atlas

1. Fugazi Instrumental
2. Planet U Drum'n'bass
3. John Lurie Bütün albümleri
4. Basement Jaxx Remedy
5. Tricky Juxtapose

ÇALINTI / Atlas

1. Michael Hornstein Innocent Green
2. Marianne Faithfull A Secret Life
3. Léo Ferré Alors, Léo!
4. Jerry Garcia - David Grisman So What?
5. Nils Petter Molvaer Khmer

KARGA / Atlas

1. Tindersticks Simple Pleasure
2. Air Premiers symptomes
3. Keziah Jones Liquid Sunshine
4. Tricky Juxtapose
5. Limp Bizkit Significant Other

ZİHNİ / Akmar

1. Tricky Juxtapose
2. Underworld Beaucoup Fish
4. Orbital Middle Of Nowhere
4. ı.zig Royal Astronomy
5. Red Hot Chili Peppers Californication

ROLL tefrika POLİS ROMANI NASIL YAZILIR?

3

Yazan: kesin Carter Brown

Çıkan kısmın özeti: Polis romanı nasıl yazılır? Bendeniz polis romanı yazarı olduğum için hiçbir karşılık beklemeden bu işin sırlarını açıklamaya karar verdim. Basit ve ilmi olarak üstelik. Ben işin tekniğini anlatayım, gerisi si-ze kalmış... Polis romanlarındaki dört önemli noktayı bildikten sonra geriye bir mesele kalmıyor: 1- İsim ve kapak, 2- Coğrafya, 3- Kahramanlar, 4- Vak'a... Kitabın isminin kitapla bir ilgisinin olması hiç de önemli değil. Meraklı olsun yeter... Kapağın üzerine, modern bir koltuğa oturmuş pornografik olmamak şartı ile çirliçirli, kızıl saçlı bir de karı oturttunuz mu, tamamdır...

145. sokakta, Dantela Sutyen barında...

Şimdi gelelim önemli noktalardan biri olan coğrafya bahsine. Vak'anın ewelâ Yeni Dünya'da geçmesi şart. Zira beş kıt'anın içinde kanunun hâlâ temin edilemediği tek yer orası. Ayrıca yazarlar değişik konularda diğer milletlerin telif haklarını almışlardır. Meselâ Fransa aşk hikâyelerinin ilham kaynağıdır. Almanya'da Edebiyat İkinci Dünya Savaşına ve casusluk hikâyelerine yer vermiştir. İtalya'da rezalet hikâyeleri yazılır, Kuzey Afrika ve Uzak Şark, kaçakçılığının telif hakkını almıştır. Demirperde memleketlerinde ise böyle vak'aların olması kanunen yasak olduğundan orada böyle kitaplar hiç yazılmaz. Bundan da geriye neresinin kaldığı kendi kendine belli olur zaten. Yani "Sam Amca'nın "Good Old U.S.A."sı. Evet ama bunun da bir şartı şurtu var. Öyle ya Allah deyip bismillâhsız herhangi bir yer seçemezsiniz. Olay Doğu kıyısından geçiyorsa, New York ve Florida'dan başka bir yer seçemezsiniz. Batı kıyısından geçiyorsa, Los Angeles, San Fransisco ve havalisini seçmek zorundasınız. Arizona, Texas, Oklahoma, Wyoming, Kansas gibi eyaletlerin telif haklarını kovboy romanı yazar-

ları aldığınızdan, bu yerleri seçmeniz muhtemel bir aksiliğe sebep olabilir. Yok ille de benim tavsiyelerimin dışında orijinal bir yer seçmek istiyorsanız, Chicago ne güne duruyor efendim? Böyle bir yeri seçtikten sonra bu yerlere gitmemiş olsanız bile bunun hiçbir önemi yok. Herhangi bir turist rehberi tedarik edecek olursanız, ki ben size Pan America'ninkini gerek coğrafi bilgi, gerekse son asır mizah edebiyatının bir şaheseri olması bakımından hararetle tavsiye edebilirim. Böyle bir kitaba sahip olduktan sonra, şehri seçmekte de kararınızı verdiniz mi, hırsızlarla polisleri koca kentte babanızın arpa tarlasında imiş gibi koşturabilirsiniz. Bir iki yer ve mahalle ismi öğrendikten sonra şehrin coğrafyasını istediğiniz gibi evirip çevirmekte serbestsiniz. Kahramanınızı New York'un 145. sokağındaki "Dantela Sutyen" barına soktuğunuzu farzedelim. Olacak şey değil ya, biri de gelip size bu sokakta böyle bir barın bulunmadığını söyleyecek olursa, burun kıvrıp "Demek kapanmış" der geçersiniz.

(devam edecek)

Woodstock'un öbür yüzü

Geçen sayıda, Woodstock'un aydınlık yüzünü konu etmiştik, şimdi sıra öteki yüzünde. Ünlü yönetmen Roman Polanski'nin hamile eşi, sinema oyuncusu Sharon Tate ve dört arkadaşının hunharca öldürüldüğü ve tarihi kayıtlara "Manson cinayetleri" olarak geçen vahşet Woodstock ruhunun üzerine kapkara bir gölge düşürmüştü. Aradan tam 30 yıl geçmesine rağmen "Manson cinayetleri" hafızalardaki tazeliğini koruyor. Woodstock'un 25. yılı münasebetiyle Express'te yayınladığımız Charles Manson dosyasının gözden geçirilmiş ikinci baskısının yanı sıra Mojo dergisinin Eylül '99 sayısındaki "The Dark Side" başlıklı dosyasından yaptığımız derlemeyle 10-11 Ağustos 1969'da yaşanan trajedinin sosyo-kültürel atmosferine roll'lanıyoruz...

9 numara

"Bizim gibi biriydi. Uzun saçlı, sakallı... Jim Morrison veya Jerry Garcia'yı andırıyordu. Onlardan biraz daha zayıftı gerçi. Hatta biraz da Dennis'i andırıyordu, Beach Boys'un Dennis Wilson'ını. O tipte birinin iddia edilen şeyleri yaptığına inanamıyorduk... 69 yazında Dennis'in malikanesine postu sermiştik, kız arkadaşım Andy'yle birlikte. Charlie'nin adını ilk defa Dennis'ten duymuştum. 'Charlie harbi kozmik biri. Derin herif. Beatles plaklarından mesajlar çıkarıyor, hayatını ona göre düzenliyor...' demişti. Bunda tuhaf bir şey yoktu, hepimiz mesaj almak için -illa ve sadece Beatles değil tabii- müzik dinliyorduk. Plaklar bizim elektronik incillerimizdi..."

"The Beatles" (The White Album): Dennis Wilson, Charles Manson'ın Beatles şarkılarından nasıl mesaj aldığını, 69 yazı boyunca evinde misafir ettiği arkadaşı David Dalton'a anlatır. Ona, "Beyaz Albüm"den "Piggies'i, "Helter Skelter"ı ve "Revolution Number 9"ı dinletir ve Manson'ın aldığı mesajları nakleder.

David Dalton: "The White Album"deki şarkıları gayet iyi biliyordum; 68'de, Rolling Stone dergisine o albüm hakkında bir yazı yazmıştım. Dennis, Charlie'nin dediklerini tam hatırlamıyordu. Zaten felsefeye de pek yatkın değildi. Sadece genel şeyler söylüyordu..."

Dennis Wilson: "Piggies", aynasızlar. Ve işte muhafazakar insanlar. Mesaj ne mi? Ne bileyim, domuzlara ölüm... "Helter Skelter", her şeyin altüst olacağını anlatıyor... O olaya hazırlanmak gerekiyor. "Revolution Number Nine"... O da aynı şey işte...

David Dalton: Manson "aile"siyle Beach Boys'un sıkı dostlar olduğu hiç aklınıza gelir miydi? Şeytana tapan beyaz ırkçı Manson ve rock'un Doris Day'i Beach Boys... Ama, burası Güney Kaliforniya birader, burada dünyalar içi-çe geçer. Surf board'lar ve Süfiler, kitsch ve kıyamet tellalları kapı komşusudur...

Meydan Larousse: Kaliforniya'nın sistemli biçimde sömürgeleştirilmesi 18. yüzyılda, önce Cizvitlerin, sonra da İspanyol Fransiskanlarının çabalarıyla başladı. 1822'de Meksika'nın egemenliğine girdiyse de, Meksika sağlam bir otorite kurmayı başaramadı. 1828-1841 arasında birçok kez ayaklanmalar oldu. 1841'de ilk anglo-sakson sömürgeciler federal hükümetten yardım istedi. General Fremont'un birlikleri kesin zaferler elde ederek ülkenin Guadalupe Hidalgo anlaşmasıyla ABD'ye katılmasını sağladı. (1848) Bu tarihte Kaliforniya'da altın bulunma-

sı, dünyanın her yerinden serüvencilerin bölgeye akın etmesine yol açtı...

Tercüme: Yerli halk kendi halinde yaşarken, önce din adamları geliyor, sonra anglo-sakson sömürgeciler. Fakat Meksika, tarihi ve coğrafi bağlarından olsa gerek, anglo-sakson sömürgecileri safdışı ediyor, bölgeyi "topraklarına katıyor". Ama çok geçmeden isyanlar çıkıyor, 20-25 yıl sürüyor, beyaz sömürgeciler "gringo"dan yardım istiyor,

Mick Jagger'lı "Performance"dan iki sahne, 1968

Sam amcanın generali yedi yıl kan döktükten sonra zafere ulaşıyor, Kaliforniya'yı ABD eyaleti yapıyor ve aynı yıl (1848) bölgede, tesadüfe bakın, altın bulunuyor.

Merak: Yerli halka ne oldu?

Tahmin: Köküne kibrit suyu ekildi.

Spekülasyonlar: 1. Ruhları buharlaştı, sonra iki tür yağmur olarak geri döndü: a) Ahmak ıslatan b) Leterjik asit. Birincisi, adı üstünde, ikincisi panzehir. 2. Manitu o toprağı lanetledi, Kaliforniya'yı mekan tutanlar gerçekle fanteziyi ayırt edemez oldu. 3. Kötü ruhları beten etti, iyi ruhlara bariş çubuğu gönderdi.

Spekülasyonları destekleyen fenomenler:

1. Hollywood oraya kuruldu.
2. Hippi hareketi orada başladı.
3. Çok kötü şeylere de, çok güzel şeylere de ev sahipliği yaptı.

Bir fotoğraf: Anita Pallenberg, Phil Kaufmann, Keith Richards ve Gram Parsons. Pallenberg ellerini kabanının cebine sokmuş, bir koltukta oturuyor. Erkekler, hemen arkasında, ayakta. Phil Kaufmann, siyah gözlüklerinin arkasından ufka dikmiş gözlerini. Keith Ric-

hards kızılderili işi bir battaniyeye sarınmış, ayakta lastik ayakkabılar. Gram Parsons, Keith'in bir adım gerisinde. Tarih 1968, yer Joshua Tree, Cap Rock.

Joshua Tree: Güney Kaliforniya çölünde kült bir bölge.

Cap Rock: Joshua Tree bölgesinde bir kayalık.

Keith Richards: Tuhaf bir yerdi. Kayaların üzerinde berber koltuğuna benzer bir koltuk vardı. Timothy Leary'ninmiş. O koltukta oturup çölü seyredermiş.

Timothy Leary: Harvard'lı psikoloji profesörü. LSD'yi keşfetti,

üniversitedeki koltuğu kaybetti. Ama asri zaman peygamberi konumu kazandı. Hermann Hesse'nin romanları başucu kitaplarıydı.

Keith Richards: O gün orda meskalin ve peyote takıldık, kızılderililerle irtibat kurmaya çalıştık...

Anita Pallenberg: UFO'ları görmeye gitmiştik. Dürbünler, battaniyeler ve bol miktarda kokainle. UFO'lara gerçekten inanıyor muyduk? Yoo, dönemin havası öyleydi, bir arayıştık...

Dönem: 60'ların başlarından, 60'ların sonlarına uzanan, biraz da 70'lere sarkan bir zaman dilimi.

Hava: Karşı kültür tarihçisi Theodore Rozsak'a göre, okültizm rüzgan esiyor, popüler kültür müzik dolayısıyla etkisi altına alıyor.

Best Seller: "Büyücülerin Şafağı"... 1963 İngiltere'sinde best seller, Louis Pauwels ve Jacques Bergier'nin birlikte yazdıkları ve 1960'da

Fransa'da yayınlanan "Le Matin des Magiciens"ın çevirisi: "The Morning Of Magicians".

Bir fotoğraf: Londra'nın kült kitabevi Indica'nın üç ortağı. Peter Asher, Miles Dunbar, John Dunbar... Siyah saçlı, siyah gözlüklü olanı, John Dunbar. O tarihte Marianne Faithfull'un kocası. Yer, Indica'nın önü, tarih 1965.

Marianne Faithfull: John bütün gününü Indica'da geçirirdi, ben de Brian'la (Jones) Anita'nın (Pallenberg)

Courtfield Road'daki evlerine giderdim. Oturup joint içer, kara büyüden, mistik şeylerden ve uçan dairelerden konuşurduk. O zamanlar birçok insan gibi -ben dahil-, Brian da antik kalın-

Aleister Crowley

tilarla uçan daireler arasında mistik bir bağlantı olduğuna inanıyordu.

"I Don't Believe": 1966 martında yuvarlak, tel çerçeveli gözlüklü genç bir adam Indica'ya girer, "Nitz Ga'nın kitapları var mı sizde" diye sorar. Adamın kim olduğu hemen anlaşılır ama, kastettiği düşünürün Nietzsche olduğunu anlamak biraz zaman alır. O arada, John Lennon'ın gözü bir kitaba takılır. Yazar, LSD'nin babası Timothy Leary, kitap Tibetlilerin anonim eseri "Tibetan Book Of The Dead"den mülhem "The Psychedelic Experience" dir. Oturup okumaya başlar. Lennon, ondan sonraki üç yılı "psikedelik deneyler"le geçirecek, sonra da ünlü "I Don't Believe" adlı şarkısını yazacaktır: "Büyüye inanmıyorum, sihre inanmıyorum, I Ching'e, Tarot'a, Maharishi'ye, İsa'ya inanmıyorum. Sa-dece kendime inanıyorum..." 1970'deki ilk solo albümünde "inanmıyorum" diye saydıkları, dönemin ikonlarının özet listesi gibidir.

Maharishi Mahesh Yogi: 1967 ağustosunda, Paddington tren istasyonu tıklım tıklımdır. Zira, Beatles Maharishi Mahesh Yogi'den feyz almak ve transandantal meditasyon alemlerinden nasiplenmek üzere Bangor'a doğru yola çıkmak üzeredir. Tren kalktığında, Cynthia Lennon nefes nefese arkalarından bakabilir. Kalabalık yüzünden trene binememiş, kimse de onun farkına varmamıştır.

Cynthia Lennon: O an artık yollarımızın tamamen ayrıldığını kavradım. John ve Beatles artık

başka bir boyuttaydı.

"The Long Trip": Uzun sürecek bir trip başlamıştır artık. Bu yolda Beatles yalnız değildir. Paul Devereux, "The Long Trip" adlı kitabında şöyle bir enstantane nakleder: Mick Jagger beyaz takım elbisesiyle Londra'nın namli kitapçısı Watkins Bookshop'a girer, elinde bir koli okültizm kitabıyla çıkar. Beatles'in 1967 tarihli "Sgt. Peppers Lonely Hearts Club Band" albümünün

1965, Indica kitabevinin önü, Peter Asher, Miles ve John Dunbar

kapağında, Jung, Edgar Allan Poe, Aldous Huxley, William Burroughs, Sri Mahavata gibi isimlerin yanı sıra, kült okültçü Aleister Crowley'nin resmi yer alır.

Rosemary'nin bebeği: Başrolünde Mia Farrow'un oynadığı, Roman Polanski'nin yönettiği "Rosemary's Baby" 1968'de vizyona girer, eleştirmenler tarafından "bir satanizm bayyapıtı" olarak değerlendirilir.

Şeytana sempati: 1968'in "olay" şarkısı "Sympathy For The Devil", Marianne Faithfull'un Jagger'a hediye ettiği bir kara büyü romanının ismidir. Romanda, şeytan, Stalin Moskova'sının altını üstüne getirir.

"Lucifer Rising": Avangard sinemacı Kenneth Anger'a göre, Stones konserleri şeytan çağırma seanslarıdır, Mick ve Keith'in tıpkı Crowley ve diğer kara büyü üstadları gibi şeytanla irtibat kurma güçleri vardır. Anger, "Lucifer Rising" (Şeytanın Yükselişi) adlı filminin başrollerini Mick Jagger, Keith Richards ve Marianne Faithfull'a teklif eder, onlar da memnuniyetle kabul eder.

Victor Bockris: Keith'le Anita, pagan töreniyle evlenmeye niyetlenmişlerdi. Nikahı kıyacak olan "papaz" da Kenneth Anger'dı. Fakat sonra, bir gün Keith evinin kapısının kara büyü'nün alamet-i farikalarından biri olan altın rengine boyandığını görünce fena köpürdü ve Anita'ya şöyle dedi: "Kenneth'in söylediği şeyler umrumda değil, ben bu defteri kapatıyorum."

Marianne Faithfull: Mick'le Keith, Kenneth Anger'ın egzantrikliklerinden usanmışlardı. Kenneth, Mick'in kendisine ilgi göstermemesi üzerine, Chelsea'deki evimizin pencerelerine William Blake kitapları atmaya başlamıştı. Mick ifrit oldu, bütün kara büyü kitaplarını götürdü, şöminede yaktı.

Kenneth Anger: Bir Aleister Crowley müridi. Londra'ya gidip Stones'le teşriki mesaiye girmeden önce, San Fransisco'da yaşıyordu. O tarihte, 1967'de, ev arkadaşı Bobby Beausoleil'le birlikte, kara büyü ayinleriyle iştigal ediyordu.

Bobby Beausoleil: Aktör, müzisyen. "Lucifer Rising" henüz proje halindeyken başrol onundu. Çünkü, kendi ifadesiyle, "şeytan bizzat kendisi" idi. Beausoleil, filmin soundtrack'i için Anger'ın kurduğu 11 kişilik The Magick Powerhouse of Oz adlı grupta gitar ve sitar çalıyordu. Grubun 11 kişiden oluşmasının sebebi, bu sayının Crowley'e göre homoerotik seks büyü'sünde çiftte fallusun simgesi olmasıydı. Kara büyü seanslarından birinde Anger öfkelenip Aleister Crowley'e ait olduğu iddia edilen bastonu paramparça edince, araları açıldı. Beausoleil, Anger'ın arabasını, kamerasını, "Lucifer Rising" in çekilmiş sahnelerinin kopyalarını alıp sırı kadem bastı. Yeniden ortaya çıktığında, Charles Man-

Psycho killer, qu'est-ce que c'est?

"Hollywood" isimli romanında, Charles Bukowski, doğru dürüst bir eve taşınma isteğinden söz eder. Cebi biraz para görmüştür. Emlakçı sık bir villa gösterir. Hem fiyatı da çok ucuzdur. Fakat Bukowski'nin sevgilisi tereddüt eder. Eskiden dergilerde gördüğü bir takım fotoğraflar canlanır hafızasında. Ve bağırır: "Bu ev, Charles Manson cinayetlerinin işlendiği evlerden biri..." İkisi de arkalarına bakmadan çekip giderler oradan... Amerikalı endüstriyel-metal grubu Nine Inch Nails'in lideri Trent Reznor, "Downward Spiral" plağının kayıtları için 1993 yılında Los Angeles'a gittiğinde, ilk iş, kendine bir yıl boyunca kalabileceği kiralık bir ev arar. Bulduğu ev, "tarihi" cinayetin işlendiği evdir. Roman Polanski'nin karısı Sharon Tate, sekiz aylık hamileyken, dört arkadaşıyla birlikte "Manson Ailesi" üyeleri tarafından öldürülmüştür. Reznor kontratı yapar, evi tutar.

Peygamber, cani ve pop-star

Trent Reznor, böyle bir cinayet mekanını aradan yirmi küsur yıl geçtikten sonra kiralamasının nedenini "cehalet" olarak açıklıyor: "Başlangıçta bu evin 'o' ev olduğunu bilmiyordum. Sonradan öğrendim. İlk gecelerde bir sürü kabus gördüm. Işıkları açık bırakarak uyuduğum zamanlar oldu. Fa-

kat, Manson'ın ruhunun orada yaşamadığını anladım..." Ancak Reznor'ın bu "naif" itirafları, basın tarafından pek ikna edici bulunmuyor. Şarkılarında sado-mazohist temalar işleyen ve insanlardan uzakta yaşamayı seven Reznor ile Charles Manson arasında bir yakınlık kurulmaya çalışılıyor. "Manson beni hiç de büyülemiyor" diye cevap veriyor Reznor: "Bir parça karizması olan bir kişilik; Amerikan medyası ondan bir tür pop-star yarattı. Manson, hippie hareketini radikal bir şekilde silip geçmişti. 60'ların ma-

tem çanını çalmıştı..."

Amerikan popüler kültürünün en karanlık sınırlarından biri olan Charles Manson, 60'lı yılların sonunda, hippie kültürüne lehlenmiş bir vaziyette yaşayan bir komünün lideriydi. Kendisi elini kana bulamadığı halde, müritlerini pek çok cinayete azmettiren bir "sahte peygamber"di. Bugün hâlâ onun fikirlerinin etkisi altında yaşayanlar mevcut. "Ben oradayken, bir sürü Manson manyağı evi görmek için kapımı çaldı" diyor Reznor.

Aynı zamanda, dikiş tutturamamış bir

müzisyendi Charles Manson. Onunla "fikir akrabalığı" içinde olmakla suçlanan yalnız Trent Reznor değil. Bir de Guns N' Roses'ın Axl'i var. Üzerinde Charles Manson portreli t-shirt'lerle poz veren Axl Rose. Grup, 1993 sonunda çıkan "Spaghetti Incident" isimli albümde, "Look At Your Game Girl" isimli bir Manson bestesi okuyor çünkü. Oysa, albümün kapak bilgilerinde bu şarkıdan bahis yok. Bir "hiden track". Şarkı bitince, Axl usulca fısıldıyor: "Thanks Chas..."

"Dışarı"yı sevmeyen adam

Chas'ın tam adı Charles Milles Manson. Anne Kathleen, Charles doğduğunda 16 yaşında. 1934 yılının kasım ayı... Baba William, Kathleen'le ara sıra beraber olan bir serseri. Charles altı yaşındayken, anne bir soygun suçundan içeri giriyor. Bir süre sonra hapisten çıktığında kendine yeni bir sevgili buluyor. Charles için ıslahevi yılları başlıyor. Araba hırsızlığı ve çeşitli küçük suçlar... Hapse girmek için elinden geleni ardına koymuyor. Ufak tefek adam, "dışarı"yı sevmiyor. "Gidecek yerim yok ki" diyor. "İçerideyken" büyüklerine saygılı, herkesi pohpohlayan, herkesin yüzüne gülen biri. 1958'de serbest bırakıldığında "pezevenk"liğe başlıyor, ancak çalıştığı ilk kadına aşık oluyor. 38 dolarlık çalıntı bir çek yüzün-

son "ailesi"ninkine benzer bir cina-
yetin zanlısıydı.

Crowley'nin manevi torunu: "Luci-
fer Rising"de Mısır tanrısı Osiris'i
canlandıran Donald Cammel, Anita
Pallenberg'le Brian Jones'un evinin
müda virlerindendi. Babası Charles
Richard Cammell, Aleister Crow-
ley'nin arkadaşıydı, hatta Crowley
hakkında bir kitap yazmıştı. Donald
Cammell da, kendi ifadesiyle, Crow-
ley'nin dizinin dibinde büyümüşü.

Cammell, 1968'de, başrolü için Mick Jagger'ı
düşündüğü bir senaryo yazdı. Warner Brothers,
senaryoyu dahi görmeden parayı bastırıp Cam-
mell'in projesini satın aldı. Beklentileri, Beat-
les'in mistik komedisi "Help" çizgisinde hafif,
eğlenceli, gişe hasılatı yapacak bir pop-rock'tu.
Ama ortaya çıkan hiç de bekledikleri gibi olma-
dı, Donald Cammell ve Nicolas Roeg'in birlikte
çektikleri "Performance"ı Warner Brothers mah-
cubiyet içinde rafa kaldırdı.

"Performance": Bugün "klasik" addedilen "Per-
formance", insan ruhunun karanlıklarında gezi-
nen ciddi, titiz bir çalışmaydı. Francis Bacon, Lu-
cien Freud gibi isimlerin, hatta namılı gangster
eskisi David Litvinof'un "otantizm yönetmeni"
sıfatıyla katkıda bulundukları filmde, James Fox,
Chas adlı bir profesyonel sadisti, Mick Jagger
ise, Chas'ın mensubu olduğu gangster çetesin-
den kaçarken karşısına çıkan yıldızı sönmeye
yüz tutmuş rock'çu Turner'ı canlandırıyordu. Şid-
det, uyuşturucular ve cinsel sapkınlıkların resmi
geçit yaptığı filmde, Chas (Fox), sihirli mantarlar
marifetiyle metaformoz geçirip Turner'ın (Jagger)

Jim Morrison, kucağında kuzu,
1969'da Miami konserinde

kişiliğine bürünüyordu. Eleştirmen-
lere göre, "Performance"daki şid-
det fazla serinkanlı, sevişme sah-
neleri ise fazla kanlı canlıydı. Nite-
kim, Pallenberg ve Jagger'ın seviş-
me sahneleri Amsterdam Pornog-
rafi Festivali'nde ödül almıştı.

Film, Cammell, karısı ve 16 yaşın-
daki Michel Breton arasında cere-
yan eden üçlü ilişkinin yanısıra,
Jagger, Faithfull, Fox ve Fox'un
sevgilisi Andee Cohen arasındaki

karmaşık hikayeyi perdeye aksettiriyordu. Cam-
mell'in Crowley'den başka bir piri daha vardı:
Arjantinli yazar Borges. Cammell, "Performan-
ce"da Borges'vari bir atmosfer yaratmak iste-
mişti. Ölümü de bir Borges öyküsü gibi oldu. Fil-
min finalinde Fox'un kafasına sıkıldığı
kurşun, beyninden geçip duvardaki
Borges resmine saplanıyordu. Cam-
mell de, 1996'da Fox gibi yaptı, beyni-
ne bir kurşun sıkarak intihar etti.

James Fox: "Performan-
ce"dan sonra oyuncululuğu bı-
raktı, kapı kapı dolaşarak İn-
cil satmaya başladı. Mari-
anne Faithfull'a göre,
film "Cammell tara-
fından yönetilen
psiko-seksüel bir
laboratuvardı, baş
kobay da James
Fox'tu..."

Sinema: Jim Mor-
rison, UCLA Sine-

ma Okulu talebesiyken çiziktirdiği, sonradan
"The Lords" (Tanrılar) adıyla yayınlanan notların-
da şöyle diyordu: "Sinemanın kökeni resim de-
ğildir, sinemanın kökeni kadim zaman büyü-
dür, simyanın, son erotik bilimin varisidir..."
"The Lords"da, "insanın kendisini görünmez kıl-
ması"ndan, "duyuları keskinleştirmek"ten, "al-
gıları derinleştirmek"ten, "ruhlarla irtibat kur-
mak"tan söz ediyordu. "Tanrılar"ın gizli cemaat
olduğunu söyleyen ve "aramızdaki gizli ilahlar-
dan kendinizi koruyun" uyarısını yapan

Jim Morrison'ın "The New Creatures"
adı altında bir araya getirilen şiirle-
rinde, kurban etme, kurban edil-

me temaları öne çıkıyor,
"bir Aztek kralının nemli rü-
yaları" dile geliyordu. Mor-
rison, kendisini "şaman"
addediyor, dolayısıyla,
sihirli bitkiler kullanıyor,
transa geçiyor, zihinsel
bir yolculuğa çıkıyor ve
geri döndüğünde kabile-
sine yaşadığı tecrübeleri
anlatıyordu. Şaman aynı
zamanda kabilenin hasta-
lıklarını kendi üzerinde
topluyor ve kendisini kur-
ban ederek o hastalıklara
deva oluyordu. Morri-
son'ın zihinsel yolculukla-
rının geçtiği mekanlardan
biri, müda viri olduğu
The Whisky adlı bardı.

Los Angeles barla-

California, 1968, dört arkadaş Joshua Tree'de UFO'ları bekliyor... Anita
Pallenberg, Phil Kaufmann, Keith Richards, Gram Parsons

den tekrar hapse giriyor. Bu kez ha-
piste efsanevi gangster çetesi Ma
Baker'in elemanı Alvin "Creepy" Car-
pis'den gitar çalmasını öğreniyor.
Besteler yapmaya başlıyor. 67'de sa-
liveriliyor. Çıkar çıkmaz atılıyor, San
Francisco'ya gidiyor. İnsanların "baş-
larına çiçek takarak" akın akın "ora-
ya" gittikleri bir dönem. Manson da
biraz Budizmle ilgileniyor. "Şey-
tan"larla ve tabii ki Aleister Crow-
ley'le haşır neşir. Hitler-Himmler ikili-
sinin doktrinlerine kaynaklık eden
Madam Elena Blavatzki'nin teozofi
anlayışını keşfediyor. Bilimle doğaüs-
tünü birbirine harmanlayan teozof
Rudolph Steiner'dan etkililiyor. Bes-
telerine devam ediyor. Beach
Boys'dan Dennis Wilson'la takılıyor.
Beach Boys, bazı Manson bestelerini
kaydediyor... Beatles'in "dibe kadar
gidip yine kendini yüzye de bulduğu"
ünlü şarkısı "Helter Skelter" üzerine
düşüncelere dalyor Manson. Bu şar-
kı onun hayatında bir dönüm nokta-
sı... Ünlü "Aile"nin temellerini atıyor.
Artık arkadaşları değil, müritleri var.
Baskı gören siyahların silahlanmasını
istiyor. Ancak siyahlar, "yeni düzen"
i kuramayacak kadar beceriksiz ona
göre. Manson ve onun seçtiği adam-
lar, "siyahların yerine" yeni düzeni
kuracak. Beyazlara ve "domuzlar"a
korku salacaklar.

Aile cinayeti

Sharon Tate, yönetmen Roman Po-
lanski'nin karısı. Sekiz aylık hamile.
Mekan: Los Angeles, Hollywood. Bir-

kaç ay öncesine kadar Doris Day'ın
oğlu plak prodüktörü Terry Malcher'in
oturduğu evde şimdi Polanski-Tate çifti
ve onların arkadaşları yaşıyor. "Çi-
çek dolu, geniş bahçesinin çevresi
parmaklıklarla çevrili, içi tümüyle be-
yaz" bir ev. Tarih: 9 Ağustos 1969.
Cumartesi gecesi. Tate'in yanında
dört arkadaşı var. Polanski film çalış-
maları için bir süredir Avrupa'da.
Charles Manson, otuz kişi civarındaki
komünden dört kişiyi tabanca ve bı-
çaklarla birlikte "adres"e yolluyor. Se-
ri cinayetlerinin ne ilki ne de sonun-
cusu. Birkaç saat içinde vazife ta-
mam. Gidenler Manson'ın yanına geri
dönüyor. Polanski'nin ağzından cina-
yet sebebi şöyle: "Manson, yetenek-
sizliği ve başarısızlığı için tüm dünyayı
suçluyor, yükselenlerden öç almak ist-
iyordu. Hâlâ Terry Malcher'in oturdur-
duğunu sandığı eve baskın düzenlemesi
için kendine göre haklı nedenleri var-
dı: Sıradan bestelerini hiçbir plak
stüdyosu yayınlamaya yanaşmamıştı.
O da bunu plakçıların yanına bırakma-
yacaktı."

Hippilğin galibiyeti ve mağlubiyeti

Woodstock festivali hippiliğin "za-
fer"ini temsil ediyordu. Sharon Tate
cinayeti ise, hippie hareketinin "mağ-
lubiyet"i olarak yorumlanıyordu. Kafa-
lar karıştı. Roman Polanski'nin "Ro-
man" adını taşıyan otobiyografisinde
de aynı karmaşa hissediliyordu:
"Sharon'la hippilerin yaşamına hay-
ranlık duyar, kompleks ve ikiye bölün-

lerinden ayrılmış bu insanları beğen-
nirdik. Bir keresinde Sharon'a 'hippi
bir eş istiyorum' dediğimi hatırlıyo-
rum. Ölümünün hippilerden olacağını
bilemezdim tabii."

Peki, hippiliğin ölümü kimlerin elin-
den olmuştu? Eceliyle mi ölmüştü,
yoksa bir Charles Manson cinayetine
mi kurban gitmişti?
Hippiliğin sınırları, her halukârda son-
suz genişti. Polanski'ler de hippiydi,
Manson'lar da. Ama işte, Polans-
ki'nin, karısı Sharon ve arkadaşlarıyla
birlikte "ortaklaşa" bir hayat sür-
düğü ev, bir cumartesi gecesi Man-
son'ın arkadaşları tarafından basıl-
mış ve kan gövdeyi götürmüştü. "In-
sanoğlunun aya
ayak basışı"ndan
yirmi gün sonra,
Woodstock'dan
bir hafta ön-
ce... Ameri-
kan muha-

fazakar basını (bu arada tüm dünya-
daki ve tabii Türkiye'deki temsilcileri)
için tadına doymaz bir malzeme
çıkıyordu: Saçlı sakallı pis adamlar en
sonunda kan dökmeye başlamışlar-
dı. Olacağı buydu. Katiller de suçlu-
du, maktûller de...

Canavarlaşan hippiler

Tate cinayeti (ve diğer Manson cina-
yetleri), birkaç ay sonra aydınlanıyor.
Manson ve çetesi (Aile) yakalanıyor.
O gece cinayeti işleyenlerden biri
olan Susan Atkins'in anıları, "Ai-
le"nin yakalanmasını müteakiben ya-
yınlanıyor. Hürriyet gazetesi, bu anı-
ları on günlük bir yazı dizisi haline

1967, Maharishi Mahesh Yogi, Beatles'la birlikte

ri: Morrison'ın yolu, The Whisky'nin iki adım ötesindeki Galaxy Club, Omnibus, Melody Room gibi daha çok motosikletli tayfanın mekan tuttuğu barlara düşüyse, büyük ihtimalle Charles Manson'la karşılaşmıştı. Zira, tıpkı Process ve Satan kiliseleri gibi, Charles Manson da cemaatine üye devşirmek için başta Galaxy olmak üzere o barlarda nöbetteydi. Dönemin barları arasında, Topless Witches Review (Üstsüz Cadılar Seyrevi) adlı barın ayrı bir yeri vardı. Sahibi, 1966'da San Francisco'da "Church of Satan" adlı tarikatı kuran Anton LaVey'di. Bu tarikatın üyeleri arasında şaşırtıcı iki isim bulunuyordu: Sammy Davis Jr. ve Jane Mansfield. Ama, asıl altı çizilmesi gereken isim, Topless Withches Review'da sahneye çıkan Susan Atkins'di. Zira, Sharon Tate'in hamile bedenini bıçaklayan el onunkiydi.

Bir fotoğraf: Doors'un Miami konserinde çekilmiş. Uzun siyah saçlar, siyah gömlek, siyah gözlük. Kucağında bembeyaz bir kuzu. İsa'yı da çağırıyor, bir tarikatın adak sunma ritüelini de. Kıyafeti, kısaca Process ya da Process Kili-

sesi olarak bilinen "The Process Church of the Final Judgement" cemaatinin "haute couture"ünden pek farklı değil.

Bir dergi kapağı: Kapak konusu "korku". Fotoğrafta Marianne Faithfull. Yüzü ölüm beyazı, elinde bir demet çiçek.

Marianne Faithfull: *Yalnızca bir söyleşi yaptım onlarla. Onları cazip bulmamın sebebi, kimse-nin beni iplemediği bir zamanda bana ilgi göstermeleri, beni ciddiye almış olmalarıydı. Hayatım boyunca böyle oldu hep, hep birileri kullandı beni. Etrafımı o siyah balıkçı yaka kazaklı ya-kışıklı erkekler sarınca kendimi bir şey zannettim. Gerçi çocuklar beni uyarmıştı, Mick ve diğerleri... Yanlış yaptığımı söylemişlerdi. Neyse ki, zihnimdeki alarm zilleri çabuk çaldı ve geri adım attım. Bir şeylerin ters olduğuna dair güçlü bir duygu geldi, bir beyin yıkamaya maruz kaldığımı hissettim. Kutsal Kase, uçan daireler filan iyiydi, hoştu ama, başka bir şey vardı, rahatsız edici bir şey, faşizm gibi bir şey vardı Process'çilerde...*

"İblisi serbest bırakmak": Jim Morrison 1969'un sonlarına doğru, Process Kilisesi'nin iki önderinden biri olan Robert DeGrimson'ın ağzıyla konuşuyordu: "İçinizdeki iblisi serbest bırakın, çünkü o güçlü ve acımasızdır, onun gücü insanüstüdür..."

Robert - Mary Ann DeGrimson: Process'in öteki önderi Mary Ann DeGrimson'di. Kızıl saçlı, upuzun tırnakları gümüş ojeli Mary Ann, ilk evliliğini Amerikalı dünya şampiyonu boksör Sugar

Ray Robinson'la yapmış, boşandıktan sonra randevuevi işletmeciliğine soyunmuş, daha sonra da Londra'ya yerleşmiş, 1963'te Scientology camiasına katılmış, kısa bir süre sonra orada tanıştığı Robert Moore'la evlenmişti. Moore'lar, bir yıl sonra, 1964'te Scientology Cemiye-ti'nden ayrılıp kendi kiliselerini kurmuşlar, bu arada her nedense -asalet koktuğu için belki de- DeGrimson soyadını almışlardı. Aynı yıl, kiliselerini Meksika'ya, Yucatan'a taşımışlar ve orada "şeytan"ı keşfetmişler, cemaatin zengin üyelerinden birinin yüklü bir miras bırakması üzerine Londra'ya geri dönmüşlerdi.

Process: Cemaat üyeleri siyah kepler, siyah balıkçı yaka kazaklar ve boyunlarında gümüş haçlarla dolaşıyorlardı. Londra'da kahveleri, sinema salonları, kitabevleri ve bir dergileri vardı. Telepati kursları düzenliyorlar, Hyde Park'ta kürsü kurup kıyamet gününe dair vaazlar veriyorlar, Paul McCartney ve o zamanlar Aleister Crowley'nin şatosunun yeni maliki Richard Harris gibi şöhretlere kancayı takmışlar, cemaatlerine kazanmaya çalışıyorlardı. 1967'nin sonlarına doğru Güney Kaliforniya'da da faaliyet göstermeye başlamışlardı. Warren Beatty, Mamas and Papas'dan John Phillips ve Mama Cass gibi isimleri hedef seçmişlerdi. Robert Ken-

Beach Boys'dan Dennis Wilson

nedy'nin katili Sirhan Sirhan da, yakalandığında Londralı bir okült topluluğuna ilgi duyduğundan söz etmişti. Process'çilerin çengel attığı Hollywood şöhretlerinden biri de Doris Day'ın oğlu plak prodüktörü Terry Melcher'di. Ama, Pro-

dönüştürüyor. Aynı gazete, "Aile"den biri olan Linda Kasapyan'ı tanıtırken "Kasapyan, Türkiye'den hicret etmiş bir Ermeni ailesinin kızıdır" şeklinde "çok lüzumlu" bir resimaltı yazısı kullanıyor.

Bugün, o dönemin gazete ve dergileri karıştırdığında sahiden insanın gözleri yuvalarından fırlıyor. Suçlanan, doğrudan doğruya "hippi hareketi" çünkü. Manson ve "Aile" üyeleri yakalandıktan birkaç gün sonraki Cumhuriyet gazetesi, Manson'ın bir arkadaşının ağzından şu satırlara yer veriyor: "Manson için insan hayatının hiçbir değeri yoktur. Bir insanı öldürmek, sadece kendisinin bir parçasını öldürmek demektir ve iyidir. Buna karşılık bir hayvanı, hatta bir böceği öldürmemek lazımdır..." Mükün. Manson demek ki böyle biri; zaten diğer kaynaklar da bunu doğruluyor. Fakat bu habere seçilen başlık aynen şöyle: "Hippiler için insan öldürmek önemli değildir..." İnsaf! İnciler saçan sadece Hürriyet ve Cumhuriyet değil. Mesela dönemin gözde mecmuası Hayat, Sam Amcası hakkındaki derin endişelerini paylaşıyor okurlarıyla: "Gençleri çıldırtan uyuşturucu madde faciası, sapık eğilimler ve kendilerini sulh sembolü, çiçek çocukları olarak tanıttıktan sonra, ellerini kana boyayacak kadar canavarlaşan hippilerin durumu Amerika için belki Vietnam savaşından da büyük derttir. Ne kanunlar, ne de sert tedbirlerle hiçbirinin önü alınmadığına göre, Sam Amca'nın daha

çok başı ağrıyacak demektir..." Henüz Manson'lar yakalanmadan evvel, polisin, cinayet zanlısı olarak bir Vietnamlının peşine düştüğünü yazıyor Hayat mecmuası. Biraz daha dik-katli okunduğunda Hayat'ın "Vietnamlı" dediği şahsın, "1.98 boyunda, Vietnam'dan yeni dönmüş" bir Amerikalı olduğu öğrenilebiliyor. Çünkü polis, "cesetlerin durumundan, bu işi Vietnam'da bulunmuş birinin yapmış olabileceğini" düşünüyor; "Vietnam'da çarpışan gerillaların, düşmanlarına bu şekilde işkence yaptıkları biliniyor..." Ancak bir Amerikalının böyle canilikler yapmasına içi elvermeyen mecmua, bildiğini okuyor ve polisi, "kayıplara karışan Vietnamlının" peşine salıyor.

Kendileri arandı

Hollywood artistlerinin içinde bulundukları "ahlaki çöküntü" de Hayat'ın satırlarına sızıyor. "Hızlı Yaşayan Çabuk Ölüyor" başlığını taşıyan yazının konusu Sharon Tate ve onun gibileri: "Sharon Tate'di adı. Sinemaya geçip şöhrete ulaşmasını güzelliğine ve cazibesine borçluydu. Fakat şöhret, onun da aklını başından alıverdi. Bir âlem gecesinin ertesinde kanlı cese-di çıplak bulunmuştu" diye yazıyor Hayat. Ve ekliyor: "Üstelik eşi Avrupa'da bulunduğu bir sırada." Roman Polanski'nin otobiyografisi, o döneme ışık tutan belgeler ve tanıklıklarla dolu. Polanski'nin bakışıyla, "Halkın istediği, uyuşturucu, sıradışı davranışlar ve ilginç seks öyküleri

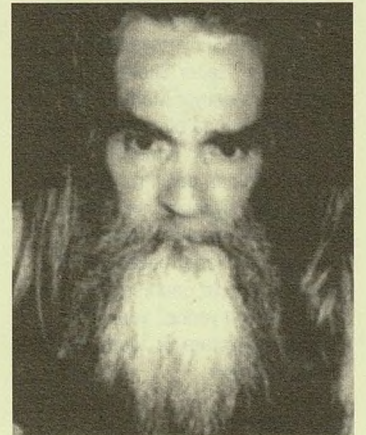
duymaktı. Basın da onlara bunu veriyordu." Örneğin Time dergisi, Sharon Tate'le Polanski'yi yollardan ilginç çiftleri toplayıp eve getiren, seks partileri düzenleyen, üstelik her türlü uyuşturucunun da tutkunu bir çift olarak tanıttı. Diğer kurbanlar da, geçmişte karanlık tipler... Time bu iddialarında yalnız değil. "Genel kaniya göre, Sharon ve diğerleri ölümlerinden kendileri sorumluydu. Yanlış insanlarla düşüp kalkmanın sonu buydu işte. Kendileri aranıyordu. Sıradan, dürüst, içinde Tanrı korkusu olan insanların başına böyle şeyler gelmezdi" diye, o dönemin muhafazakar zihniyetini aktarıyor Roman Polanski. Sharon Tate cinayetine ilişkin güvenilir yayınlardan biri, vakadan beş yıl sonra Bölge Savcısı tarafından yazılan "Helter Skelter" adındaki kitap. Bir de 60'ları, olayların merkezinde yaşamış güvenilir bir insanın, Fugs grubundan beat şairi Ed Sanders'in kaleme aldığı "The Family"nin adı anılmalı...

Yine Woodstock, yeni Woodstock

Beş yıl önce ikincisi, iki ay önce de üçüncüsü düzenlenen Woodstock festivali sayesinde, sandıkların açıldığı, eski defterlerin karıştırıldığı bir dönem yaşıyoruz. "Hippilik neydi, ne oldu" soruları geziniyor etrafta. Neymiş, İkinci festivalde fırtına ve yağmur sonrası milletin kaçışmaya başlaması "69 ruhu"na ihanet olarak algılanmış. Bu senesinde ise, 69 Wo-

odstock'una benzesin, ortalık çamurlansın diye arazözle su sıkılması bir başka tür "ihanet"miş... İkinci festivalde Trent Reznor'dan hemen önce sahne alan Crosby Stills & Nash'in bu sene 3. Woodstock'a alternatif bir "gerçek" Woodstock düzenlemek istediğini, ama David Crosby'nin birkaç arkadaşıyla birlikte sönük bir konserle işi geçiştirdiğini okuduk sağda solda... Bütün bunların üzerinde fazla durmaya değmez. Şimdiki Woodstock'larla o eski Woodstock arasında sadece isim benzerliği var. Hippilik, iyiydi, güzeldi, hoştu, yıllar önce hayata gözlerini yumdu. Manson ise tehlikeli bir katildi ama, herhalde hippiliğin katili değildi.

Derleyen: **Derya Bengi**

Charles Manson bugün 65 yaşında ve hâlâ içeride. Söylendiğine göre, Spice Girls'le tanışmak istiyormuş

Şair kumaşı

Neil Young'ın 1974 tarihli "On The Beach" albümünde yer alan "Revolution Blues" isimli şarkıda da Charles Manson hikayesinin izleri var. Young anlatıyor:

"Revolution Blues" Charles Manson'a adanmış bir şarkı. Bu parça, 76'da İngiliz punk'çılarının fetiş parçalarından biriydi...

Neil Young: Kutsal şarkı. 74'de Crosby, Stills ve Nash'le onu çaldığımızı hatırlıyorum. Sözlerden müthiş rahatsız olmuşlardı. Ben bu parçayı çalarken, benimle beraber sahne kalıp kalmamayı kendilerine sorar raddeye gelmişlerdi. Ben de onlara, "Derdiniz ne? Bu da allahın cezası bir şarkı işte! Karşı kültür hakkında, hayatta varolan şeyler hakkında sözler!" diyordum. Nerede duracaklarını, kendilerini nasıl konumlandıracaklarını bilemiyorlardı artık. İşte bu yüzden de CSN&Y'dan ziyade Crazy Horse'a kendimi daha çok verdim.

Sen Manson'u tanıyordun. Hakikaten müziğe yeteneği var mıydı?

Charlie'nin mi? Harikaydı, inanılmaz bir herifti, hakikaten çok iyiydi, sanatsal açıdan. Korkunçtu. Kendisi kadar "özgür" bir grup bulabilseydi... Neyse, bu onun sorunu: kimse onunla takılmak istemiyordu. Neden dersiniz;

çünkü şarkılarını geliştire geliştire, belli bir zaman içinde yazıyordu, öyle olunca da kimse onu izleyemiyordu. Ama çok sade, çok iyi şarkılardı. İki akor tutturuyor sürekli peşpeşe bunları çalıyordu. Sözler kendiliğinden çıkıyordu. Hatta Warner Bros'un patronu Mo Ostin'e bile gitmiştim, Manson'la albüm sözleşmesi yapсын diye kulağına fısıldamak için: "Charlie denen bu herifi tanıyorum. Çok kendine has şeyler yazıyor. Warner

Bros'ta ona yer var." Charlie Manson'la Los Angeles'da Dennis Wilson'ın evinde tanışmıştım. Zaten pek çok tanınmış müzisyen, her ne kadar bugün yemin billah tam tersini söyleseler de, Manson'la takılırlardı. Siktirsinler, insan böyle bir konuda niçin yalan söyler ki? O herifte şair kumaşı vardı.

69 yazında Sharon Tate ve arkadaşlarının öldürülmesi senin için ve senin temsil ettiğin kültürel camia için çok korkunç bir şok olmuş olmalı. Sonuçta, bu hippy yaşamının sonu oldu bir bakıma.

Bunun kolektif bir cinayet olduğunu söyleyebiliriz. Bu yeterince ürkünç ve iğrenç bir şey. Ama bu olayı hippy yaşamının sonu olmaya kadar vardırma gelince, ondan emin değilim... Bence, o olayda Manson'un çok büyük bir rolü yoktu. Bu kıyım olduktan ve Manson'un fotoğrafları gazetelerin baş sayfalarında çıktıktan sonra, ben tanıdığım Charlie'yle her hangi bir alaka bile kurmuycum. Bir gün bir arkadaşım, "Ama biliyorsun, Charles Manson, katil, Charlie..." deyinceye kadar... "Kahretsin, bu Charlie, o Charlie ha!" diye geçirdim içimden... Manson'un emrettiği cinayetleri işleyen iki hatunu sık sık gördüm. Linda Kasabian ve arkadaşı Patricia Krenwinkel. Hep etraftaydılar. Kanapeye yayılıp onlarla beraber şarkı söylediğimiz geliyor aklıma. Charlie bana bir yığın şey anlatırdı. Durmadan hapishaneden bahsedirdi. O kadar uzun süre hapiste kalmıştı ki, içerde ya da dışarda olmak artık onun için fark etmez hale gelmişti. "Her halükarda hapisteyim" derdi. "Parmaklıkların hangi tarafta olduğunu bilmenin ne önemi var, ben kodesteyim. Hadrien duvarı gibi. Her duvarın iki varolma sebebi vardır." Charlie hakikaten hangi taraftaydı? Kim bilebilir? O kendisi bilmiyordu. Şarkıları da bunları anlatırdı. Yaptığı işin hakiki bir mesajı vardı. Ama içindekileri dışavurabilmek, ifade edebilmek için bir grup bulamadı hiçbir zaman. Onda insanları korkutan bir şey vardı, onun için de pek bulaşmak istemiyorlardı. Çünkü Charlie bir türlü yakanızı bırakmazdı. Ben de ondan her ayrıldığımda, rahatlamış bir şekilde soluk alırdım. İçinde bulunduğu tribe fazla gömülmüştü. "Şimdi ne icat edecek? En iyisi o patlamadan ben tüyeyim" derdim. Ve uzaklaştım.

cess'çiler geç kalmışlardı. Melcher, 68 yazında Beach Boys'dan Dennis Wilson'ın malikanesinde Charles Manson "ailesi"nin dişi üyeleriyle sefa sürüyordu.

1968 yazı: Dennis Wilson, yolda otostop yapan iki kızı arabasına alıyor. Yol boyunca, kızlar Charlie diye birinden bahsediyor, ve onun gelecek vizyonundan... Dennis Wilson'ı kıyamet günü hikayeleri ilgilendirmiyor, ama bir sürü "fıstığın" yaşadığı komünü merak ediyor, onlarla birlikte Spahn Movie Ranch adlı çiftliğe gidiyor. Gidiş o gidiş, Manson'a kani kaynıyor, kısa bir süre sonra Manson'ın "ailesi", Wilson'ın yirmi odalı saray yavrusu evini mekan tutuyor. Charles Manson, yazdığı şarkıları Beach Boys'un stüdyosunda kaydediyor. Wilson, Manson'ın kayıtlarını yakın dostu, prodüktör Terry Melcher'a dinletiyor, albüm yapması için ikna etmeye çalışıyor. Melcher, Manson'ın umut vaad etmediğine kani oluyor, plak yapmaya yanaşmıyor. Ama, Manson'ın şarkılarından biri, "Never Learn Not To Love" (Sevmemeyi Öğrenme Asla), Beach Boys'un, "Beach Boys' Friends" adlı albümünde yer alıyor. "Kıyak olsun diyedir" demek zor, zira Neil Young, Melcher'in aksine, Manson'un yetenekli bir müzisyen olduğu kanısında.

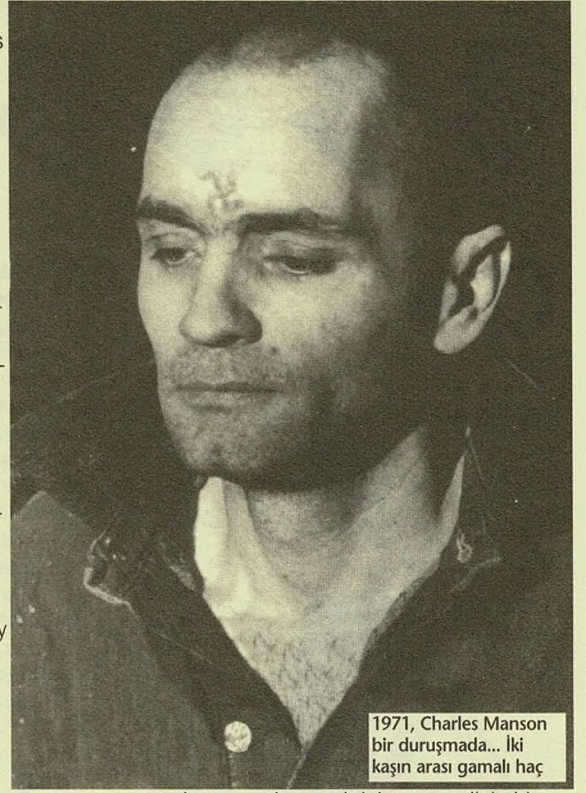
Neil Young: Los Angeles'in ünlü müzisyenleri Charlie'yi tanırlardı. Şimdi inkar ediyorlar, o ayrı. Çok iyiydi, gerçekten iyiydi, eğer kendisi gibi özgürce müzik yapan bir grubu olsaydı, milleti peşine takabilirdi. Fakat rahatsız edici bir tarafı vardı, kolay kolay kimse onunla uzun süre bir arada olamazdı...

1969 yazı: Joshua Tree'deki fotoğrafta, Keith Richards'ın hemen arkasında duran Phil Kaufmann, 60'lı yıllarda Ohio hapishanesinde yatarken tanıştığı Charles Manson'la sıkı ahabap olmuştu. Tahliye olduktan sonra da dostlukları sürmüş, ancak tuhaf bir şekilde sona ermişti. Manson ailesinin dadandığı The Flying Burrito Brothers topluluğunun (fotoğraftaki üçüncü kişinin, Gram Parsons'ın ekibi) evinin bahçesine, üzerinde Charles Manson'un ismi ve doğum tarihi -ölüm tarihi boş bırakılmıştı- yazılı bir mezar taşı yaptırmıştı. Aynı Kaufmann, 1969 yazında Marianne Faithfull'un sevgilisiydi. Ve o yaz, Dennis Wilson, yastığının altında tabancayla yatar olmuştu, Charles Manson, ona postayla gümüş bir mermi gönderdiğinden beri.

10 Ağustos gecesi: O gece, Manson ailesi, Roman Polanski-Sharon Tate çiftinin villasını basarlar, Sharon Tate'i ve onda evde bulunan dört arkadaşını (Jay Sebring, Abigail Folger, Wojciech Frykowski, Steve Parent) katlederler. Kapıcı William Garretson hiçbir şey duymaz. Talihin garip cilvesi, yüksek volümde doors dinlenmektedir. Polanski ise hayat da kalmasını o gece Paris'te olmasına borçludur.

11 Ağustos gecesi: Manson'ların o geceki kurbanları aynı mahalledeki La Bianca çiftidir. Leno ve Rosemary La Bianca, yemek çatallarıyla hunharca öldürülür.

Charles Manson: David Dalton, başlangıçta bu cinayetleri azmettirenin Manson olduğu-

1971, Charles Manson bir duruşmada... İki kaşın arası gamalı haç

na inanmaz, inanmak istemez, polisin bir komplo kurmuş olabileceğini düşünür. Rolling Stone'un yayın yönetmeni Jann Wenner'i arar, olayı araştırmak istediğini söyler. Wenner, Dalton'un yanına tecrübeli bir muhabiri, David Felton'ı gönderir, ikisi birlikte savcılığa gidip izin alırlar ve Manson'la görüşürler:

- Dennis'e niye gümüş bir kurşun göndermiştin?

- Bende bir sürü vardı, bir tanesini ona hediye ettim.

- "The White Album"deki mesaj ne sence?

- "Revolution Number Nine", dokuz numaralı vahiydir. İncil'in dokuzuncu bab'ıdır. Kıyamet gününü anlatır. Düzenin yıkıldığı gündür o. O gün insanlığın üçte biri ölecektir. Yalnızca alınlarında tanrının işareti taşıyanlar hayatta kalacaktır.

- Beatles'in bunu kastettiğine gerçekten inanıyor musun?

- Bilinçdışı bir şey olduğuna inanıyorum. Onu kastettiler mi, kastetmediler mi, bilemem. Ama, sözler orada işte. Bilinçdışı konuşuyor çünkü.

- Peki "Rocky Raccoon" gibi eğlenceli, mizahi bir şarkıdaki mesaj ne?

- "Coon", biliyorsunuz, siyahlar için kullanılan bir kelime. "Rocky's revival" ise, adı üstünde yeniden doğuş. Siyah adam yeniden iktidar olacak.

- Buradan çıkman mümkün değil.

- Nereden? Ölüm psikosomatiktir. Gaz odası mı? (gülüyor) Tanrım, şaka mı ediyorsun? Şiir, orgazm, müzik demektir o. Beni ölümünden daha mutlu edecek bir şey yok...

David Dalton: Manson'ın hücrelerinden çıkıp savcının yanına gittik. Savcının gösterdiği fotoğraflardan biri, gerçeği tüm çıplaklığıyla ifşa ediyordu: La Bianca'ların buzdolabının üzerine, kanla "Helter Skelter" yazılmıştı. Bu cinayetleri Manson "ailesi"nin işlediğine zerre kadar şüphem kalmamıştı. David Felton'a, "onu bizden biri sanmıştım" dedim. "Haklısın" dedi, "en güzel hasletlerimizi kepaze etti."

Derleyen: **Yücel Göktürk**

[a a : n n , , s s ; ; i i ? ? k * l , o . p → e + d - i)

g→

GÖNÜL Kİ YETİŞMEKTE

1840'lara doğru Paris'te öğrenci olan Frédéric Moreau, Faubourg Montmartre semtinde tablo ve gravür dükkanı işleten bir sanat yayıncısının karısı Mme Arnoux ile karşılaşır. Aşık olur. Hem yazınsal, hem sanatsal, hem de sosyeteyle ilişkin gelgeç isteklerle doludur. Sosyete yaşantısı sürdüren bankacı Dambreuse ailesine kendisini kabul ettirmeyi dener ama kendisine karşı takınılan tavrı karşısında düş kırıklığına uğrar, yeniden güvensizlik, aylıklık, yalnızlık duygusuna kapılır ve düşlere dalar. Çevresinde dört doğanecek olan Martinon, Cisy, Sénécal, Dussardier ve Hussonnet'den oluşan bir gençler topluluğuyla arkadaşlık kurar. Arnoux'lara davet edilir ve Mme Arnoux'ya duyduğu tutku yeniden uyanır. Nogent'da, annesinin evinde geçirdiği tatil sırasında, servetinin sallantıda olduğunu öğrenir ve kendisine aşık olan Louise Roque ile karşılaşır. Beklenmedik bir mirasla yeniden zengin olarak Paris'e döner... Yeniden Mme Arnoux'yu bulur ama kadının gösterdiği davranışlar onu düş kırıklığına uğratar. Kibar fahişeler çevresinden olan, M. Arnoux'nun metresi Rosanette'le karşılaşır. Çeşitli dürtüler arasında bölünmüş, bunlar arasında bocalamaya başlamıştır: Bir yanda Rosanette ve gösterişli yaşamın çekiciliği, öte yanda bir sonuç alamadan ayartmaya çalıştığı Mme Arnoux; bir de sosyeteyle ilişkin tutkularını gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek Mme Dambreuse vardır. Bir di zi uzun duraksamalar ve ayak sürtmelerden sonra, genç Roque ile evlenmeye kararlı olarak Nogent'a geri döner. Ama yeniden Paris'e gider: Marie Arnoux, onun buluşma önerisini kabul etmiştir. Sokaklarda çatışmalar olurken (1848) boşu boşuna bekler. Düş kırıklığına uğramış ve öfkeli olarak, teselliye Rosanette'in kollarında bulur... Devrimin tanığı Frédéric, sık sık Rosanette'e gitmektedir: Ondan, doğumundan kısa bir süre sonra ölen bir oğlu olur. Dambreuse'lerin salonuna da gitmektedir. Mme Dambreuse'ün sevgilisi olur. Kocasının ölümünden sonra, kadın ona evlenme önerisinde bulunur. Ama bir atılım içinde, önce Rosanette'le, ardından Mme Dambreuse'le ilişkisini koparır; oysa bu durum, kocasının ölümünden sonra Paris'i terkeden Mme Arnoux'ya kavuşmasını sağlamaz. Genç Roque ile evlenmeye kararlı olarak Nogent'a geri döner. Ama Roque,

arkadaşı Deslauriers ile evlenmiştir...

Onbeş yıl sonra, 1867'nin mart ayında, Mme Arnoux Frédéric'i görmeye gelir. Birbirlerine aşklarını itiraf ederler, geçmişini anırlar. Bir daha görüşmemek üzere ayrılırlar... İki yıl sonra, Frédéric ve Deslauriers iflaslarının dökümünü yapmaktadır. Ellerinde gençlik anılarından başka bir şey kalmamıştır; bu anıların en değerlisi, Türk kadına yaptıkları ziyaret ve bir kaçısa ilişkin olanıdır: Kendisine sunulan çok sayıda kadından ürken Frédéric, genelevi terketmiş ve paralar da onda olduğu için Deslauriers de onunla birlikte gitmek zorunda kalmıştır. Konuşmalarına son noktayı koyarlar: "En güzel anılarımızı orada yaşadık."

(Gustave Flaubert'in kitabının Pierre Bourdieu'nün "Sanatın Kuralları" kitabında yer alan özeti)

h→

HADRIANUS DUVARI

İngiltere'de, Kaledonyalıları durdurmak ve Britanya'nın Roma eline geçmiş olan bölgesini korumak için M.S. 122 ile 126-127 arasında inşa edilen, Tyne ırmağı ağzında Solway körfezine kadar uzanan, tahkimli büyük askerî tesis. Bu surlara verilen Latince isim Limes Britannicus (Britanya geçidi)... Bir uçtan öbür uca 118 kilometre boyunca uzanıyor ve üç savunma hattı içeriyor. Önünde hendek bulunan taş bir duvar, önünde başka bir hendek bulunan bir sur ve yanyana dizilmiş şato ve ordugahlardan oluşan bir savunma ağı... 383 yılından sonra kullanılmadığı düşünülüyor, gidenler görmüş, bugün kalıntıları mevcuttur.

HUYSMANS, JORIS KARL

Fransız yazar. Asıl adı Charles Marie Georges Huysmans, çünkü annesi Fransız. Ancak daha sonra babasının Hollandalı olduğunu öğrenince ismini değiştiriyor. Tek çocuk. İçişleri Bakanlığında çalışmaya başladığında yirmi yaşında. Mesai saatlerinde

de not kağıtlarına çiziktirerek başlıyor yazmaya. Sözcüklerinin anlamlarının çok ötesinde güçleri olduğuna inanıyor ve bir tür oyun gibi tuhaf kaynaklardan kitaplar dolusu sözcükler derliyor. Devir natüralistlerin devri. Emile Zola tayfasının "Medan" grubuna giriyor o da. Ama sonradan kopuyor, hazmı zor romanlar yazmaya başlıyor. Bunların en ünlüsü 1884'de çıkan "Tersine" (A rebours) kullanmış bir soyulun çöküş hikayesi. Kitap çok tepki alıyor, uzun yıllar yasaklılar listesinde yer alıyor. Huysmans'ın kahramanları, memnuniyetsizliklerinin çözümünü kaçmakta bulan, ancak ne türlü olursa olsun arayışlarının sonu hüsrana ulaşanlardır.

Kendisi de kahramanları gibi arayış adamı olan Huysmans Katolikliğe dönmeye karar verdiğinde iki yıl Benedikten Manastırı'nda ya-

şıyor, 1895 tarihli "Yolda" (En route) da bu dönemin ürünü. Diğer eserleri arasında, Marthe, histoire d'une fille (1877), La Cathédrale (1898), Les Foules de Lourdes (1906) sayılabilir...

Huysmans'ın sanat macerası biraz da Paris'e olan aşkının ve nefretinin hikayesi. Fantastik yapıtlarında Paris'ten kaçma arzusunun büyük etkisi var. (Hatta o da Eyfel kulesinin düşmanlarından biri. Kule için Verlaine, Maupassant, oğul Alexandre Dumas ile aynı dilden konuşuyor, kuleyi "yarısı inşa edilmiş bir fabrika bacasına, huni kılıklı bir ızgaraya, delikli bir süpozituara" benzetiyor.) Doğduğu bu kentte, 1907 yılında 59 yaşındayken hayata veda ediyor.

Biz şimdi "A Rebours"un 20 yıl sonraki baskısına Huysmans'ın yazdığı önsözü aktaralım: "Sanırım bütün yazı adamları, benim gibi, ortaya çıkardıkları işlerini bir kez daha okumazlar. Esasında hiçbir şey bir insanın yazdıklarını yıllar sonra gözden geçirmesi kadar sıkıntı verici olamaz. Onlar şişenin içindedir onca zaman, kitabın dibinde tortu oluşmuştur artık ve metinler genellikle şarap gibi yıllarla değerlerini artırmazlar; aksine zamanın bütünlüğünde ortaya çıktıkça bölümleri sığlaşır, kokuları ise çoktan uçmuştur. 'A Rebours'un mantarını çıkardığımda bana yaptığı etki bu oldu. Acıdır, şimdi sayfaları çevirdikçe o metinleri yazdığım zaman nasıl bir ruh halinde olduğumu hatırlamaya çalışıyorum. O zamanlar natüralizm doruğundaydı. Ancak kendini tekrarlamaya başlamıştı, aynı noktada dönüp duruyordu. Biz Medan'cılar için kutsal kitap olan Flaubert'in 'Gönül ki Yetişmekte'si bile bize bir arpa boyu yol aldırma- mıştı. Neticede kendimizi keşfedilmemiş topraklara doğru yol alır bulduk. Ortodoks Hristiyan kavramından yoksun olduğumuzdan her türlü tuzağı zaferle bertaraf eden ruhun kahramanlığı bizim için kabul edilebilir değildi. Bizim için erdem, bilgiye me- raktan yoksun yaratıklara özgüydü. Sanata ise en ufak bir hayrı yoktu.

Şayet kibar çevrelerce el üstünde tutulan bir yazar olmak istiyorsanız, et ilişkisi meselelerini bir markiz ve bir kontun etrafında ele almalısınız. Niçin Mösyö Bilmemkim Madam Şunlabunla fuhuşa teşebbüs etmişti ya da etmemişti? Yok eğer popüler olma davasındaysanız, serseri bir gençle iyi bir aile kızını tercih edeceksiniz. Farkeden tek şey çerçeveldir. Bu tarz bir kitabı elime almışsam yapacağım tek şey kapatıp bir kenara koymaktır. Bir şey öğretmeyen, sağlam dayanakları olmayan herhangi bir kitap ilginçliğini hemen kaybeder benim için.

'A Rebours' işte böyle bir döneme aittir. Birinci sınıf bir sahne ressamı olan Zola, bu sorunun altından hayata dair iyi ya da kötü büyük çaplı tualer tasarlayarak kalktı. İçgüdüleriyle ve heyecanlarıyla hareket eden kahramanları analiz etmek de kolay oluyordu. Zola gibi güçlü kuvvetli olmayan ve daha daha gerçek bir sanat peşinde olan bizlere düşense, natüralizmin kör bir yola girdiği, hatta çok yakında geçit vermez bir duvara gelip toplayacağımız endişesiydi.

'A Rebours' beni çıkışı olmayan o edebiyattan çekti aldı, nefes aldırdı. Tamamen plan dışı oldu üstelik."

j→

JDANOVÇULUK

II. Dünya Savaşı sürerken, Parti gazetelerinden Bolşevik'te çıkan sert bir eleştiri Sovyetler

Birliği'nde yeni bir dalgalanmanın habercisi oldu. Yazı 1943'de yayınlanan "Felsefe Tarihi" adlı eserin üçüncü cildinde klasik Alman felsefesinin abartıldığını, buna karşılık 19. yüzyıl Rus filozoflarına yeterince yer verilmediğini ileri sürüyordu. Bu yazıyla Sovyet kültür, sanat ve bilim yaşamına yönelik yeni kampanyanın başladığı söylenebilir. Bu döneme damgasını vuran kişi, daha önce de, 1934-1938 arasında SSCB'de kültür politikalarının belirlenmesinde ve Sovyet yurtseverliği ve Rus milliyetçiliği fikirlerinin işlenmesinde önemli roller üstlenmiş olan Politbüro üyesi Andrey Aleksandroviç Jdanov'dur.

Esas olarak 1946 ile 1950 arasında yürütülen bu kampanya, kültür, sanat ve bilimin her alanını denetlemeyi amaçlayan bir müdahaleydi. Parti, edebiyat, felsefe, müzik, biyoloji, filoloji ve psikoloji dahil her konuda "resmi doğru"ları ilan ederken, bu alanlarda otorite kabul edilen ve en üst düzeylere ulaşmış olan pek çok insan konumunu yitirmekte, tutuklanmakta ya da ölüme yollanmaktaydı.

Jdanov, Jdanovculuk diye kendi adıyla da tanımlanan görüşlerini ve politikasını 1930'larda Sovyetler Birliği'nde SBKP tarafından benimsenen sosyalist gerçekçiliğe dayandırmış ve buradan kalkarak Batı'da burjuva toplumlarında belirli dönemlerde boy gösteren çeşitli sanat akımlarını yozlaşma diye nitelemiştir. Sanatta, kültürde ve edebiyatta mutlaka partiye bağımlı olumasını isteyen, bunun dışındaki yapıtların yayınlanmasına izin vermeyen, böyle yapıtları olan yazar ve sanatçıları suçlayan Jdanov'un düşünceleri parti içinde resmi görüşler olarak kabul edildi. Stalin'in de desteklediği bu politika her alanda dargörüşlülüğü, bağnazlığı körükledi ve sanatın özgürce gelişmesini engelledi. Bunun sonucunda Anna Ahmatova, Zoşçenko gibi sanatçılar karalandı. Yazarlar Birliği'nden uzaklaştırılan bu iki yazarın dışında Şostakoviç, Prokofiyev ve Haçaduryan gibi besteciler, Ayzenştayn gibi sinema yönetmenleri de saldırılara hedef oldu. Sovyet sanatının yaratıcılığı yok oldu. Jdanov 31 Ağustos 1948'de Moskova'da öldü. Jdanovculuk bu tarihten sonra gücünü yitirdi, zamanla suçlanmış olan sanatçıların itibarları iade edildi.

p→

POPPERS

Nitrit propil! Küçük, kahverengi şişeler içinde piyasaya sürülen, bizdeki Bally'ye denk düşmekle beraber, sex shop'larda satılan bir uyarıcı. Ederi yaklaşık 5 pound. Kokladığınız anda kal-

biniz hızla atmaya başlıyor, ardından beyninize kan hücum ediyor. Bu durum yaklaşık bir dakika sürüyor. Bu kadar!

Poppers'ın afrodizyak ilan edilmesinin ardında yatan neden çözülmüş değil. Belki yarattığı heyecan hissi yüzündendir. Özellikle eşcinsel camia içinde Poppers'ın yatağın başucunda nadide bir yeri var.

Son bir uyarı: Sakın içmeye kalkmayın, burnunuza, ağzınıza dökülmemesine dikkat edin.

r→

RECHY, JOHN

Amerikalı eşcinsel yazar. İyi bir yazar. Amerikan PEN'in 1997 yaşam boyu başarı ödülü onun. Kitapları da çok satıyor. Çağdaş Amerikan yaşamının en takdir gören figürlerinden birisi... Meksikalı-İskoç karışımı bir aileden geliyor, İspanyolca konuşan kesimin de gözbebeği. Eşcinsellerin başta. "City of Night" tüm zamanların en iyi 25 eşcinsel romanı arasında kabul edildi. Yirminci yüzyıl Amerikan yazarları içinde belki de eşcinsel erkeklerin cinsel bilinçlerinin oluşmasına en fazla yardımı dokunan o. Azınlıkta kalanların kültürel haklarına sahip çıkması, sansüre kafa tutması da PEN'in ödülüne layık görme sebeplerinden. Esasında hangi cinsten, hayatın neresinden olursa olsun kendi derdini dile getiremeyenlerin, dışlanmışların, fakir ya da kafadan kontakların ağız dili olmuş.

Barlar, randevuevleri, kamyonlar var Rechy'de. Beklentiler, küçük ve hızlı bir seks, sokaktaki kadınlar ve travestiler, fantezi peşinde bir çift, ilk kez piyasaya çıkan bir delikanlı... Yalnızlıklar, korkular, gurur ve cesaretler. En nihayet bardan çıkıp sadomazo bir orjiye doğru yollanan kahraman, gece ve sokak çiftine adanan kurbanlar... Üç "melek" var, iki oğlan bir kız. Dördüncü bir melek buluyorlar. Gencecikler ama geçmişleri kirli yine de. Buna inat durmak için sahte cesaret, abartılı acayip argo diyaloglar, gerçek duygular çok derinlerde, korkular dışarı çıkarken saldırganlığa dönüşüyor, birbirlerine patlattıkları nefret, acıklı dayılanmalar hayata. Sıcak ve ıssız Teksas yazı, bol zaman, parklar, sokaklar, tehlikeli oyunlar. Karşılarına çıkan bin beter "büyükler". Kitabın başta alıntısı ise Blake'den: "Işığın takip ettiler sonra, / ve gördüler çocuklarını / vahşi kapların arasında / uyumakta."

Rechy'nin çocuklukla yetişkinlik arasındaki cehennemde dolanan yeni yetmelerini çocuk -masumiyet ve güzelliğe muktedir- ama aynı zamanda tehlikeli, soğuk ve yıkıcı kaplanlar da.

"City of Night"ın hikayesi böyle. Bir diğer kitabının konusu ise, Amerikan halkının kurcalamaktan asla vazgeçmeyeceği, en hassas noktalarından biri olan Marilyn Monroe. Rechy de "Marilyn'in Kızı" romanında bu muamma kadını ve tabii ki Kennedy kardeşleri de (çünkü bu üçünden çıkmış olması yüksek ihtimal bir genç kız geçmişini aramaktadır) anlatan bir öykü yazarı. Ucuza kaçmadan bunun altından kalkmayı başarabilmiş ki, doğru düzgün çevrelerden de olumlu eleştiriler alıyor. Şöyle diyor Rechy:

"Bence Marilyn Monroe sanata uzanan sahtenin bir başyapıtıdır. Yaratıcısı, istenmeyen bir genç kadın: Norma Jeane Baker. Kendi evinden evlatlık verilerek üzere çıkmış. Birinci sınıf bir oyuncu, Marilyn Monroe'yu yarattı, yalancı dolanı her şeyiyle tastamam. Aslında kim olduğunu, ne zaman, nerden geldiğini unutturdu... Sanat acı dolu bir hayatı karşılar mı? Bilmiyorum. Ama sanat kalır ve en nihayet de acı sona erer..."

V→

VEGA

Gökyüzünde yalnız gezen yıldızlardan biri diyecaktık ama, esasen Çalgı takımyıldızının en önemli, en büyük azası kendisi. Göğün en parlak yıldızlarından biri. Yaz gecelerinde tam geceyarısı civarı zirveye kurulup kendini gösteriyor bizlere. Hatta bundan 15 sene filan evvel, çevresinde kızılaltı ışınların yayınımları tespit edilmiş, bu durum bu işten anlayanlara, oluşum halindeki bir gezegenin varlığını bile düşündürmüştü. 12 bin yıl içerisinde bir Kutup yıldızı haline geleceğine dair söylentiler de var. Mensubu olduğu Çalgı (bir diğer adıyla Şilyak, latince isimle Lyra) takımyıldızının açık adresini buraya yazmak bizi aşırıyor ama, kabaca bir tarif vermeye kalkarsak kuzeyde, Herkül ve Kuğu takımyıldızlarının ortasında bir yerlerde.

VEGAN

Vejeteryanlığın bir üst mertebesi. Et yememekle kalmıyorlar, hiçbir hayvansal gıdaya, ürüne el sürmüyorlar. Vejeteryanlar da hayvanları öldürmemek, öldürülmelerine katkıda bulunmamak için vejeteryan oluyorlar ama, veganların vejeteryanlıkla yetinmemesi için başka sebepleri var: Hayvanların yemek amacıyla yetiştirilmelerini gaddarca buluyorlar. Et ve süt ürünlerinin çok sağlıksız olduklarını düşünüyorlar. Ayrıca doğa için de endişe duyuyorlar. Zira, otomobil endüstrisinden sonra en büyük ikinci kirlilik kaynağı et endüstrisi.

Ali dedi ki
baba bana
rock al

